

ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL PROBLEMS ON VOLUNTEER PROTECTION FROM TORT LIABILITY

Miss Wanwipa Sattathamkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิด เพื่อละเมิด
โดย	นางสาววรรณวิภา สัตตธรรมกุล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อังคณาตี ปิ่นแก้ว)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ปานทิพย์ พุกษาชลิวิทย์)

วรรณวิภา สัตตธรรมกุล : ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด (LEGAL PROBLEMS ON VOLUNTEER PROTECTION FROM TORT LIABILITY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร.ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, 263 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทย วิเคราะห์เปรียบเทียบกับ การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน โดยพิจารณาปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร และปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

จากการศึกษาพบว่า เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด อาสาสมัครต้องรับผิดเป็นส่วนตัว เนื่องจากผลทางกฎหมายในท้ายที่สุดของนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร ไม่ว่าจะในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน หรือนายจ้างกับลูกจ้าง หรือตัวการกับตัวแทน ล้วนแล้วแต่มีผลให้อาสาสมัครยังต้องรับผิดเป็นส่วนตัว และไม่มีกฎหมายคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ไม่ว่าจะหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอย่างพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

ดังนั้น จึงเห็นควรเสนอแนะให้บัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด สาระสำคัญกล่าวถึงคุ้มครองอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ในองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชน หากอาสาสมัครทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาในระหว่างการปฏิบัติงาน จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัว แต่ให้องค์กรสาธารณประโยชน์รับผิดชอบค่าใช้จ่ายไหมทดแทนผู้เสียหาย และไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยอาสาสมัครได้ อย่างไรก็ตาม หากอาสาสมัครทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง อาสาสมัครยังต้องรับผิดเป็นส่วนตัว แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเสนอขึ้นเพื่อให้อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอุทิศตนเพื่อส่วนรวมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างแท้จริง

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5586023534 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: VOLUNTEER / VOLUNTEER PROTECTION / TORT LIABILITY

WANWIPA SATTATHAMKUL: LEGAL PROBLEMS ON VOLUNTEER PROTECTION FROM TORT LIABILITY. ADVISOR: PROF. SANUNKORN SOTTHIBANDHU, Dr.Jur., 263 pp.

This study mainly focuses on volunteer protection from tort liability under Thai Law in comparison to volunteer protection from tort liability under American Law and German Law. This study particularly considers issue on the scope of volunteer, issue regarding tort liability of volunteer, issue on tort liability on juristic relation between nonprofit organization and volunteer, and issue on volunteer protection from tort liability.

Based on the study, in the case that volunteer commits a wrongful act, volunteer shall be personally liable. According to the legal consequences of juristic relation between nonprofit organization and volunteer as a juristic person and its representative or the person empowered to act on behalf of the juristic person, employer and employee, or principal and agent, volunteer is still personally liable for their own act. Moreover, there is no applicable law on volunteer protection from tort liability as well as both Justifiable Acts under the Civil and Commercial Code and Disaster Prevention and Mitigation Act B.E. 2550.

Therefore, the provision concerning the volunteer protection from tort liability specification should be enacted to protect volunteer performing services for a nonprofit organization who does not receive any compensation. In case, volunteer acts negligently within the scope of the volunteer's responsibilities, no volunteer shall be personally liable. Instead, nonprofit organization shall be liable but shall not take recourse from volunteer. Nevertheless, volunteer shall be personally liable for willful or grossly negligent damage caused by his own act. The direction in solving this problem is proposed to protect volunteer devoting and performing for public interest.

Field of Study: Laws

Student's Signature .....

Academic Year: 2014

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จและความเมตตาของผู้มีพระคุณหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สละเวลาพิจารณาตรวจงานอย่างสม่ำเสมอ ยินดีให้ความรู้ คำปรึกษา และชี้แนะแนวทาง ผู้เขียนตระหนักและสำนึกในจิตวิญญาณความเป็นครูของท่านได้อย่างแท้จริง และขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ ที่ให้เกียรติและได้กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบ และให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ยิ่ง ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.อังคนาวดี ปิ่นแก้ว ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบ และช่วยซักถามเสนอแนะประเด็นเพิ่มเติมให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.ปานทิพย์ พุกชาชลวิทย์ ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบ และสละเวลาพิจารณาตรวจงาน ตลอดจนแนะนำบทความประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.มานิตย์ วงศ์เสรี ที่ให้ความรู้ประกอบด้านกฎหมายเยอรมันด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาผู้เป็นที่รักและเคารพ ที่อบรมสั่งสอน อุปการะเลี้ยงดู ให้การศึกษา รับฟังทุกอย่างด้วยความเข้าใจ ตลอดจนเป็นที่พึ่งและกำลังใจอันสำคัญยิ่ง ขอขอบพระคุณพี่ชายและพี่สาวอีกสองท่านสำหรับความสัมพันธ์อันอบอุ่นและการสนับสนุนตลอดมา

ผู้เขียนขอขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้เขียนได้รับความสำเร็จทางการศึกษาจนทุกวันนี้ ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่เข้าใจและสนับสนุนการทำงานควบคู่กับการศึกษาให้เป็นที่ไปโดยราบรื่น และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ตลอดจนน้ำใจของเพื่อนร่วมหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชนและธุรกิจ ทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือด้วยมิตรไมตรี

ผู้เขียนขอขอบคุณหัวใจที่กล้าแกร่งของอาสาสมัครและองค์กรสาธารณประโยชน์ที่เสียสละปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม และเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณความตั้งใจ และความขยันหมั่นเพียร อันประกอบเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนอุปสรรคทั้งปวงที่เป็นบททดสอบสติสัมปชัญญะและอย่างก้าวแห่งชีวิตผู้เขียน หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่ผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	6
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.7 นิยามศัพท์.....	7
บทที่ 2 พื้นฐานความคิดทั่วไป ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสามัคร และการคุ้มครอง อาสามัครตามกฎหมายไทย	8
2.1 ความนำ.....	8
2.2 พื้นฐานความคิดทั่วไปเกี่ยวกับอาสามัคร	8
2.2.1 ความหมายและประเภทของอาสามัคร.....	11
2.2.1.1 ความหมายของอาสามัคร	11
2.2.1.2 ประเภทของอาสามัคร	14
2.2.2 บทบาท ความสำคัญ และประโยชน์ของอาสามัคร	18
2.2.2.1 บทบาทของอาสามัคร.....	18

2.2.2.2 ความสำคัญของอาสาสมัคร.....	19
2.2.2.3 ประโยชน์ของอาสาสมัคร.....	22
2.2.3 หลักการค้ำกันของอาสาสมัคร.....	26
2.2.3.1 หลักการค้ำกันอย่างเด็ดขาด.....	27
2.2.3.2 หลักการค้ำกันอย่างจำกัด.....	27
2.3 องค์การสาธารณประโยชน์ที่มีอาสาสมัคร.....	29
2.3.1 ความหมายและประเภทขององค์การสาธารณประโยชน์.....	29
2.3.1.1 ความหมายขององค์การสาธารณประโยชน์.....	29
2.3.1.2 ประเภทขององค์การสาธารณประโยชน์.....	30
2.3.2 ตัวอย่างองค์การสาธารณประโยชน์ที่มีอาสาสมัคร.....	32
2.3.2.1 มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง.....	32
2.3.2.2 สภากาชาดไทย.....	34
2.4 ตัวอย่างที่เป็นไปได้ในการทำละเมิดของอาสาสมัคร.....	35
2.5 ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	38
2.5.1 ความรับผิดของอาสาสมัครในการทำละเมิดของตนเอง.....	38
2.5.1.1 การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ.....	39
2.5.1.2 โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย.....	48
2.5.1.3 ก่อให้เกิดความเสียหาย.....	49
2.5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล.....	49
2.5.2 ความรับผิดของนิติบุคคล: กรณีที่ถือว่าอาสาสมัครเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนทำละเมิด.....	50
2.5.2.1 นิติสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน.....	51
2.5.2.2 ทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่นิติบุคคล.....	53

2.5.2.3 ผลทางกฎหมาย	53
2.5.3 ความรับผิดของนายจ้าง: กรณีที่ถือว่าอาสาสมัครเป็นลูกจ้างทำละเมิด.....	55
2.5.3.1 นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง.....	56
2.5.3.2 ลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้าง	59
2.5.3.3 ผลทางกฎหมาย	60
2.5.4 ความรับผิดของตัวการ: กรณีที่ถือว่าอาสาสมัครเป็นตัวแทนทำละเมิด.....	61
2.5.4.1 นิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทน	62
2.5.4.2 ตัวแทนทำละเมิดในขอบอำนาจ	66
2.5.4.3 ผลทางกฎหมาย	67
2.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร	71
2.6.1 การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม	71
2.6.1.1 การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย	72
2.6.1.2 การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย.....	74
2.6.1.3 การทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยฉุกเฉิน	75
2.6.1.4 การใช้กำลังป้องกันเพื่อให้สมดังสิทธิ	76
2.6.1.5 การจับและยึดสัตว์ของผู้อื่นไว้เพื่อประกันความเสียหาย.....	77
2.6.2 การคุ้มครองอาสาสมัครตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 79	
2.6.2.1 บุคคลผู้ได้รับการคุ้มครอง	81
2.6.2.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครอง.....	81
2.6.2.3 ผลทางกฎหมาย	83
บทที่ 3 ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร และการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมาย ต่างประเทศ.....	85
3.1 ความนำ.....	85

3.2 ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา	88
3.2.1 ความรับผิดของอาสาสมัครในการทำละเมิดของตนเอง.....	88
3.2.2 ความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับอาสาสมัคร	93
3.2.2.1 นิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน	93
3.2.2.2 นายจ้างกับลูกจ้าง.....	94
3.2.2.3 ตัวการกับตัวแทน.....	97
3.3 กฎหมายสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร.....	101
3.3.1 การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม	101
3.3.1.1 การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย.....	101
3.3.1.2 การกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ	107
3.3.2 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997).....	108
3.3.2.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครอง	109
3.3.2.2 ผลทางกฎหมาย	116
3.4 ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครตามกฎหมายเยอรมัน	117
3.4.1 ความรับผิดของอาสาสมัครในการทำละเมิดของตนเอง.....	117
3.4.2 ความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับอาสาสมัคร	122
3.4.2.1 นิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน	122
3.4.2.2 นายจ้างกับลูกจ้าง.....	125
3.4.2.3 ตัวการกับตัวแทน.....	129
3.5 กฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร	130
3.5.1 การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม	130
3.5.1.1 การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย.....	130

3.5.1.2 การกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัย	131
3.5.1.3 การช่วยเหลือตนเอง.....	132
3.5.2 กฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer Service Act of 2011).....	134
3.5.2.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครอง.....	134
3.5.2.2 ผลทางกฎหมาย	137
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ	139
4.1 ความนำ.....	139
4.2 ปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร.....	140
4.2.1 ความหมายของอาสาสมัคร.....	141
4.2.2 ลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน	145
4.3 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร	149
4.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือ.....	149
4.3.2 มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัคร.....	155
4.3.3 ขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง..	159
4.4 ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร	161
4.4.1 ปัญหานิติสัมพันธ์และความรับผิดของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน	161
4.4.2 ปัญหานิติสัมพันธ์และความรับผิดของนายจ้างกับลูกจ้าง	167
4.4.3 ปัญหานิติสัมพันธ์และความรับผิดของตัวการกับตัวแทน.....	171
4.5 ปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด	177
4.5.1 ปัญหาหลักเกณฑ์การคุ้มครอง.....	178
4.5.2 ปัญหาผลทางกฎหมาย	200

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	206
5.1 บทสรุป.....	206
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	209
5.2.1 ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย.....	209
5.2.2 ข้อเสนอแนะอื่น	220
รายการอ้างอิง.....	222
ภาคผนวก.....	228
ภาคผนวก ก ทำเนียบอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ของส่วนราชการและเอกชนประจำปี 2554 ..	229
ภาคผนวก ข กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997).....	248
ภาคผนวก ค กฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer Service Act of 2011).....	256
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	263

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	เปรียบเทียบความหมายของอาสาสมัคร	143
ตารางที่ 2	เปรียบเทียบลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน	147
ตารางที่ 3	เปรียบเทียบการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม	184
ตารางที่ 4	เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การคุ้มครอง	188

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 ขอบเขตการทำละเมิด.....	196
แผนภูมิที่ 2 หลักเกณฑ์ ผลทางกฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด....	205

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาสาสมัคร (Volunteer) เป็นบุคคลผู้มีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานช่วยเหลือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ด้วยความสมัครใจ ความเสียสละ และความปรารถนาดี โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งอื่นใด

อาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะการเป็นอาสาสมัครช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้มีความเห็นอกเห็นใจและร่วมกันแก้ปัญหาคงทนอดกลั้น อากาศกล่าวได้ว่าอาสาสมัครเปรียบเสมือนทรัพยากรที่มองไม่เห็น (Invisible Resources)¹ เนื่องจากบทบาทของอาสาสมัครไม่ได้มีเพียงการช่วยเหลือสังคมเท่านั้น หากอาสาสมัครยังเป็นพื้นฐานที่ส่งเสริมการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การเป็นอาสาสมัครได้รับการยอมรับอย่างชัดเจนทั้งในระดับสากลและระดับประเทศ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ปี 2544 เป็นปีอาสาสมัครสากล (International Year of Volunteers หรือ IYV 2001)² เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอาสาสมัครและกระตุ้นให้สังคมภาครัฐ และภาคเอกชน ร่วมมือกันหาแนวทางส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง และสร้างความเข้มแข็งให้กับงานอาสาสมัคร สำหรับประเทศไทยนั้น การอุทิศตนเป็นอาสาสมัครได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับแพร่หลายมากขึ้น จากรายงานการสำรวจพบว่า³ จำนวนอาสาสมัครในสังคมไทย ปี 2554 มีอยู่

---

¹ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสตรี สุขดีวงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากระบวนการอาสาสมัครในประเทศไทย. ธันวาคม 2548, หน้า 6.

² UN General Assembly Resolution A/RES/5217, (15 January 1998).

³ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, จำนวนอาสาสมัครในสังคมไทย ปี 2554. 2554.

ประมาณ 10.6 ล้านราย* นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของอาสาสมัคร และมีมติคณะรัฐมนตรี⁴ กำหนดให้วันที่ 21 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันอาสาสมัครไทย

แม้ว่าการให้บริการสาธารณะจะเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐ และรัฐได้จัดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดำเนินการรับผิดชอบช่วยเหลือสังคมโดยตรง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สังกัดกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น หากแต่การพึ่งพาจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการตอบสนองประชาชนได้อย่างเต็มที่ เพราะรัฐยังมีภารกิจหลักในการพัฒนาประเทศอีกจำนวนมาก ประกอบกับระเบียบขั้นตอนที่จะได้รับความช่วยเหลือจากราชการนั้นค่อนข้างยุ่งยากอาจทำให้เกิดความล่าช้า ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ขาดแคลนงานบริการสาธารณะจากภาครัฐในสวนนี้ จึงมีการรวมตัวกันของกลุ่มเอกชนเป็นอาสาสมัครปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ให้ความช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐอีกทางหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ยิ่งต่อส่วนรวม และสอดคล้องกันกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริการสาธารณะ

ที่ผ่านมาเคยมีการศึกษาวิจัยในระดับองค์กรสาธารณประโยชน์เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยขององค์กรสาธารณประโยชน์ในด้านกฎหมายอาญา⁵ และการศึกษาวิจัยการควบคุมกำกับดูแลและส่งเสริมองค์กรสาธารณประโยชน์ในด้านกฎหมายมหาชน⁶ อย่างไรก็ตาม ในระดับตัวบุคคลอาสาสมัครผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชนยังไม่ปรากฏว่า มีการศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในด้านความรับผิดชอบเพื่อละเมิดและการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายเอกชนแต่อย่างใด ทั้งที่การปฏิบัติงานของอาสาสมัครถือเป็นกำลังหลักสำคัญที่สนับสนุนให้ภารกิจการช่วยเหลือสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์สำเร็จไปได้ด้วยดี

* ภาคผนวก ก ทำเนียบอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ของส่วนราชการและเอกชนประจำปี 2554

⁴ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ปีสอาสาสมัครสากล," (19 ธันวาคม 2543).

⁵ ชัชวิน เกตุทอง, กฎหมายกับการปฏิบัติหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยขององค์กรเอกชน (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545).

⁶ อุดมศักดิ์ เย็นใส, มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลและส่งเสริมมูลนิธิที่ดำเนินกิจการด้านสาธารณะประโยชน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554).

โดยเหตุที่ความผิดพลาดย่อมมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนเป็นธรรมดา (Human Error) ระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในบางครั้ง อาจทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าอาสาสมัครทำละเมิดจริงตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม อาสาสมัครอาจต้องรับผิดเป็นส่วนตัวในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยที่องค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานไม่ต้องรับผิดและไม่ต้องเฉลี่ยความรับผิดอย่างใดกับอาสาสมัคร ทั้งยังสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ด้วย

เมื่อพิจารณาหัตถ์สัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครตามกฎหมายลักษณะละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ยังคงมีปัญหาที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่าอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์จะถือเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลหรือไม่ เนื่องจากการทำละเมิดของอาสาสมัครที่มีฐานะเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนจะส่งผลถึงความรับผิดขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครที่มีต่อผู้เสียหาย และยังมีปัญหาที่น่าพิจารณาอีกว่า กรณีนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครจะเข้าลักษณะการเป็นนายจ้างกับลูกจ้าง หรือเข้าลักษณะการเป็นตัวการกับตัวแทนต่อกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะส่งผลต่อความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนายจ้างหรือตัวการ (แล้วแต่กรณี) รวมถึงการใช้สิทธิไล่เบี่ยต่อไปในภายหลัง

นอกจากอาสาสมัครอาจต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว และปัญหานิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครแล้ว ในส่วนขององค์ประกอบภายในตามกฎหมายลักษณะละเมิดเรื่องการกระทำโดยประมาทเลินเล่อนั้นจะเห็นได้ว่า ไม่มีขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนั้น ในกรณีหากจะจัดให้มีการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยจึงอาจทำให้เกิดความไม่ชัดเจนแน่นอนและก่อให้เกิดผลทางกฎหมายที่ต่างออกไป

เมื่อพิจารณาหลักกฎหมายนิรโทษกรรมซึ่งยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดให้ไม่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือรับผิดอย่างจำกัดในกรณีที่ทำละเมิดครบองค์ประกอบแล้วนั้นพบว่า การ

ปฏิบัติงานของอาสาสมัครในบางครั้งไม่เข้าลักษณะเป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด อาสาสมัครจึงยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายต่อไป

ในส่วนของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นบทบัญญัติใกล้เคียงที่มีเนื้อหาสาระกล่าวถึงการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร พบว่า บทบัญญัติดังกล่าว ยกเว้นความผิดและความรับผิดให้เจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เฉพาะที่กฎหมายกำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ขณะที่อาสาสมัครทั่วไปที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชนไม่อยู่ในความหมายของอาสาสมัครตามพระราชบัญญัตินี้ จึงไม่ได้รับประโยชน์จากการยกเว้นความผิดและความรับผิดแต่อย่างใด

แม้ว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครจะได้รับการตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญ โดยทั่วไป ประกอบกับปฏิญญาอาสาสมัครและนโยบายการพัฒนางานอาสาสมัครที่กำหนดให้ภาครัฐต้องจัดให้มีกฎหมาย ให้การคุ้มครอง และเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกฎหมายใกล้เคียงอย่างพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่กล่าวถึงหรือสามารถนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองตัวบุคคลผู้เป็นอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดได้โดยเฉพาะ เป็นผลให้อาสาสมัครต้องมีความรับผิดอย่างกว้างขวางโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะชดเชยค่าสินไหมทดแทนในการทำละเมิดทุกกรณีเป็นส่วนตัว ทั้งที่การทำละเมิดนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยส่วนรวม มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่นนี้ ย่อมเป็นภาระหนักตกอยู่กับอาสาสมัครที่มีเจตนาสุจริต และส่งผลต่อขวัญกำลังใจ ตลอดจนเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร อาจทำให้อาสาสมัครเกิดความรู้สึกหวาดหวั่นเกรงกลัวที่จะถูกฟ้องร้องและก่อให้เกิดความรับผิดต่อตนจึงอาจกลับใจไม่พร้อมที่จะอุทิศตนเป็นอาสาสมัคร ในท้ายที่สุดแล้วผลเสียก็จะตกอยู่กับสังคมนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ ประเด็นปัญหากฎหมายตามที่ได้กล่าวข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร นิติ

สัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร และการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครและเสริมสร้างความมั่นใจให้กับอาสาสมัครที่มีเจตนาดีในการอุทิศตนเพื่อส่วนรวมให้ได้รับความเป็นธรรม ในขณะเดียวกันผู้เสียหายยังคงได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายเช่นเดิม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทย
2. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครรวมถึงการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายต่างประเทศ และสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทยในสาระสำคัญได้
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
4. เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหา และศึกษาวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงแก้ไขตามกฎหมายให้สอดคล้องเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่จะคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด โดยศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัคร นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายไทย และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมัน เพื่อนำแนวคิดทางกฎหมายมาเป็นแนวทางการปรับใช้ในกฎหมายไทยต่อไป

การศึกษาเริ่มจากพื้นฐานความคิดทั่วไปเกี่ยวกับอาสามัครและองค์กรสาธารณประโยชน์ จากนั้นศึกษาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสามัครและการคุ้มครองอาสามัครตามกฎหมายไทยในบทที่ 2 ต่อมาจะได้ศึกษาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสามัครและการคุ้มครองอาสามัครตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันในบทที่ 3 แล้วจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุ้มครองอาสามัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 4 เพื่อให้ได้ข้อสรุปและเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในบทที่ 5 ต่อไป

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

เมื่ออาสามัครทำละเมิดอาจต้องรับผิดชอบส่วนตัว และไม่มีกฎหมายคุ้มครองอาสามัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิด

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบโดยอาศัยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ เช่น หนังสือ กฎหมาย วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นปัญหากฎหมาย เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสามัครและการคุ้มครองอาสามัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

2. ทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาและสามารถวิเคราะห์หาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่จะคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด
3. นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการพัฒนา และจัดให้มีการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดเพื่อให้อาสาสมัครมีโอกาสได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น
4. สร้างการรับรู้และการตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

1.7 นิยามศัพท์

อาสาสมัคร คือ บุคคลผู้มีจิตอาสาทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ ด้วยความสมัครใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน

องค์กรสาธารณประโยชน์ คือ องค์กรเอกชนที่ทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่แสวงหากำไรและไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก อาจจัดตั้งในรูปของมูลนิธิ สมาคม หรือ องค์กรเรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า

บทที่ 2

พื้นฐานความคิดทั่วไป ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร และการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายไทย

2.1 ความนำ

ในบทนี้จะศึกษาพิจารณาพื้นฐานความคิดทั่วไปเกี่ยวกับอาสาสมัครเพื่อให้ทราบความหมาย ประเภท บทบาท ความสำคัญ และประโยชน์ของอาสาสมัคร รวมถึงความหมายและประเภทขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยจะยกตัวอย่างองค์กรสาธารณประโยชน์ที่อาสาสมัครส่วนใหญ่มักเข้าร่วมปฏิบัติงาน และตัวอย่างการทำละเมิดที่สืบเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของข้อเท็จจริงที่อาจจะเกิดขึ้นและนำไปสู่ปัญหาข้อกฎหมาย จากนั้นจึงพิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร ได้แก่ หลักกฎหมายนิรโทษกรรม และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการวางหลักพื้นฐานที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในบริบทที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัคร ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายไทย

2.2 พื้นฐานความคิดทั่วไปเกี่ยวกับอาสาสมัคร

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หลักสำคัญประการหนึ่งสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมต้องมีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยและเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อกัน แม้ว่าในทางกฎหมายและการปกครอง รัฐมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะทางสังคม (Social Public Service)¹ เช่น การ

¹ นันทวัฒน์ บรมานันท์, หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, มิถุนายน 2552). หน้า 63.

ช่วยเหลือผู้ประสบภัย การสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนรวม (Public Interest) ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันก็ตาม อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นภารกิจหลักหรือความรับผิดชอบร่วมกันของประชาชนทุกคนในอันที่จะรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันที่จะทำให้สังคมอยู่รอดปลอดภัยเช่นกัน ไม่ใช่เป็นภาระหน้าที่เฉพาะของรัฐหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของบุคคลในการช่วยเหลือป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ² อันเป็นการส่งเสริมหน้าที่บริการสาธารณะทางสังคมในส่วนของรัฐ การเป็นอาสาสมัครก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีจิตอาสาในการช่วยเหลือพัฒนาสังคมและสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐด้านต่าง ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่เพียงการช่วยเหลือป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะซึ่งเป็นหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น และไม่ว่าในภาวะปกติที่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของอาสาสมัครในการติดตามช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาสังคมที่นับวันจะขยายตัวอย่างซับซ้อนและมีความละเอียดอ่อนมากขึ้น หรือในยามที่เกิดสาธารณภัยอย่างเหตุการณ์สึนามิเมื่อปลายปี 2547 และเหตุการณ์มหาอุทกภัยเมื่อปลายปี 2554 ภัยพิบัติทางธรรมชาติครั้งใหญ่ในประเทศไทย เป็นกรณีตัวอย่างที่ได้แสดงให้เห็นถึงพลังสร้างสรรค์และความร่วมมือร่วมใจกันของประชาชนในรูปของอาสาสมัครอย่างชัดเจน เนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก นำมาซึ่งความสูญเสียต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน โดยไม่จำกัดเวลาหรือสถานที่ ไม่ว่าจะค่อย ๆ เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน และไม่อาจคาดหมายได้ ทำให้ผู้ประสบภัยต้องการสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างรีบด่วน การให้ความช่วยเหลือด้วยการเป็นอาสาสมัครจึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้นต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

นอกจากเหตุการณ์สึนามิและเหตุการณ์มหาอุทกภัยดังกล่าวแล้ว ยังมีสาธารณภัยประเภทอื่นแบ่งตามสาเหตุหรือลักษณะการเกิดได้ 2 ประเภท³ ดังนี้

² มาตรา 73 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

³ คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557. 2553.

(1) สาธารณภัยธรรมชาติ (Natural Disaster) เป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นตามฤดูกาล ได้แก่ อุทกภัย (ภัยจากภาวะน้ำท่วม พายุ ฝนตกหนัก) วาตภัย (ภัยจากแรงลมและพายุ) อัคคีภัย (ภัยจากเพลิงไหม้) ภัยหนาว (ภัยจากอากาศหนาวเย็นผิดปกติ) ภัยแล้ง (ภัยจากการขาดฝน ความแห้งแล้งของพื้นที่) ภัยแผ่นดินถล่ม ภัยจากการระบาดของโรค และภัยจากฝูงสัตว์

(2) สาธารณภัยจากมนุษย์ (Human Disaster หรือ Man-made Disaster) เป็นสาธารณภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์หรือสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ภัยจากการจราจร ภัยจากการประกอบอาชีพ เช่น อุบัติเหตุจากการใช้เครื่องมือเครื่องจักร อุบัติเหตุจากการตกที่สูง เป็นต้น ภัยจากความไม่สงบของประเทศ เช่น จลาจล ก่อการร้าย สงคราม เป็นต้น ภัยจากไฟฟ้า ภัยจากวัตถุอันตราย และภัยจากความเจริญทางเทคโนโลยี

ด้วยเหตุนี้ นอกจากการผสมผสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในภาวะปกติและในยามที่เกิดสาธารณภัยให้สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดีแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของสังคมผ่านจิตสำนึกของประชาชนทุกคนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Solidarity) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตสำนึกสาธารณะในความเสียสละและความปรารถนาดีที่จะอุทิศตนเป็นอาสาสมัคร ดังคำกล่าวของพระไพศาล วิสาโล ที่ว่า “เราจำเป็นต้องตระหนักรู้ว่า อาสาสมัครนั้นไม่ใช่เป็นอาชีพ หากคือสำนึกที่สมควรมีอยู่คู่กับความเป็นมนุษย์ของเราจนกว่าชีวิตจะหาไม่”⁴ เนื่องจากอาสาสมัครถือได้ว่าเป็นกำลังส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในการสร้างสรรค์สังคมและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป

⁴ พระไพศาล วิสาโล, "จิตอาสา," [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.volunteerspirit.org/node/203 [2 เมษายน 2557].

2.2.1 ความหมายและประเภทของอาสาสมัคร

2.2.1.1 ความหมายของอาสาสมัคร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542⁵ ให้ความหมายของอาสาสมัครว่า อาสาสมัคร (คำวิเศษณ์) หมายถึง ที่เสนอตัวเข้าทำงานด้วยความสมัครใจ เช่น ทหารอาสาสมัคร และ อาสาสมัคร (คำนาม) หมายถึง บุคคลที่เสนอตัวเข้าทำงานด้วยความสมัครใจ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์⁶ ให้ความหมายของอาสาสมัครว่า บุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกัน แก้ไข และ พัฒนาสังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

คำว่า อาสาสมัคร ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Volunteer⁷ มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน หมายถึง บุคคลที่ไม่ยอมถูกบังคับหรือจัดให้อยู่ในกรอบที่จำกัด เป็นบุคคลที่มุ่งไปตามจิตเสรี โดยคำว่า Volunteer เริ่มใช้ในภาษาอังกฤษครั้งแรกในศตวรรษที่ 17 หมายถึง บุคคลที่สมัครใจเข้าไปทำงานเป็นทหารในกองทัพเอง โดยไม่ได้ถูกบังคับด้วยคำสั่งตามปกติแต่เป็นความปรารถนาของตน จากจิตเสรี และยักรวมถึงการสมัครใจทำงานใด ๆ โดยไม่รับค่าตอบแทน

Oxford English Dictionary⁸ ให้ความหมายของอาสาสมัคร (Volunteer) ไว้ว่า (คำกริยา) หมายถึง สมัครใจโดยเสรีที่จะทำ และทำงานให้กับองค์กรโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน และ (คำนาม) หมายถึง บุคคลที่สมัครใจเข้าเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน และบุคคลที่ทำงานให้กับองค์กรโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

นอกจากนี้ ยังมีศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับบริบทของอาสาสมัคร นั่นคือ Voluntarism และ Volunteerism ทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกันแต่ต่างกันที่การนำไปใช้

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546). หน้า 1370.

⁶ ปฏิญญาอาสาสมัครไทย เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2544

⁷ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี สฤณีวงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากระบวนการอาสาสมัครในประเทศไทย. ธันวาคม 2548, หน้า 10.

⁸ Oxford English Dictionary, [Online]. Available from :<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/volunteer?q=volunteer> [2013, November 28].

กล่าวคือ คำว่า Voluntarism ใช้กับกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจที่กฎหมายไม่ได้บังคับให้ต้องทำ
 หน้าที่นั้น โดยเน้นความหมายถึงอาสาสมัครในองค์กรไม่แสวงหากำไร⁹ ส่วนคำว่า Volunteerism
 เป็นคำที่มีความหมายกว้างและนิยมใช้กันมากในการอาสาเข้าไปทำเรื่องใด ๆ ไม่จำกัดประเภทของ
 กลุ่มหรือองค์กร โดยเน้นความหมายถึงกิจกรรมอาสาสมัครที่ครอบคลุมหน่วยงานทุกประเภท ไม่ว่าจะ
 ภาครัฐหรือภาคเอกชน¹⁰

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization: ILO) ให้
 ความหมายของอาสาสมัครว่า กิจกรรมหรืองานอย่างหนึ่งที่บุคคลสมัครใจทำโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน
 เพื่อส่งเสริมหรือช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม¹¹

ท่าน Susan J. Ellis และ Katherine H. Noyes นักวิชาการด้านอาสาสมัคร ให้
 ความหมายของอาสาสมัครว่า เป็นการเลือกกระทำการต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรทำและเป็นความ
 รับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง และการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตาม
 หน้าที่¹²

จากความหมายของอาสาสมัครทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษตามที่ได้กล่าวข้างต้น
 แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญของอาสาสมัคร 4 ประการ¹³ ดังนี้

(1) การเลือก (Choose) เป็นการเน้นเจตจำนงความเป็นอิสระและสิทธิของบุคคลที่จะ
 เลือกกระทำหรือไม่กระทำการใดโดยสมัครใจและปราศจากการบังคับ

⁹ Susan J. Ellis, "Volunt/Ar/Eer/ism: What's the Difference?," [Online]. Available from:
<http://www.energizeinc.com/art/1vol.html> [2013, November 28].

¹⁰ Ibid.

¹¹ The International Center for Not-for-Profit Law, [Online]. Available from:
<http://www.icnl.org/research/trends/trends2-1.html> [2013, November 30].

¹² Susan J. Ellis และ Katherine H. Noyes อ้างถึงใน ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, "บัณฑิตอาสาสมัคร: ทางเลือก
 ของการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม," วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ 33, 1 (มกราคม -
 มีนาคม 2544). หน้า 33 - 37.

¹³ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, "อาสาสมัคร: การพัฒนาตนเองและสังคม," วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร 2
 (มกราคม - มิถุนายน 2548). หน้า 2 - 3.

(2) ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) หมายถึง การกระทำที่มุ่งหมายให้เป็นประโยชน์ต่อบุคคล กลุ่มคน หรือสังคมส่วนรวม

(3) โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง (Without Monetary Profit) หมายถึง ไม่ได้หวังผลรายได้ทางเศรษฐกิจ แต่อาจรับเป็นรางวัลหรือเงินทดแทนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเป็นอาสาสมัคร แต่รางวัลหรือเงินทดแทนค่าใช้จ่ายดังกล่าวไม่อาจเทียบได้กับค่าของสิ่งที่อาสาสมัครกระทำ

(4) ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ (Beyond Basic Obligations) หมายถึง สิ่งที่อาสาสมัครกระทำนั้นอยู่นอกเหนือความจำเป็น หรือนอกเหนือสิ่งที่ได้รับการคาดหวังว่าจะต้องทำตามภาระหน้าที่ เช่น งานตามหน้าที่ประจำที่ได้รับค่าจ้าง การดูแลครอบครัว เป็นต้น หรืออยู่นอกเหนือความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองหรือหน้าที่ที่กฎหมายบังคับให้ต้องกระทำ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

เกณฑ์ของการเป็นอาสาสมัคร ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 3 ประการ¹⁴ ดังนี้

(1) ไม่หวังผลตอบแทนทางการเงินเป็นหลัก หากอาสาสมัครได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินที่มีค่าเทียบเท่าหรือมากกว่ามูลค่าตลาด (Market Value) ของงานนั้น จะไม่ถือว่าเป็นอาสาสมัคร แต่อาสาสมัครอาจได้รับรางวัลหรือเงินทดแทนค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเป็นอาสาสมัคร เพื่อให้บุคคลที่มีต้นทุนทางการเงินจำกัดสามารถเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครได้

(2) การตัดสินใจเป็นอาสาสมัครขึ้นอยู่กับเจตจำนงเสรีอันเป็นแรงขับเคลื่อนพื้นฐานในการอาสา แต่บ่อยครั้งที่อาสาสมัครเองไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของการเป็นอาสาสมัคร ซึ่งเป็นสิ่งที่แยกการเป็นอาสาสมัครที่ริเริ่มด้วยตัวเองออกจากอาสาสมัครที่ได้รับแรงกระตุ้นจากปัจจัยทางสังคมภายนอก เช่น เด็กเป็นอาสาสมัครเพื่อแลกกับคะแนน พนักงานบริษัทเป็นอาสาสมัครเพื่อแลกกับบันทึกในรายงานประวัติ เป็นต้น

¹⁴ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสิดศรี สฤณีวงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากระบวนการอาสาสมัครในประเทศไทย. หน้า 6.

(3) นำประโยชน์มาสู่กลุ่มบุคคลที่สาม เป็นเกณฑ์ในการแยกกิจกรรมอาสาสมัคร ส่วนรวม เช่น เล่นฟุตบอลการกุศล เป็นต้น ออกจากกิจกรรมนันทนาการอื่น ๆ เช่น เล่นฟุตบอล เป็นต้น โดยกลุ่มบุคคลที่สามที่จะได้รับประโยชน์จากการเป็นอาสาสมัครมีตั้งแต่เพื่อน เพื่อนบ้าน ชุมชน ตลอดจนสังคม

เกณฑ์ของการเป็นอาสาสมัครดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงอาสาสมัครทางการ (Formal Volunteer) ที่ต้องปฏิบัติงานให้กับองค์กรต้นสังกัดในภาครัฐหรือภาคเอกชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงอาสาสมัครไม่เป็นทางการ (Informal Volunteer) ที่ปฏิบัติงานรายบุคคล อีกทั้งยังไม่มีกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครด้วย

อุดมการณ์อาสาสมัคร ประกอบด้วยอุดมการณ์ 4 ประการ¹⁵ ดังนี้

- (1) การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม มิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตน
- (2) การกระทำด้วยความสมัครใจ หากกระทำโดยไม่สมัครใจหรือเป็นการบังคับให้กระทำ ถือว่าเป็นการทำลายจิตวิญญาณของงานอาสาสมัคร
- (3) การกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปของสินจ้างรางวัล การทำงานต้องยึดหลักว่าไม่เป็นการจ้าง หากได้รับค่าตอบแทนก็ควรเพียงพอแก่การยังชีพเท่านั้น
- (4) การอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และเวลาให้ส่วนรวม มิใช่การอุทิศกำลังทรัพย์หรือการบริจาคทรัพย์ซึ่งเป็นการสงเคราะห์ให้ทาน มิใช่จิตวิญญาณของงานอาสาสมัคร

2.2.1.2 ประเภทของอาสาสมัคร

จากความหมาย องค์ประกอบ หลักเกณฑ์ และอุดมการณ์อาสาสมัครตามที่ได้กล่าวมานั้น สามารถแบ่งประเภทของอาสาสมัครได้ตามลักษณะกิจกรรม ตามลักษณะงานที่ทำ ตามองค์กรต้นสังกัด และตามระดับการปฏิบัติงานได้ดังนี้

- (1) การแบ่งประเภทของอาสาสมัครตามลักษณะกิจกรรม มี 4 ประเภท¹⁶ ดังนี้

¹⁵ วิจิตร ศรีสอาน. อ้างถึงใน ภูมิธรรม เวชยชัย และสุรัสวดี หุ่นพยนต์, ปัญหาการดำเนินงานของหน่วยงานอาสาสมัครในประเทศไทย เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องบทบาทอาสาสมัครกับการพัฒนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มีนาคม 2527. หน้า 1 - 2.

(ก) การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid)

กิจกรรมอาสาสมัครประเภทนี้มีความโดดเด่นและได้รับความนิยมมากโดยเน้นการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การร่วมกันซ่อมแซมถนน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงการรวมกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนที่มีความทุกข์ร่วมกัน เช่น ปัญหาการทำงาน ปัญหาสุขภาพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าลักษณะกิจกรรมประเภทนี้จะสอดคล้องกับเกณฑ์ของการเป็นอาสาสมัคร แต่ผู้มีประสบการณ์ด้านอาสาสมัครมักเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวไม่ถือเป็นงานอาสา

(ข) การช่วยเหลือบริการผู้อื่น (Philanthropy หรือ Service to Others)

การช่วยเหลือบริการผู้อื่น เป็นการอาสาเพื่อชุมชนส่วนรวม การไปเยี่ยม การเป็นเพื่อน การดูแล การให้คำแนะนำต่าง ๆ นอกกลุ่มของตนหรือบุคคลที่รู้จัก มักพบกิจกรรมอาสาสมัครประเภทนี้ได้ทั่วไปในองค์กรสาธารณประโยชน์

(ค) การสร้างการมีส่วนร่วม (Participation) และการพึ่งพาตนเอง (Self-help)

การสร้างการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของร่วมกัน และการปกครองตนเอง เช่น คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกันจัดการระบบสาธารณสุขในหมู่บ้าน เป็นต้น กิจกรรมอาสาสมัครประเภทนี้เกิดขึ้นในทุกประเทศ แต่ส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มชุมชนที่มีวิถีประเพณีเข้มแข็งในภาคประชาสังคมมักได้รับความสำเร็จสูงสุดในการสร้างการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเอง

(ง) การสนับสนุน หรือการเรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อสังคม (Advocacy หรือ Campaigning)

กิจกรรมอาสาสมัครประเภทนี้จัดขึ้นโดยกลุ่มคนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อความเท่าเทียมกันในสังคมผ่านการรณรงค์เสนอแนะ เช่น การประท้วงของกลุ่มนักรักสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้คำแนะนำคนพิการ การรณรงค์ทั่วโลกเพื่อต่อต้านกับระเบิดใต้ดิน เป็นต้น

(2) การแบ่งประเภทของอาสาสมัครตามลักษณะงานที่ทำ มี 8 ประเภท¹⁷ ดังนี้

(ก) อาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย

¹⁶ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสตรี สฤชดี วงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาระบบอาสาสมัครในประเทศไทย. หน้า 7.

¹⁷ เสาวนีย์ เสนาสุ, เอกสารประกอบการสอน วิชา กฎ 323 งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529). หน้า 26 - 27.

หมายถึง ผู้ที่ออกปฏิบัติงานกับหน่วยบรรเทาทุกข์ในขณะเกิดสาธารณภัย เช่น อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น โดยการปฐมพยาบาล ช่วยดูแลเด็ก ช่วยผู้ประสบสาธารณภัย

(ข) อาสาสมัครด้านยานพาหนะ

หมายถึง ผู้ที่ยินดีให้ยืมยานพาหนะส่วนตัวเพื่อการรับส่งในการสังคมสงเคราะห์ โดยการให้ยานพาหนะยืมตามสะดวก หรือขับยานพาหนะรับส่งด้วยตนเอง หรือนั่งกำกับไปกับยานพาหนะ

(ค) อาสาสมัครนาฏศิลป์

หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถสอนหรือแนะนำหรือช่วยฝึกหัดซ้อมหรือแสดงละคร ร้องรำ ดนตรี และการละเล่นเชิงศิลปะแขนงต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจ

(ง) อาสาสมัครช่วยทางการช่างฝีมือ

หมายถึง ผู้ที่มีฝีมือการช่างด้านต่าง ๆ ที่ประสงค์จะสละเวลาและความรู้ความชำนาญไปช่วยฝึกสอนบุคคลเพื่อให้ประกอบอาชีพได้ หรือช่วยประดิษฐ์สิ่งของ

(จ) อาสาสมัครผู้นำเด็กในศูนย์เยาวชน

หมายถึง ผู้ที่ไปช่วยงานในศูนย์เยาวชน เช่น การนำกลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ การแนะนำทางศีลธรรมจรรยา การดูแลความปลอดภัย รวมถึงการร่วมกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาหรือกิจกรรมค่ายพักแรมด้วย

(ฉ) อาสาสมัครต้อนรับชาวต่างประเทศ

หมายถึง ผู้ที่เอื้อเฟื้อแก่ชาวต่างประเทศเพื่อการสังคมสงเคราะห์ โดยการจัดรับรองที่พัก อาศัย การพาชมกิจการสถานที่ต่าง ๆ การพบปะกับบุคคลที่เหมาะสม เป็นต้น

(ช) อาสาสมัครทำงานโรงพยาบาลและสถานสงเคราะห์อื่น ๆ

หมายถึง อาสาสมัครที่ทำงานในโรงพยาบาล เช่น ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายบำรุงใจคนไข้ ฝ่ายดูแลเด็ก เป็นต้น และอาสาสมัครที่ทำงานในสถานสงเคราะห์อื่น เช่น สถานพินิจ สถานเลี้ยงเด็กอ่อน โรงเรียนสอนคนตาบอด หูหนวก เป็นไข้ เป็นต้น

(ซ) อาสาสมัครธุรการทั่วไป

หมายถึง ผู้ที่ช่วยการดำเนินงานของหน่วยบริการอาสาสมัครสังคมสงเคราะห์ เช่น งานทะเบียน การจัดตารางเวลา การจัดส่งอาสาสมัคร การจัดอบรมระหว่างอาสาสมัคร เป็นต้น

(3) การแบ่งประเภทของอาสาสมัครตามองค์กรต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน มี 2 ประเภท¹⁸ ดังนี้

(ก) อาสาสมัครทางการ (Formal Volunteer)

อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มบุคคลอย่างเป็นระบบโดยมีต้นสังกัด ผ่านทางหน่วยงาน องค์กร สถาบัน ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และมีกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับเฉพาะกับอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในแต่ละองค์กร

(ข) อาสาสมัครไม่เป็นทางการ (Informal Volunteer)

อาสาสมัครที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติซึ่งปฏิบัติงานเป็นรายบุคคล โดยไม่ผ่านต้นสังกัดใด และไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับเฉพาะ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน เป็นต้น

(4) การแบ่งประเภทของอาสาสมัครตามระดับการปฏิบัติงาน มี 2 ประเภท¹⁹ ดังนี้

(ก) อาสาสมัครระดับผู้บริหาร (Administrative Volunteer)

อาสาสมัครที่ดำเนินการในฐานะผู้บริหารขององค์กร เช่น เลขาธิการสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นต้น อาสาสมัครระดับผู้บริหารยังรวมถึงอาสาสมัครระดับกรรมการหรือผู้กำหนดนโยบายที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำและวางนโยบายขององค์กร รวมทั้งอาจเป็นกรรมการจัดหาทุน และนิเทศงานอาสาสมัครในระดับรอง ๆ ลงไปด้วย²⁰

(ข) อาสาสมัครระดับผู้ให้บริการ (Service Volunteer)

อาสาสมัครที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนโดยตรงอย่างใกล้ชิด เช่น อาสาสมัครผู้ประสบสาธารณภัย เป็นต้น

¹⁸ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสตรี สฤณีวงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาอาสาสมัครในประเทศไทย. หน้า 10.

¹⁹ สมพร เทพสิทธิ์า, อุดมการณ์และบทบาทของอาสาสมัคร : แนวคิดและทิศทางการพัฒนางานอาสาสมัครในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2541). หน้า 25 - 27.

²⁰ ยูพา วงศ์ไชย, การบริหารองค์กรสังคมสงเคราะห์เอกชน, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย : ฝ่ายวิชาการ มูลนิธิศาสตราจารย์ปกรณ์ อังศุสิงห์, 2536). อ้างถึงใน ศรีธยา อังคณานนท์, ศึกษาการบริหารจัดการอาสาสมัครที่ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในภาวะวิกฤตในศูนย์พักพิงชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) ปี 2554 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555). หน้า 17 - 18.

2.2.2 บทบาท ความสำคัญ และประโยชน์ของอาสาสมัคร

2.2.2.1 บทบาทของอาสาสมัคร

อาสาสมัครมีบทบาทในการช่วยเหลือผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ด้านแรงงาน และด้านกำลังทรัพย์²¹ โดยสามารถแบ่งบทบาทของอาสาสมัครได้ 5 ด้าน²² ดังนี้

(1) ด้านสังคมสงเคราะห์

อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญด้านสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ ที่ได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ประสบสาธารณภัย คนพิการ ผู้สูงอายุ เป็นต้น ตัวอย่างอาสาสมัครที่มีบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น อาสาสมัครสภาภาษาไทย อาสาสมัครแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (พอ.สว.) เป็นต้น

(2) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ร่วมรณรงค์ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตัวอย่างอาสาสมัครที่มีบทบาทด้านการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น อาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นต้น

(3) ด้านการพัฒนาสังคม

อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากลุ่มคนต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ เช่น เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เป็นต้น และพัฒนาสังคมให้มีความสงบเรียบร้อยและเจริญก้าวหน้า ตัวอย่างอาสาสมัครที่มีบทบาทด้านการพัฒนาสังคม เช่น อาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น

(4) ด้านการพัฒนาองค์กร

อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น สมาคม มูลนิธิ เป็นต้น ในการทำประโยชน์ให้แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ

(5) ด้านการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบัน

อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการรักษา สนับสนุน และส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตัวอย่างอาสาสมัครที่มีบทบาทด้านการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบัน เช่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) เป็นต้น

²¹ เสาวนีย์ เสนาสุ, เอกสารประกอบการสอน วิชา กฎ 323 งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน. หน้า 25.

²² ภูมิธรรม เวชยชัย และสุรัสวดี หุ่นพยนต์, ปัญหาการดำเนินงานของหน่วยงานอาสาสมัครในประเทศไทย เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องบทบาทอาสาสมัครกับการพัฒนาในประเทศไทย. หน้า 55.

2.2.2.2 ความสำคัญของอาสาสมัคร

อาสาสมัครเป็นงานที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในระดับสากลและระดับประเทศ ดังจะเห็นได้จากองค์การสหประชาชาติ (United Nation หรือ UN) และรัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญต่องานอาสาสมัคร ดังนี้

(1) ในระดับสากล องค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ปี 2544 เป็นปีอาสาสมัครสากล (International Year of Volunteers หรือ IYV 2001)²³ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นอาสาสมัครและกระตุ้นให้สังคม ภาครัฐ และภาคเอกชน ร่วมมือกันหาแนวทางส่งเสริม สนับสนุน ยกย่อง และสร้างความเข้มแข็งให้กับงานอาสาสมัคร และยังกำหนดให้วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปีอันตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นวันอาสาสมัครสากล (International Volunteer Day) หรือวันอาสาสมัครโลก (World Volunteer Day)²⁴

(2) สำหรับในระดับประเทศนั้น รัฐบาลมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2543²⁵ กำหนดให้วันที่ 21 ตุลาคมของทุกปี อันตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และตรงกับวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ เป็นวันอาสาสมัครไทย (Thai Volunteer Day) นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรียังได้มีมติเห็นชอบปฏิญญาอาสาสมัครไทย และนโยบายการพัฒนาอาสาสมัคร เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2544²⁶ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมงานอาสาสมัครให้เจริญก้าวหน้าและสร้างความเข้มแข็งให้กับบทบาทของอาสาสมัครในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติต่อไปในทุกภาคส่วนของไทย

นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2550²⁷ กำหนดให้การให้และการช่วยเหลือสังคมเป็นวาระแห่งชาติ และประกาศให้ปี 2550 เป็นปีแห่งการให้และการช่วยเหลือสังคม เพื่อ

²³ UN General Assembly Resolution A/RES/5217.

²⁴ UN General Assembly Resolution A/RES/40/212, (17 December 1985).

²⁵ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ปีอาสาสมัครสากล."

²⁶ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจัดงานปีอาสาสมัครสากล," (16 ตุลาคม 2544).

²⁷ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อเสนอการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม," (30 มกราคม 2550).

ส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้และการช่วยเหลือสังคมซึ่งเป็นการทำความดีอย่างเป็นรูปธรรมโดยการร่วมมือกันทุกภาคส่วนในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ปฏิญญาอาสาสมัครไทย²⁸

ข้อ 1. อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคม ทั้งในด้านการสงเคราะห์ผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน การป้องกัน แก้ไขปัญหา การพัฒนาสังคม และส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

ข้อ 2. อาสาสมัครที่พึงประสงค์ต้องมีจิตวิญญาณของอาสาสมัคร เป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นผู้มีความซื่อสัตย์โดยถือประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำงานด้วยความเสียสละ กระตือรือร้น เอื้ออาทร บริสุทธิ์ใจ และมีศรัทธาที่จะทำงานอาสาสมัคร

ข้อ 3. อาสาสมัครสมควรได้รับการยกย่องสรรเสริญ เพราะเป็นผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติอย่างแท้จริง

ข้อ 4. ภาครัฐและภาคเอกชนต้องส่งเสริม สนับสนุนงานอาสาสมัครอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยการพัฒนาอาสาสมัครให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และคุณธรรม

ข้อ 5. ภาครัฐและภาคเอกชนต้องส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการงานอาสาสมัคร เพื่อให้งานอาสาสมัครมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อ 6. ภาครัฐต้องจัดให้มีกฎหมายหรือระเบียบรองรับสถานภาพของอาสาสมัคร ให้การคุ้มครอง และเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 7. ภาครัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริม และปลูกจิตสำนึกในการเป็นอาสาสมัคร ให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

ข้อ 8. ภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรธุรกิจ และองค์กรต่าง ๆ ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ขององค์กรได้ปฏิบัติงานอาสาสมัครที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ โดยไม่ถือเป็นวันลา

ข้อ 9. ภาครัฐต้องจัดตั้งคณะกรรมการ โดยมีผู้แทนของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานอาสาสมัครเป็นกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานอาสาสมัคร

²⁸ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจัดงานปีอาสาสมัครสากล." (16 ตุลาคม 2544).

นโยบายการพัฒนางานอาสาสมัคร²⁹

ข้อ 1. ส่งเสริม สนับสนุนอาสาสมัครอย่างจริงจัง โดยการพัฒนาอาสาสมัครให้มีความรู้ ความสามารถ อุทิศการณ์ และคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลังสำคัญในการสงเคราะห์ผู้มีปัญหา การ ป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาสังคม พัฒนางองค์การ และการส่งเสริมความมั่นคงของชาติ

ข้อ 2. ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการงานอาสาสมัคร เพื่อให้ภาครัฐและ ภาคเอกชนที่มีอาสาสมัครได้บริหารจัดการงานอาสาสมัครได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อ 3. จัดตั้งองค์การอาสาสมัครระดับชาติ โดยให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและ ประสานงานอาสาสมัครแห่งชาติ ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และ อาสาสมัคร มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายแผนงาน ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร

ข้อ 4. ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันหรือศูนย์ฝึกอบรมอาสาสมัคร ทั้งในระดับชาติและระดับ จังหวัด เพื่อจัดให้มีการฝึกอบรมอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ให้อาสาสมัครเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ อุทิศการณ์ คุณธรรม และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

ข้อ 5. จัดตั้งศูนย์อาสาสมัครระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์ ข้อมูลกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานของ อาสาสมัคร รวมทั้งจัดทำทะเบียนอาสาสมัคร และให้อาสาสมัครได้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ตรงกับความสนใจ

ข้อ 6. จัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยให้อาสาสมัครได้ ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน และมีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และ ประเทศชาติ

ข้อ 7. ประชาสัมพันธ์งานอาสาสมัครให้เป็นที่แพร่หลาย เป็นที่รู้จัก ยอมรับของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป

ข้อ 8. จัดให้มีสวัสดิการส่งเสริมขวัญกำลังใจ และให้การยกย่องอาสาสมัคร รวมทั้ง หน่วยงาน องค์กรที่มีอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็ง เสียสละ มีผลงานดีเด่นที่เป็น ประโยชน์ต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนให้ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน ได้ปฏิบัติงานอาสาสมัคร โดยไม่ถือเป็นวันลา ทั้งนี้ จะต้องไม่มีผลทำให้ เกิดความเสียหายต่องานราชการ

²⁹ เรื่องเดียวกัน

ข้อ 9. ให้การสนับสนุนการจัดงานวันอาสาสมัครไทย ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด เพื่อส่งเสริม สนับสนุนบทบาทและความสำคัญของอาสาสมัครและงานอาสาสมัคร

ข้อ 10. ปลุกจิตสำนึกและจิตวิญญาณของอาสาสมัครในบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งเด็ก เยาวชน ประชาชน ตลอดจนนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชนใน การทำงานเพื่อสังคม

ข้อ 11. ให้มีกฎหมายหรือระเบียบรองรับสถานภาพของอาสาสมัคร ให้การคุ้มครอง และเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อ 12. จัดตั้งสภาอาสาสมัครแห่งชาติเป็นองค์การอิสระ โดยหน่วยงานและองค์การที่มี อาสาสมัครเป็นสมาชิกเป็นผู้บริหารงาน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า อาสาสมัครแต่ละประเภทมีบทบาทในการช่วยเหลือ พัฒนา และ แก้ไขปัญหาสังคมอย่างมาก ทั้งยังได้รับการยอมรับและตระหนักถึงบทบาทของอาสาสมัครจากระดับ สากลและระดับประเทศอันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความสำคัญของอาสาสมัครที่เป็น ปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งในการพัฒนาสังคม

2.2.2.3 ประโยชน์ของอาสาสมัคร

(1) ประโยชน์ต่อตัวอาสาสมัคร

งานอาสาสมัครเป็นงานที่มีคุณค่าต่อสังคม และยังมีคุณค่าต่อตัวบุคคลที่เข้ามาเป็น อาสาสมัครเอง เพราะงานอาสาสมัครสร้างความมั่นคงทางจิตใจและปลูกฝังการมีจิตสาธารณะ ด้วย การเสียสละเวลาอันมีค่าตลอดจนความสุขส่วนตน เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือทำประโยชน์ให้แก่สังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน³⁰

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก พระบิดาแห่งการสังคม สงเคราะห์ไทย ทรงมีพระราชดำรัสว่า “.....ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นกิจที่สอง ประโยชน์ของ เพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง.....”³¹

³⁰ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี สฤณี วงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากระบวนการอาสาสมัคร ในประเทศไทย. หน้า 9 - 30.

³¹ พระราชดำรัสของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสว่า “.....อาสาสมัคร จะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ครีฑาในงานอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นนั้น เกิดขึ้นด้วยตนเอง มีความรู้สึกเห็นชอบในงานอาสาสมัคร มีครีฑาที่จะทำงาน มีเวลาที่จะปฏิบัติงาน และพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัคร.....”³²

จากพระราชดำรัสของทั้งสองพระองค์นั้นแสดงให้เห็นถึงการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสังคมหรือของประเทศชาติเป็นหลักเหนือประโยชน์ส่วนตน อันเป็นการปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกและความศรัทธาในการช่วยเหลือผู้อื่นให้เกิดขึ้นในตัวอาสาสมัคร

ท่านศาสตราจารย์ ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ ผู้ก่อตั้งมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และผู้ก่อตั้งสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกันทำประโยชน์ให้แก่สังคม โดยเห็นได้อย่างชัดเจนจากที่ท่านได้เคยกล่าวไว้ในส่วนหนึ่งของบทความจากครุกรรมารดาถึงเชิงตะกอนว่า “.....เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ผมต้องการงานอาชีพที่มีความหมาย ทำให้ได้รับความพอใจว่าตนได้ทำงานเป็นประโยชน์แก่สังคม บ้านเมืองที่ผมอาศัยอยู่จะต้องมีชื่อมีแป ไม่มีการข่มขู่ กดขี่ หรือประทุษร้ายกัน.....”³³ และ “.....เรื่องอะไรที่ผมทำเองไม่ได้ หรือได้แต่ไม่ดี ผมก็จะขอความร่วมมือกับเพื่อนฝูงในรูปสหกรณ์ หรือสโมสร หรือสหภาพ จะได้ช่วยซึ่งกันและกัน.....”³⁴ จากคำกล่าวของท่านนั้นแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความพึงพอใจอันเป็นประโยชน์ที่จะได้รับจากงานอาสาสมัคร พร้อมกันนี้ ยังได้จุดประกายให้เกิดการพัฒนาต่อมาจวบจนเป็นกระแสอาสาสมัครทุกวันนี้

การเป็นอาสาสมัครมีประโยชน์ต่อตัวอาสาสมัครเองในด้านการเพิ่มศักยภาพการพัฒนาทักษะความสามารถของตน ทั้งยังทำให้อาสาสมัครเองได้รับความสุขและความภาคภูมิใจจากการบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อันเป็นประสบการณ์ทรงคุณค่าทางจิตใจที่อาสาสมัครจะได้รับ เพราะการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลต่อมาเป็นการปลุกปั้นคุณค่าแห่งการให้ที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน ได้

³² พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช อ้างถึงใน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสตรี สฤชต์วงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนากระบวนการอาสาสมัครในประเทศไทย. หน้า 9.

³³ ปวย อึ้งภากรณ์, "บทความจากครุกรรมารดาถึงเชิงตะกอน," [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.puey-ungphakorn.org/?page_id=87 [21 ธันวาคม 2556].

³⁴ เรื่องเดียวกัน

แสดงออกมาในลักษณะของความดีที่เป็นรูปธรรม และในท้ายที่สุดคุณค่าที่ได้รับจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั้นเองจะกลับมาสู่การเห็นคุณค่าในความหมายของชีวิตอาสาสมัครมากขึ้นตามลำดับ³⁵

(2) ประโยชน์ต่อองค์กรสาธารณประโยชน์³⁶

การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครกับกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมเป็นการส่งเสริมความเข้าใจ และสร้างการรับรู้ที่ดีให้เกิดขึ้นกับองค์กรสาธารณประโยชน์ จึงอาจกล่าวได้ว่า อาสาสมัครเปรียบเสมือนภาพลักษณ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์ นอกจากนี้ อาสาสมัครยังทำให้เกิดการเพิ่มศักยภาพขององค์กร เพราะทำให้องค์กรได้เรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาสิ่งใหม่ในแง่มุมข่าวสารที่ต่างไปจากเดิม เช่น องค์กร Rural Innovation Network ในเมืองเซินไน ประเทศอินเดีย ได้รับประโยชน์จากอาสาสมัครนักศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยเยล ในสหรัฐอเมริกา มาช่วยคิดการวางแผนเชิงกลยุทธ์การทำตลาดสินค้านวัตกรรมชุมชน เป็นผลให้องค์กรสาธารณประโยชน์ดังกล่าวได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่ช่วยพัฒนาและมีการต่อยอดนำไปสู่ธุรกิจเพื่อสังคมต่อไป โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างที่ปรึกษาบริษัทเอกชน เป็นต้น

(3) ประโยชน์ต่อภาคธุรกิจ³⁷

ภาพลักษณ์ของบริษัทที่ปรากฏต่อสังคมเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับการแข่งขันธุรกิจในปัจจุบัน ดังนั้น การสนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานอาสาสมัคร ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุนหรือกำลังคน ย่อมทำให้ภาคธุรกิจ องค์กรสาธารณประโยชน์ ตัวอาสาสมัครเอง และชุมชนในสังคมได้รับประโยชน์ร่วมกัน (Win - Win Solution) ทั้งนี้ ปัจจัยการส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างภาคธุรกิจและชุมชน³⁸ มีดังนี้

³⁵ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาธรรมาภิบาลอาสาสมัครในประเทศไทย. หน้า 15.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19 - 20.

³⁸ United Nations Volunteers, *Enhancing Business - Community Relations: The Role of Volunteers in Promoting Global Corporate Citizenship Global Report*. United Kingdom, 2004, pp.40 - 45.

(ก) บรรษัททุนเคราะห์ (Corporate Philanthropy) และการลงทุนทางสังคม (Social Investment)

ภาคธุรกิจจะส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของบริษัทด้วยการให้ความอนุเคราะห์กิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่องผ่านมูลนิธิที่บริษัทตั้งขึ้น โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนผ่านการลงทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของพนักงานอาสาสมัคร การทำชุมชนสัมพันธ์ การลงมือปฏิบัติจริง และการทำกิจกรรมที่มีพื้นฐานมาจากความต้องการร่วมกันของคนในพื้นที่ อันส่งผลให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อชุมชนและบริษัทเอง

(ข) การเป็นอาสาสมัคร (Volunteerism)

ในปัจจุบันภาคธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเพื่อชุมชนผ่านงานอาสาสมัครด้วยการสร้างโอกาสและแรงจูงใจสนับสนุนให้พนักงานบริษัท บุตรพนักงาน พันธมิตรทางธุรกิจ และกลุ่มที่เกี่ยวข้อง มาเป็นอาสาสมัครในโครงการพนักงานอาสาสมัคร เป็นต้น

(ค) การเป็นพันธมิตร (Engagement)

ภาคธุรกิจส่วนใหญ่พยายามแสวงหาพันธมิตรกับกลุ่มหรือบุคคลในชุมชนพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส กลุ่มธุรกิจเล็ก กลุ่มเยาวชนที่จะเป็นพนักงานในอนาคต และกลุ่มอนุรักษ์นิยม เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น

(ง) ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทต่อสังคม (Corporate Social Responsibility หรือ CSR)

แนวคิดนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ โดยมีที่มาจากคำนิยามถึงบทบาทของภาคธุรกิจให้มั่นนโยบายที่ชัดเจนในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้ภาคธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่าการสร้างแต่เพียงตราสินค้า การประสบความสำเร็จทางการเงิน หรือผลประโยชน์ของบริษัท

นับได้ว่า งานอาสาสมัครเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและการยอมรับจากสังคมอันนำไปสู่ความสำเร็จของภาคธุรกิจ อนึ่ง การเสริมสร้างความเข้มแข็งระหว่างภาค

ธุรกิจกับชุมชนจะต้องเริ่มจากความร่วมมือในหน่วยย่อยระหว่างพนักงานกับบุคคลในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมุ่งให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน จึงจะเป็นการเพิ่มมูลค่าทางธุรกิจและเป็นสิ่งทีภาคธุรกิจจะได้รับจากการลงทุนทางสังคม

(4) ประโยชน์ต่อภาครัฐ³⁹

อาสาสมัครมีประโยชน์ต่อภาครัฐในแง่ของการร่วมสร้างสังคมอย่างยั่งยืนผ่านการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์สาธารณะ เพราะงานอาสาสมัครเป็นการสร้างสายใยแห่งความเชื่อใจและก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันจากคนต่างถิ่น ต่างสถานะ ต่างศาสนา ที่เข้าใจกันกระทั่งกลายเป็นความกลมกลืนทางสังคม นอกจากนี้ อาสาสมัครยังช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการบริการสาธารณะจากภาครัฐ เพราะภารกิจบางประการที่รัฐหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถดำเนินการได้แต่เพียงฝ่ายเดียวก็สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยอาศัยความร่วมมือจากอาสาสมัคร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประโยชน์ของการเป็นอาสาสมัครจึงเริ่มต้นตั้งแต่จุดเล็ก ๆ ภายในตัวบุคคลผู้เป็นอาสาสมัครเองที่ได้รับความสุขทางใจ เรื่อยไปจนถึงประโยชน์ต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ ภาคธุรกิจ และภาครัฐอันเป็นประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวมในที่สุด

2.2.3 หลักการคุ้มกันของอาสาสมัคร

การคุ้มกัน (Immunity) มีลักษณะคล้ายกับเอกสิทธิ (Privilege) โดยเอกสิทธิเป็นสิทธิพิเศษเฉพาะสำหรับบุคคลบางประเภทที่กฎหมายรับรองทำให้สามารถอ้างความชอบธรรมเพื่อผลประโยชน์บางประการได้⁴⁰ ขณะที่การคุ้มกันเป็นสถานะพิเศษที่ไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจหรือรับผลภัยบางอย่างตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ การคุ้มกันทำให้บุคคลอยู่ในสถานะที่ปลอดจากเคราะห์กรรมหรืออำนาจบางอย่างตามที่กฎหมายโดยปกติจะก่อให้เกิดแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง⁴¹ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการการคุ้มกันความรับผิดชอบมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ได้รับการคุ้มกัน

³⁹ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มุลินธิสตรีย์ สฤชดีวงศ์, รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสาสมัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาระบบอาสาสมัครในประเทศไทย. หน้า 26.

⁴⁰ ปรีดี เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525). หน้า 88.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน

ไม่ให้อำนาจฟ้องร้องดำเนินคดีให้ศาลกำหนดความรับผิดต่อบุคคลดังกล่าว อันอาจทำให้เกิดผลเสียเป็นการคุกคามหรือขัดขวางการปฏิบัติงานของบุคคลนั้น ๆ

หลักการคุ้มกันความรับผิดโดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ⁴² ดังนี้

2.2.3.1 หลักการคุ้มกันอย่างเด็ดขาด

หลักการคุ้มกันอย่างเด็ดขาด (Absolute Immunity) เป็นการคุ้มกันความรับผิดอย่างเต็มที่และกว้างขวางให้กับผู้ละเมิดรัฐธรรมนูญหรือละเมิดกฎหมายกลาง* ให้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ถึงขนาดที่ว่าบุคคลผู้ได้รับการคุ้มกันจะไม่มี ความรับผิด แม้ว่าได้กระทำโดยเจตนาร้ายหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ตาม

หลักการคุ้มกันอย่างเด็ดขาดที่เห็นได้ชัดเจนเป็นการคุ้มกันความรับผิดให้กับข้าราชการที่ทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ ข้าราชการที่ทำหน้าที่ในงานนิติบัญญัติหรือสร้างกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น สมาชิกสภานิติบัญญัติ เจ้าพนักงานของรัฐที่ปฏิบัติงานฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น และข้าราชการที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี เช่น ผู้พิพากษา อัยการ คณะลูกขุน เจ้าหน้าที่อื่นที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณา เป็นต้น

2.2.3.2 หลักการคุ้มกันอย่างจำกัด

หลักการคุ้มกันอย่างจำกัด (Restrictive Immunity) หรือหลักการคุ้มกันอย่างมีเงื่อนไข (Qualified Immunity) เป็นการคุ้มกันความรับผิดอย่างจำกัดให้ผู้ทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ภายใต้เงื่อนไขของการกระทำที่มีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่า การกระทำนั้นถูกต้องตามกฎหมายและกระทำโดยมีมูลเหตุจูงใจที่สุจริต แต่ผู้ทำละเมิดยังคงต้องรับผิดหากการกระทำนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องและก่อให้เกิดความเสียหาย

⁴² อาจารย์ บุนนาค, ความรับผิดของอนุญาโตตุลาการ (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553). หน้า 27 - 28.

* กฎหมายกลาง (common law) หมายถึง กฎหมายที่มีลักษณะเป็นที่ยอมรับร่วมกันโดยทั่วไปที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากรากฐานของกฎหมายโรมัน แต่ไม่ใช่กฎหมายเฉพาะในระบบใดระบบหนึ่ง

หลักการคุ้มกันอย่างจำกัดหรือหลักการคุ้มกันอย่างมีเงื่อนไขใช้ในการคุ้มกันความรับผิดชอบให้กับข้าราชการฝ่ายบริหารที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจสั่งการ การปฏิบัติหน้าที่ของอนุญาโตตุลาการในบางประเทศ เป็นต้น

ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การกระทำของอาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงานบางกรณี แม้จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำละเมิด อาสาสมัครก็จะได้รับการคุ้มกันจากความรับผิดเพื่อละเมิดอย่างจำกัด ทั้งนี้ เฉพาะการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของอาสาสมัครภายใต้เงื่อนไขในขอบหน้าที่รับผิดชอบระหว่างการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดเพื่อละเมิดและไม่ได้รับการคุ้มกันในกรณีที่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามที่จะได้ศึกษาพิจารณาสาระสำคัญของการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายต่างประเทศต่อไปในบทที่ 3

สำหรับประเทศไทยที่ไม่ได้นำหลักการคุ้มกันของอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดมาปรับใช้เป็นการเฉพาะ จึงต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และการคุ้มครองอาสาสมัครโดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งจะได้ศึกษาโดยละเอียดในหัวข้อต่อ ๆ ไป กล่าวคือ ผลของการไม่ใช้บังคับหลักการคุ้มกันความรับผิดเป็นการเฉพาะอาจทำให้ในกรณีหากอาสาสมัครทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าจะเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อก็ตาม อาสาสมัครอาจต้องรับผิดเพื่อละเมิดโดยไม่ได้รับการคุ้มกันหรือความคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

2.3 องค์การสาธารณประโยชน์ที่มีอาสาสมัคร

2.3.1 ความหมายและประเภทขององค์การสาธารณประโยชน์

2.3.1.1 ความหมายขององค์การสาธารณประโยชน์

ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 บัญญัติว่า “องค์การภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดการสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้”⁴³ องค์การสาธารณประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้จึงหมายถึง องค์การสวัสดิการชุมชนในภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดการบริการสวัสดิการสังคมตามมาตรฐานที่คณะกรรมการส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคมแห่งชาติกำหนด*

นอกจากนี้ องค์การสาธารณประโยชน์ (Public Interest Non-governmental Organization หรือ PINGO) ยังหมายความรวมถึงองค์กรประชาสังคม (Civil Society Organization หรือ CSO) องค์กรการกุศล (Philanthropic Organization)⁴⁴ และองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-governmental Organization หรือ NGO) ด้วย

เมื่อพิจารณาความหมายในทางกฎหมายและความหมายในทางสังคมศาสตร์แล้วนั้นจะเห็นได้ว่า องค์การสาธารณประโยชน์ หมายถึง องค์กร หรือมูลนิธิ หรือหน่วยงานเรียกชื่ออย่างอื่นในภาคเอกชน กล่าวคือ มีลักษณะเป็นสถาบันนอกระบบราชการ ที่รวมตัวกันขึ้นมาตามกลุ่มวิชาชีพ กลุ่มศึกษา กลุ่มสนใจ หรือกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งองค์การสาธารณประโยชน์เพื่อดำเนินบทบาทในการช่วยเหลือและคลี่คลายปัญหาสังคม มุ่งสร้างประโยชน์ในการให้บริการสังคม รวมทั้งการพัฒนาสังคม โดยไม่แสวงหากำไรหรือผลประโยชน์ใด ๆ

คุณลักษณะขององค์การสาธารณประโยชน์⁴⁵ มีดังนี้

⁴³ มาตรา 3 พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546

* ปัจจุบันคือ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคมแห่งชาติ เรื่อง รายชื่อองค์การสาธารณประโยชน์ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดการสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ

⁴⁴ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานโครงการวิจัยภาคองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร2546). หน้า 2.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

- (1) ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์
- (2) เป็นองค์กรที่ดำเนินงานอย่างเอกเทศ โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดนโยบายและรับผิดชอบการบริหารงบประมาณการเงินและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ
- (3) ไม่แสวงหากำไรและไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก (สหภาพแรงงานไม่ใช่องค์กรสาธารณประโยชน์ เพราะสมาชิกสหภาพแรงงานดูแลปกป้องผลประโยชน์ของแรงงาน จึงไม่ได้อยู่ภายใต้คุณลักษณะตามคำนิยามนี้)
- (4) ไม่ใช่องค์กรรัฐ (ทั้งนี้ สำหรับองค์กรที่จัดตั้งโดยรัฐหรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐจะต้องดำเนินงานอย่างเอกเทศ ไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งของรัฐทางด้านนโยบาย)
- (5) ไม่ใช่องค์กรศาสนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศาสนาอย่างเดียว
- (6) ไม่ใช่องค์กรการเมืองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเมือง (ไม่รวมพรรคการเมือง)
- (7) ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียน แต่ต้องเป็นองค์กรที่สังคมรับรู้ว่าได้ดำเนินกิจกรรมมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี

2.3.1.2 ประเภทขององค์กรสาธารณประโยชน์

การแบ่งประเภทขององค์กรสาธารณประโยชน์ตามมาตรฐานสากลในระบบ International Classification of Non-Profit Organization หรือ ICNPO* สามารถแบ่งได้เป็น 11 ประเภท⁴⁶ ดังนี้

- (1) กลุ่มวัฒนธรรมและนันทนาการ (Culture and Recreation)
- (2) กลุ่มการศึกษาและการวิจัย (Education and Research)
- (3) กลุ่มสุขภาพอนามัย (Health)

* ระบบ International Classification of Non-Profit Organization หรือ ICNPO เป็นระบบมาตรฐานสากลที่จัดทำขึ้นโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อใช้ในการจำแนกประเภทองค์กรสาธารณประโยชน์

⁴⁶ United Nations, *Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts*, 1 ed., (New York: United Nations publication, 2003). p.31.

- (4) กลุ่มบริการทางสังคม สังคมสงเคราะห์ (Social Services)
- (5) กลุ่มสิ่งแวดล้อม (Environment)
- (6) กลุ่มการพัฒนาชนบทและเมือง (Urban and Rural Development)
- (7) กลุ่มกฎหมาย การพิทักษ์สิทธิ และการเมือง (Law, Advocacy and Politics)
- (8) กลุ่มองค์กรการกุศล การเป็นสื่อกลาง และการสนับสนุนงานอาสาสมัคร (Philanthropic Intermediaries and Voluntarism Promotion)
- (9) กิจกรรมระหว่างประเทศ (International Activities)
- (10) กลุ่มศาสนา (Religion)
- (11) กลุ่มสมาคมธุรกิจและผู้ประกอบวิชาชีพ (Business and Professional Associations)

โดยทั่วไปแล้ว องค์กรสาธารณประโยชน์ส่วนใหญ่มักจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายในรูปของมูลนิธิหรือสมาคมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการกุศล โดยมีอาสาสมัครเข้าร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมในกิจกรรมต่าง ๆ กับมูลนิธิหรือสมาคม ในที่นี้จะยกตัวอย่างมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์การดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์และมีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพการต่อสังคมไทยอย่างชัดเจน ได้แก่ มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง ซึ่งเป็นองค์กรสาธารณกุศลขนาดใหญ่ในภาคเอกชนที่มีอาสาสมัครปฏิบัติงานจำนวนมาก เป็นที่รู้จักทั่วไป มีผลงานเด่นชัด* อีกทั้งได้รับความเชื่อถือมายาวนานจากสาธารณชน และในลำดับถัดไปจะได้ยกตัวอย่างสภาวิชาชีพในฐานะองค์กรสาธารณประโยชน์ระดับสากลที่เป็นรู้จักกันทั่วไปและได้รับความสนใจจากอาสาสมัครจำนวนมากในการเข้าร่วมปฏิบัติงานเช่นกัน

---

* คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ประกาศยกย่องมูลนิธิป่อเต็กตึ๊งให้เป็นหน่วยงานดีเด่นของชาติ สาขาพัฒนาสังคม (ด้านสังคมสงเคราะห์) ประจำปี 2535

2.3.2 ตัวอย่างองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีอาสาสมัคร

2.3.2.1 มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง

ปอเต็กตึ๊ง (Poh Teck Tung) ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกในสาธารณรัฐประชาชนจีนและมีชื่อเสียงเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น สืบเนื่องมาจากความเคารพศรัทธาในคุณงามความดีของหลวงปู่ไต้ฮง (ไต้ฮงโจวซือ หรือไต้ฮงกง) ผู้มีบทบาทสำคัญทางศาสนกิจในการเผยแผ่คุณธรรมคำสอน และดำเนินกิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของหลวงปู่ไต้ฮงในด้านสังคมสงเคราะห์ กล่าวคือ เมื่อครั้งเกิดโรคระบาด ผู้คนเสียชีวิตจำนวนมาก หลวงปู่ไต้ฮงพร้อมสานุศิษย์และผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายได้ช่วยเหลือด้วยการแจกจ่ายยารักษาโรคและเก็บศพผู้ยากไร้อนาถาไปฝัง โดยไม่รังเกียจและไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย⁴⁷ เมื่อครั้งหลวงปู่ไต้ฮงมรณภาพ ชาวจีนผู้มีจิตศรัทธาจึงพร้อมใจกันสร้างกุศลสถานปอเต็กตึ๊ง (แปลว่า คุณานุสรณ์) เพื่อสักการบูชาและให้เป็นที่ระลึกถึงเมตตาธรรมของหลวงปู่ไต้ฮงสืบไป

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้เกิดโรคระบาดที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก คหบดีชาวจีนผู้มีกุศลจิตท่านหนึ่งนามว่า นายตี๋หย่ง แซ่แต้ (ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์จากรัชกาลที่ 6 แต่งตั้งให้เป็นพระอนุวัตรราชนิคม และเป็นต้นสกุลพระราชาทานเตชะวณิช) ท่านได้ร่วมกับบรรดาเพื่อนฝูงช่วยเก็บศพผู้เสียชีวิต ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นการช่วยเหลือทางการในการเก็บศพและกระตุกผู้ไร้ญาตินำไปฃาปนกิจ โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่แบ่งว่าจะเป็นชนชั้น วรรณะ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ หรือวัยใดก็ตาม

ต่อมาภายหลังพระอนุวัตรราชนิคมถึงแก่กรรม ชาวจีนกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยได้ร่วมกันก่อตั้งมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง และสร้างศาลเจ้ายี่กอฮงเป็นตัวแทนพระอนุวัตรราชนิคมให้ชาวจีนและผู้เลื่อมใสศรัทธากราบไหว้จนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าการก่อตั้งมูลนิธิปอเต็กตึ๊งเป็นต้นแบบให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มชุมชนอื่นในการก่อตั้งมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์ในลักษณะเดียวกันเป็นจำนวนมาก อันเป็นการเสริมสร้างแบบอย่างของค่านิยมที่ดีในการมุ่งบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

⁴⁷ มูลนิธิปอเต็กตึ๊ง, "ประวัติมูลนิธิ," [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://pohtecktung.org/index.php?option=com_content&view=article&id=131&Itemid=133&lang=th [21 ธันวาคม 2556].

มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ (Social Welfare) ขนาดใหญ่ในภาคเอกชน เพื่อมุ่งหมายดำเนินการปฏิบัติงานด้านการกุศล การแพทย์ การบรรเทาสาธารณภัย และสังคมสงเคราะห์ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์อย่างครบวงจรชีวิต ตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย โดยไม่แสวงหาผลกำไร มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งมีชื่อเต็มว่า มูลนิธิฮั่วเคี้ยวป่อเต็กเซียงตึ๊ง (The Hua Chiew Poh Teck Tung Foundation) ได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2480 บริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการมูลนิธิ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้⁴⁸

- (1) ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย และภัยอื่น ๆ โดยทั่วไป
- (2) ด้านการแพทย์ ก่อตั้งโรงพยาบาลหัวเฉียว
- (3) ด้านการศึกษา ก่อตั้งโรงเรียนหัวเฉียวและมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- (4) ช่วยเหลือจัดการศพทั่วไป และจัดตั้งสุสาน
- (5) ส่งเสริมทำนุบำรุงกิจกรรมด้านศาสนา วรรณกรรม ศิลปะ และวิทยาศาสตร์
- (6) บำเพ็ญการกุศลโดยทั่วไปตามมติคณะกรรมการ

ด้วยแรงศรัทธาและการสนับสนุนจากประชาชนทำให้ผู้คนต่างสาขาอาชีพสละเวลารว่างจากภารกิจส่วนตัวสมัครใจเข้าร่วมปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครจำนวนมากในมูลนิธิ โดยไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนแต่อย่างใด และนับได้ว่าอาสาสมัครเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติงานของมูลนิธิให้บรรลุวัตถุประสงค์การช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ ทำให้มูลนิธิเติบโตและมีชื่อเสียงตลอดจนถึงปัจจุบัน มูลนิธิป่อเต็กตึ๊งได้มีการแบ่งอาสาสมัครตามหน้าที่เป็น 5 ประเภท⁴⁹ ดังนี้

- (1) อาสาสมัครบริการ ทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลืองานบริการทั่วไปของมูลนิธิ
- (2) อาสาสมัครกู้ภัย ทำหน้าที่สนับสนุนงานด้านการกู้ภัย บรรเทาสาธารณภัย เก็บศพ

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน

⁴⁹ มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง, "อาสาสมัคร," [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

- (3) อาสาสมัครจราจร ทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือบริการจราจรและความปลอดภัย
- (4) อาสาสมัครหน่วยแพทย์สงเคราะห์ชุมชนหรืออาสาสมัครเคลื่อนที่ ทำหน้าที่สนับสนุนงานด้านการแพทย์ ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะทาง
- (5) อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่สนับสนุนงานด้านภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์กิจการมูลนิธิ

2.3.2.2 สภากาชาดไทย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ก่อตั้งสภากาชาดไทย (The Thai Red Cross Society) ขึ้นเมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2436 (ร.ศ.112) เดิมชื่อสภาอุณาโลมแดงแห่งชาติสยาม สืบเนื่องจากสตรีไทยกลุ่มหนึ่งนำโดยท่านผู้หญิงเป็ลเย็น ภาสกรวงศ์ ภริยาเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค) ได้ช่วยกันเรียโรเงินและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือทหารที่ได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต และได้รับความทุกข์ทรมานจากกรณีพิพาทเขตแดนริมฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงระหว่างสยามกับฝรั่งเศส และท่านผู้หญิงเห็นว่าควรมีองค์กรที่ช่วยรักษาบรรเทาทุกข์ทหารและผู้บาดเจ็บจากสงครามในลักษณะเดียวกับองค์กรกาชาดในต่างประเทศ⁵⁰

การดำเนินงานของสภากาชาดไทยเรื่อยมากระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยสภากาชาดสยาม พ.ศ. 2461 และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอีกในปีพ.ศ. 2463 พ.ศ. 2499 และพ.ศ. 2550⁵¹ บัญญัติให้สภากาชาดไทยมีฐานะเป็นนิติบุคคล ดำเนินการอันเป็นสาธารณกุศลเพื่อมนุษยธรรม เป็นองค์กรอิสระที่ดำเนินงานอย่างเป็นเอกเทศโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากรัฐ บริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการสภากาชาดไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยไข้และบาดเจ็บในเวลาสงคราม บรรเทาทุกข์ในเหตุการณ์สาธารณภัยพิบัติ โดยไม่เลือกเชื้อชาติ สัญชาติ ลัทธิ ศาสนา หรือความเห็นทางการเมืองของผู้ประสบภัย⁵² ตามหลักการ

⁵⁰ สภากาชาดไทย, วารสารสภากาชาดไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา พุทธศักราช 2555 พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร2555). หน้า 18.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

กาชาดสากล 7 ประการ* เพื่อให้สมดังคติทัศน์ของสภากาชาดไทยที่ว่า “บรรเทาทุกข์ บำรุงสุข บำบัดโรค กำจัดภัย”

อาสาสมัครสภากาชาดไทย (Thai Red Cross Volunteers)⁵³ เป็นบุคคลผู้มีจิตอาสา มีเมตตา และศรัทธาในงานของสภากาชาดไทย มีความปรารถนาดีที่จะใช้เวลา สติปัญญา ตลอดจนความรู้ความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมผ่านการช่วยเหลือกิจการของสภากาชาดไทย โดยไม่หวังผลตอบแทนหรือแสวงหาผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งนี้ อาสาสมัครสภากาชาดไทยจะมาจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ ระดับการศึกษา ฐานะ ความถนัด และความสนใจ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือกิจการด้านต่าง ๆ ของสภากาชาดไทยทั้งสิ้น

งานอาสาสมัครสภากาชาดไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม⁵⁴ ดังนี้

(1) งานอาสาสมัครตามภารกิจหลักของสภากาชาดไทย ได้แก่ งานด้านการบริการทางการแพทย์และสุขภาพอนามัย งานด้านการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยพิบัติ งานด้านการรับบริจาคโลหิต ดวงตา และอวัยวะ และงานด้านการสังคมสงเคราะห์และส่งเสริมคุณภาพชีวิต

(2) งานอาสาสมัครสนับสนุนภารกิจหลักของสภากาชาดไทย ได้แก่ งานด้านการประชาสัมพันธ์ งานด้านการรณรงค์หารายได้ งานด้านอาสาสมัครสัมพันธ์ และงานด้านอื่น ๆ

2.4 ตัวอย่างที่เป็นไปได้ในการทำละเมิดของอาสาสมัคร

จากการศึกษาภารกิจหน้าที่ของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ตามตัวอย่างที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครไม่ว่าในภาวะปกติ

* หลักการกาชาดสากล ได้แก่ มนุษยธรรม (Humanity) ความไม่ลำเอียง (Impartiality) ความเป็นกลาง (Neutrality) ความเป็นอิสระ (Independence) บริการอาสาสมัคร (Volunteer Service) ความเป็นเอกภาพ (Unity) และความเป็นสากล (Universality)

⁵³ สภากาชาดไทย, วารสารสภากาชาดไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา พุทธศักราช 2555. หน้า 4.

⁵⁴ คณะทำงานคู่มืออาสาสมัครสภากาชาดไทย (ฉบับปรับปรุง), คู่มืออาสาสมัครสภากาชาดไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์ จำกัด, 2553). หน้า 9 - 11.

ทั่วไปหรือในยามที่เกิดสาธารณภัยแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้คนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกผู้ได้รับความเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนในสภาพแวดล้อมที่เคร่งเครียด ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดเช่นว่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกิดความผิดพลาดและสร้างความเสียหายต่อบุคคลต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อบุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัคร องค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัด หรือแม้แต่ตัวอาสาสมัครเองก็ตาม แม้ประเทศไทยจะยังไม่มีข้อมูลทางสถิติที่ชัดเจนในการทำละเมิดของอาสาสมัคร แต่หากพิจารณาตามที่ปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนอยู่บ้างตลอดจนโอกาสและความเป็นไปได้ที่อาสาสมัครจะทำละเมิดนั้น จะเห็นได้ว่าการทำละเมิดของอาสาสมัครที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกและองค์กรสาธารณประโยชน์นี้เองที่จะนำไปสู่การใช้สิทธิเรียกร้องให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวในผลแห่งละเมิดโดยการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ในที่นี้จึงได้ยกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของข้อเท็จจริงและผลที่อาจเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการทำละเมิดของอาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงาน

ตัวอย่างที่ 1 ก. อาสาสมัครมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่ง เข้าช่วยเหลือด้วยการปฐมพยาบาล ข. ผู้ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่ได้รับบาดเจ็บสาหัส ระหว่างนำส่งโรงพยาบาล ปรากฏว่า ก. ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อทำให้ ข. เสียเลือดเป็นจำนวนมากจนถึงแก่ความตาย ดังนี้ ก. กระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ข. ก. จึงต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับ ข.

ตัวอย่างที่ 2 ค. อาสาสมัครกู้ภัยซึ่งเป็นคนขับรถยนต์ของมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่ง ระหว่างทางที่ขับรถด้วยความเร็วสูง เพื่อนำผู้ได้รับบาดเจ็บส่งโรงพยาบาลได้ทันที่ ค. ขับรถชน ง. ซึ่งขี่จักรยานชดขอบทางในทางจักรยาน ทำให้ ง. ได้รับบาดเจ็บและทำให้จักรยาน ง. เสียหาย ดังนี้ ค. กระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายและทรัพย์สินของ ง. ค. จึงต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับ ง.

ตัวอย่างที่ 3 จ. อาสาสมัครกู้ภัยซึ่งเป็นคนขับรถยนต์ของมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่ง ได้รับแจ้งว่ามีผู้ได้รับบาดเจ็บ ระหว่างทางที่ จ. ขับรถยนต์ไปยังที่เกิดเหตุด้วยความเร่งรีบโดยไม่ได้ใช้ความ

ระมัดระวัง ปรากฏว่า ฉ. ขับรถยนต์ออกมาจากซอยกะทันหัน จ. จึงหักหลบทำให้รถยนต์ของมูลนิธิชนริ้วบ้านที่อยู่ในละแวกนั้น และกระจกด้านหน้าแตก ดังนี้ จ. กระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่นรวมถึงทรัพย์สินของมูลนิธิด้วย จ. จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคลดังกล่าวและมูลนิธิ

ตัวอย่างที่ 4 ช. เป็นคนรักสุนัข ยามว่างจากภารกิจส่วนตัวจึงอาสาช่วยเหลือดูแลสุนัขในมูลนิธิรักสัตว์แห่งหนึ่ง ปรากฏว่าระหว่างที่ ช. กำลังให้อาหารสุนัขตัวหนึ่ง สุนัขอีกตัวหลุดออกจากรั้วมูลนิธิ และกัดเด็กชาย ซ. ที่เดินผ่านมาแถวนั้นพอดี ดังนี้ การที่ ช. ดูแลสุนัขไม่ดีเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายของเด็กชาย ซ. ช. จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเด็กชาย ซ.

ตัวอย่างที่ 5 ฉ. อาสาสมัครดูแลเด็กเล็กในมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่ง ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการคัดเลือกวัตถุดิบประกอบอาหาร ทำให้เด็กเล็กท้องเสียเนื่องจากอาหารเป็นพิษ ดังนี้ ฉ. กระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายของเด็กเล็ก ฉ. จึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเด็กเล็ก

ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นได้ว่า อาสาสมัครผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ สาธารณภัย หรือด้านใดก็ตาม มีโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายที่นำมาซึ่งความสูญเสียในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน อันส่งผลให้อาสาสมัครอาจจะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดเป็นส่วนตัวต่อผู้เสียหายในทุกกรณี ไม่ว่าจะการทำความผิดที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครนั้นจะเป็นการกระทำโดยจงใจ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือประมาทเลินเล่อธรรมดาก็ตาม

ในประเด็นดังกล่าวได้พิเคราะห์แล้วเห็นว่า การปล่อยให้อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในนามขององค์กรสาธารณประโยชน์และอุทิศตนช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเสมอไปในทุกกรณีที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าอาสาสมัครทำละเมิดนั้น มีความเหมาะสมและเป็นธรรมต่ออาสาสมัครที่อาจต้องรับผิดชอบส่วนตัวแล้วหรือไม่ อย่างไรก็ตามนอกจากนี้ องค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานจะมีส่วนในความรับผิดชอบหรือไม่

นั่นเป็นปัญหาที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า ในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครมีนิติสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน หรือนายจ้างกับลูกจ้าง หรือตัวการกับตัวแทน หรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะส่งผลทางกฎหมายในความรับผิดที่แตกต่างกันทั้งต่อองค์กรสาธารณประโยชน์และตัวอาสาสมัครเอง ยิ่งไปกว่านั้น ในประเทศไทยมีบทบัญญัติกฎหมายใดบ้างหรือไม่ที่ให้ความคุ้มครองการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร และอาสาสมัครควรจะต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดอย่างไร ล้วนแล้วแต่เป็นสาระสำคัญที่ควรแก่การศึกษาพิจารณาและวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาข้อสรุปพร้อมข้อเสนอแนะตามที่จะได้กล่าวในบทต่อ ๆ ไป

2.5 ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ความรับผิดเพื่อละเมิด (Tort Liability) เป็นความรับผิดทางแพ่งที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นบ่อเกิดแห่งหนี้ที่ก่อให้เกิดความรับผิดโดยผลของกฎหมาย⁵⁵ เมื่ออาสาสมัครกระทำการก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทำละเมิด อาสาสมัครจึงผูกพันที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเยียวยาให้ผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นเลย มากกว่าที่จะลงโทษตัวผู้กระทำความผิดอย่างกฎหมายอาญา

2.5.1 ความรับผิดของอาสาสมัครในการทำละเมิดของตนเอง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดอยู่บนพื้นฐานของหลักความรับผิดที่ต้องการความผิด (Subjective Responsibility) ที่ว่า ผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่ต้องรับผิด (Liability for one's own act) และหลักที่ว่า ไม่มีความรับผิดโดยไม่มี ความผิด (No Liability without Fault) ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว อาสาสมัครจึงต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดของตนเอง ตามมาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัย

⁵⁵ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมีควรรได้, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555). หน้า 26.

ก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”⁵⁶

หลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดสามารถนำมาปรับใช้กับการทำละเมิดของอาสาสมัครโดยแยกพิจารณาองค์ประกอบสำคัญได้ 4 ประการ ดังนี้

2.5.1.1 การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

(1) การกระทำ

การกระทำตามความหมายของกฎหมาย หมายถึง การกระทำโดยรู้สำนึกและอยู่ภายใต้บังคับของจิตใจที่จะเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย หากอาสาสมัครไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน เช่น ละเมอ ชักกระตุก ถูกสะกดจิต วิกจริต เป็นต้น ย่อมไม่ใช่การกระทำโดยรู้สำนึก และไม่เป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมาย⁵⁷

การกระทำโดยรู้สำนึกยังรวมถึงการงดเว้น (Omission) อันเป็นการกระทำเชิงลบ (Negative Act) ของอาสาสมัครด้วยการไม่กระทำหรืออยู่เฉย ๆ⁵⁸ ทั้งนี้ จะต้องเป็นการงดเว้นหน้าที่บางประการที่อาสาสมัครนั้นมีหน้าที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหาย⁵⁹ (Specific Duty) ด้วย หน้าที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ดังนี้

(ก) หน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติให้บุคคลต้องกระทำ เช่น หน้าที่ของบิดามารดาในการอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาบุตรผู้เยาว์⁶⁰ หน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ดินในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์⁶¹ เป็นต้น หากอาสาสมัครมีหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้ให้ต้องกระทำแต่ไม่กระทำ ย่อมเป็นการงดเว้น

⁵⁶ มาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁵⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 - 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 5. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526). หน้า 177.

⁵⁸ ศนันท์กรณ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสิ่ง ลาภมิควรได้. หน้า 60.

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1640/2506

⁶⁰ มาตรา 1564 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁶¹ มาตรา 71 ประมวลกฎหมายที่ดิน

หน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติที่จะก่อให้เกิดการงดเว้นได้นั้นจะต้องเป็นหน้าที่ที่อาสาสมัครต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหาย อย่างไรก็ตาม สำหรับความผิดลหุโทษกรณีไม่ช่วยคนตกอยู่ในอันตราย ตามมาตรา 374 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในภัยอันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น.....”⁶² นั้นไม่ถือเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่อาสาสมัครหรือบุคคลอื่นใดจักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหาย เป็นแต่เพียงหน้าที่ตามศีลธรรมจรรยา (Moral Duty) หากฝ่าฝืนก็เพียงแต่ได้รับโทษทางสังคม (Social Sanction) ถูกตำหนิติเตียนเท่านั้น แม้ผู้กระทำจะมีความรับผิดชอบอาญาแต่ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดความรับผิดชอบเพื่อละเมิด⁶³ อย่างไรก็ดี เพราะหน้าที่ของบุคคลตามศีลธรรมไม่ใช่หน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติหรือหน้าที่ตามความสัมพันธ์

(ข) หน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบกำหนดให้อาสาสมัครต้องกระทำ เช่น กฎระเบียบข้อบังคับของมูลนิธิ เป็นต้น หากอาสาสมัครไม่กระทำ ย่อมเป็นการงดเว้น

(ค) หน้าที่ตามสัญญาอันก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์หรือความผูกพันทางกฎหมายระหว่างคู่สัญญาที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาต่อกัน และรวมถึงหน้าที่ตามสัญญาที่คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นด้วย เช่น สถานรับเลี้ยงเด็กมีหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องใช้ความระมัดระวังในการดูแลเด็กไม่ให้ได้รับอันตราย ธุรกิจให้บริการสระว่ายน้ำมีหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องระมัดระวังอันตรายและดูแลความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ เป็นต้น หากอาสาสมัครมีหน้าที่ตามสัญญาต้องกระทำแต่ไม่กระทำ ย่อมเป็นการงดเว้น

(ง) หน้าที่ตามวิชาชีพ เช่น หน้าที่ตามวิชาชีพแพทย์ในการรักษาพยาบาลคนไข้ หน้าที่ตามวิชาชีพทนายความในการรักษาผลประโยชน์ของลูกความ เป็นต้น หากอาสาสมัครมีหน้าที่ตามวิชาชีพต้องกระทำแต่ไม่กระทำ ย่อมเป็นการงดเว้น

(จ) หน้าที่ตามความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดขึ้นระหว่างผู้งดเว้นการกระทำกับผู้เสียหาย หรือหน้าที่อันเกิดจากการกระทำครั้งก่อนของตน เช่น การช่วยคนพิการข้ามถนน การช่วย

⁶² มาตรา 374 ประมวลกฎหมายอาญา

⁶³ พจน์ ปุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 3. (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525). หน้า 36 - 37.

คนกำลังจะจมน้ำ เป็นต้น หากบุคคลได้สมัครใจเข้าช่วยเหลือแล้วยอมก่อให้เกิดหน้าที่จกต้องกระทำ เพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหายเพราะการช่วยเหลืออันเป็นการกระทำครั้งก่อนของตน แม้แต่ เดิมบุคคลดังกล่าวจะไม่มีหน้าที่ตามกฎหมาย หน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบ หน้าที่ตามสัญญา หรือ หน้าที่ตามวิชาชีพ ที่จะต้องช่วยเหลือเลยก็ตาม

โดยทั่วไปแล้วหากอาสาสมัครไม่มีหน้าที่ต้องกระทำตามกฎหมาย หน้าที่ตามคำสั่งหรือ ระเบียบ หน้าที่ตามสัญญา หรือหน้าที่ตามวิชาชีพแล้ว ย่อมไม่อาจมีการงดเว้นได้ อย่างไรก็ตาม อาสาสมัครอาจก่อให้เกิดหน้าที่ที่จกต้องกระทำขึ้นเองในทางข้อเท็จจริงอันเป็นหน้าที่ตาม ความสัมพันธ์ที่อาสาสมัครได้ก่อให้เกิดขึ้น ซึ่งหากอาสาสมัครไม่กระทำตามหน้าที่ดังกล่าว ย่อมเป็น การงดเว้น

กรณีอาสาสมัครปฏิบัติงานให้ความสงเคราะห์ผู้ได้รับการช่วยเหลือแล้วก่อให้เกิดความเสียหายนั้น นอกจากการกระทำโดยรู้สำนึกในการเคลื่อนไหวร่างกายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอันส่งผลให้อาสาสมัครมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดแล้ว ปัญหาที่มีอยู่ว่าอาสาสมัครจะมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดกรณีงดเว้นการกระทำหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าการงดเว้นปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมายหรือไม่ กล่าวคือ อาสาสมัครมีหน้าที่จกต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหายหรือไม่ หากการกระทำของอาสาสมัครเป็นหน้าที่ต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะป็นหน้าที่ตามกฎหมาย หน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบ หน้าที่ตามสัญญา หน้าที่ตามวิชาชีพ หรือหน้าที่ตามความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่อาสาสมัครก่อให้เกิดขึ้น แต่กลับไม่กระทำตามหน้าที่ดังกล่าว ย่อมเป็นการงดเว้น และอาสาสมัครอาจมีความรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเอง แต่หากการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัครเป็นการกระทำโดยไม่มีหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น การกระทำโดยรู้สำนึกที่จะไม่เคลื่อนไหวร่างกายก็ไม่ถือเป็นการงดเว้น เพราะการงดเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ต้องกระทำหรือไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องกระทำนั้น⁶⁴ แม้ก่อให้เกิดความเสียหายก็ไม่ครบองค์ประกอบละเมิด อาสาสมัครจึงไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะยังไม่มี การกระทำตามความหมายของกฎหมายเกิดขึ้น กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปใน ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3220/2553

(2) มาตรฐานความระมัดระวัง (Standard of Care)

สำหรับความระมัดระวังของบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในภาวะเช่นนั้นจำเป็นต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ที่จะนำมาพิจารณาการกระทำโดยประมาทเลินเล่อตามที่จะได้ศึกษาต่อไปนั้น ความระมัดระวังโดยทั่วไปในระดับที่กฎหมายต้องการจะเป็นความระมัดระวังเท่าที่ผู้กระทำสามารถจะใช้ได้ตามปกติในวิชาชีพและการงานอย่างนั้น⁶⁵ ดังนั้น ในกรณีของอาสาสมัครก็ต้องมีระดับความระมัดระวังเท่าที่สามารถใช้ได้ตามปกติในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร อย่างไรก็ตาม หากประสบเหตุการณ์พิเศษฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วน กฎหมายก็ยอมผ่อนผันให้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่สามารถใช้ได้เช่นกัน⁶⁶

มาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลที่เป็นเกณฑ์ในการนำมาวินิจฉัยการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในทางแพ่ง⁶⁷ ได้แก่ ความระมัดระวังเท่าที่เคยทำการทำงานของตนเอง ความระมัดระวังในระดับวิญญูชนซึ่งเป็นระดับความระมัดระวังของบุคคลปกติที่มีความรอบคอบธรรมดาจะพึงมี และความระมัดระวังตามฐานะ หน้าที่ และอาชีพซึ่งเป็นระดับความระมัดระวังของบุคคลผู้มีอาชีพหรืออยู่ในพฤติการณ์เช่นนั้นพึงระวัง อนึ่ง สำหรับการวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อในทางละเมิดหรือไม่นั้น ต้องอาศัยการพิจารณาเทียบเคียงกับมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลที่สมมติขึ้นในลักษณะที่เป็นนามธรรม⁶⁸ ให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์ในฐานะเดียวกันกับผู้กระทำ (in abstracto) ว่าได้กระทำเหมือนหรือต่างจากผู้กระทำอย่างไร⁶⁹ ทั้งนี้ มาตรฐานความระมัดระวังของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกัน เป็นต้นว่าการกระทำของบุคคลทั่วไปย่อมมีมาตรฐานความระมัดระวังที่ต่ำกว่าหรือหย่อนกว่าความระมัดระวังของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพ ภายใต้ข้อเท็จจริงลักษณะเดียวกันจะนำเอามาตรฐานความระมัดระวังอย่างบุคคลทั่วไปมาเทียบเคียงไม่ได้ เพราะระดับความรู้ความสามารถและสติปัญญาของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพอาจสูงกว่าบุคคลทั่วไป

⁶⁵ พจน์ ปุษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. หน้า 129.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน

⁶⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, "ประมาทเลินเล่อ," วารสารกฎหมายจุฬา 4, 1 (มกราคม - เมษายน 2521). หน้า 13.

⁶⁸ ศนันท์กรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้. หน้า 73.

⁶⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, "ประมาทเลินเล่อ." หน้า 14.

การพิจารณาบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์ในฐานะเดียวกับผู้กระทำนั้น นักนิติศาสตร์หลายท่านให้ความหมายของวิสัยที่พอสรุปได้ว่า วิสัย หมายถึง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มาจากตัวของผู้ต้องหา⁷⁰ ซึ่งเป็นสภาพภายในหรือลักษณะที่เป็นอยู่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำ⁷¹ เช่น อายุ เพศ การศึกษา ความรู้ความสามารถ ความเจ็บป่วย สภาพบกพร่องทางร่างกายหรือทางจิตใจ เป็นต้น ดังนั้น ระดับวิสัยของบุคคลทั่วไปจึงแตกต่างจากระดับวิสัยของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพ⁷² เช่น แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทนายความ เป็นต้น กล่าวคือ บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพย่อมต้องใช้มาตรฐานความระมัดระวังอันเป็นระดับวิสัยที่บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพเช่นนั้นพึงใช้ตามปกติและเป็นความระมัดระวังที่สูงกว่าระดับวิสัยของบุคคลทั่วไป

นอกจากวิสัยซึ่งเป็นสภาพภายในแล้ว ยังต้องพิจารณาบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในพฤติการณ์แวดล้อมในขณะกระทำประกอบด้วย⁷³ โดยนักนิติศาสตร์หลายท่านให้ความหมายของพฤติการณ์ที่พอสรุปได้ว่า พฤติการณ์ หมายถึง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ได้มาจากตัวของผู้ต้องหา⁷⁴ ซึ่งเป็นลักษณะข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำ⁷⁵ หรือเหตุภายนอกตัวผู้กระทำ⁷⁶ ที่มีอยู่ขณะกระทำ เช่น เวลา สถานที่ แสงสว่าง เป็นต้น

สำหรับมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครในการวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ต้องอาศัยการเทียบเคียงกับบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์

⁷⁰ จี๊ด เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดาราพร ธีระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556). หน้า 125 - 126.

⁷¹ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม. (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2556). หน้า 21.

⁷² สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2553). หน้า 18.

⁷³ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 - 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้. หน้า 180 - 181.

⁷⁴ จี๊ด เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดาราพร ธีระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 125 - 126.

⁷⁵ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด. หน้า 18.

⁷⁶ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. หน้า 21.

เดียวกับอาสาศัมครเช่นกัน ปัญหาเมื่ออยู่ว่า การปฏิบัติงานของอาสาศัมครที่มาจากหลากหลายสาขา อาชีพในสถานการณ์และขอบเขตความรับผิดชอบที่แตกต่างกันนั้นอยู่ภายใต้มาตรฐานความ รับผิดชอบเช่นเดียวกันหรือไม่ อย่างไร ในลักษณะเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไปหรือบุคคลผู้ประกอบ วิชาชีพ ที่จะสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของอาสาศัมครและเป็นธรรมกับบุคคลภายนอกผู้ได้รับการ ช่วยเหลือ กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อ ละเมิดของอาสาศัมครที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

(3) โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

การกระทำตามความหมายของกฎหมายต้องเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาท เลินเล่อซึ่งเป็นสาระสำคัญของประการหนึ่งขององค์ประกอบละเมิด หากไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือ ประมาทเลินเล่อ แม้จะก่อให้เกิดความเสียหาย การกระทำนั้นก็ไม่ครบองค์ประกอบละเมิด สามารถ พิจารณาได้ดังนี้

(ก) การกระทำโดยจงใจ (Willfulness) หมายถึง การกระทำตามความหมายของ กฎหมายโดยรู้สำนึกที่จะทำให้บุคคลอื่นเสียหาย หรือเพียงแต่รู้ว่าอาจทำให้บุคคลอื่นเสียหาย แม้จะ ไม่ได้ตั้งใจทำให้เสียหายหรือมุ่งหมายต่อผลโดยเฉพาะก็ตาม ผลของความเสียหายจะเกิดขึ้นมากน้อย เพียงใดไม่สำคัญ⁷⁷ ก็เป็นการกระทำโดยจงใจแล้ว

(ข) การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence)

- ประมาทเลินเล่อธรรมดา (Ordinary Negligence)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีนิยามความหมายของประมาทเลินเล่อไว้ อย่างไรก็ดี นักนิติศาสตร์หลายท่านให้ความหมายของประมาทเลินเล่อในทางแพ่งโดยอาศัยการ พิจารณาประมาทเลินเล่อในทางอาญา⁷⁸ มาปรับใช้เป็นหลักในฐานะกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง ตาม มาตรา 59 วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “การกระทำโดยประมาท ได้แก่ การ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจัก

⁷⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 - 452 ว่าด้วยมูลแห่ง หัน, หน้า 178.

⁷⁸ ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้, หน้า 72.

ต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้อย่างเพียงพอไม่”⁷⁹ ดังนี้

ท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ อธิบายว่า “การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ หมายถึง การกระทำโดยไม่ตั้งใจ แต่ไม่ใช้ความระมัดระวังอันสมควรที่จะใช้ รวมถึงการกระทำในลักษณะที่บุคคลผู้มีความระมัดระวังจะไม่กระทำด้วย”⁸⁰

ท่านศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร อธิบายว่า “ความผิดโดยไม่ตั้งใจทางละเมิดเป็น ความประมาท ซึ่งบุคคลที่มีความระมัดระวังและอยู่ในสภาพภายนอกเช่นเดียวกับผู้ก่อความเสียหาย จะไม่กระทำเช่นนั้น”⁸¹

จากความเห็นของนักนิติศาสตร์ตามที่กล่าวข้างต้น การกระทำโดยประมาทเลินเล่อจึงหมายถึง การกระทำความผิดโดยไม่ตั้งใจ แต่เป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence)

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีนิยามความหมายของประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไว้เช่นกัน แม้ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะปรากฏอ้อยคำในหลายมาตราตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ มาตรา 158, 310, 373, 398, 441, 623, 879, 905, 949, 1057, 1594, 1598/8 และมาตรา 1731 อีกทั้งยังปรากฏในกฎหมายเฉพาะอีกหลายฉบับ เป็นต้นว่ามาตรา 43 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และมาตรา 8 วรรค

⁷⁹ มาตรา 59 วรรคสี่ ประมวลกฎหมายอาญา

⁸⁰ จิตติ ดิงศภัทย์ ปรับปรุงโดย เขมภูมิ ภูมิถาวร ชวิน อุ่นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555). หน้า 78.

⁸¹ จิต เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดาราพร ธีระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 126.

หนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 อย่างไรก็ดี นักนิติศาสตร์หลายท่านให้ความหมายของประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงโดยอาศัยการพิจารณาความหมายของประมาทเลินเล่อธรรมดาเป็นหลักในการปรับใช้ ดังนี้

ท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภทิพย์ อธิบายว่า “ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หมายถึง ความประมาทเลินเล่อโดยที่ไม่ใช้ความระมัดระวังเสียเลย ทั้ง ๆ ที่เห็นอันตรายอยู่ชัด ๆ ก็ยังไม่ใช้ความระมัดระวังให้พ้นจากอันตรายที่เห็นอยู่นั้น ถ้าหากจะใช้ความระมัดระวังแต่เพียงเล็กน้อยอันตรายนั้นก็อาจจะไม่เกิดขึ้น ทั้งนี้ การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอาจเทียบเท่ากับการกระทำโดยจงใจได้”⁸²

ท่านศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร อธิบายว่า “ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง คือ การกระทำหรือละเว้นการกระทำซึ่งบุคคลที่มีความระมัดระวังเพียงเล็กน้อยจะไม่กระทำหรือไม่ละเว้นการกระทำ”⁸³

จากความเห็นของนักนิติศาสตร์ตามที่กล่าวข้างต้น การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจึงหมายถึง การกระทำที่ปราศจากความระมัดระวังอย่างร้ายแรงเกินกว่าประมาทเลินเล่อธรรมดา ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ โดยผู้กระทำคาดเห็นความเสี่ยงอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว แต่ยังไม่ใส่ใจที่จะใช้ความระมัดระวังสักเพียงเล็กน้อย ในทางกลับกัน หากผู้กระทำไม่ได้คาดเห็นความเสี่ยงอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว เพียงแต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังตามปกติ ก็เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาเท่านั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

⁸² จิตติ ดิงศภทิพย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 - 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้. หน้า 62 - 63.

⁸³ จิต เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดาราพร ธิระวัฒน์, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 120 - 126.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1789/2518 กลุ่มควันไฟที่เกิดจากการเผาเศษปอจากโรงงานของจำเลยได้เคยถูกลมพัดลอยไปครอบคลุมผิวจราจรบนถนน เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนกันมาแล้ว 2 - 3 ครั้ง แต่ก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้จัดการวางมาตรการป้องกันแต่อย่างใด คงปล่อยปละละเลยให้เป็นอยู่เช่นเดิม พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นเหตุสุดวิสัย เพราะจำเลยย่อมทราบที่อยู่แล้วและสามารถป้องกันได้ แต่จำเลยก็หาได้กระทำเช่นนั้นไม่ จึงฟังได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4533/2533 การที่จำเลยขับรถยนต์โดยไม่ชะลอความเร็วและไม่หยุดตามเครื่องหมายจราจรที่มีป้ายสัญญาณหยุด ก่อนถึงทางรถไฟเป็นระยะ ทำให้รถยนต์ของจำเลยชนรถไฟโงกที่ซึ่งยาวเป็นขบวนและวิ่งมาตามรางตามปกตินั้น เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของจำเลยฝ่ายเดียว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2288/2534 การที่จำเลยทั้งเจ็ดซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นการตรวจรับน้ำมัน ไม่ร่วมกันตรวจสอบควบคุมการทำงานทุกขั้นตอนตามระเบียบของโงก ทำให้มีการส่งน้ำมันให้โงกที่ไม่ครบถ้วน แม้จำเลยทั้งเจ็ดไม่ได้ร่วมกันทุจริต แต่ก็ถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 880/2546 การที่จำเลยซึ่งเป็นพนักงานธนาคารจ่ายเงินให้ผู้ปลอมลายมือชื่อโงก เพราะผู้ปลอมลายมือชื่อเป็นลูกจ้างที่ทำงานที่เดียวกับจำเลย ทั้ง ๆ ที่ลายมือชื่อปลอมไม่เหมือนกับตัวอย่างลายมือชื่อในสมุดเงินฝากและคำขอเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์อย่างชัดเจน เพียงแต่คล้ายกันเท่านั้น ตามระเบียบของธนาคารแล้วจะห้ามจำเลยจ่ายเงินให้ แต่จำเลยกลับเชื่อใจอนุโลมจ่ายเงินให้ผู้ปลอมลายมือชื่อโดยไม่ใส่ใจและให้ความสำคัญกับความถูกต้องแท้จริงของลายมือชื่อ ย่อมเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ไม่ใช่ความระมัดระวังเพียงผู้ประกอบวิชาชีพธนาคาร

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การกระทำโดยไม่เอาใจใส่และขาดความระมัดระวังทั้งที่ผู้กระทำสามารถคาดเห็นความเสี่ยงอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายได้ และการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของหน่วยงานที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันความเสียหายนั้น ถือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ในส่วนขององค์ประกอบภายในตามกฎหมายลักษณะละเมิดเรื่องการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ไม่มีนิยามขอบเขตและแบ่งแยกระดับของการกระทำโดยประมาทเลินเล่อไว้อย่างชัดเจนว่า อย่างไรจึงเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่กฎหมายให้ความสำคัญกับการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น ไม่ที่จะเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อที่อาสามัครจะต้องรับผิดเพื่อละเมิดทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าในการปฏิบัติงานของอาสามัคร การวินิจฉัยความแตกต่างระหว่างขอบเขตของการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดากับประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะส่งผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันทั้งต่อองค์กรสาธารณประโยชน์และตัวอาสามัครเอง รวมทั้งการใช้สิทธิไต่เบี่ยขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่ออาสามัครว่าสามารถทำได้หรือไม่ แค่นั้น เพียงใด ในกรณีหากจะจัดให้มีการคุ้มครองอาสามัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทย กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสามัคร และปัญหาการคุ้มครองอาสามัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

สำหรับการกระทำของอาสามัครที่แม้จะไม่ได้ใช้ความระมัดระวังและปฏิบัติงานตามมาตรฐานโดยไม่มีความผิดพลาดหรือข้อบกพร่องใด ๆ แล้ว แต่ความเสียหายก็เกิดขึ้นเพราะเหตุการณ์พิเศษที่ไม่สามารถควบคุมหรือหลีกเลี่ยงป้องกันได้จากธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์หรือเกิดจากเหตุอื่น ไม่ว่าจะคาดหมายได้หรือไม่ก็ตาม อันมีลักษณะของเหตุสุดวิสัย⁸⁴ (Force majeure) เข้าข้อยกเว้นที่ไม่ถือเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของอาสามัคร การกระทำนั้นก็ไม่ครบองค์ประกอบละเมิด อาสามัครไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิดแต่อย่างใด

2.5.1.2 โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

การกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Unlawfully) ได้แก่ การกระทำของอาสามัครที่ฝ่าฝืนกฎหมายที่บัญญัติชัดเจนว่าเป็นความผิด เช่น กฎหมายอาญา เป็นต้น อันเป็นการกระทำโดยไม่

⁸⁴ มาตรา 8 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ชอบด้วยกฎหมายอยู่ในตัว นอกจากนี้ ยังรวมถึงการใช้สิทธิที่มีแต่จะทำให้บุคคลอื่นเสียหาย⁸⁵ และการกระทำของอาสาสมัครโดยไม่มีสิทธิหรือผิดหน้าที่ แม้การกระทำนั้นจะไม่ถึงกับผิดกฎหมายโดยชัดแจ้งก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หากอาสาสมัครมีสิทธิหรือข้อแก้ตัวให้สามารถกระทำได้โดยอาศัย บทบัญญัติกฎหมาย หรือระเบียบคำสั่งให้อำนาจอาสาสมัครอย่างชัดแจ้ง การใช้สิทธิตามสัญญา การกระทำโดยอาศัยอำนาจตามคำพิพากษา ย่อมเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้การกระทำของอาสาสมัครจะก่อให้เกิดความเสียหาย การกระทำนั้นก็ไมครบองค์ประกอบละเมิด อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิดแต่อย่างใด

2.5.1.3 ก่อให้เกิดความเสียหาย

ความรับผิดเพื่อละเมิดเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของอาสาสมัครนั้นก่อให้เกิดความเสียหาย (Damage) ต่อสิทธิเด็ดขาด (Absolute Right) ของบุคคลอื่น ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด หากยังไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของอาสาสมัคร ย่อมไม่ครบองค์ประกอบละเมิด ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครก็ไม่สามารถมีได้

ทั้งนี้ ความเสียหายที่ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้อาสาสมัครผู้ทำละเมิดรับผิดได้นั้น จะต้องเป็นความเสียหายที่มีกฎหมายรองรับและสามารถพิสูจน์ได้แน่นอน ไม่ว่าจะ เป็นความเสียหายทางทรัพย์สินซึ่งสามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ หรือความเสียหายทางจิตใจที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ก็ตาม

2.5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

ผลของความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายนั้นต้องเป็นผลสืบเนื่องจากการทำละเมิดของอาสาสมัครอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) ไม่ใช่ว่าเมื่ออาสาสมัครก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วจะต้องรับผิดในผลทุกอย่างที่เกิดขึ้น อาสาสมัครจะต้องรับผิดเฉพาะผลโดยตรงที่เกิดขึ้นภายในขอบเขตการทำละเมิดของอาสาสมัครเท่านั้น

⁸⁵ มาตรา 421 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีเงื่อนไข (The Condition Theory) หรือทฤษฎีความเท่าเทียมกันแห่งเหตุ (The Theory of Equitability) ตามหลักที่ว่า หากไม่มีการกระทำ ผลก็จะไม่เกิด ผลที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการกระทำ ถ้าผลอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นจากหลายเหตุโดยเกิดจากการกระทำของผู้กระทำด้วยแล้ว ผู้นั้นต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องคำนึงถึงเหตุอื่น เพราะเหตุทุกเหตุมีน้ำหนักเท่ากัน ประการหนึ่ง และทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (The Theory of Adequate Causation) หรือทฤษฎีผลธรรมดา ตามหลักที่ว่า ถ้าผลอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นจากหลายเหตุโดยเกิดจากการกระทำของผู้กระทำด้วยแล้ว เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผลเช่นว่าเท่านั้นที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบอีกประการหนึ่ง

ดังนั้น เมื่ออสาสมัครทำละเมิดครบองค์ประกอบมาตรา 420 ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปใน ความรับผิดชอบเพื่อละเมิด กล่าวคือ อสาสมัครกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่เข้าข้อยกเว้นอย่างใดแล้ว อสาสมัครต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเอง และมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ถูกละเมิดที่ได้รับความเสียหายต่อไป

2.5.2 ความรับผิดชอบของนิติบุคคล: กรณีที่ถือว่าอสาสมัครเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนทำละเมิด

เมื่ออสาสมัครทำละเมิดครบองค์ประกอบตามมาตรา 420 แล้ว ในส่วนนี้จะศึกษา ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลต้นสังกัดที่อสาสมัคร ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอสาสมัครในฐานะความเป็น ผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ที่จะทำให้ผลแห่งการทำละเมิดของอสาสมัครในขอบวัตถุประสงค์ หรือขอบอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลย่อมตกแก่นิติบุคคลโดยตรงและทันที⁸⁶ เนื่องจากผู้แทนเป็นเพียง ส่วนหนึ่ง (Organ) ของนิติบุคคล กล่าวคือ เป็นแขนขา สมอง หรือเปรียบเสมือนเป็นตัวนิติบุคคล มิใช่ เป็นบุคคลอื่นและไม่ใช่ว่าตัวแทนของนิติบุคคล⁸⁷

⁸⁶ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรรได้. หน้า 124.

⁸⁷ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 778/2536

2.5.2.1 นิติสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน

มาตรา 76 บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำตามหน้าที่ของผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ก่อความเสียหาย

ถ้าความเสียหายแก่บุคคลอื่นเกิดจากการกระทำที่ไม่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ หรืออำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล บรรดาบุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่งที่ได้เห็นชอบให้กระทำการนั้นหรือได้เป็นผู้กระทำการดังกล่าว ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น”⁸⁸

การกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไม่ว่าในทางนิติกรรมสัญญาหรือในทางละเมิด⁸⁹ ถือเป็นกรกระทำของนิติบุคคลเองทั้งสิ้น เนื่องจากนิติบุคคลได้รับการสมมติขึ้นให้เป็นบุคคลตามกฎหมายจึงต้องให้บุคคลธรรมดาในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนแสดงออกแทนนิติบุคคล ตามมาตรา 70 บัญญัติว่า “นิติบุคคลต้องมีผู้แทนคนหนึ่งหรือหลายคน ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งจะกำหนดไว้ และความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล”⁹⁰ โดยสามารถพิจารณาความหมายของผู้กระทำการในนามนิติบุคคลที่จะทำให้นิติบุคคลต้องมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดได้ 2 ประการ ดังนี้

(1) ผู้แทนนิติบุคคล⁹¹ คือ บุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่กระทำการหรือรับผิดชอบในการบริหารจัดการแทนนิติบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ผู้แทนสมาคม คือ คณะกรรมการสมาคม⁹²

⁸⁸ มาตรา 76 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁸⁹ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดกรงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. หน้า 125 และหน้า 129.

⁹⁰ มาตรา 70 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁹¹ ธีญา ช่อวาจา, ปัญหาการปรับใช้ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552). หน้า 49 - 50.

⁹² มาตรา 87 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ผู้แทนมูลนิธิ คือ คณะกรรมการมูลนิธิ⁹³ ผู้แทนห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน คือ หุ้นส่วนผู้จัดการ⁹⁴ ผู้แทนบริษัท คือ กรรมการบริษัท⁹⁵ เป็นต้น

(2) ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล⁹⁶ คือ บุคคลผู้มีหน้าที่ตามกฎหมาย หรือบุคคลผู้ได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจจากนิติบุคคลไม่ว่าโดยตรงหรือโดยปริยายให้ทำการแทนนิติบุคคล โดยพิจารณาจากขอบอำนาจหน้าที่ในตราสารจัดตั้งหรือหนังสือรับรองของนิติบุคคลนั้น ๆ ที่จะกำหนดให้กรรมการของนิติบุคคลคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล

นอกจากนี้ ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลยังรวมถึงฝ่ายจัดการอื่นที่ไม่ใช่กรรมการของนิติบุคคลแต่ได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจจากนิติบุคคลให้ทำการแทนในนามนิติบุคคลด้วย ทั้งนี้ ต้องเป็นพนักงานระดับสูงกว่าลูกจ้าง เช่น ผู้จัดการฝ่าย เลขานุการบริษัท เป็นต้น จึงจะถือเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล ส่วนลูกจ้างเป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่งของฝ่ายจัดการเท่านั้น แต่ไม่มีอำนาจบริหารจัดการนิติบุคคล การกระทำของลูกจ้างจึงไม่ถือเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจทำการแทนที่จะผูกพันนิติบุคคลได้⁹⁷

อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในรูปของสมาคมหรือมูลนิธิหรือองค์กรอื่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลนั้น ประกอบด้วยอาสาสมัครระดับผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่ง คณะกรรมการสมาคมหรือคณะกรรมการมูลนิธิ และอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดโดยตรงกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ เช่นนี้ ปัญหาที่อยู่ว่า การทำละเมิดของอาสาสมัครระดับใดจึงจะมีผลเท่ากับเป็นการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์เอง จึงต้องพิจารณานิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครว่ามีฐานะความเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลหรือไม่ อย่างไร อันจะส่งผลทางกฎหมายให้นิติบุคคลต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองด้วยในทางกลับกัน หากอาสาสมัครไม่มีฐานะเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล ผลทาง

⁹³ มาตรา 123 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁹⁴ มาตรา 1033 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁹⁵ มาตรา 1144 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁹⁶ ธีัญญา ชื่อวาจา, "ปัญหาการปรับใช้ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย." หน้า 50 - 53.

⁹⁷ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หุ้นส่วนบริษัท, พิมพ์ครั้งที่ 11. (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551). หน้า 343.

กฎหมายในความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครย่อมต่างออกไป และอาจทำให้อาสาสมัครจะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัวก็เป็นได้ กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิจารณาต่อไป ในปัญหาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์ซึ่งเป็นนิติบุคคลกับอาสาสมัครที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

2.5.2.2 ทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่นิติบุคคล

หากอาสาสมัครในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายครบองค์ประกอบละเมิดตามมาตรา 420 องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดก็ต่อเมื่ออาสาสมัครทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่องค์กรสาธารณประโยชน์เท่านั้น

สิทธิหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลย่อมเป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ภายในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในตราสารจัดตั้งหรือหนังสือรับรองของนิติบุคคล ตามมาตรา 66 บัญญัติว่า “นิติบุคคลย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ที่ได้บัญญัติหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง”⁹⁸ ดังนั้น อาสาสมัครในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลจะต้องกระทำการภายในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่องค์กรสาธารณประโยชน์นั้น ๆ จึงมีผลเท่ากับเป็นการกระทำขององค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรสาธารณประโยชน์ต้องรับผิดชอบเองตามมาตรา 76 วรรคหนึ่ง หากอาสาสมัครที่แม้จะอยู่ในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลกระทำการนอกขอบวัตถุประสงค์หรือนอกขอบอำนาจหน้าที่ จะถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำขององค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสาธารณประโยชน์จึงไม่ต้องรับผิดชอบ แต่อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเองเป็นส่วนตัวตามมาตรา 76 วรรคสอง

2.5.2.3 ผลทางกฎหมาย

ผลทางกฎหมายกรณีการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลในปัจจุบันยังมีความเห็นของนักนิติศาสตร์ที่ไม่สอดคล้องกัน โดยฝ่ายหนึ่ง* เห็นว่า เมื่อผู้แทนหรือผู้มี

⁹⁸ มาตรา 66 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

* ความเห็นทางกฎหมายของท่านศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสคติพันธ์

อำนาจทำการแทนทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลแล้ว นิติบุคคลต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองตามมาตรา 420 เพราะนิติบุคคลได้รับประโยชน์จากการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ในทางกลับกัน นิติบุคคลก็ต้องรับผิดชอบในผลลัพธ์คือความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนด้วย⁹⁹ ประกอบกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนไม่ใช่บุคคลอื่นและไม่ได้มีฐานะเป็นลูกจ้างหรือตัวแทนของนิติบุคคล แต่ผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนเป็นแขนขา เป็นสมอง เป็นปาก เป็นผู้แสดงเจตนาของนิติบุคคล¹⁰⁰ ดังนั้น การทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่นิติบุคคลเท่ากับเป็นการทำละเมิดของนิติบุคคลเอง

เมื่อนิติบุคคลต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองและได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายแล้ว นิติบุคคลไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนได้ เนื่องจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนกระทำการในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคล ผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนจึงไม่ใช่ตัวแทนแต่เป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ การใช้สิทธิไล่เบี้ยมักเกิดขึ้นในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลหนึ่งต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของอีกบุคคลหนึ่ง¹⁰¹ เพราะความสัมพันธ์พิเศษบางประการในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง หรือตัวการกับตัวแทน จึงจะสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยได้

ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง * เห็นว่า เมื่อผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลแล้ว ผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดตามมาตรา 420 เพราะเป็นผู้ทำละเมิดเอง¹⁰² และนิติบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้นิติบุคคลร่วมรับผิดชอบกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล¹⁰³

⁹⁹ ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ได้, หน้า 128.

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124 - 131.

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 127.

* ความเห็นทางกฎหมายของท่านศาสตราจารย์ศักดิ์ สอนงชาติ

¹⁰² ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, หน้า 151 - 152.

¹⁰³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 21/2540

เมื่อนิติบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน และได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายแล้ว นิติบุคคลสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนได้ เนื่องจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนเป็นผู้ทำละเมิดจึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองเช่นกัน นอกจากนี้ ตามมาตรา 77 บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทนแห่งประมวลกฎหมายนี้ มาใช้บังคับแก่ความเกี่ยวพันระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนของนิติบุคคล และระหว่างนิติบุคคล หรือผู้แทนของนิติบุคคลกับบุคคลภายนอก โดยอนุโลม”¹⁰⁴ ดังนั้น ความสัมพันธ์ภายในระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน จึงต้องนำกฎหมายลักษณะตัวแทนมาใช้โดยอนุโลม ความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้นิติบุคคลที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว สามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนที่ทำละเมิดได้¹⁰⁵

ความเห็นของนักนิติศาสตร์ที่ไม่สอดคล้องกันในผลทางกฎหมายของความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนั้นย่อมกระทบต่อผลทางกฎหมายและการใช้สิทธิไล่เบี่ยในความรับผิดชอบเพื่อละเมิดทั้งขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครเอง ในกรณีที่อาสาสมัครผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ซึ่งเป็นนิติบุคคล องค์กรสาธารณประโยชน์จะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองโดยอาสาสมัครไม่มีความรับผิดชอบหรือองค์กรสาธารณประโยชน์จะต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัคร กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิจารณาต่อไปในปัญหาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

2.5.3 ความรับผิดชอบของนายจ้าง: กรณีที่ถือว่าอาสาสมัครเป็นลูกจ้างทำละเมิด

เมื่ออาสาสมัครทำละเมิดครบองค์ประกอบตามมาตรา 420 แล้ว ในส่วนนี้จะศึกษาหลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดชอบของนายจ้างในการทำละเมิดของลูกจ้าง โดยเฉพาะนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครในฐานะความเป็นนายจ้างลูกจ้างตามลักษณะการจ้างแรงงานที่จะทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดใน

¹⁰⁴ มาตรา 77 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁰⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3954/2536 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3762/2537

ทางการที่จ้างของอาสาสมัครตามมาตรา 425 ซึ่งบัญญัติว่า “นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น”¹⁰⁶

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้นายจ้างซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นผู้ทำละเมิดต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้าง¹⁰⁷ ตามหลักความรับผิดชอบโดยไม่ต้องมีความผิด (Objective Responsibility) หรือความรับผิดชอบบนข้อสันนิษฐานของกฎหมาย สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์พิเศษบางประการในฐานะนายจ้างกับลูกจ้าง โดยนายจ้างได้รับประโยชน์จากการงานที่ลูกจ้างทำและเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแลกำหนดแนวทางการทำงานของลูกจ้าง การงานหรือการกระทำของลูกจ้างก็ถือเสมือนหนึ่งการกระทำของนายจ้างนั่นเอง (QUI FACIT PER ALIUM FACIT PER SE ผู้ใดใช้ผู้อื่นทำการใดแทนตน ถือว่าผู้นั้นกระทำการนั้นด้วยตนเอง)¹⁰⁸ ดังนั้น ในทางกลับกัน นายจ้างจึงต้องรับผิดชอบในผลลัพธ์คือความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของลูกจ้างด้วยการร่วมรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไปก่อนตามหลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ นายจ้างยังมีฐานะและอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าลูกจ้าง (Deep Pockets) จึงสามารถรับประกันภาระชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในการทำละเมิดของลูกจ้างได้มากกว่า อีกทั้งยังเป็นหลักประกันการคุ้มครองและสร้างความมั่นใจให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายตามความมุ่งหมายของกฎหมายลักษณะละเมิดด้วย

นายจ้างจะต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างก็ต่อเมื่อนายจ้างและลูกจ้างมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน และลูกจ้างได้ทำละเมิดในทางการที่จ้าง สามารถพิจารณาหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

2.5.3.1 นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

ความสัมพันธ์พิเศษที่ทำให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดในทางการที่จ้างของลูกจ้างนั้น ต้องมีที่มาจากนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงาน ตามมาตรา 575 บัญญัติว่า “อันว่าจ้าง

¹⁰⁶ มาตรา 425 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁰⁷ ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสิ่ง ลามมิควรได้. หน้า 173 - 174.

¹⁰⁸ ประภาศน์ อวยชัย, "ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในทางการที่จ้าง," บทบัณฑิตย 21, 3 (กรกฎาคม 2506). หน้า 582 - 583.

แรงงานนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า นายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้”¹⁰⁹

สัญญาจ้างแรงงานเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ก่อให้เกิดหนี้ระหว่างคู่สัญญาโดยนายจ้าง และลูกจ้างมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ต่างตอบแทนในสถานะความเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน¹¹⁰ และต่างยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้ภายใต้กฎหมาย สำหรับลูกจ้างเป็นลูกหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องทำงานให้กับนายจ้างซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ขณะเดียวกันนายจ้างก็เป็นลูกหนี้มีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายสินจ้างหรือค่าตอบแทนให้กับลูกจ้างซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ตลอดระยะเวลาที่ลูกจ้างทำงานให้นายจ้าง

นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานจะพิจารณาจากการแสดงเจตนาของลูกจ้างที่ตกลงจะทำงานให้นายจ้าง โดยอาจตกลงด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของสัญญาจ้างแรงงานไว้ เมื่อลูกจ้างตกลงทำงานให้นายจ้างแล้ว ยังต้องพิจารณาต่อไปถึงการจ่ายสินจ้างหรือค่าตอบแทนให้ลูกจ้างตลอดระยะเวลาที่ลูกจ้างทำงานให้นายจ้าง โดยไม่จำกัดระยะเวลาการจ้างหรือการทำงาน ไม่ว่าสินจ้างหรือค่าตอบแทนนั้นจะอยู่ในรูปตัวเงิน วัตถุ หรือสิ่งของที่จ่ายจากนายจ้างโดยตรงหรือมีผู้จ่ายแทนให้ เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายปี หรือรายเที่ยว หรือเหมาค่าแรงก็มีลักษณะเป็นการจ้างแรงงานทั้งสิ้น

ตามมาตรา 576 บัญญัติว่า “ถ้าตามพฤติการณ์ไม่อาจจะคาดหมายได้ว่างานนั้นจะพึงทำให้เปล่าไซ้ ท่านย่อมถือเอาโดยปริยายว่ามีค้ำประกันให้สินจ้าง”¹¹¹ แม้ไม่มีการตกลงสินจ้างหรือค่าตอบแทนก่อนการจ้างแรงงาน แต่โดยลักษณะพฤติการณ์แห่งการงานที่ทำแล้วไม่อาจคาดหมายได้ว่าเป็นการทำให้เปล่า ให้ถือว่ามีค้ำประกันให้สินจ้างโดยปริยาย และมีลักษณะเป็นการจ้างแรงงานเช่นกัน จึงเห็นได้ว่า นิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานที่ทำให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้างต้องมีสินจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นสำคัญ หากการงานที่ทำไม่มีการจ่ายสินจ้างหรือค่าตอบแทน กล่าวคือ เป็นการทำให้เปล่าหรือเป็นการทำให้โดยช่วยเหลือเอื้อเพื่อส่วนตัวและอัธยาศัย

¹⁰⁹ มาตรา 575 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹¹⁰ ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลานมิควรรได้, หน้า 176.

¹¹¹ มาตรา 576 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ไมตรีต่อกัน¹¹² ย่อมไม่ใช่การจ้างแรงงาน แต่อาจมีนิติสัมพันธ์ต่อกันในฐานะอื่น เช่น นิติสัมพันธ์ตามสัญญาตัวแทนตามที่จะได้ศึกษาต่อไป

กรณีการปฏิบัติงานของอาสาสมัครซึ่งมักไม่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทน หรือหากได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนก็เป็นเพียงจำนวนเล็กน้อยเทียบไม่ได้กับมูลค่าที่แท้จริงของการทำงานที่ทำ เช่นนี้ จะเรียกได้หรือไม่ว่าเป็นสินจ้างตอบแทนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่จะทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครเป็นนายจ้างและลูกจ้างกันตามสัญญาจ้างแรงงานและมีสถานะเป็นเจ้านั้นและลูกหนึ่งกันในลักษณะของสัญญาต่างตอบแทน อันจะส่งผลทางกฎหมายและการใช้สิทธิไล่เบียดที่แตกต่างกันในความรับผิดชอบเพื่อละเมิดทั้งขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัคร กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

นอกจากสินจ้างหรือค่าตอบแทนแล้ว อำนาจควบคุมบังคับบัญชา (Control) โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายของนายจ้างที่มีต่อลูกจ้างก็เป็นสาระประการหนึ่งในนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงาน กล่าวคือ ในระหว่างที่ลูกจ้างทำงานที่จ้าง นายจ้างสามารถใช้อำนาจควบคุมบังคับบัญชาและสั่งการด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรหรือกำหนดคำสั่งในรูปของระเบียบข้อบังคับการทำงาน¹¹³ ในสถานะที่เหนือกว่าลูกจ้างเพื่อให้ปฏิบัติงานงานที่นายจ้างต้องการในขอบเขตการจ้าง หากนายจ้างไม่มีอำนาจควบคุมบังคับบัญชาเหนือการทำงานของลูกจ้างแล้วย่อมไม่ใช่การจ้างแรงงาน และอำนาจควบคุมบังคับบัญชานี้เองที่ทำให้นิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานแตกต่างจากนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างทำของผู้รับจ้างไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจควบคุมบังคับบัญชาใด ๆ ของผู้ว่าจ้าง

นอกจากนี้ เมื่อศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วพบว่า การพิจารณานิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานยังต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสัญญาด้วย หากลูกจ้างได้รับค่าจ้างโดยไม่ต้องเสี่ยงผลกำไรหรือขาดทุน¹¹⁴ และยังคงได้รับสิทธิและผลประโยชน์ในค่าครองชีพ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร¹¹⁵ โบนัส เบี้ยเลี้ยง¹¹⁶ การลาหยุดพักผ่อนประจำปี การลาป่วย¹¹⁷

¹¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1043/2540

¹¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2530

¹¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1628 - 1630/2494

¹¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2190/2528

หรือหากนายจ้างเป็นผู้จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้สัณการะในการทำงานที่ว่าจ้างให้แก่ลูกจ้าง¹¹⁸ แล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานทั้งสิ้น

กรณีการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ปัญหาเมื่ออยู่ว่าองค์กรสาธารณประโยชน์มีอำนาจควบคุมบังคับบัญชาเหนือการทำงานของอาสาสมัครหรือมีข้อเท็จจริงอื่นใดที่ปรากฏในสัญญาจ้างหรือไม่ที่จะทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครเป็นนายจ้างและลูกจ้างกันตามสัญญาจ้างแรงงาน อันจะส่งผลทางกฎหมายและการใช้สิทธิไล่เบี่ยที่แตกต่างกันในความรับผิดชอบเพื่อละเมิดทั้งขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัคร กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

2.5.3.2 ลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้าง

หากอาสาสมัครในฐานะลูกจ้างกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายครบองค์ประกอบละเมิดตามมาตรา 420 องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนายจ้างจะต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดก็ต่อเมื่ออาสาสมัครทำละเมิดในทางการที่จ้างเท่านั้น อนึ่ง นักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายในทางการที่จ้าง ดังนี้

ท่านอาจารย์ภัทรศักดิ์ วรรณแสง อธิบายว่า “ในทางการที่จ้าง มิใช่หมายความว่าเพียงในการทำงานที่สั่งให้ทำเท่านั้น แต่หมายความว่าถึงการทำลูกจ้างทำงานให้นายจ้างในทางการที่จ้างเป็นละเมิดต่อบุคคลอื่น แม้จะผิดวิธีการไปจากที่นายจ้างสั่ง นายจ้างก็ยังคงรับผิดชอบ”¹¹⁹

ท่านอาจารย์พจน์ ปุชปาคม อธิบายว่า “ในทางการที่จ้าง หมายความว่า การปฏิบัติงานที่นายจ้างมอบหมายให้กระทำ รวมทั้งงานที่จะต้องปฏิบัติให้ลุล่วงไปให้สมแก่การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ”¹²⁰

¹¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3999/2528

¹¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4644/2540

¹¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1885/2497

¹¹⁹ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, หลักกฎหมายละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555). หน้า

¹²⁰ พจน์ ปุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. หน้า 273 - 274.

อย่างไรก็ตาม ความหมายของในทางการที่จ้างก็ไม่ได้มีการวางกรอบที่ชัดเจนนัก จึงขึ้นอยู่กับการใช้และการตีความที่สำคัญ แต่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานตามที่นายจ้างมอบหมายและเพื่อประโยชน์ของนายจ้างเป็นสำคัญ โดยสามารถพิจารณาการทำละเมิดในทางการที่จ้างเป็นหลักกว้าง ๆ ได้ดังนี้¹²¹

- (1) ลูกจ้างทำละเมิดขณะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากนายจ้างให้ปฏิบัติเป็นประจำ (Routine)
- (2) ลูกจ้างทำละเมิดในขณะที่ได้รับมอบหมายจากนายจ้างให้ปฏิบัติงานนอกเหนือจากการงานประจำ
- (3) ลูกจ้างทำละเมิดในระหว่างเวลางาน (Working Hours)
- (4) ลูกจ้างทำละเมิดในช่วงเวลาที่เป็นผลสืบเนื่องจากการปฏิบัติงาน
- (5) ลูกจ้างทำละเมิดในระหว่างที่ทำเพื่อประโยชน์ของนายจ้าง ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างเวลางานหรือออกนอกกลุ่มนอกทางบ้างก็ตาม

กรณีดังกล่าวเป็นการทำละเมิดในทางการที่จ้าง แต่หากลูกจ้างทำละเมิดนอกเหนือการปฏิบัติหน้าที่ หรือนอกเวลางาน หรือในลักษณะส่วนตัวโดยแท้ จะไม่ใช่การทำละเมิดในทางการที่จ้าง

2.5.3.3 ผลทางกฎหมาย

มาตรา 425 บัญญัติว่า “นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น”¹²²

มาตรา 426 บัญญัติว่า “นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำขึ้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น”¹²³

¹²¹ ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้, หน้า 178 - 180.

¹²² มาตรา 425 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹²³ มาตรา 426 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้าง ลูกจ้างต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองตาม มาตรา 420 และนายจ้างร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างตามมาตรา 425 ทั้งนี้ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องทั้ง นายจ้างและลูกจ้างให้รับผิดชอบร่วมกัน หรือฟ้องร้องนายจ้างหรือลูกจ้างคนใดคนหนึ่งก็ได้¹²⁴ ในกรณีที่ นายจ้างซึ่งร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายแล้ว นายจ้าง สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากลูกจ้างได้ตามมาตรา 426

2.5.4 ความรับผิดชอบของตัวการ: กรณีที่ถือว่าอาสาสมัครเป็นตัวแทนทำละเมิด

เมื่ออาสาสมัครทำละเมิดครบองค์ประกอบตามมาตรา 420 แล้ว ในส่วนนี้จะศึกษา หลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดชอบของตัวการในการทำละเมิดของตัวแทน โดยเฉพาะนิติสัมพันธ์ระหว่าง องค์การสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครในฐานะความเป็นตัวการตัวแทน ที่จะทำให้องค์กร สาธารณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดในขอบอำนาจของ อาสาสมัครตามมาตรา 427 ประกอบมาตรา 425 และมาตรา 426

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้ตัวการซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นผู้ทำละเมิดต้องร่วมรับผิดชอบในการทำ ละเมิดของตัวแทน¹²⁵ ตามหลักความรับผิดชอบโดยไม่ต้องมีความผิด (Objective Responsibility) หรือ ความรับผิดชอบบนข้อสันนิษฐานของกฎหมาย สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์พิเศษบางประการในฐานะ ตัวการกับตัวแทน โดยตัวการได้รับประโยชน์จากการทำการแทนของตัวแทนที่ทำตามคำสั่งของ ตัวการ ดังนั้น ในทางกลับกัน ตัวการจึงต้องรับผิดชอบในผลลัพธ์คือความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิด ของตัวแทนด้วยการร่วมรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้ การทำการแทนของตัวแทนใน บางครั้งก็ไม่ได้รับบำเหน็จ จึงไม่ควรให้ตัวแทนต้องรับผิดชอบชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นเพียง ลำพังทั้งที่ตัวแทนไม่ได้รับประโยชน์อย่างใด

ตัวการจะต้องร่วมรับผิดชอบกับตัวแทนก็ต่อเมื่อตัวการและตัวแทนมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน และ ตัวแทนได้ทำละเมิดในขอบอำนาจของตัวการ สามารถพิจารณาหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

¹²⁴ ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามมิควรได้. หน้า 181.

¹²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 186.

2.5.4.1 นิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทน

ความสัมพันธ์พิเศษที่ทำให้ตัวการต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของตัวแทนในขอบอำนาจนั้น ต้องมีที่มาจากนิติสัมพันธ์ตามสัญญาตัวแทน ตามมาตรา 797 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือ สัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดังนี้”¹²⁶

สัญญาตัวแทนเป็นสัญญาที่ตัวการฝ่ายหนึ่งมอบหมายหรือมอบอำนาจให้ตัวแทนอีกฝ่ายหนึ่งทำการแทนในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่มีผลผูกพันทางกฎหมาย¹²⁷ และตัวแทนตกลงที่จะทำกรณนั้นในนามของตัวการ เพื่อประโยชน์ของตัวการ ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของตัวแทน¹²⁸ ทั้งนี้ อำนาจทำการแทนของตัวแทนต้องเป็นการกระทำที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะทางกฎหมาย (Legal Position) ของตัวการ เช่น การทำสัญญา การมอบอำนาจให้ฟ้องคดี การชำระหนี้ เป็นต้น¹²⁹

นิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนตามสัญญาตัวแทนอาจตกลงด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของสัญญาตัวแทนไว้ นอกเสียจากเป็นไปตามมาตรา 798 บัญญัติว่า “กิจการอันใดท่านบังคับไว้โดยกฎหมายว่าต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการอันนั้นก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย กิจการอันใดท่านบังคับไว้ว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการอันนั้นก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย”¹³⁰ ทั้งนี้ การเป็นตัวแทนอาจแต่งตั้งโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ ตามมาตรา 797 วรรคสอง บัญญัติว่า “อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็นโดยตั้งแต่งตั้งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ย่อมได้”¹³¹ สำคัญที่การแสดงออกที่ปฏิบัติต่อกัน ประกอบกับลักษณะงานนั่นเองทำให้เห็นเป็นที่เข้าใจได้ว่าการตกลงยินยอมมอบหมายหรือมอบ

¹²⁶ มาตรา 797 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹²⁷ ศนันทกรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรรได้, หน้า 187.

¹²⁸ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนค้าต่าง
นายหน้า เจ้าทำของ รับขน, พิมพ์ครั้งที่ 9. (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2553). หน้า 8.

¹²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

¹³⁰ มาตรา 798 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹³¹ มาตรา 797 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อำนาจให้ทำการแทนเป็นตัวแทนตัวแทนกันแล้ว¹³² สัญญาตัวแทนจึงจะมีผลบังคับให้ตัวการต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอก

อย่างไรก็ตาม สำหรับแนวคิดทางกฎหมายในการดำเนินการของตัวแทนในปัจจุบันยังมีความเห็นของนักนิติศาสตร์ที่ไม่สอดคล้องกัน โดยฝ่ายหนึ่ง * เห็นว่า ตัวแทนต้องดำเนินการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก¹³³ กล่าวคือ ต้องมีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับงานที่ตัวแทนได้รับมอบหมาย หากกิจการที่ตัวการมอบหมายให้ตัวแทนทำการแทนกล่าวถึงเฉพาะตัวการกับตัวแทนโดยไม่กล่าวถึงบุคคลภายนอก และไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อติดต่อกับบุคคลภายนอกย่อมไม่เป็นสัญญาตัวแทน¹³⁴ เนื่องจากความเป็นมาในทางประวัติศาสตร์การตั้งตัวแทนล้วนแล้วแต่ต้องมีการติดต่อกับบุคคลภายนอกทั้งสิ้น และการแปลความหมายลักษณะของสัญญาตัวแทนกว้างเกินไปให้รวมถึงกิจการที่ไม่ต้องติดต่อกับบุคคลภายนอกอาจกระทบต่อความรับผิดชอบเพื่อละเมิดได้ทั้งที่ความจริงแล้วไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันตามสัญญาตัวแทน¹³⁵ ความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้การรับใช้หรือรับวานเป็นกิจการระหว่างผู้ใช้กับผู้รับใช้ ไม่ใช่ตัวแทน¹³⁶ โดยเฉพาะการใช้หรือการวานในลักษณะตามสภาพจารีตประเพณีโดยทั่วไป ไม่ทำให้เกิดสัญญาตัวแทนได้แต่อย่างใด¹³⁷ ดังนั้น ความรับผิดชอบของตัวการในผลแห่งละเมิดที่ตัวแทนกระทำไปนั้น จะต้องเป็นเรื่องที่ตัวการตั้งตัวแทนให้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกเท่านั้น¹³⁸

¹³² จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนคำต่าง นายหน้า เจ้าทำของ รับขน, หน้า 11.

* ความเห็นทางกฎหมายของท่านศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์ และความเห็นทางกฎหมายของท่านรองศาสตราจารย์จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย

¹³³ ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้, หน้า 191.

¹³⁴ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนคำต่าง นายหน้า เจ้าทำของ รับขน, หน้า 10.

¹³⁵ ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้, หน้า 189 - 192.

¹³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1980/2505, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1176/2510, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 82/2522 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 528/2523

¹³⁷ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 61 ปีการศึกษา 2551 เล่มที่ 4, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551). หน้า 62.

¹³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 619/2507

ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่ง* เห็นว่า ตัวแทนไม่จำเป็นต้องดำเนินการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกก็เป็นตัวแทนตามกฎหมายแล้ว¹³⁹ แม้กิจการที่ตัวการมอบหมายให้ตัวแทนทำการแทนไม่ได้ติดต่อกับบุคคลภายนอกก็เป็นตัวแทนตามกฎหมายได้เช่นกัน เนื่องจากเป็นไปได้ยากที่บุคคลภายนอกจะนำสืบได้ว่ากิจการที่ตัวแทนทำการแทนดังกล่าวเป็นการติดต่อกับบุคคลภายนอกและเป็นการตีความกฎหมายโดยจำกัด ทั้งที่ความจริงแล้วตัวการก็มีส่วนได้เสียในการทำการแทนของตัวแทน¹⁴⁰ ความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้การรับใช้หรือรับวานที่จะขับรถให้เป็นกิจการที่ทำแทนได้ โดยถือว่าผู้รับใช้หรือรับวานเป็นตัวแทนเจ้าของรถหรือเป็นตัวแทนผู้ที่ใช้หรือวานให้ขับรถโดยปริยาย¹⁴¹

กรณีการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่ช่วยเหลือบุคคลภายนอก จะเรียกได้หรือไม่ว่าเป็นการทำการแทนที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะทางกฎหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์ ที่จะทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครมีนิติสัมพันธ์ในระหว่างตัวการกับตัวแทนต่อกัน อันจะส่งผลทางกฎหมายและการใช้สิทธิไล่เบียดที่แตกต่างกันในความรับผิดเพื่อละเมิดทั้งขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัคร กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

นอกจากนี้ ยังมีตัวแทนเจตหรือตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Doctrine of Estoppel) ซึ่งเป็นตัวแทนที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย (by operation of law) ไม่ได้เกิดจากผลของสัญญาตัวแทนระหว่างตัวการกับตัวแทน ตามมาตรา 821 บัญญัติว่า “บุคคลผู้ใดเจตบุคคลอีกคนหนึ่งออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี รู้แล้วยอมให้บุคคลอีกคนหนึ่งเจตตัวเองออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตเสมือนว่าบุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเป็นตัวแทนของตน”¹⁴² ตัวแทนเจตมี 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ตัวการเจตบุคคลอื่นเป็นตัวแทน และ

* ความเห็นทางกฎหมายของท่านอาจารย์สถิตย์ เล็งไธสง

¹³⁹ สถิตย์ เล็งไธสง, "สัญญาตัวแทน," *วารสารกฎหมายจุฬา* 10, 2 (2528). หน้า 24.

¹⁴⁰ ประสิทธิ์ ไชวิไลกุล, "ความรับผิดในการทำละเมิดของผู้อื่น ตัวการ-ตัวแทน," *วารสารกฎหมาย จุฬา* 3, 1 (มกราคม - เมษายน 2520). หน้า 64 และหน้า 68.

¹⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2977/2523 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 260/2535

¹⁴² มาตรา 821 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประเภทที่ตัวแทนเซิตตัวเองเป็นตัวแทนโดยตัวการยินยอม ข้อสำคัญคือ บุคคลภายนอกต้องติดต่อกับตัวแทนโดยหลงเข้าใจและเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นกิจการของตัวการที่ได้มอบหมายหรือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นเป็นตัวแทน ทั้งที่จริง ๆ แล้วไม่ได้เป็นตัวการตัวแทนกันเลย แต่กฎหมายให้ถือเสมือนว่าเป็นตัวแทนและปิดปากตัวการไม่ให้ยกเรื่องที่ไม่ได้เป็นตัวแทนขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอก¹⁴³ อย่างไรก็ตามหากบุคคลภายนอกเข้าใจและเชื่อว่าเป็นกิจการของผู้ที่ตนติดต่อกับก็ไม่ใช่ตัวแทนเซิต จึงเห็นได้ว่าการเป็นตัวแทนเซิตหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของบุคคลภายนอกเป็นหลัก

สำหรับกรณีตัวแทนเซิตได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้เช่น ให้สหกรณ์จำกัดที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการเดินรถรับจ้างบรรทุกทุกคนโดยสาร ในฐานะเจ้าของรถแท็กซี่ที่ยอมให้บุคคลอื่นนำรถแท็กซี่ที่มีชื่อ ตรา เครื่องหมาย หมายเลขโทรศัพท์ของสหกรณ์เจ้าของรถติดอยู่ที่ตัวรถมาใช้วิ่งรับผู้โดยสารโดยเปิดเผยนั้นถือได้ว่าสหกรณ์เจ้าของรถแท็กซี่เป็นตัวการที่เซิตบุคคลอื่นเป็นตัวแทน โดยมีคนขับรถแท็กซี่เป็นตัวแทนเซิต เพราะทำให้บุคคลภายนอกทั่วไปที่ได้พบเห็นรถคันดังกล่าวยอมเข้าใจได้ว่าเป็นกิจการของเจ้าของรถคันดังกล่าว¹⁴⁴ เท่ากับว่าเจ้าของรถแท็กซี่เซิตคนขับรถแท็กซี่ให้เป็นตัวแทน ดังนั้น เมื่อคนขับรถแท็กซี่ทำละเมิด เจ้าของรถแท็กซี่จึงต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิด และสามารถไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากคนขับรถแท็กซี่ได้

อย่างไรก็ตาม ยังมีความเห็นทางกฎหมายของนักนิติศาสตร์ฝ่ายหนึ่ง* ที่ไม่สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวโดยเห็นว่า ข้อสำคัญในความรับผิดชอบของตัวการในการทำละเมิดของตัวแทนต่อบุคคลภายนอกนั้น ตัวการกับตัวแทนต้องมีความสัมพันธ์ตามสัญญาตัวแทน หลักการเป็นตัวแทนด้วยการแสดงออกหรือตัวแทนโดยกฎหมายปิดปากนั้นจะนำมาใช้ในเรื่องละเมิดไม่ได้¹⁴⁵

¹⁴³ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนค้าต่าง นายหน้า จ้างทำของ รับขน. หน้า 31.

¹⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3147/2532, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 944/2536, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2001/2537, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1627/2544, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 872/2546 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7673/2550

* ความเห็นทางกฎหมายของท่านศาสตราจารย์กมล สนธิเกษตริณ และความเห็นทางกฎหมายของท่านศาสตราจารย์พิเศษประสิทธิ์ ไชวีโลกุล

¹⁴⁵ กมล สนธิเกษตริณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า, พิมพ์ครั้งที่ 8. (กรุงเทพมหานคร: นานาสีพิมพ์, 2536). หน้า 100.

ดังนั้น หากนำความเห็นทางกฎหมายเช่นว่ามาปรับใช้กับข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ที่ตีความให้คนขับรถแท็กซี่เป็นตัวแทนเชิดของสหกรณ์เจ้าของรถแท็กซี่ เจ้าของรถแท็กซี่ในฐานะ ตัวการจึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของคนขับรถแท็กซี่ที่เป็นตัวแทนเชิด อย่างไรก็ตาม ตัวแทนเชิด ไม่ใช่ตัวแทนที่เกิดขึ้นโดยผลของสัญญา และไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ตัวแทนเชิดรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก¹⁴⁶ หากพิจารณาตามความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวที่ไม่สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกา คนขับรถแท็กซี่ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และเจ้าของรถแท็กซี่ก็ไม่สามารถไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากคนขับรถแท็กซี่ได้ด้วย

กรณีการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ทำให้บุคคลภายนอก เข้าใจได้หรือไม่ว่าอาสาสมัครกระทำในฐานะของตัวแทนที่ได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจจากตัวการ กล่าวคือ อาสาสมัครเป็นตัวแทนเชิดขององค์กรสาธารณประโยชน์หรือไม่ อย่างไร อันจะส่งผลทางกฎหมายและการใช้สิทธิไล่เบี้ยที่แตกต่างกันในความรับผิดชอบเพื่อละเมิดทั้งขององค์กรสาธารณประโยชน์ และอาสาสมัคร กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครตามที่กล่าวถึงในบทที่ 4

2.5.4.2 ตัวแทนทำละเมิดในขอบอำนาจ

มาตรา 820 บัญญัติว่า “*ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลาย อันตัวแทนหรือตัวแทนช่วงได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน*”¹⁴⁷

หากอาสาสมัครในฐานะตัวแทนกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายครบองค์ประกอบละเมิดตามมาตรา 420 องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะตัวการจะต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของตัวแทนก็ต่อเมื่อตัวแทนทำละเมิดขณะกระทำการในขอบอำนาจของตัวแทนที่ได้รับมอบหมายจากตัวการและเพื่อประโยชน์ของตัวการหรือเพื่อประโยชน์ของตัวการตัวแทนร่วมกันเท่านั้น หากตัวแทนทำละเมิดขณะกระทำการนอกขอบอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากตัวการหรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของตัวแทนเพียงลำพังโดยตัวการ

¹⁴⁶ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล, รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 61 ปีการศึกษา 2551 เล่มที่ 4. หน้า 89.

¹⁴⁷ มาตรา 820 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ไม่ได้รับประโยชน์อย่างใด¹⁴⁸ จะไม่ใช่การทำละเมิดในขอบอำนาจ ตัวการไม่มีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก

2.5.4.3 ผลทางกฎหมาย

มาตรา 425 บัญญัติว่า “นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง”¹⁴⁹

มาตรา 426 บัญญัติว่า “นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้าง”¹⁵⁰

มาตรา 427 บัญญัติว่า “บทบัญญัติในมาตราทั้งสองก่อนนั้น ท่านให้ใช้บังคับแก่ตัวการและตัวแทนด้วยโดยอนุโลม”¹⁵¹

เมื่อตัวแทนทำละเมิดในขอบอำนาจ ตัวแทนต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองตามมาตรา 420 และตัวการร่วมรับผิดชอบกับตัวแทนตามมาตรา 427 ประกอบมาตรา 425 ที่กฎหมายกำหนดให้นำความรับผิดชอบของนายจ้างร่วมกับลูกจ้างที่ทำละเมิดมาปรับใช้โดยอนุโลม ทั้งนี้ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องทั้งตัวการและตัวแทนให้รับผิดชอบร่วมกัน หรือฟ้องร้องตัวการหรือตัวแทนคนใดคนหนึ่งก็ได้¹⁵² ในกรณีที่ตัวการซึ่งร่วมรับผิดชอบกับตัวแทนได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายแล้ว ตัวการสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากตัวแทนได้ตามมาตรา 427 ประกอบมาตรา 426 ที่กฎหมายกำหนดให้นำการใช้สิทธิไล่เบี้ยของนายจ้างจากลูกจ้างมาปรับใช้โดยอนุโลมเช่นกัน

¹⁴⁸ ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, "ความรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้อื่น ตัวการ-ตัวแทน." หน้า 65.

¹⁴⁹ มาตรา 425 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁵⁰ มาตรา 426 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁵¹ มาตรา 427 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁵² ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, "ความรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้อื่น ตัวการ-ตัวแทน." หน้า 68.

อนึ่ง ความรับผิดเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมีกรณีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)^{153*} ซึ่งเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability without Fault หรือ No Fault Liability) หรือเป็นความรับผิดโดยไม่ต้องการความผิด (Objective Responsibility) กล่าวคือ ไม่คำนึงถึงการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำเลย¹⁵⁴ หากพิจารณาแต่เพียงความเสียหายที่เกิดขึ้น และต้องรับผิดโดยผลตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิด เว้นแต่สามารถพิสูจน์ได้ตามที่กฎหมายกำหนด โดยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ซึ่งเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดนั้นประกอบด้วย ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์¹⁵⁵ ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง หรือต้นไม้¹⁵⁶ ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากของตกหล่นจากโรงเรือน หรือทิ้งขว้างปาของไปตกในที่อันมิควร¹⁵⁷ และความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือทรัพย์อันตราย¹⁵⁸

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์ที่มีความเป็นไปได้และเกี่ยวข้องใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในฐานะผู้ขับขี่ยานพาหนะขององค์กรสาธารณประโยชน์ นำผู้ได้รับบาดเจ็บส่งโรงพยาบาล และอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับทรัพย์อันตราย นั้นคือ ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือทรัพย์อันตราย ตามมาตรา 437 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใด ๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้อง

* บางตำราเรียกว่า ความรับผิดเด็ดขาด (Absolute Liability) แต่ในที่นี้ผู้เขียนใช้คำว่า ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามที่ท่านศาสตราจารย์ ดร.ศันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์ ให้ความเห็นทางกฎหมายไว้ว่า แม้ความรับผิดโดยเคร่งครัดจะเป็นความรับผิดโดยไม่ต้องการความผิด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าให้ต้องรับผิดเด็ดขาดเสมอไป เพราะในบางกรณีเป็นบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาดโดยกำหนดข้อยกเว้นไว้ให้พิสูจน์เป็นอย่างอื่นได้

¹⁵⁴ ศันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ได้. หน้า 55 - 56.

¹⁵⁵ มาตรา 433 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁵⁶ มาตรา 434 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁵⁷ มาตรา 436 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁵⁸ มาตรา 437 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

รับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตนซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นด้วย”¹⁵⁹ โดยสามารถพิจารณาได้ดังนี้

(1) ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกลตามมาตรา 437 วรรคหนึ่ง เป็นกรณีความรับผิดชอบของผู้ควบคุมยานพาหนะหรือผู้ขับขี่ยานพาหนะซึ่งมีความใกล้ชิดกับยานพาหนะโดยตรงในขณะที่เกิดความเสียหาย หรือเป็นกรณีความรับผิดชอบของผู้ครอบครองยานพาหนะนั้น ยังมีความเห็นทางกฎหมายที่ต่างกัน โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ผู้ครอบครองยานพาหนะหมายรวมถึงเจ้าของ ผู้มีสิทธิครอบครอง และผู้ครอบครองในลักษณะของการยึดถือ¹⁶⁰ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ผู้ครอบครองยานพาหนะ หมายความว่าจำกัดเฉพาะผู้ใช้นยานพาหนะนั้นในฐานะเป็นผู้ยึดถือขณะเกิดความเสียหาย¹⁶¹

นอกจากนี้ ยังมีความเห็นทางกฎหมายที่ต่างกันอีกว่า ผู้ควบคุมยานพาหนะหรือผู้ครอบครองยานพาหนะ คนใดคนหนึ่งจะต้องรับผิดชอบ¹⁶² หรือทั้งผู้ควบคุมและผู้ครอบครองยานพาหนะ¹⁶³ ตามที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้ต้องรับผิดชอบร่วมกัน¹⁶⁴ ในกรณีนี้ด้วยความเคารพอย่างสูงต่อคำพิพากษาศาลฎีกาและความเห็นทางกฎหมายดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายบัญญัติไว้ได้อย่างชัดเจนโดยใช้คำว่า “หรือ” ซึ่งมีความหมายเท่ากับคนใดคนหนึ่ง แต่ไม่ใช่ทั้งสองคน โดยให้พิจารณาความใกล้ชิดกับยานพาหนะโดยตรงในขณะที่ความเสียหายเกิดขึ้น¹⁶⁵ เป็นหลัก กล่าวคือ เมื่อพิจารณาปรับใช้กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร หากมีผู้ควบคุมยานพาหนะก็ให้ผู้ควบคุม ในที่นี้คืออาสาสมัครที่ขับขี่ยานพาหนะต้องรับผิดชอบ แต่หากไม่มีผู้ควบคุมก็ให้ผู้ครอบครอง ใน

¹⁵⁹ มาตรา 437 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁶⁰ ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, หน้า 290

¹⁶¹ พจน์ ปุษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, หน้า 439.

¹⁶² ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, หน้า 291

¹⁶³ พจน์ ปุษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, หน้า 439.

¹⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 912/2477

¹⁶⁵ ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้, หน้า 291

ที่นี้คือองค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานรับผิดชอบ นอกจากนี้ หากกฎหมายมุ่งประสงค์ให้ร่วมกันรับผิดชอบหรือให้มีความรับผิดชอบลำดับก่อนหลัง ย่อมใช้คำว่า “และ” โดยไม่ต้องตีความให้มีความหมายว่า “และหรือ” ใดๆ

(2) ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินอันตรายตามมาตรา 437 วรรคสอง เป็นกรณีความรับผิดชอบของผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย ซึ่งเคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้หมายความถึงผู้ยึดถือครอบครองตามความจริงในขณะเกิดความเสียหาย¹⁶⁶ ไม่ว่าจะเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยกลไกของทรัพย์สินก็ตาม

ผลทางกฎหมายกรณีความเสียหายเกิดจากยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอันตราย ทำให้ผู้ควบคุม หรือผู้ครอบครองยานพาหนะ หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย (ตามแต่กรณี) ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น เว้นแต่บุคคลดังกล่าวสามารถพิสูจน์แสดงให้เห็นได้ว่า ความเสียหายนั้นเป็นเหตุสุดวิสัย¹⁶⁷ หรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง

เมื่อพิจารณาความรับผิดชอบในความเสียหายจากยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกลมาปรับใช้กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า หากระหว่างทางที่อาสาสมัครขับไปยังที่เกิดเหตุ แล้วชนรถยนต์ที่จอดอยู่หน้าบ้านได้รับความเสียหาย หรือในกรณีทรัพย์สินอันตราย หากอาสาสมัครมีแก๊สหุงต้มอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพของทรัพย์สินไว้ในความครอบครอง ตามกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า อาสาสมัครในฐานะผู้ควบคุมยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือในฐานะผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย (ตามแต่กรณี) ย่อมต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินนั้น ๆ ต่อบุคคลอื่น เว้นแต่อาสาสมัครจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง

อย่างไรก็ตาม หากอาสาสมัครไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ว่า ความเสียหายนั้นเป็นเหตุสุดวิสัย หรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง อาสาสมัครในฐานะผู้ควบคุมยานพาหนะ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะผู้ครอบครองยานพาหนะ หรืออาสาสมัครในฐานะผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย (ตามแต่กรณี) ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด

¹⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3076/2522

¹⁶⁷ มาตรา 8 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ดังกล่าวที่ทำให้ต้องรับผิดชอบตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายนี้ ในกรณีหากจะจัดให้มีการคุ้มครอง อาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดในกฎหมายไทย อาสาสมัครควรได้รับการคุ้มครองบ้างหรือไม่ อย่างไร จะได้ยกเป็นประเด็นเพื่อพิจารณาต่อไปในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อ ละเมิดตามที่กล่าวถึงในบทที่ 4

2.6 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร

การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยในที่นี้จะศึกษา บทบัญญัติทั่วไปจากหลักกฎหมายนิรโทษกรรมซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิด ของอาสาสมัครตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และบทบัญญัติเฉพาะที่ใกล้เคียงกับการ ปฏิบัติงานของอาสาสมัครตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เพื่อ พิจารณาว่าการทำละเมิดของอาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

2.6.1 การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

โดยหลักที่ได้ศึกษามาแล้ว เมื่ออาสาสมัครทำละเมิดครบองค์ประกอบมาตรา 420 อาสาสมัครต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเองด้วยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเยียวยาให้ผู้เสียหาย อยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นเลย และบุคคลที่มีความสัมพันธ์พิเศษบางประการตามที่ กฎหมายบัญญัติอาจต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของอาสาสมัครด้วย อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมาย นิรโทษกรรมได้บัญญัติหลักเกณฑ์เงื่อนไขบางประการที่อาจนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองอาสาสมัคร โดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดให้กับอาสาสมัครที่จะต้องรับผิด ไม่ต้องมีความรับผิดในการชดใช้ค่า สินไหมทดแทนต่อผู้เสียหาย หรือให้ความรับผิดอย่างจำกัดในบางกรณี ดังที่จะได้กล่าวต่อไป

ทั้งนี้ การคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่จะทำให้การกระทำนั้น ๆ ได้รับการ ยกเว้นความรับผิด ยังมีความเห็นทางกฎหมายที่แตกต่างกัน โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่า การกระทำนั้นต้อง เป็นละเมิดครบองค์ประกอบมาตรา 420 และไม่เข้าข้อยกเว้นเสียก่อน จึงจะได้รับการยกเว้นให้ไม่ ต้องรับผิด¹⁶⁸ ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า การกระทำที่ได้รับการยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมาย นิรโทษกรรมนั้นไม่เป็นละเมิดเลย แต่เป็นการกระทำที่ชอบเพราะกฎหมายให้อำนาจจึงสามารถ

¹⁶⁸ ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้. หน้า 338.

กระทำได้¹⁶⁹ อย่างไรก็ตาม ผลทางกฎหมายของการกระทำที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขหลักกฎหมายนิรโทษกรรมย่อมทำให้ผู้กระทำซึ่งในที่นี้คืออาสาสมัคร ได้รับการยกเว้นความรับผิดหรือรับผิดชอบอย่างจำกัดตามที่กฎหมายบัญญัติเช่นเดียวกันนั่นเอง

2.6.1.1 การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 449 บัญญัติว่า “บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตีกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หากก่อให้เกิดเสียหายแก่ผู้อื่นไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

ผู้ต้องเสียหายอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้เป็นต้นเหตุให้ต้องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือจากบุคคลผู้ให้คำสั่งโดยละเมิดนั้นก็ได้”¹⁷⁰

หลักเกณฑ์การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 วรรคหนึ่ง ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมจะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครจำต้องกระทำเพื่อป้องกันความเสียหายจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น โดยไม่มีทางเลือกอย่างอื่น และการป้องกันนั้นได้สัดส่วนกับเหตุที่ทำให้ต้องป้องกัน แต่การป้องกันนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นที่ไม่ใช่บุคคลต้นเหตุให้ต้องป้องกัน

อนึ่ง กรณีการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 วรรคหนึ่ง เป็นการทำละเมิดต่อบุคคลที่ไม่ใช่ต้นเหตุให้ต้องป้องกัน ผู้กระทำจึงได้รับการยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ต่างจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 68 แห่งประมวลกฎหมายอาญา¹⁷¹ ซึ่งการป้องกันพอสมควรแก่เหตุนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายกับบุคคลต้นเหตุให้

¹⁶⁹ ไพจิตร บุญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2550). หน้า 246.

¹⁷⁰ มาตรา 449 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁷¹ มาตรา 68 ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด”

ต้องป้องกันอันเป็นการกระทำที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้และเข้าช้อยกเว้นองค์ประกอบละเมิด จึงไม่ต้องพิจารณาการยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมอีก¹⁷²

อย่างไรก็ตาม ยังมีความเห็นทางกฎหมายที่ต่างออกไปในการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายว่า แม้การป้องกันพอสมควรแก่เหตุนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายกับบุคคลต้นเหตุให้ต้องป้องกันอันเป็นการกระทำที่ผู้กระทำมีอำนาจทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายและเข้าช้อยกเว้นองค์ประกอบละเมิด ทำให้ไม่เป็นความผิดละเมิดก็ตาม แต่ผู้กระทำก็ยังคงได้รับนิรโทษกรรมซ้ำอีกตามมาตรา 449 วรรคหนึ่ง¹⁷³ ด้วย

ผลทางกฎหมายของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้อาสาสมัครผู้ต้องป้องกันซึ่งทำละเมิดได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดค่าใช้จ่ายสินไหมทดแทน กล่าวคือ ผู้เสียหายไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ แต่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้จากบุคคลต้นเหตุให้ต้องป้องกันตามมาตรา 449 วรรคสอง

กรณีที่อาสาสมัครเข้าเสี่ยงภัยเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นให้รอดพ้นจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น ในบางครั้งอาสาสมัครอาจจำเป็นต้องก่อให้เกิดความเสียหายในการป้องกันภัยอันตรายนั้นอยู่บ้าง เช่น อาสาสมัครประมงที่ช่วยเหลือชีวิตเด็กที่ประสบเหตุไฟไหม้จากการวางเพลิงเผาทรัพย์สินในโรงเรียน อาสาสมัครจึงจำต้องทำลายทรัพย์สินบางอย่างที่กีดขวางระหว่างทางเข้าช่วยเหลือ ทำให้ทรัพย์สินของโรงเรียนเสียหาย ดังนี้ อาสาสมัครย่อมได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของอาสาสมัครในบางครั้ง ซึ่งไม่ได้มีที่มาจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตัวอาสาสมัครเองหรือบุคคลอื่น และไม่ได้มีบุคคลต้นเหตุให้อาสาสมัครจะต้องกระทำเพื่อป้องกัน นอกเสียจากความปรารถนาดีของอาสาสมัครเองในการช่วยเหลือสังคม กล่าวคือ ข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขบางประการที่กฎหมายบัญญัติ หากอาสาสมัครก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นจะเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 หรือไม่ อย่างไร ที่จะทำให้

¹⁷² ศันท์ภรณ์ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิควรได้, หน้า 339.

¹⁷³ ศักดิ์ สอนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, หน้า 244.

อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิจารณาต่อไปในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามที่ จะกล่าวถึงในบทที่ 4

2.6.1.2 การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 449 บัญญัติว่า “บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตีกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หากก่อให้เกิดเสียหายแก่ผู้อื่นไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

ผู้ต้องเสียหายอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้เป็นต้นเหตุให้ต้องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือจากบุคคลผู้ให้คำสั่งโดยละเมิดนั้นก็ได้”¹⁷⁴

หลักเกณฑ์การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 วรรคหนึ่ง ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม จะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจออกคำสั่งได้ตามกฎหมาย ทำให้การออกคำสั่งนั้นเป็นการออกคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ด้วยเนื้อหาของคำสั่งนั้นเป็นการสั่งให้อาสาสมัครกระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำสั่งนั้นจึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และอาสาสมัครได้ปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นโดยเชื่อว่าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นการทำละเมิด

ผลทางกฎหมายของการกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย ทำให้อาสาสมัครผู้ปฏิบัติตามคำสั่งได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้จากผู้ออกคำสั่งตามมาตรา 449 วรรคสอง

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเอกชนไม่มีเจ้าพนักงานผู้ออกคำสั่งที่ใช้อำนาจตามกฎหมาย มีแต่เพียงความเต็มใจช่วยเหลือของอาสาสมัครตามความถนัดในขอบหน้าที่รับผิดชอบตามความมุ่งหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์เท่านั้น ขณะที่มาตรา 449 มีเจตนาจำกัดเฉพาะการปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจออก

¹⁷⁴ มาตรา 449 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำสั่งเท่านั้นที่อาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิด การกระทำของอาสาสมัครในกรณีอื่นนอกจากนี้ที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ จะเป็นการกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 หรือไม่ อย่างไร ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามที่กล่าวถึงในบทที่ 4

2.6.1.3 การทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยฉุกเฉิน

มาตรา 450 บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลทำบุบสลาย หรือทำลายทรัพย์สินหนึ่งสิ่งใด เพื่อจะบำบัดป้องกันอันตรายซึ่งมีมาเป็นการฉะฉานโดยฉุกเฉิน ท่านว่าไม่จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน หากความเสียหายนั้นไม่เกินสมควรแก่เหตุภัยอันตราย

ถ้าบุคคลทำบุบสลาย หรือทำลายทรัพย์สินหนึ่งสิ่งใด เพื่อจะบำบัดป้องกันอันตรายอันมีแก่เอกชนโดยฉุกเฉิน ผู้นั้นจะต้องใช้คืนทรัพย์สินนั้น

ถ้าบุคคลทำบุบสลาย หรือทำลายทรัพย์สินหนึ่งสิ่งใด เพื่อจะป้องกันสิทธิของตนหรือของบุคคลภายนอกจากอันตรายอันมีมาโดยฉุกเฉิน เพราะตัวทรัพย์สินนั้นเองเป็นเหตุ บุคคลเช่นว่านี้ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ หากว่าความเสียหายนั้นไม่เกินสมควรแก่เหตุ แต่ถ้าภัยอันตรายนั้นเกิดขึ้นเพราะความผิดของบุคคลนั้นเองแล้ว ท่านว่าจำต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้”¹⁷⁵

หลักเกณฑ์การทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยฉุกเฉินตามมาตรา 450 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม สามารถพิจารณาได้ 3 กรณี ดังนี้

(1) กรณีอาสาสมัครทำให้บุบสลายหรือทำลายทรัพย์สินของบุคคลอื่น เพื่อป้องกันอันตรายสาธารณะที่มีมาโดยฉุกเฉินที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวม โดยการกระทำนั้นพอสมควรแก่เหตุ อาสาสมัครผู้นั้นจะได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 450 วรรคหนึ่ง

¹⁷⁵ มาตรา 450 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(2) กรณีอาสาสมัครทำให้บุบสลายหรือทำลายทรัพย์สินของบุคคลอื่น เพื่อป้องกันภัยอันตรายเอกชนที่มีมาโดยฉุกเฉินที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองหรือบุคคลอื่นซึ่งมีฐานะเป็นเอกชนด้วยกัน โดยการกระทำนั้นพอสมควรแก่เหตุ อาสาสมัครผู้นั้นจะได้รับการคุ้มครองโดยจำกัดความรับผิดในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยวิธีการใช้คืนทรัพย์สินให้ผู้เสียหายตามมาตรา 450 วรรคสอง

(3) กรณีอาสาสมัครทำให้บุบสลายหรือทำลายทรัพย์สินโดยพอสมควรแก่เหตุ เพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของบุคคลภายนอกให้พ้นจากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินนั้นเองโดยฉุกเฉิน อาสาสมัครผู้นั้นจะได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 450 วรรคสาม เว้นแต่ภัยอันตรายนั้นเกิดขึ้นเพราะความผิดของอาสาสมัครผู้กระทำเอง

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครบางกรณีนั้น แม้จะเป็นการป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวมและกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก เช่น การอาสาสร้างทำนบกั้นน้ำท่วมโดยกลุ่มอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ เป็นต้น แต่ก็ไม่ใช่ทุกกรณีที่ภัยอันตรายนั้นจะเกิดขึ้นโดยฉุกเฉินเร่งด่วนและทำให้อาสาสมัครต้องรีบเร่งทำให้บุบสลายหรือทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยเสมอไป กล่าวคือ ข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขบางประการที่กฎหมายบัญญัติ หากอาสาสมัครกระทำการในกรณีอื่นนอกจากนี้แล้ว จะถือเป็นการทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยฉุกเฉินตามมาตรา 450 ได้หรือไม่ อย่างไร ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไป ในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

2.6.1.4 การใช้กำลังป้องกันเพื่อให้สมดังสิทธิ

มาตรา 451 บัญญัติว่า “บุคคลใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าตามพฤติการณ์จะขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือให้ทันท่วงทีไม่ได้ และถ้ามิได้ทำในทันใด ภัยมีอยู่ด้วยการที่ตนจะได้สมดังสิทธินั้นจะต้องประวิงไปมากหรือถึงแก่สาบสูญได้ไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

การใช้กำลังดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น เพราะหลงสันนิษฐานพลาดไปว่ามีเหตุอันจำเป็นที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายไซ้ ท่านว่าผู้หนึ่งจะต้องรับผิดชอบใช้กำลังใหม่ทดแทนให้แก่บุคคลอื่น แม้ทั้งการที่หลงพลาดไปนั้นจะมีใช่เป็นเพราะความประมาทเลินเล่อของตน”¹⁷⁶

หลักเกณฑ์การใช้กำลังป้องกันเพื่อให้สมดังสิทธิตามมาตรา 451 ที่จะทำให้ผู้กระทำได้รับการยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม จะต้องเป็นกรณีที่ใช้กำลังส่วนตัวเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันสิทธิของตนที่มีอยู่ตามกฎหมาย โดยความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือได้ทันท่วงที ผู้หนึ่งจึงจำเป็นต้องใช้กำลังป้องกันสิทธิแต่จะได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดชอบใช้กำลังใหม่ทดแทนตามมาตรา 451

กรณีการใช้กำลังป้องกันเพื่อให้สมดังสิทธินั้นเป็นการยกเว้นความรับผิดให้กับเอกชนผู้จำเป็นต้องกระทำเพื่อคุ้มครองและป้องกันสิทธิของตน ขณะที่การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ในการป้องกันสิทธิของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะหรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของอาสาสมัครเอง กล่าวคือ ข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขบางประการที่กฎหมายบัญญัติ หากอาสาสมัครกระทำการในกรณีอื่นนอกจากนี้แล้ว จะถือเป็นการใช้กำลังป้องกันเพื่อให้สมดังสิทธิตามมาตรา 451 หรือไม่ อย่างไร ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

2.6.1.5 การจับและยึดสัตว์ของผู้อื่นไว้เพื่อประกันความเสียหาย

มาตรา 452 บัญญัติว่า “ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ชอบที่จะจับสัตว์ของผู้อื่นอันเข้ามาทำความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์นั้น และยึดไว้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนอันจะพึงต้องใช้แก่ตนได้ และถ้าเป็นการจำเป็นโดยพฤติการณ์แม้จะฆ่าสัตว์นั้นเสียก็ชอบที่จะทำได้

แต่ว่าต้องบอกกล่าวแก่เจ้าของสัตว์โดยไม่ชักช้า ถ้าและหาตัวเจ้าของสัตว์ไม่พบ ผู้ที่จับสัตว์ไว้ต้องจัดการตามสมควรเพื่อสืบหาตัวเจ้าของ”¹⁷⁷

¹⁷⁶ มาตรา 451 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

¹⁷⁷ มาตรา 452 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลักเกณฑ์การจับและยึดสัตว์ของผู้อื่นไว้เพื่อประกันความเสียหายตามมาตรา 452 ที่จะทำให้ผู้กระทำได้รับการยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม จะต้องเป็นกรณีที่มีสัตว์ของบุคคลอื่นเข้ามาก่อให้เกิดความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์ ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ในฐานะเจ้าของอสังหาริมทรัพย์¹⁷⁸ หรือผู้มีสิทธิครอบครอง เช่น ผู้เช่า ผู้อาศัย ตัวแทนหรือผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าของให้เฝ้าดูแลรักษาอสังหาริมทรัพย์ ตลอดจนการใช้จ้างวานให้บุคคลอื่นทำแทนผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ด้วย¹⁷⁹ บุคคลดังกล่าวถือเป็นผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ จึงสามารถจับ ยึด หรือฆ่าสัตว์นั้นได้ อันเป็นการทำให้สัตว์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นเสียหาย ทั้งนี้ ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นผู้ทำละเมิดจะต้องแจ้งให้เจ้าของสัตว์ทราบโดยไม่ชักช้า จึงจะได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 452

กรณีบุคคลซึ่งไม่ใช่ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ เช่น อาสาสมัคร เข้าจับและยึดสัตว์ของผู้อื่นไว้แทนผู้ครองเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายจากสัตว์ อาจเรียกได้ว่าหรือไม่ว่า เป็นการกระทำของผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ ที่จะทำให้อาสาสมัครซึ่งทำเพื่อประโยชน์ของผู้ครองได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมเช่นกัน ตามความเห็นทางกฎหมายที่ว่า เมื่อบุคคลซึ่งไม่ใช่ผู้ครองแต่ถือว่าทำแทนผู้ครอง โดยมุ่งหมายเพื่อหยุดความเสียหายที่เกิดจากสัตว์เป็นสำคัญ บุคคลดังกล่าวก็ควรได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม¹⁸⁰ กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

อย่างไรก็ตาม ความเป็นไปได้ที่อาสาสมัครจะจับ ยึด หรือฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นประกันความเสียหายอาจเกิดขึ้นได้ไม่มากนัก เนื่องจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครส่วนใหญ่มักคำนึงถึงการอาสาช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและไม่ก่อให้เกิดอันตรายเป็นสำคัญ เพียงแต่การปฏิบัติงานของอาสาสมัครในบางครั้งอาจมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวของอาสาสมัครจะได้รับการ

¹⁷⁸ สุขุม ศุภนิติย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด. หน้า 325.

¹⁷⁹ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. หน้า 255 - 256.

¹⁸⁰ ศันันท์กรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. หน้า 354.

คุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมหรือไม่ อย่างไร กรณีดังกล่าวจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามที่กล่าวถึงในบทที่ 4

จากการศึกษาพิจารณาการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมจะเห็นว่า แม้จะมีเหตุผลพิเศษบางประการตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่ได้บัญญัติคุ้มครองอาสาสมัครโดยยกเว้นให้ไม่ต้องมีความรับผิดเพื่อละเมิดหรือให้มีความรับผิดอย่างจำกัด แต่หลักเกณฑ์ที่จะได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามกฎหมายดังกล่าวอาจมีช่องว่างบางประการที่ไม่ครอบคลุมและมีลักษณะไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สาธารณะของอาสาสมัคร กระทั่งอาจกล่าวต่อไปได้หรือไม่ว่า การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมไม่เพียงพอที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองจากความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวได้ กรณีดังกล่าวข้างต้นจะยกเป็นประเด็นเพื่อพิเคราะห์ต่อไปในปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดที่จะกล่าวถึงในบทที่ 4

2.6.2 การคุ้มครองอาสาสมัครตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550¹⁸¹ เป็นกฎหมายเฉพาะที่มีสาระสำคัญบางประการใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผู้เขียนจึงนำมาศึกษาพิจารณาว่า กรณีหากอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อาสาสมัครดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายบ้างหรือไม่ ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างไร ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่อาจทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดและผลทางกฎหมายในมาตราที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มาตรา 4 บัญญัติว่า “สาธารณภัย หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่ง

¹⁸¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 52 ก หน้า 1 - 23 วันที่ 7 กันยายน 2550

ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

อาสาสมัคร หมายความว่า อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามพระราชบัญญัตินี้¹⁸²

มาตรา 43 บัญญัติว่า “ให้ผู้บัญชาการ รองผู้บัญชาการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติการตามหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และในการปฏิบัติการตามหน้าที่ดังกล่าว หากได้ดำเนินการไปตามอำนาจหน้าที่ และได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุและมีได้ประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรง ให้ผู้กระทำการนั้นพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบ”

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หากเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้ใดซึ่งมิใช่เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการบำบัดภัยอันตรายจากสาธารณภัยนั้น ให้ทางราชการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้นั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง¹⁸³

อนึ่ง พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2550¹⁸⁴ เป็นต้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบและทิศทางการดำเนินงานให้หน่วยงานทุกภาคส่วน สามารถอำนวยความสะดวกและบริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกันได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ¹⁸⁵ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้¹⁸⁶

สำหรับหลักเกณฑ์เงื่อนไขและผลทางกฎหมายในการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 สามารถพิจารณาได้ดังนี้

¹⁸² มาตรา 4 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

¹⁸³ มาตรา 43 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

¹⁸⁴ มาตรา 2 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

¹⁸⁵ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

¹⁸⁶ มาตรา 5 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

2.6.2.1 บุคคลผู้ได้รับการคุ้มครอง

บุคคลผู้ได้รับการคุ้มครองโดยการยกเว้นความรับผิดในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามมาตรา 43 จะต้องพิจารณาประกอบกับนิยามที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 โดยปรากฏบุคคลผู้ได้รับการยกเว้นความรับผิดหากกระทำการเข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ รองผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ผู้อำนวยการกลาง ผู้อำนวยการจังหวัด ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น ผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร รองผู้อำนวยการกลาง รองผู้อำนวยการจังหวัด รองผู้อำนวยการอำเภอ รองผู้อำนวยการท้องถิ่น รองผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยผู้อำนวยการกลาง ผู้ช่วยผู้อำนวยการจังหวัด ผู้ช่วยผู้อำนวยการอำเภอ ผู้ช่วยผู้อำนวยการท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร และเจ้าพนักงานผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ต่าง ๆ¹⁸⁷ บุคคลดังกล่าวหากได้กระทำการตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะกล่าวต่อไป ย่อมได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวโดยหลุดพ้นจากความผิดและความรับผิด

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บุคคลผู้ได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดนั้น ไม่รวมถึงการกระทำของอาสาสมัครแต่อย่างใด แม้จะเป็นการปฏิบัติงานของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวก็ตาม

2.6.2.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครอง

(1) ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

บุคคลผู้ได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 43 ประกอบมาตรา 4 ได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ไม่ใช่เป็นการปฏิบัติในลักษณะส่วนตัวระหว่างการทำหน้าที่ โดยนิยามของสาธารณภัยที่บุคคลดังกล่าวได้กระทำการป้องกันและบรรเทาให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 ดังนั้น หากภัยอันตรายใดที่เกิดขึ้นไม่อยู่ภายใต้ความหมายดังกล่าวย่อมไม่สามารถปรับใช้พระราชบัญญัตินี้ได้

(2) การกระทำพอสมควรแก่เหตุ

¹⁸⁷ มาตรา 4 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

การปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้นต้องกระทำโดยพอสมควรแก่เหตุที่ทำให้ต้องมีการป้องกัน กล่าวคือ ได้สัดส่วนหรือพอเหมาะแก่กับสาธารณภัยที่เกิดขึ้น โดยจะถือว่าเป็นการกระทำพอสมควรแก่เหตุหรือไม่นั้นให้พิจารณาได้จากขั้นตอนวิธีการปฏิบัติหน้าที่และภัยอันตรายจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้นว่าได้สัดส่วนกันหรือไม่

(3) ไม่เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หากบุคคลผู้ได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 43 ประกอบมาตรา 4 ได้กระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย บุคคลดังกล่าวยังคงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ในทางกลับกัน หากบุคคลดังกล่าวได้กระทำโดยประมาทเลินเล่อเพียงเล็กน้อยหรือประมาทเลินเล่อธรรมดา ไม่ถึงขนาดเป็นประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย บุคคลดังกล่าวย่อมไม่มีความรับผิด และได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เพราะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และไม่ใช่อะไรที่กระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ทั้งนี้ สำหรับการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงสามารถพิจารณาเทียบเคียงได้กับมาตรา 8 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”¹⁸⁸

ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงมีลักษณะในทางที่บุคคลได้กระทำโดยขาดความระมัดระวังที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานอย่างมาก¹⁸⁹ และมีระดับความร้ายแรงเกินกว่าประมาท

¹⁸⁸ มาตรา 8 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

¹⁸⁹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "หนังสือที่ นร 0601/087 เรื่อง ทหารหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539," (7 กุมภาพันธ์ 2540).

เล่นเล่อธรรมดา โดยผู้กระทำได้สามารถคาดเห็นได้ว่าความเสียหายอาจเกิดขึ้น หรือหากใช้ความระมัดระวังสักเพียงเล็กน้อยก็ยังคงคาดเห็นได้ว่าอาจเกิดความเสียหายเช่นนั้น¹⁹⁰

2.6.2.3 ผลทางกฎหมาย

บุคคลผู้เกี่ยวข้องที่กระทำการเข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขตามมาตรา 43 ย่อมหลุดพ้นจากความผิดและความรับผิดทั้งปวง ความผิดและความรับผิดในที่นี้หมายรวมถึงความผิดและความรับผิดทางแพ่งด้วย ดังนั้น ผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าวที่แม้จะครบองค์ประกอบละเมิดตามมาตรา 420 ก็ตามย่อมมีผลให้ผู้กระทำได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย กล่าวคือ ไม่มีความผิดและไม่มี ความรับผิดอย่างใดโดยสิ้นเชิง

นอกจากนี้ หากปรากฏว่าการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของบุคคลที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการบำบัดภัยอันตรายจากสาธารณภัยตามมาตรา 43 วรรคสองนั้น ทางราชการจะรับผิดชอบชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นตามกฎหมายกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการบำบัดภัยอันตรายจากสาธารณภัย พ.ศ.2554¹⁹¹

จากการศึกษาพิจารณาหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดและผลทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ในส่วนที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครนั้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวใช้บังคับกรณีเกิดสาธารณภัยตามนิยามความหมายที่กำหนดในมาตรา 4 เท่านั้น หากเป็นการปฏิบัติงานของอาสาสมัครช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในกรณีทั่วไปโดยไม่ปรากฏเหตุภัยอันตรายจากสาธารณภัย กล่าวคือ ข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามเงื่อนไขบางประการที่กฎหมายบัญญัติ ย่อมไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่อาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวแต่อย่างใด

นอกจากนี้ อาสาสมัครตามพระราชบัญญัตินี้ยังไม่ครอบคลุมถึงอาสาสมัครทั่วไปที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในภาคเอกชน แต่หมายความเฉพาะอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การแต่งตั้งและการปฏิบัติ

¹⁹⁰ ฤทัย หงส์สิริ, "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539," วารสารการพาณิชย์นิติ 19, 2 (2543). หน้า 59. อ้างถึงใน ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมีควรรได้. หน้า 230.

¹⁹¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 80 ก หน้า 1 - 5 วันที่ 11 พฤศจิกายน 2554

หน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553¹⁹² ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเท่านั้น อีกทั้งการพ้นจากความผิดและความรับผิดยังมีข้อจำกัดเฉพาะบุคคลตามที่บัญญัติในมาตรา 43 ให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา* เท่านั้น ไม่รวมถึงการกระทำของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่รวมถึงอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ด้วย จึงไม่ได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองตามกฎหมายโดยยกเว้นความผิดและความรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้เช่นกัน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าอาสาสมัครทั่วไปที่ปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจในองค์กรสาธารณประโยชน์ยังคงไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือไม่ก็ตาม

---

¹⁹² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนพิเศษ 51 ง หน้า 1 - 4 วันที่ 23 เมษายน 2553

* เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนวยการจังหวัดที่มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น

บทที่ 3

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร และการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายต่างประเทศ

3.1 ความนำ

ในบทนี้จะศึกษาพิจารณาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามกฎหมายต่างประเทศ ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) คือ สหรัฐอเมริกา โดยศึกษาพิจารณาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997)¹ และประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System) คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยศึกษาพิจารณาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer Service Act of 2011)² เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยที่จะกล่าวต่อไปในบทที่ 4

เหตุที่ผู้เขียนเลือกกฎหมายสหรัฐอเมริกาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เนื่องจากสหรัฐอเมริกาคือตัวอย่างประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และเป็นประเทศแรกที่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นเป็นพิเศษ (Statute) วางหลักเกณฑ์แนวทางการคุ้มครองอาสาสมัครโดยตรงที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ประกอบกับสภาพสังคมสหรัฐอเมริกามีส่วนคล้ายคลึงกับสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับค่านิยมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อนึ่งสืบเนื่องจากรูปแบบการปกครองในสหรัฐอเมริกาคือเป็นแบบสหพันธรัฐ โดยแบ่งแยกอำนาจหน้าที่และกฎหมายเป็น 2 ระดับ ได้แก่ กฎหมายระดับสหรัฐหรือรัฐบาลกลาง (Federal State) และกฎหมาย

¹ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C §§ 14501 - 14505.

² Bundesfreiwilligendienstgesetz: Bfdg (Federal Volunteer Service Act of 28 April 2011), Federal Law Gazette Part I.

ระดับมลรัฐ (State) แต่ละมลรัฐจึงมีอำนาจนิติบัญญัติที่จะตรากฎหมายใช้บังคับภายในมลรัฐที่แตกต่างกัน ในการนี้ เพื่อความสะดวกและความเข้าใจในสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครได้ดียิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงเลือกศึกษาเฉพาะกฎหมายกลางที่ตราเป็นลายลักษณ์อักษรโดยรัฐสภาระดับสหรัฐหรือรัฐบาลกลาง (Act of Parliament) นั่นคือ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997) ด้วยกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นต้นแบบของการบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับในแต่ละมลรัฐ อย่างไรก็ตาม กฎหมายภายในของแต่ละมลรัฐอาจให้ความคุ้มครองอาสาสมัครมากกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกลางกำหนดไว้ก็ได้³ ซึ่งอยู่นอกขอบเขตการศึกษาวិทยานิพนธ์ฉบับนี้

ในส่วนของการรับผิดชอบเพื่อละเมิด นิติสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร และการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิติโทษกรรม ที่จะนำมาปรับใช้กับอาสาสมัครในกฎหมายสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนจะศึกษาจากหลักคอมมอนลอว์ (common law) ที่ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายอังกฤษและศึกษาจากกฎหมายลักษณะละเมิดรวมถึงกฎหมายลักษณะตัวแทน ตามที่ปรากฏใน Restatement (Second) of Torts (1965), Restatement (Second) of Agency (1958) และ Restatement (Third) of Agency (2006) ที่สถาบันกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา (American Law Institute หรือ ALI) ได้รวบรวมหลักกฎหมายที่ได้รับการพัฒนาจากคำพิพากษาศาลและนำมาจัดทำหมวดหมู่มาตราเป็น Restatement of the Law ซึ่งได้รับความเชื่อถือและความนิยมอย่างแพร่หลายในการอ้างอิงทางวิชาการ* เพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและมองเห็นภาพรวมของกฎหมายสหรัฐอเมริกาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สำหรับเหตุที่ผู้เขียนเลือกกฎหมายเยอรมันเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เนื่องจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นตัวอย่างประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์เช่นเดียวกับไทย และได้ให้ความสำคัญกับการเป็นอาสาสมัคร โดยรัฐบาลแห่งสหพันธรัฐได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer

³ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14502 (a).

* ท่าน Benjamin N. Cardozo ผู้พิพากษาศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกา (Supreme Court of the United States) เป็นนักกฎหมายท่านหนึ่งที่ตระหนักถึงความสำคัญและเชื่อมั่นในการจัดทำ Restatement of the Law เพื่อรวบรวมกฎหมายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

Service Act of 2011) ขึ้น ประกอบกับบทบัญญัติบางมาตราในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนกฎหมายหลายฉบับของไทยได้รับอิทธิพลแนวความคิดเชิงนิติปรัชญาและหลักการพื้นฐานมาจากกฎหมายเยอรมันอีกด้วย โดยในส่วนของความรับผิดเพื่อละเมิด นิติสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร และการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ที่จะนำมาปรับใช้กับอาสาสมัครในกฎหมายเยอรมัน ผู้เขียนจะศึกษาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยและศึกษาจากคำอธิบายกฎหมายลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ทั้งนี้ เนื่องจากวัตถุประสงค์การศึกษาพิจารณากฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันในบทนี้มุ่งเน้นการปรับใช้กฎหมายภายใต้ขอบเขตและบริบทการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร เป็นสำคัญ เพื่อแสดงให้เห็นถึงแต่เพียงกรอบหลักการเบื้องต้นในความรับผิดเพื่อละเมิด นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร และการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ที่จะนำมาปรับใช้กับอาสาสมัครเท่านั้น ดังนั้น จึงอาจเป็นข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ผู้เขียนไม่ได้มุ่งศึกษารายละเอียดของบทบัญญัติทั่วไปโดยเฉพาะ เป็นต้นว่าหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิด และนิติสัมพันธ์ในลักษณะต่าง ๆ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน เพียงแต่ศึกษาพื้นฐานของกฎหมายในขอบเขตที่จำกัดเฉพาะส่วนที่อาจนำไปปรับใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่กล่าวถึงในบทที่ 4 ได้เท่านั้น นอกจากนี้ ประกอบกับกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ซึ่งตามหลักทฤษฎีพื้นฐานของการใช้บังคับกฎหมายในเชิงนิติวิธีนั้น กฎหมายเฉพาะย่อมยกเว้นกฎหมายทั่วไป (SPECIALIA GENERALIBUS DEROGANT) และกฎหมายทั่วไปไม่ยกเว้นกฎหมายพิเศษ (GENERALIA SPECIALIBUS NON DEROGANT) ดังนั้น เมื่อมีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดจึงต้องใช้กฎหมายเฉพาะ ไม่ใช้กฎหมายทั่วไป ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดจึงจำเป็นต้องศึกษาพิจารณากฎหมายลักษณะละเมิดซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปเพื่อแสดงให้เห็นว่าอาสาสมัครไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้ให้ความสนใจในการศึกษาสาระสำคัญและหลักเกณฑ์ของกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมาย

สหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าอาจนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหากฎหมายไทยที่เกิดขึ้นและบรรลุเจตนารมณ์ของการคุ้มครองอาสาสมัครได้ต่อไป

3.2 ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

3.2.1 ความรับผิดของอาสาสมัครในการทำละเมิดของตนเอง

กฎหมายสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดไว้ดังเช่นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ เนื่องจากหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดแต่ละประเภทตามกฎหมายสหรัฐอเมริกามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน โดยได้รับอิทธิพลจากหลักคอมมอนลอว์ในกฎหมายอังกฤษและได้รับการพัฒนาจากคำพิพากษาศาลในคดีต่าง ๆ ที่เคยวินิจฉัยไว้ สรุปความได้ว่าความรับผิดเพื่อละเมิดที่นำมาปรับใช้กับอาสาสมัคร เป็นความรับผิดทางแพ่งประเภทหนึ่งที่เกิดจากการกระทำ รวมถึงการงดเว้นของอาสาสมัคร ในการฝ่าฝืนหน้าที่ (Duty) ที่กฎหมายกำหนดให้กระทำการหรือไม่กระทำการต่อบุคคลอื่น⁴ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหาย (Harm) ต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ชื่อเสียง หรือความเป็นส่วนตัว⁵ ทั้งนี้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นต้องเป็นผลโดยตรงหรือผลที่โดยปกติต้องเกิดขึ้นและใกล้ชิดกับการกระทำของอาสาสมัครตามหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) อาสาสมัครจึงต้องรับผิดเพื่อละเมิดด้วยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหายจากการกระทำนั้น

หน้าที่ที่กำหนดให้กระทำการหรือไม่กระทำการเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นนั้น สามารถพิจารณาได้จากหน้าที่ตามกฎหมาย หน้าที่ตามสัญญา⁶ หน้าที่ตามวิชาชีพ เช่น แพทย์ ทนายความ เป็นต้น และหน้าที่ตามความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะเรื่อง (Special Relationship)⁷ ในลักษณะเดียวทำนองเดียวกับหน้าที่อันเกิดจากการกระทำครั้งก่อนของตน ที่ทำให้จากเดิมผู้กระทำ

⁴ William L. Prosser, Werdner P. Keeton, and et al., Prosser and Keeton on the Law of Torts, 5 ed., (St. Paul, Minn.: West Pub., 1984). p.30.

⁵ H. Beau Baez III, Tort Law in the USA, 1 ed., (The Netherlands: Kluwer Law International, 2010). p.34 - 35.

⁶ Ibid. p.44.

⁷ Ibid. p.45.

ไม่มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือหรือปกป้องบุคคลอื่นกลับต้องมีหน้าที่กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคลอื่น

กรณีการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น แท้จริงแล้วแต่เริ่มแรกอาสาสมัครก็มีฐานะเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่มีความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะเรื่องและไม่มีหน้าที่โดยทั่วไปตามกฎหมายที่จะต้องช่วยเหลือบุคคลอื่น แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าเป็นบุคคลที่ตกอยู่ในอันตรายซึ่งต้องการความช่วยเหลือก็ตาม ตามมาตรา 314 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) บัญญัติว่า “ข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้กระทำรู้หรือควรรู้ว่าการกระทำของตนจำเป็นสำหรับการช่วยเหลือหรือการคุ้มครองบุคคลอื่น ไม่ก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้กระทำที่จะดำเนินการเช่นนั้น”⁸

อย่างไรก็ตาม เมื่ออาสาสมัครได้เข้าช่วยเหลือแล้ว ย่อมเป็นการกระทำของอาสาสมัครที่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือ อันเป็นหน้าที่ตามความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะเรื่องที่อาสาสมัครได้ก่อให้เกิดขึ้นหรือหน้าที่อันเกิดจากการกระทำครั้งก่อนของอาสาสมัครเอง ดังนั้นอาสาสมัครจึงต้องรับผิดชอบช่วยเหลือต่อไปด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น⁹ หากอาสาสมัครทำละเมิด อาสาสมัครต้องรับผิดชอบต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือในความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย ตามมาตรา 323 (a) แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งดำเนินการรับผิดชอบ โดยมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม ในการช่วยเหลือบุคคลอื่นซึ่งบุคคลนั้นควรได้รู้ถึงความจำเป็นสำหรับการช่วยเหลืออื่น ต้องมีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นในความเสียหายทางร่างกายที่เป็นผลมาจากการไม่ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานในการช่วยเหลือ ในกรณีที่การไม่ใช้ความระมัดระวังเช่นว่าทำให้มีความเสี่ยงต่อความเสียหายเพิ่มมากขึ้น”¹⁰

สำหรับประเภทของความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาสามารถพิจารณา

⁸ Restatement (Second) of Torts (1965) § 314 “The fact that the actor realizes or should realize that action on his part is necessary for another’s aid or protection does not of itself impose upon him a duty to take such action.”

⁹ H. Beau Baez III, *Tort Law in the USA*. p.44.

¹⁰ Restatement (Second) of Torts (1965) § 323 (a) “One who undertakes, gratuitously or for consideration, to render services to another which he should recognize as necessary for the protection of the other’s person or things, is subject to liability to the other for physical harm resulting from his failure to exercise reasonable care to perform his undertaking, if his failure to exercise such care increases the risk of such harm.”

ตามระดับของการกระทำละเมิดได้ 3 ประเภท¹¹ โดยนำมาปรับใช้กับการทำละเมิดของอาสาสมัครได้ ดังนี้

(1) การกระทำละเมิดโดยจงใจ (Intentional Torts) เป็นการกระทำโดยผู้สำนึกที่ผู้กระทำเช่นอาสาสมัคร จงใจฝ่าฝืนหน้าที่ที่ต้องกระทำและก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น แม้ไม่มุ่งหมายให้เกิดผลคือความเสียหายอย่างไร้เป็นการเฉพาะเจาะจงก็ตาม

(2) การกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ (Negligence) เป็นการกระทำหรือการงดเว้นที่ไม่ได้ประสงค้ต่อผลหรือเล็งเห็นผลแห่งการกระทำ แต่อาสาสมัครละเลยไม่เอาใจใส่โดยประมาทเลินเล่อ และฝ่าฝืนหน้าที่ที่ต้องใช้ความระมัดระวังหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหาย (Breach of Duty of Care) กล่าวคือ ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานความระมัดระวังได้โดยไม่มีเหตุอันสมควร ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น หากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ก็ไม่ถือเป็นความผิด

ในการวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อของอาสาสมัครหรือไม่นั้น ให้พิจารณามาตรฐานความระมัดระวัง (Standard of Care) ของวิญญูชน (Reasonable Man)¹² โดยเปรียบเทียบการกระทำของอาสาสมัครในความเสี่ยงอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายกับการกระทำของวิญญูชนว่าพึงใช้ความระมัดระวังเช่นใดภายใต้สถานการณ์เดียวกัน¹³ ตามมาตรา 283 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) บัญญัติว่า “เว้นเสียแต่ว่าผู้กระทำเป็นเด็ก มาตรฐานการกระทำซึ่งบุคคลต้องกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงความประมาทเลินเล่อคือ มาตรฐานความระมัดระวังของวิญญูชนภายใต้สถานการณ์เดียวกัน”¹⁴ หากอาสาสมัครไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานความระมัดระวังหรือใช้ความระมัดระวังต่ำกว่ามาตรฐานความระมัดระวังของวิญญูชนควรที่จะกระทำและคาดเห็นเช่นนั้นได้ ก็เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

¹¹ H. Beau Baez III, *Tort Law in the USA*. p.39 - 40.

¹² William L. Prosser, Werdner P. Keeton, and al., *Prosser and Keeton on the Law of Torts*. p.164.

¹³ *Ibid.* p.143.

¹⁴ Restatement (Second) of Torts (1965) § 283 “Unless the actor is a child, the standard of conduct to which he must conform to avoid being negligent is that of a reasonable man under like circumstances.”

ทั้งนี้ สภาพภายในแต่ละบุคคลและคุณลักษณะพิเศษที่ต่างกันย่อมส่งผลต่อมาตรฐานความระมัดระวังที่ต่างกัน¹⁵ นั่นคือ มาตรฐานความระมัดระวังของเด็ก จะพิจารณาจากมาตรฐานความระมัดระวังของวิญญูชนไม่ได้ แต่ต้องพิจารณาจากมาตรฐานความระมัดระวังของเด็กในวัยใกล้เคียงกัน มาตรฐานความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ หนายความ เป็นต้น ก็ต้องพิจารณาจากมาตรฐานความระมัดระวังในแต่ละวิชาชีพที่กำหนดขึ้นโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ จะปฏิบัติงานโดยได้รับ薪金หรือค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม แต่ไม่พิจารณาจากมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลทั่วไป และในกรณีที่กฎหมายบัญญัติมาตรฐานความระมัดระวังไว้เป็นพิเศษอย่างใด ก็ต้องพิจารณามาตรฐานความระมัดระวังตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะด้วย

สำหรับมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครซึ่งปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับ薪金หรือค่าตอบแทน ในกรณีอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไป จะได้รับการคาดหวังให้มีมาตรฐานความระมัดระวังในระดับที่ต่ำกว่าลูกจ้างที่ได้รับ薪金หรือค่าตอบแทนในการทำงาน¹⁶ ส่วนอาสาสมัครที่ได้รับการฝึกอบรมให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพ แม้ว่าจะไม่ได้รับ薪金หรือค่าตอบแทน ก็ต้องปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานความระมัดระวังของแต่ละวิชาชีพที่กำหนดขึ้นโดยเฉพาะเช่นเดิม ไม่ใช่มาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลทั่วไป

การกระทำโดยประมาทเลินเล่อตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา สามารถพิจารณาได้ดังนี้

(ก) ประมาทเลินเล่อธรรมดา (Ordinary Negligence)

กฎหมายสหรัฐอเมริกาไม่มีนิยามความหมายของประมาทเลินเล่อไว้อย่างชัดเจน แต่นักนิติศาสตร์โดยท่าน William L. Prosser และท่าน W. Page Keeton ได้อธิบายในทำนองเดียวกันว่า ประมาทเลินเล่อธรรมดาเป็นการกระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังซึ่งบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัย

¹⁵ William L. Prosser, Werdner P. Keeton, and al., Prosser and Keeton on the Law of Torts. p.143.

¹⁶ Jeffrey D. Kahn, "Organizations' Liability for Torts of Volunteers," University of Pennsylvania Law Review 133, 6 (July 1985). pp.1439 - 1440.

และพฤติการณ์เดียวกันพึงใช้ในหน้าที่ตามกฎหมาย และการกระทำโดยขาดความระมัดระวังนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น¹⁷

(ข) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence)

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาไม่มีนิยามความหมายของประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไว้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม นักนิติศาสตร์โดยท่าน William L. Prosser และท่าน W. Page Keeton ได้อธิบายในทำนองเดียวกันว่า ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นความประมาทเลินเล่ออย่างมากเพราะไม่ใช้ความระมัดระวังในการกระทำแม้แต่สักเพียงเล็กน้อย¹⁸ และท่าน John Smith อธิบายว่า ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หมายถึง การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ทั้งที่ผู้กระทำรู้ว่ามี ความเสี่ยงสูงมากที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย แต่ก็ยังขึ้นกระทำโดยไม่ใส่ใจต่อความเสี่ยงนั้นและคิดว่าความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น¹⁹

จากความเห็นของนักนิติศาสตร์ตามที่กล่าวข้างต้น การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาจึงหมายถึง การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ทั้งที่ผู้กระทำรู้และสามารถคาดเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายและจะต้องกระทำโดยใช้ความระมัดระวัง แต่ก็ยังขึ้นกระทำโดยไม่ใส่ใจที่จะใช้ความระมัดระวังซึ่งบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกันจะไม่กระทำเช่นนั้น²⁰ โดยเป็นความเสี่ยงที่ไม่มีเหตุสมควร (Unreasonable Risk) มีระดับความร้ายแรงและรุนแรงยิ่งกว่าการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา

(3) ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เป็นความรับผิดเพื่อละเมิดที่ไม่อยู่บนพื้นฐานของความผิด กล่าวคือ ไม่คำนึงถึงการพิสูจน์การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของ

¹⁷ William L. Prosser, Handbook of the Law of Torts, 4 ed., (St. Paul, Minn.: West Pub., 1978). p.183.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ David Ormerod, Smith and Hogan Criminal Law: Cases and Materials, 10 ed., (Oxford: Oxford University Press, 2009). p.40.

²⁰ Edwin H. Byrd III, "Reflecting on Willful, Wanton, Reckless and Gross Negligence," Louisiana Law Review 48, 6 (July 1988). pp.1389 - 1391.

ผู้กระทำเลย หากแต่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบเพราะมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังกล่าว²¹ ที่ผู้กระทำมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นอย่างเคร่งครัด เช่น ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินอันตราย ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law หรือ PL Law) เป็นต้น²²

3.2.2 ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับอาสาสมัคร

3.2.2.1 นิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน

เดิมกฎหมายสหรัฐอเมริกายึดถือทฤษฎีนิติบุคคลสมมติ (Fiction Theory หรือ Entity Theory) ที่ว่า นิติบุคคลไม่มีสภาพตัวตนแท้จริง แต่เป็นเพียงบุคคลหรือตัวตนทางกฎหมาย (Entity) ที่สมมติขึ้น²³ ให้มีสิทธิหน้าที่เสมือนบุคคลธรรมดาตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น นิติบุคคลจึงไม่อาจมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของนิติบุคคลได้ เพราะนิติบุคคลไม่สามารถทำละเมิดได้เอง ความรับผิดชอบของนิติบุคคลจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนิติบุคคลรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของผู้กระทำในนามนิติบุคคลเท่านั้น (Corporate Vicarious Liability) โดยไม่ถือเป็นการทำละเมิดของนิติบุคคลเอง

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันกฎหมายสหรัฐอเมริกายังยึดถือทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพ (Organic Theory หรือ Realist Theory) ที่ว่า นิติบุคคลเป็นสิ่งที่กฎหมายรับรองสภาพตัวตนหรือกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นแล้วและมีอยู่จริง²⁴ นิติบุคคลจึงถือเป็นบุคคลที่มีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ดังนั้น นิติบุคคลจึงสามารถทำละเมิดได้ด้วยตัวของนิติบุคคลเอง และมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดได้โดยตรง (Corporate Direct Liability) ไม่ใช่เพียงแต่รับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นเท่านั้น ทั้งนี้ นิติบุคคลจะรับผิดชอบเพื่อละเมิดสำหรับความเสียหายที่ก่อให้เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้จัดการนิติบุคคล (Managing Agent) ซึ่งมีอำนาจทำการแทนได้กระทำการในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลเท่านั้น

²¹ H. Beau Baez III, *Tort Law in the USA*. p.41.

²² Ronald B. Standler, "Elements of Torts in the USA," [Online]. Available from: www.rbs2.com/torts.pdf [2014, June 14]. p.5.

²³ โสภณ รัตนกร, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หน้าที่ส่วนบริษัท*. หน้า 259 - 261.

²⁴ เรื่องเดียวกัน

เมื่อนำทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาไปปรับใช้กับความรับผิดขององค์กรสาธารณประโยชน์นั้น องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลจะต้องรับผิดเพื่อละเมิดของตนเองโดยตรงก็ต่อเมื่ออาสาสมัครที่มีฐานะเป็นผู้จัดการองค์กรสาธารณประโยชน์ เช่นอาสาสมัครระดับผู้บริหาร ซึ่งมีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในลักษณะของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ได้ทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์ขององค์กรสาธารณประโยชน์นั่นเอง

3.2.2.2 นายจ้างกับลูกจ้าง

ความรับผิดร่วมของนายจ้างในการทำละเมิดในทางการที่จ้างของลูกจ้างเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และความรับผิดของนายจ้างนั้นเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)²⁵ นายจ้างจึงไม่อาจโต้แย้ง คัดค้าน หรือพิสูจน์ให้หลุดพ้นจากความรับผิดนั้นได้เลย ในที่นี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาพิจารณาหลักทั่วไปที่ปรากฏใน Restatement (Second) of Agency (1958) และ Restatement (Third) of Agency (2006) ซึ่งสถาบันกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกานำมารวบรวมเป็นหมวดหมู่เพื่อความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

ความรับผิดของนายจ้างในการทำละเมิดในทางการที่จ้างของลูกจ้างตามมาตรา 2.04 RESPONDEAT SUPERIOR แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) บัญญัติว่า “นายจ้างต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำการในทางการที่จ้าง”²⁶ สามารถพิจารณาได้ดังนี้²⁷

(1) นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง (Master - Servant Relationship)

ตามมาตรา 2 แห่ง Restatement (Second) of Agency (1958) บัญญัติว่า “นายจ้างคือ บุคคลซึ่งว่าจ้างอีกบุคคลหนึ่งให้กระทำการกิจการของนายจ้าง และนายจ้างสามารถควบคุมหรือมีสิทธิที่จะควบคุมการทำงานของลูกจ้างได้ในทางการที่จ้าง

²⁵ William L. Prosser, Werdner P. Keeton, and al., Prosser and Keeton on the Law of Torts. pp.501 - 502.

²⁶ Restatement (Third) of Agency (2006) § 2.04 RESPONDEAT SUPERIOR “An employer is subject to liability for torts committed by employees while acting within the scope of their employment.”

²⁷ William L. Prosser, Werdner P. Keeton, and al., Prosser and Keeton on the Law of Torts. pp.501 - 502.

ลูกจ้าง คือ บุคคลซึ่งถูกว่าจ้างจากนายจ้างให้กระทำการกิจการของนายจ้าง โดยในการทำงานของลูกจ้างนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมหรือสิทธิที่จะควบคุมของนายจ้าง”²⁸

นายจ้างจึงเป็นบุคคลที่มีอำนาจหรือสิทธิในการควบคุมบังคับบัญชา (Direction and Control) ที่แตกต่างกันไปตามรายละเอียดลักษณะการทำงานของลูกจ้างซึ่งได้รับการว่าจ้างให้ทำงานในกิจการของนายจ้าง นอกจากอำนาจหรือสิทธิในการควบคุมบังคับบัญชาของนายจ้างต่อลูกจ้าง ซึ่งนำมาใช้พิจารณาตัดสินสัมพันธระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครว่ามีลักษณะเป็นนายจ้างลูกจ้างกันหรือไม่ ยังต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นประกอบด้วย²⁹ เช่น การจัดหาสถานที่และเครื่องมือในการทำงาน ระยะเวลาการจ้างงาน วิธีการจ่ายค่าจ้าง ประเภทของอาชีพการงานที่ทำ เป็นต้น

มาตรา 7.03 (2) แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ความรับผิดชอบของนายจ้าง บัญญัติว่า “นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการกระทำของลูกจ้างเมื่อ (a) ตามที่บัญญัติในมาตรา 7.07 เป็นลูกจ้างที่ทำละเมิดขณะกระทำการในทางการที่จ้าง”³⁰

มาตรา 7.07 (3) แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ลูกจ้างกระทำการในทางการที่จ้าง บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ของมาตรานี้

(a) ลูกจ้างเป็นตัวแทนที่นายจ้างควบคุม หรือมีสิทธิที่จะควบคุมรูปแบบและวิธีการในการปฏิบัติงานของลูกจ้าง และ

(b) ข้อเท็จจริงที่ว่าการทำงานให้เปล่าไม่ปลดเปลื้องความรับผิดชอบของนายจ้าง”³¹

²⁸ Restatement (Second) of Agency (1958) § 2 “A master is a principal who employs an agent to perform service in his affairs and who controls or has the right to control the physical conduct of the other in the performance of the service.

A servant is an agent employed by a master to perform service in his affairs whose physical conduct in the performance of the service is controlled or is subject to the right to control by the master.”

²⁹ William L. Prosser, *Handbook of the Law of Torts*. p.460.

³⁰ Restatement (Third) of Agency (2006) § 7.03 (2) Principal's Liability “A principal is subject to vicarious liability to a third party harmed by an agent's conduct when (a) as stated in § 7.07, the agent is an employee who commits a tort while acting within the scope of employment.”

ความรับผิดของนายจ้างในการทำละเมิดของลูกจ้างตามมาตรา 7.03 (2) ประกอบมาตรา 7.07 (3) แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของลูกจ้างในทางการที่จ้างต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหาย โดยให้หมายความรวมถึงการทำละเมิดของลูกจ้างที่นายจ้างมีอำนาจหรือสิทธิในการควบคุมบังคับบัญชารูปแบบและวิธีการทำงาน และการทำละเมิดของบุคคลที่ทำงานให้เปล่าโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนอย่างอาสาสมัครด้วย ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด องค์กรสาธารณประโยชน์จึงไม่ได้รับการปลดเปลื้องหรือหลุดพ้นจากความรับผิด แต่มาตราดังกล่าวไม่ได้มีผลเป็นการกำหนดฐานะความเป็นลูกจ้างของอาสาสมัครตามกฎหมายแรงงานอย่างใด

(2) ในทางการที่จ้าง (Within the Scope of Employment)

มาตรา 7.07 แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ลูกจ้างกระทำการในทางการที่จ้าง บัญญัติว่า “(1) นายจ้างต้องร่วมรับผิดในการทำละเมิดของลูกจ้างที่ได้กระทำในทางการที่จ้าง

(2) ลูกจ้างกระทำการในทางการที่จ้าง เมื่อปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากนายจ้าง หรือมีส่วนร่วมในการกระทำภายใต้การควบคุมของนายจ้าง การกระทำของลูกจ้างไม่อยู่ในทางการที่จ้าง เมื่อปรากฏว่าเป็นการกระทำที่ไม่อยู่ภายใต้ความมุ่งหมายของลูกจ้างที่จะกระทำเพื่อประโยชน์ของนายจ้าง”³²

---

³¹ Restatement (Third) of Agency (2006) § 7.07 (3) Employee Acting Within Scope of Employment “For purposes of this section,

(a) an employee is an agent whose principal controls or has the right to control the manner and means of the agent's performance of work, and

(b) the fact that work is performed gratuitously does not relieve a principal of liability.”

³² Restatement (Third) of Agency (2006) § 7.07 Employee Acting Within Scope of Employment

“(1) An employer is subject to vicarious liability for a tort committed by its employee acting within the scope of employment.

(2) An employee acts within the scope of employment when performing work assigned by the employer or engaging in a course of conduct subject to the employer's control. An employee's act is

นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้างก็ต่อเมื่อลูกจ้างได้ทำละเมิดในทางการที่จ้างเท่านั้น กล่าวคือ หากเป็นการกระทำของลูกจ้างที่ต้องปฏิบัติเพื่อนำมาซึ่งงานที่จ้าง หรือเป็นการกระทำที่ใกล้ชิดเกี่ยวเนื่องกับงานที่จ้างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของนายจ้าง³³ หรือเป็นการกระทำซึ่งได้รับมอบหมายโดยอยู่ในเวลาและสถานที่จำกัด หรือแรงจูงใจที่มีวัตถุประสงค์แม้แต่เพียงบางส่วนเพื่อให้ นายจ้างได้รับประโยชน์³⁴ หรือเป็นการกระทำที่เป็นส่วนหนึ่งของกิจการนายจ้าง หรือแม้จะเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของลูกจ้างเอง เช่น เข้าห้องน้ำ เป็นต้น หากในระหว่างนั้น ลูกจ้างทำละเมิด ก็ถือได้ว่าลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้างแล้ว

(3) ผลทางกฎหมาย

เมื่อลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้าง ลูกจ้างต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองตาม มาตรา 7.01 แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) แม้ว่าจะเป็นการทำละเมิดในทางการที่จ้างก็ตาม เว้นแต่กฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น และนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างตามมาตรา 7.03 (2) แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ทั้งนี้ ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องทั้ง นายจ้างและลูกจ้างให้รับผิดชอบร่วมกัน หรือฟ้องร้องนายจ้างหรือลูกจ้างคนใดคนหนึ่งก็ได้ ในกรณีที่ นายจ้างซึ่งร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายแล้ว นายจ้างสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากลูกจ้างได้

3.2.2.3 ตัวการกับตัวแทน

ความรับผิดชอบของตัวการในการทำละเมิดของตัวแทนเป็นความรับผิดชอบเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) ตัวการจะต้องรับผิดชอบโดยอาศัยความผิดในการทำละเมิดของตัวแทนเท่านั้น ในลักษณะเดียวกับความรับผิดชอบของนายจ้างในการทำละเมิดของลูกจ้าง ในที่นี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาพิจารณาจากหลักทั่วไปที่ปรากฏใน Restatement (Second) of Agency (1958) และ Restatement (Third) of Agency (2006) ซึ่งสถาบันกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา นำมา รวบรวมเป็นหมวดหมู่เพื่อความชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

---

not within the scope of employment when it occurs within an independent course of conduct not intended by the employee to serve any purpose of the employer.”

³³ William L. Prosser, *Handbook of the Law of Torts*. p.461.

³⁴ Ibid.

(1) นิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทน

มาตรา 1 (1) แห่ง Restatement (Second) of Agency (1958) การเป็นตัวแทนตัวการ ตัวแทน บัญญัติว่า “การเป็นตัวแทนเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งเป็นผลจากการแสดงความยินยอมของบุคคลหนึ่งต่ออีกบุคคลหนึ่งว่า บุคคลนั้นจะกระทำการในนามของอีกบุคคลหนึ่ง ภายใต้คำสั่งและความยินยอมของอีกบุคคลหนึ่งให้กระทำเช่นนั้น”³⁵

มาตรา 15 แห่ง Restatement (Second) of Agency (1958) การแสดงความยินยอม บัญญัติว่า “ความสัมพันธ์การเป็นตัวแทนยังคงอยู่ หากมีการแสดงออกของตัวการต่อตัวแทนว่า ตัวแทนกระทำการในนามของตัวการ และตัวแทนยินยอมที่จะกระทำเช่นนั้น”³⁶

นิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนเกิดขึ้นเมื่อตัวการฝ่ายหนึ่งได้แสดงความยินยอม (Consent) โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ให้ตัวแทนอีกฝ่ายหนึ่งที่ยินยอมกระทำการแทนในกิจการอันก่อให้เกิดผลผูกพันฐานะทางกฎหมายของตัวการต่อบุคคลภายนอก หากการทำการแทนไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันฐานะทางกฎหมายของตัวการอย่างกรณีอาสาสมัครระดับผู้ให้บริการช่วยเหลือบุคคลภายนอก ก็ไม่เข้าลักษณะการเป็นตัวแทน

มาตรา 2.05 แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งไม่ได้แสดงให้เห็นเข้าใจได้ว่าผู้กระทำมีอำนาจในฐานะของตัวแทนและซึ่งไม่ได้มีความรับผิดชอบในฐานะคู่สัญญาของการทำนิติกรรมในนามของผู้กระทำนั้น ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงฐานะของเขาเพราะเชื่อว่าเป็นการทำนิติกรรมของบุคคลนั้น ถ้า

(1) บุคคลนั้นก่อให้เกิดความเชื่อเช่นว่าโดยความตั้งใจหรือความประมาทเลินเล่อ หรือ

³⁵ Restatement (Second) of Agency (1958) § 1 Agency; Principal: Agent “(1) Agency is the fiduciary relation which results from the manifestation of consent by one person to another that the other shall act on his behalf and subject to his control, and consent by the other so to act.”

³⁶ Restatement (Second) of Agency (1958) § 15 Manifestations of Consent “An agency relation exists only if there has been a manifestation by the principal to the agent that the agent may act on his account, and consent by the agent so to act.”

(2) รู้ว่าบุคคลภายนอกเชื่อเช่นนั้นและอาจเปลี่ยนแปลงฐานะได้ แต่บุคคลนั้นก็ยังไม่ได้แจ้งให้บุคคลภายนอกทราบถึงข้อเท็จจริง”³⁷

ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก (Agency by Estoppel) เป็นตัวแทนที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย (by operation of law) เพื่อปิดปากไม่ให้ตัวการโต้แย้งหรือปฏิเสธความมีอยู่ของตัวแทนได้ เพราะการกระทำของตัวการทำให้บุคคลภายนอกเปลี่ยนแปลงฐานะโดยเชื่อว่าตัวแทนกระทำการในฐานะของตัวแทน แม้ความจริงแล้วจะไม่ได้เป็นตัวการตัวแทนโดยการมอบอำนาจหรือแต่งตั้งกันเลยก็ตาม ตัวการจึงต้องผูกพันรับผิดชอบบุคคลภายนอกจากการกระทำของตัวแทน ทั้งนี้ ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปากไม่ถือเป็นตัวแทนที่เกิดจากการตกลงของคู่สัญญาอย่างแท้จริง

(2) ผลทางกฎหมาย

มาตรา 7.03 (1) แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ความรับผิดชอบของตัวการ บัญญัติว่า “ตัวการต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการกระทำของตัวแทน เมื่อ (a) ตามที่บัญญัติในมาตรา 7.04 ตัวแทนกระทำการโดยได้รับมอบอำนาจจากตัวการหรือตัวการให้สัตยาบันการกระทำของตัวแทน และ

(i) การกระทำของตัวแทนเป็นการทำละเมิด หรือ

(ii) การกระทำของตัวแทนอยู่ภายใต้บังคับของตัวการที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิด”³⁸

³⁷ Restatement (Third) of Agency (2006) § 2.05 Estoppel to Deny Existence of Agency Relationship “A person who has not made a manifestation that an actor has authority as an agent and who is not otherwise liable as a party to a transaction purportedly done by the actor on that person’s account is subject to liability to a third party who justifiably is induced to make a detrimental change in position because the transaction is believed to be on the person’s account if

(1) the person intentionally or carelessly caused such belief, or

(2) having notice of such belief and that it might induce others to change their positions, the person did not take reasonable steps to notify them of the facts.”

³⁸ Restatement (Third) of Agency (2006) § 7.03 Principal’s Liability “(1) A principal is subject to direct liability to a third party harmed by an agent’s conduct when

(a) as stated in § 7.04, the agent acts with actual authority or the principal ratifies the agent’s conduct and

มาตรา 7.04 แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ตัวแทนกระทำการโดยได้รับมอบอำนาจ บัญญัติว่า “ตัวการต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการกระทำของตัวแทน เมื่อการกระทำของตัวแทนอยู่ในขอบอำนาจที่ตัวแทนได้รับมอบอำนาจหรือตัวแทนได้รับสัตยาบันจากตัวการ และ

(1) การกระทำของตัวแทนเป็นการทำละเมิด หรือ

(2) การกระทำของตัวแทนอยู่ภายใต้บังคับของตัวการที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิด”³⁹

มาตรา 7.01 แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ความรับผิดชอบของตัวแทนต่อบุคคลภายนอก บัญญัติว่า “ตัวแทนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการทำละเมิดของตัวแทน นอกจากว่ามีบทบัญญัติเฉพาะใช้บังคับ ผู้ทำละเมิดยังคงต้องรับผิดชอบแม้ว่าผู้ทำละเมิดกระทำการในฐานะของตัวแทน ไม่ว่าตัวแทนโดยปริยายหรือตัวแทนโดยชัดแจ้ง หรือลูกจ้างกระทำการในทางการที่จ้างก็ตาม”⁴⁰

ผลทางกฎหมายในการทำละเมิดของตัวแทน ตัวการต้องร่วมรับผิดชอบกับตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจหรือตัวแทนที่ได้รับสัตยาบันจากตัวการตามมาตรา 7.03 (1) (a) แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) ต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหาย และตัวแทนก็ต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองตามมาตรา 7.01 แห่ง Restatement (Third) of Agency (2006) เช่นกัน แม้ว่าจะเป็นการทำละเมิดในฐานะของตัวแทน เว้นแต่กฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(i) the agent's conduct is tortious, or

(ii) the agent's conduct, if that of the principal, would subject the principal to tort liability”

³⁹ Restatement (Third) of Agency (2006) § 7.04 Agent Acts with Actual Authority “A principal is subject to liability to a third party harmed by an agent's conduct when the agent's conduct is within the scope of the agent's actual authority or ratified by the principal: and

(1) the agent's conduct is tortious, or

(2) the agent's conduct, if that of the principal, would subject the principal to tort liability.”

⁴⁰ Restatement (Third) of Agency (2006) § 7.01 Agent's Liability to Third Party “An agent is subject to liability to a third party harmed by the agent's tortious conduct. Unless an applicable statute provides otherwise, an actor remains subject to liability although the actor acts as an agent or an employee, with actual or apparent authority, or within the scope of employment.”

3.3 กฎหมายสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร

การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา ในที่นี้จะศึกษาบทบัญญัติทั่วไปจากหลักกฎหมายนิตินโยบายซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดตาม Restatement (Third) of Agency (2006) และบทบัญญัติเฉพาะ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997)

3.3.1 การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิตินโยบาย

เมื่ออาสาสมัครฝ่าฝืนหน้าที่ที่ต้องใช้ความระมัดระวังโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย อาสาสมัครต้องรับผิดเพื่อละเมิดด้วยการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหาย อย่างไรก็ตาม อาสาสมัครอาจได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิตินโยบายที่ยกเว้นให้อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิด แม้ว่าอาสาสมัครจะทำละเมิดโดยจงใจก็ตาม⁴¹ สามารถพิจารณาได้ดังนี้

3.3.1.1 การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

(1) การป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 63 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) การป้องกันตนเองโดยใช้กำลังที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรง บัญญัติว่า “(1) บุคคลมีสิทธิที่จะใช้กำลังพอสมควรแก่เหตุโดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรง เพื่อป้องกันตนเองจากอันตรายหรือการทำละเมิดหรือความเสียหายต่อร่างกายซึ่งบุคคลนั้นเชื่อโดยสมเหตุสมผลว่าบุคคลอื่นจะกระทำโดยจงใจให้ตนเองเสียหาย

(2) บุคคลมีสิทธิป้องกันตนเองภายใต้เงื่อนไขในอนุมาตรา (1) แม้บุคคลจะเชื่อโดยถูกต้องหรือโดยสมเหตุสมผลว่าตนเองสามารถหลีกเลี่ยงความจำเป็นในการป้องกันตนเองเช่นว่าได้

(a) โดยการหลบหนีหรือยอมสละสิทธิที่จะป้องกันตนเอง หรือ

⁴¹ William L. Prosser, *Handbook of the Law of Torts*. p.98.

(b) โดยกระทำการตามคำสั่งซึ่งตนไม่มีหน้าที่จะต้องกระทำหรือบุคคลอื่นไม่มีสิทธิที่จะบังคับให้กระทำ”⁴²

มาตรา 65 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) การป้องกันตนเองโดยใช้กำลังที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรง บัญญัติว่า “(1) ภายใต้เงื่อนไขในอนุมาตรา (3) บุคคลมีสิทธิที่จะป้องกันตนเองจากบุคคลอื่นที่ใช้กำลังโดยจงใจหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรง เมื่อบุคคลนั้นเชื่อโดยสมเหตุสมผลว่า

(a) บุคคลอื่นจะกระทำโดยจงใจให้ตนเองเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรง

(b) บุคคลผู้ป้องกันตนเองตกอยู่ในอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรงหรือการล่วงละเมิดทางเพศ ที่บุคคลนั้นสามารถป้องกันตนเองได้อย่างปลอดภัยด้วยการใช้กำลังเช่นว่าในทันที

(2) สิทธิที่จะป้องกันตนเองตามเงื่อนไขในอนุมาตรา (1) ยังคงอยู่แม้บุคคลจะเชื่อโดยถูกต้องหรือโดยสมเหตุสมผลว่าตนเองสามารถหลีกเลี่ยงความจำเป็นในการป้องกันตนเองเช่นว่าได้

(a) โดยการหลบหนี หากบุคคลถูกทำร้ายในเคหสถานของตนซึ่งไม่เป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น หรือ

(b) โดยการยอมให้บุคคลอื่นเข้ามาหรือแย่งการครอบครองเคหสถานของตนเอง

(c) โดยการละทิ้งความพยายามที่จะจับกุมตามกฎหมาย

---

⁴² Restatement (Second) of Torts (1965) § 63 Self-defense by Force Not Threatening Death or Serious Bodily Harm “(1) An actor is privileged to use reasonable force, not intended or likely to cause death or serious bodily harm, to defend himself against unprivileged harmful or offensive contact or other bodily harm which he reasonably believes that another is about to inflict intentionally upon him.

(2) Self-defense is privileged under the conditions stated in Subsection (1), although the actor correctly or reasonably believes that he can avoid the necessity of so defending himself,

(a) by retreating or otherwise giving up a right or privilege, or

(b) by complying with a command with which the actor is under no duty to comply or which the other is not privileged to enforce by the means threatened.”

(3) สิทธิป้องกันตนเองตามเงื่อนไขในอนุมาตรา (1) ไม่ถือว่ามียู่หากบุคคลเชื่อโดยถูกต้องหรือโดยสมเหตุสมผลว่าตนเองสามารถหลีกเลี่ยงความจำเป็นในการป้องกันตนเองเช่นว่าได้

(a) โดยการหลบหนี หากถูกทำร้ายในสถานที่อื่นนอกเขตสถานของตนหรือในเขตสถานของบุคคลอื่น หรือ

(b) โดยสละการใช้สิทธิป้องกันตนเองหรือสิทธิอื่นที่มีอยู่ นอกจากสิทธิที่จะป้องกันการบุกรุกหรือการแย่งการครอบครองเขตสถานของตนเองหรือสิทธิที่จะจับกุมตามกฎหมาย⁴³

หลักเกณฑ์การป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม จะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครกระทำต่อบุคคล เพื่อใช้สิทธิที่จะป้องกันตัวอาสาสมัครเองจากบุคคลอื่นโดยไม่ใช่กำลังที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรงตามมาตรา 63 หรือเพื่อใช้สิทธิที่จะป้องกันตัวอาสาสมัครเองจากบุคคลอื่นโดยใช่กำลังที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรงตามมาตรา 65

---

⁴³ Restatement (Second) of Torts (1965) § 65 Self-defense by Force Threatening Death or Serious Bodily Harm “(1) Subject to the statement in Subsection (3), an actor is privileged to defend himself against another by force intended or likely to cause death or serious bodily harm, when he reasonably believes that

(a) the other is about to inflict upon him an intentional contact or other bodily harm, and that

(b) he is thereby put in peril of death or serious bodily harm or ravishment, which can safely be prevented only by the immediate use of such force.

(2) The privilege stated in Subsection (1) exists although the actor correctly or reasonably believes that he can safely avoid the necessity of so defending himself by

(a) retreating if he is attacked within his dwelling place, which is not also the dwelling place of the other, or

(b) permitting the other to intrude upon or dispossess him of his dwelling place, or

(c) abandoning an attempt to effect a lawful arrest.

(3) The privilege stated in Subsection (1) does not exist if the actor correctly or reasonably believes that he can with complete safety avoid the necessity of so defending himself by

(a) retreating if attacked in any place other than his dwelling place, or in a place which is also the dwelling of the other, or

(b) relinquishing the exercise of any right or privilege other than his privilege to prevent intrusion upon or dispossession of his dwelling place or to effect a lawful arrest.”

ผลทางกฎหมายของการป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขแต่ละมาตราดังกล่าวทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยได้รับการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิด

อย่างไรก็ตาม การป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตราดังกล่าวเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลอื่นเพื่อป้องกันตัวอาสาสมัครเอง ขณะที่หากเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลอื่นเพราะอาสาสมัครประสงค์ที่จะป้องกันผู้ได้รับการช่วยเหลือ ไม่ใช่เพื่อป้องกันตนเอง ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 63 และมาตรา 65 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม (แต่อาจเข้าหลักเกณฑ์การป้องกันบุคคลอื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย)

(2) การป้องกันบุคคลอื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 76 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) บัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิที่จะป้องกันบุคคลอื่นจากอันตรายหรือการทำละเมิดหรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลภายใต้เงื่อนไขและวิธีการเดียวกันกับที่บุคคลมีสิทธิที่จะป้องกันตนเองได้ หากบุคคลนั้นเชื่อโดยถูกต้องหรือโดยสมเหตุสมผลว่า

(a) สถานการณ์เช่นนั้นทำให้บุคคลอื่นมีสิทธิที่จะป้องกันตนเอง และ

(b) การช่วยเหลือมีความจำเป็นเพื่อป้องกันบุคคลอื่น”⁴⁴

หลักเกณฑ์การป้องกันบุคคลอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม จะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครกระทำต่อบุคคล เพื่อใช้สิทธิที่จะป้องกันบุคคลอื่นจากอีกบุคคลหนึ่งภายใต้เงื่อนไขและวิธีการเดียวกันกับการใช้

⁴⁴ Restatement (Second) of Torts (1965) § 76 Defense of Third Person “The actor is privileged to defend a third person from a harmful or offensive contact or other invasion of his interests of personality under the same conditions and by the same means as those under and by which he is privileged to defend himself if the actor correctly or reasonably believes that

(a) the circumstances are such as to give the third person a privilege of self-defense, and

(b) his intervention is necessary for the protection of the third person.”

สิทธิที่จะป้องกันตนเองตามมาตรา 63 และมาตรา 65 ผลทางกฎหมายของการป้องกันบุคคลอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิด

การป้องกันบุคคลอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตราดังกล่าวเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่ออีกบุคคลหนึ่งเพื่อป้องกันบุคคลอื่น ซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มุ่งช่วยเหลือบุคคลอื่น ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด อาสาสมัครจึงอาจได้รับการยกเว้นความรับผิด อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือหรือต่อบุคคลที่สามเพื่อป้องกันบุคคลอื่นจากภัยธรรมชาติ ไม่ใช่เพื่อป้องกันบุคคลอื่นจากบุคคลที่สาม ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 76 ประกอบมาตรา 63 หรือมาตรา 76 ประกอบมาตรา 65 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

(3) การป้องกันทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 77 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) บัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิที่จะใช้กำลังอย่างสมเหตุสมผล โดยไม่เป็นการจงใจหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรง เพื่อป้องกันหรือทำให้การละเมิดที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ของบุคคลสิ้นสุดลง ถ้าหาก

(a) การละเมิดนั้นเป็นการกระทำโดยไม่มีสิทธิหรือกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้บุคคลเชื่อว่าเป็นการกระทำโดยไม่มีสิทธิ และ

(b) บุคคลเชื่อโดยสมเหตุสมผลว่าการละเมิดนั้นสามารถป้องกันหรือทำให้สิ้นสุดได้โดยการใช้อำนาจนั้น และ

(c) บุคคลได้เรียกร้องให้บุคคลอื่นหยุดการกระทำในครั้งแรกแล้วและบุคคลอื่นนั้นเพิกเฉยต่อการเรียกร้อง หรือบุคคลเชื่อโดยสมเหตุสมผลว่าการเรียกร้องนั้นไม่ได้ผลหรือความเสียหายที่แท้จริงจะเกิดขึ้นก่อนที่จะเรียกร้อง”⁴⁵

⁴⁵ Restatement (Second) of Torts (1965) § 77 Defense of Possession by Force Not Threatening Death or Serious Bodily Harm “An actor is privileged to use reasonable force, not intended

มาตรา 79 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) บัญญัติว่า “การทำละเมิดโดยจงใจต่อบุคคลอื่นให้ได้รับความเสียหายหรือการทำร้ายโดยวิธีอื่นใดเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรง เพื่อป้องกันหรือทำให้การละเมิดที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ของบุคคลสิ้นสุดลงเป็นสิทธิที่สามารถทำได้ ถ้าบุคคลเชื่อโดยสมเหตุสมผลว่า หากไม่ทำให้ผู้บุกรุกออกไป ผู้บุกรุกจะกระทำการให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายอย่างร้ายแรงต่อบุคคลหรือบุคคลที่สามซึ่งบุคคลมีสิทธิที่จะป้องกัน”⁴⁶

หลักเกณฑ์การป้องกันทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 77 และมาตรา 79 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้ครอบครองในทางข้อเท็จจริงกระทำต่อบุคคล เพื่อใช้สิทธิที่จะป้องกันหรือทำให้การละเมิดที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของอาสาสมัครสิ้นสุดลง ผลทางกฎหมายของการป้องกันทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิด

---

or likely to cause death or serious bodily harm, to prevent or terminate another's intrusion upon the actor's land or chattels, if

(a) the intrusion is not privileged or the other intentionally /negligently causes the actor to believe that it is not privileged, and

(b) the actor reasonably believes that the intrusion can be prevented or terminated only by the force used, and

(c) the actor has first requested the other to desist and the other has disregarded the request, or the actor reasonably believes that a request will be useless or that substantial harm will be done before it can be made.”

⁴⁶ Restatement (Second) of Torts (1965) § 79 “The intentional infliction upon another of a harmful or offensive contact or other bodily harm by a means which is intended or likely to cause death or serious bodily harm, for the purpose of preventing or terminating the other’s intrusion upon the actor’s possession of land or chattels, is privileged if, but only if, the actor reasonably believes that the intruder, unless expelled or excluded, is likely to cause death or serious bodily harm to the actor or to a third person whom the actor is privileged to protect.”

อย่างไรก็ตาม การป้องกันทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตราดังกล่าวเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลอื่นเพื่อป้องกันทรัพย์สิน (ที่ดินหรือสิ่งหามิทรัพย์สิน) ของอาสาสมัครเอง ขณะที่หากเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลอื่นเกิดขึ้นเพราะอาสาสมัครประสงค์ที่จะป้องกันทรัพย์สินของผู้ได้รับการช่วยเหลือ ไม่ใช่เพื่อป้องกันทรัพย์สินของตนเอง ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

3.3.1.2 การกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ

มาตรา 196 แห่ง Restatement (Second) of Torts (1965) การกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ บัญญัติว่า “บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าไปที่ดินในการครอบครองของบุคคลอื่นได้ หากบุคคลเชื่อโดยสมเหตุสมผลว่ามีความจำเป็นเพื่อป้องกันภัยอันตรายสาธารณะที่ใกล้จะถึงไม่ให้เกิดขึ้น”⁴⁷

หลักเกณฑ์การกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะตามมาตรา 196 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม จะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครกระทำเพื่อใช้สิทธิที่จะป้องกันภัยอันตรายสาธารณะที่ใกล้จะถึงไม่ให้เกิดขึ้น ด้วยการเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นเพื่อใช้ประโยชน์ ผลทางกฎหมายของการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะดังกล่าวทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิด

การกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะตามมาตราดังกล่าวเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครเพื่อป้องกันภัยอันตรายสาธารณะที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม ชุมชน หรือบุคคลจำนวนมาก ซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มุ่งช่วยเหลือสาธารณะ ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด อาสาสมัครจึงอาจได้รับการยกเว้นความรับผิด อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองดังกล่าวจำกัดเฉพาะการทำละเมิดต่อที่ดินที่อยู่ในการครอบครองของบุคคลอื่นเท่านั้น หากเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อทรัพย์สินประเภทอื่นที่ไม่ใช่ที่ดินของผู้ได้รับการช่วยเหลือหรือบุคคลอื่น ก็จะไม่เข้า

⁴⁷ Restatement (Second) of Torts (1965) § 196 Public Necessity “One is privileged to enter land in the possession of another if it is, or if the actor reasonably believes it to be, necessary for the purpose of averting an imminent public disaster.”

หลักเกณฑ์การกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะตามมาตรา 196 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่จะนำมาปรับใช้กับอาสาสมัครในกฎหมายสหรัฐอเมริกา เป็นเพียงหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ใช้ในการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดของผู้ทำละเมิดในกรณีทั่ว ๆ ไปโดยไม่เฉพาะเจาะจงกับการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สาธารณะของอาสาสมัครที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองจากความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวได้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม นอกจากการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมแล้ว ในสหรัฐอเมริกายังมีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครตามที่ได้ศึกษาพิจารณาต่อไปด้วย

3.3.2 กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997)⁴⁸

โดยเหตุที่ผลทางกฎหมายกรณีความรับผิดเพื่อละเมิดส่งผลต่อการปฏิบัติงานช่วยเหลือด้วยความสมัครใจของอาสาสมัคร และทำให้องค์กรไม่แสวงหากำไร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรมหาชน องค์กรเอกชน องค์กรของรัฐ รวมถึงสมาคมอาสาสมัคร หน่วยงานภาคสังคม สถาบันการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร อาจได้รับผลทางลบจากการถอนตัวหรือการลาออกของอาสาสมัครเดิม และการรับสมัครคัดเลือกอาสาสมัครใหม่⁴⁹ เนื่องจากองค์กรดังกล่าวต้องพึ่งพาอาศัยการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอย่างมาก ดังนั้น จึงต้องมีการคุ้มครองอาสาสมัครด้วยการจำกัดความเสี่ยงที่อาสาสมัครจะได้รับผลทางกฎหมายให้ต้องรับผิดชอบตัวอันเป็นการปฏิรูปความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร (Tort Reform) โดยมีความมุ่งหมายที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงความไม่เหมาะสมในการใช้บังคับกฎหมาย เพื่อสร้างความมั่นใจให้อาสาสมัครสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพโดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ทั้งยังเป็นการสนับสนุนประโยชน์ในการบริการทางสังคมของอาสาสมัครที่ช่วยเหลือองค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรของรัฐด้วย⁵⁰

⁴⁸ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C §§ 14501 - 14505.

⁴⁹ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14501 (a).

⁵⁰ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14501 (b).

ในปี 1990 การประชุมสภานิติบัญญัติในสมัยประธานาธิบดีจอร์จ บุช ได้ให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายตัวอย่าง (Model Law) ในการคุ้มครองอาสาสมัครให้แต่ละมลรัฐนำไปปรับใช้อย่างไรก็ตาม การปรับใช้ร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวในมลรัฐที่แตกต่างกันยังขาดลักษณะความเป็นหนึ่งเดียวและความสอดคล้องด้านเนื้อหา ต่อมาจึงมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 ในสมัยประธานาธิบดีบิล คลินตัน โดยการประชุมสภานิติบัญญัติ ครั้งที่ 105 ได้ให้ความเห็นชอบบทบัญญัติดังกล่าวในปี 1997 มีผลใช้บังคับกับทุกรัฐในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน 1997 เป็นต้นไป

3.3.2.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครอง

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 ใช้บังคับกับการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ สามารถพิจารณาหลักเกณฑ์การคุ้มครองได้ดังนี้

3.3.2.1.1 ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร

ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครสามารถพิจารณาได้จากความหมายของอาสาสมัครตามมาตรา 14505 (6) อาสาสมัคร บัญญัติว่า “อาสาสมัคร หมายถึง บุคคลผู้ปฏิบัติงานในองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ โดยไม่ได้รับ

(A) ค่าตอบแทนใด ๆ ที่นอกเหนือไปจากเงินช่วยเหลือที่พอสมควรแก่เหตุสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง หรือ

(B) สิ่งอื่นใดที่มีมูลค่าเทียบเท่ากับค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานในจำนวนเงินไม่เกินกว่า 500 เหรียญสหรัฐต่อปี และยังหมายความรวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในฐานะกรรมการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมาย หรืออาสาสมัครที่ให้บริการโดยตรง”⁵¹

ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครยังต้องพิจารณาจากความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไร ตามมาตรา 14505 (4) องค์กรไม่แสวงหากำไร บัญญัติว่า “องค์กรไม่แสวงหากำไร หมายถึง

⁵¹ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14505 (6).

(A) องค์กรใด ๆ ตามที่บัญญัติในมาตรา 501 (c) (3) แห่งประมวลรัษฎากร ปี 1986 และที่ได้รับการยกเว้นภาษีตามที่บัญญัติในมาตรา 501 (a) แห่งประมวลรัษฎากรเช่นว่า โดยองค์กรดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดอาญาที่เกิดจากความเกลียดชังตามที่บัญญัติในอนุมาตรา 1 (b) (1) แห่งกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง หรือ

(B) องค์กรไม่แสวงหากำไรใด ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะ และมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อการกุศล พลเมือง การศึกษา ศาสนา สังคมสงเคราะห์ หรือสุขภาพ โดยองค์กรดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดอาญาที่เกิดจากความเกลียดชังตามที่บัญญัติในมาตรา 1 (b) (1) แห่งกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง”⁵²

ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครตามที่บัญญัติในมาตรา 14505 (6) ประกอบมาตรา 14505 (4) สามารถพิจารณาได้ดังนี้

- (1) อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐ (Government Entity) หรือ
- (2) อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร (Nonprofit Organization) ที่ได้รับการยกเว้นภาษีตามประมวลรัษฎากรสหรัฐอเมริกา (Internal Revenue Code หรือ IRC) เช่น The Global Fund for Children, YMCA/YWCA (องค์กรช่วยเหลือเด็ก) The Stella Adler Studio of Acting (องค์กรการศึกษา) เป็นต้น โดยองค์กรไม่แสวงหากำไรดังกล่าวจะได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรของรัฐหรือการบริจาค แต่จะไม่มี การออกหุ้นและแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่ผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ องค์กรดังกล่าวต้องไม่ได้กระทำความผิดอาญาที่เกิดจากความเกลียดชัง (Hate crime) หรือ
- (3) อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการตามกฎหมายบัญญัติ เช่น Clinton Bush Haiti Fund (องค์กรช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติที่เฮติ) Community Service Foundation (องค์กรด้านสังคมสงเคราะห์) เป็นต้น ทั้งนี้ องค์กรดังกล่าวต้องไม่ได้กระทำความผิดอาญาที่เกิดจากความเกลียดชัง (Hate crime) เช่นกัน

⁵² Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14505 (4).

(4) อาสาสมัครตามข้อ (1) (2) และ (3) ต้องเป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน หรือได้รับค่าตอบแทนไม่เกิน 500 เหรียญสหรัฐต่อปี เว้นแต่เงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง

(5) ให้รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในฐานะกรรมการ พนักงาน (รวมถึงพนักงานฝึกหัดด้วย) เจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมาย หรืออาสาสมัครที่ให้บริการโดยตรง

การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายจำกัดเฉพาะความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครซึ่งอยู่ในขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครตามกฎหมายฉบับดังกล่าวเท่านั้น ดังนั้น อาสาสมัครที่ไม่มีลักษณะตามขอบเขตที่กำหนด เช่น อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์มุ่งผลกำไร (For-profit Organization) อย่างพนักงานอาสาสมัคร หรืออาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย หรืออาสาสมัครที่ได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน 50 เหรียญสหรัฐต่อเดือน คิดเป็นเงินเท่ากับ 600 เหรียญสหรัฐต่อปี เป็นต้น⁵³ ก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเพราะไม่อยู่ภายใต้ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร

3.3.2.1.2 ในระหว่างการปฏิบัติงาน

มาตรา 14503 (a) การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิด บัญญัติว่า “การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิด เว้นแต่ตามที่อนุมาตรา (b) และ (d) บัญญัติ อาสาสมัครในองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐไม่ต้องมีความรับผิดสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของอาสาสมัครในนามขององค์กรหรือนิติบุคคล ในกรณีที่

(1) อาสาสมัครกระทำการในระหว่างปฏิบัติงานภายในขอบหน้าที่รับผิดชอบของอาสาสมัครในองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ

(2) กรณีที่มีกฎหมายกำหนด อาสาสมัครได้รับใบอนุญาต ใบรับรอง หรือได้รับมอบอำนาจอย่างถูกต้องจากองค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินกิจกรรมหรือภารกิจในมลรัฐที่ความเสียหาย

⁵³ Nonprofit Risk Management Center, *State Liability Laws for Charitable Organizations and Volunteers*, 4 ed., (Nonprofit Risk Management Center, September 2001). p.12.

เกิดขึ้น โดยกิจกรรมหรือภารกิจดังกล่าวเป็นการกระทำในขอบหน้าที่รับผิดชอบของอาสาสมัครในองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ

(3) ความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจ การกระทำความผิดอาญา การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การกระทำความผิดโดยไตร่ตรองหรือเจตนา หรือความไม่ใส่ใจที่เห็นได้อย่างชัดเจนของอาสาสมัครต่อสิทธิตามกฎหมายหรือความปลอดภัยของผู้เสียหาย

(4) ความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นจากการที่อาสาสมัครควบคุมยานพาหนะอันดินด้วยกำลังเครื่องจักร ขับขี่รถยนต์ เรือ เครื่องบิน หรือยานพาหนะอื่นใด ในมลรัฐที่กำหนดให้ต้องมีผู้ควบคุมหรือเจ้าของยานพาหนะต้องได้รับใบอนุญาตให้ครอบครองหรือต้องจัดให้มีประกันภัย”⁵⁴

บทบัญญัติมาตราดังกล่าวเป็นหัวใจหลักสำคัญที่คุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว⁵⁵ ในระหว่างการปฏิบัติงานในองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ สามารถพิจารณาผลทางกฎหมายในการทำละเมิดของอาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงานตามมาตรา 14503 (a) (1) ได้ดังนี้

(1) กรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงานในขอบหน้าที่รับผิดชอบของอาสาสมัคร (within the scope of the volunteer's responsibilities) ให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ อาสาสมัครผู้ทำละเมิดไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว แต่องค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐที่อาสาสมัครปฏิบัติงานรับภาระชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของอาสาสมัครในนามขององค์กรต่อผู้เสียหาย และองค์กรดังกล่าวก็ไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ เว้นแต่ความเสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง⁵⁶

⁵⁴ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14503 (a).

⁵⁵ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14503 (a) (4).

⁵⁶ J. Michael Martinez, "Liability and Volunteer Organizations: A Survey of the Law," *Nonprofit Management & Leadership* 14, 2 (Winter 2003). p.158, 160.

(2) กรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครไม่ได้เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน หรืออาสาสมัครกระทำนอกเหนือการปฏิบัติงานในขอบหน้าที่รับผิดชอบแล้วก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น⁵⁷ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ องค์กรไม่ต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัคร แต่อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว

3.3.2.1.3 ไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

มาตรา 14503 (a) (3) บัญญัติว่า “ความเสียหายไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจ การกระทำความผิดอาญา การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การกระทำความผิดโดยละเลยไม่เอาใจใส่หรือความไม่ใส่ใจที่เห็นได้อย่างชัดเจนของอาสาสมัครต่อสิทธิหรือความปลอดภัยของผู้เสียหาย”⁵⁸

อาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายให้ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว ต้องปรากฏว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่เป็นผลมาจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัคร⁵⁹ หากอาสาสมัครกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอาสาสมัครต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว ในกรณีที่องค์กรดังกล่าวรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับบุคคลภายนอกผู้เสียหายแล้ว ก็สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้

3.3.2.1.4 ข้อยกเว้นการคุ้มครอง

มาตรา 14503 (f) ข้อยกเว้นการจำกัดความรับผิด บัญญัติว่า “(1) โดยทั่วไป การจำกัดความรับผิดของอาสาสมัครภายใต้กฎหมายฉบับนี้จะไม่ใช่บังคับกับการกระทำความผิดดังนี้

(A) กระทำความผิดอาญาที่มีความรุนแรง (ตามที่บัญญัติในมาตรา 16 หมวด 18 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา) หรือการกระทำที่เป็นการก่อการร้ายระหว่างประเทศ (ตามที่บัญญัติในมาตรา 2331 หมวด 18)

⁵⁷ Ingrid M. Johansen, "New Legal Protection for Volunteers," *Popular Government* (Fall 1998). pp.4 - 5.

⁵⁸ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14503 (a) (3).

⁵⁹ J. Michael Martinez, "Liability and Volunteer Organizations: A Survey of the Law." p.159.

(B) กระทำความผิดอาญาที่เกิดจากความเกลียดชัง ตามที่บัญญัติในกฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง

(C) กระทำความผิดทางเพศ ตามที่บัญญัติในกฎหมายมลรัฐนั้น

(D) กระทำความผิดที่ล่วงละเมิดต่อกฎหมายสิทธิพลเมืองของรัฐหรือมลรัฐ หรือ

(E) กระทำความผิดภายใต้สิทธิพล (ตามที่บัญญัติในกฎหมายมลรัฐที่ใช้บังคับ) ของแอลกอฮอล์มีนเมาหรือยาเสพติดในขณะที่กระทำความผิด

(2) อนุมาตรานี้ไม่มีผลกระทบท่ออนุมาตรา (a) (3) หรือ (e)”⁶⁰

อาสาสมัครจะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว ในกรณีที่อาสาสมัครกระทำความผิดอาญาที่มีความรุนแรง หรือความผิดอาญาที่เกิดจากความเกลียดชัง (Hate crime) หรือความผิดทางเพศ หรือความผิดที่ล่วงละเมิดต่อกฎหมายสิทธิพลเมือง หรือการกระทำความผิดเนื่องจากยาเสพติดหรือฤทธิ์สุรา ดังนี้ อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว

นอกจากข้อยกเว้นตามมาตรา 14503 (f) ที่ทำให้อาสาสมัครไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแล้วนั้น ยังมีข้อยกเว้นการคุ้มครองที่จะไม่ใช้บังคับการจำกัดความรับผิดของอาสาสมัคร ในกรณีหากความเสียหายเกิดขึ้นจากการทำละเมิดขององค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐเองตามมาตรา 14503 (b) และในกรณีหากความเสียหายเกิดขึ้นจากการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐตามมาตรา 14503 (c)

มาตรา 14503 (b) ความรับผิดของอาสาสมัครต่อองค์กร บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบต่อการฟ้องคดีแพ่งโดยองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐใด ๆ ต่ออาสาสมัครขององค์กรนั้น ๆ”⁶¹

⁶⁰ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14503 (f).

⁶¹ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14503 (b).

มาตรา 14503 (c) การไม่มีผลต่อความรับผิดขององค์กร บัญญัติว่า “บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบต่อความรับผิดขององค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น”⁶²

สำหรับข้อยกเว้นในการใช้บังคับการจำกัดความรับผิดของอาสาสมัครตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 สามารถพิจารณาได้ดังนี้

(1) การจำกัดความรับผิดของอาสาสมัครไม่ใช้บังคับกับความรับผิดในการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อความเสียหายขององค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐตามที่บัญญัติในมาตรา 14503 (b) หากอาสาสมัครทำละเมิดโดยตรงต่อองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ องค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีต่ออาสาสมัครให้รับผิดเพื่อละเมิดได้เช่นเดิม

(2) การจำกัดความรับผิดของอาสาสมัครไม่ใช้บังคับกับความรับผิดในการทำละเมิดขององค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐต่อความเสียหายของบุคคลภายนอกตามที่บัญญัติในมาตรา 14503 (c) หากองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐทำละเมิดโดยตรงต่อบุคคลภายนอกเอง ไม่ได้เป็นการทำละเมิดของอาสาสมัคร บุคคลภายนอกย่อมสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีต่อองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ (ตามแต่กรณี) ให้รับผิดในความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดได้เช่นเดิม เพราะเป็นการกระทำความผิดขององค์กรนั่นเอง จึงต้องรับผิดเพื่อละเมิดต่อผู้เสียหายโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

ดังนั้น หากเป็นความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ หรือความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดขององค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐต่อบุคคลภายนอก ในกรณีดังกล่าว อาสาสมัครหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ (ตามแต่กรณี) ในฐานะผู้ทำละเมิดย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เนื่องจากการจำกัดความรับผิดของอาสาสมัครตามมาตราดังกล่าวมีผลใช้บังคับจำกัดเฉพาะความรับผิดในการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายที่จะไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีให้อาสาสมัครรับผิดเป็นส่วนตัวได้เท่านั้น

⁶² Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14503 (c).

นอกจากนี้ ในแต่ละมลรัฐยังสามารถกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมที่ไม่ขัดต่อกฎหมายกลางได้ตามมาตรา 14503 (d) ข้อยกเว้นการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิด บัญญัติว่า “แต่ละมลรัฐอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าดังต่อไปนี้ และให้ถือว่าเงื่อนไขดังกล่าวไม่ขัดต่อมาตรานี้

(1) กฎหมายระดับมลรัฐที่กำหนดให้องค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐจัดวางแนวทางการบริหารความเสี่ยง รวมถึงการฝึกอบรมภาคบังคับของอาสาสมัคร

(2) กฎหมายระดับมลรัฐที่กำหนดให้องค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐรับผิดในการกระทำหรือการงดเว้นของอาสาสมัคร ในขอบเขตเช่นเดียวกับที่นายจ้างรับผิดในการกระทำหรือการงดเว้นของลูกจ้าง ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(3) กฎหมายระดับมลรัฐที่กำหนดให้การจำกัดความรับผิดของอาสาสมัครไม่ใช้บังคับในกรณีที่มีการดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรส่วนท้องถิ่นซึ่งกฎหมายของรัฐหรือกฎหมายของท้องถิ่นให้อำนาจ

(4) กฎหมายระดับมลรัฐที่กำหนดให้การจำกัดความรับผิดของอาสาสมัครใช้บังคับในกรณีที่องค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐได้จัดให้มีหลักประกันการชดใช้เยียวยาทางทรัพย์สินที่เหมาะสมต่อผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของอาสาสมัครในนามขององค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ โดยหลักประกันการชดใช้เยียวยาทางทรัพย์สินที่เหมาะสมเป็นการจัดทำประกันภัยในขอบเขตเฉพาะและครอบคลุมความเสี่ยงที่ทำให้รัฐสามารถมั่นใจได้ว่า องค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐสามารถชดใช้เยียวยาความเสียหายได้ตามจำนวนเงินที่กำหนด ทั้งนี้ มาตรฐานของหลักประกันในประเภทความเสียหายที่แตกต่างกันให้เป็นไปตามที่กำหนด”⁶³

3.3.2.2 ผลทางกฎหมาย

อาสาสมัครที่ได้รับการคุ้มครองตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัวในความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของอาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐ เพราะได้รับการคุ้มครองจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมาย

⁶³ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C. § 14503 (d).

ฉบับดังกล่าว⁶⁴ อย่างไรก็ตาม องค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐยังคงต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการทำละเมิด และไม่สามารถไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ เว้นแต่อาสาสมัครกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

โดยสรุป กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 ในสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อยกเว้น และผลทางกฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรหรือองค์กรของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะ ให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวในการทำละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายจากการกระทำในระหว่างปฏิบัติงานในนามขององค์กรดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่หากอาสาสมัครกระทำการนอกเหนือหลักเกณฑ์หรือเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายบัญญัติ อาสาสมัครก็ยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเช่นเดิม

3.4 ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครตามกฎหมายเยอรมัน

3.4.1 ความรับผิดของอาสาสมัครในการทำละเมิดของตนเอง

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (German Civil Code หรือ Burgerliches Gesetzbuch: BGB)⁶⁵ บัญญัติความรับผิดเพื่อละเมิดไว้ทั้งหมด 31 มาตรา ได้แก่ มาตรา 823 ถึง มาตรา 853⁶⁶ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสิทธิของบุคคลไม่ให้ถูกรบกวนจากการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

หลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability based on fault) ตามมาตรา 823 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้นั้นจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

⁶⁴ Thomas L. Frenn, "The 1997 Federal Volunteer Protection Act: Limited Protection for Volunteers," *Wisconsin Lawyer* 71, 12 (December 1998). p.3.

⁶⁵ Burgerliches Gesetzbuch: B.G.B (Civil Code of Germany).

⁶⁶ BGB § 823 - 853

สำหรับความเสียหายเพื่อการนั้น”⁶⁷ หลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้กับการทำละเมิดของอาสาศัมครโดยแยกพิจารณาองค์ประกอบสำคัญได้ 4 ประการ ดังนี้⁶⁸

(1) การกระทำซึ่งรวมถึงการรังควานของอาสาศัมคร ที่เป็นการละเมิดสิทธิเด็ดขาด (Absolute Right) ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง ได้แก่ สิทธิในชีวิต สิทธิในร่างกาย สิทธิในอนามัย สิทธิในเสรีภาพ สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด⁶⁹

(2) ความเสียหายเกิดจากการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Unlawfulness) ของอาสาศัมครที่ฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิดต่อปทัสถานทางกฎหมาย (Legal Norm) แม้ไม่มีกฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิดอย่างชัดแจ้ง⁷⁰ อย่างไรก็ตาม หากอาสาศัมครมีข้อต่อสู้ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่กฎหมายรับรองหรือเป็นการกระทำที่กฎหมายให้อำนาจ เช่น การกระทำตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน เป็นต้น แม้จะก่อให้เกิดความเสียหาย ก็ยังถือเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่ครบองค์ประกอบละเมิด

ทั้งนี้ การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเกิดขึ้นเนื่องจากผู้กระทำฝ่าฝืนหน้าที่ที่ต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น โดยไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานความระมัดระวังที่สังคมกำหนดได้⁷¹ การกระทำรวมถึงการรังควานซึ่งเป็นการรังควาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁶⁷ BGB § 823 Liability in damages “A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.”

⁶⁸ Norbert Horn, Hein Kotz, and Hans G. Leser, *German Private and Commercial Law: An Introduction*, 1 ed., (Oxford: Clarendon Press, 1982). pp.146 - 148.

⁶⁹ Raymond Youngs, *Sourcebook on German Law*, 2 ed., (Cavendish Publishing, 2002). p.435.

⁷⁰ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, "ความรับผิดฐานละเมิดตามกฎหมายเยอรมัน เปรียบเทียบกับคอมมอนลอว์: มาตรา 823 Bgb," *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* 1 (มีนาคม 2538). หน้า 96.

⁷¹ B.S. Markesinis, *A Comparative Introduction to the German Law of Torts*, 3 ed., (Oxford: Clarendon Press, 1994). p.74.

เว้นหน้าที่ที่บุคคลต้องกระทำตามกฎหมาย⁷² การงดเว้นหน้าที่ตามสัญญา และการงดเว้นหน้าที่ตามข้อเท็จจริงที่บุคคลได้ก่อให้เกิดขึ้นจากการกระทำครั้งก่อนของตน⁷³ ด้วย

อย่างไรก็ตาม สำหรับความรับผิดชอบทางอาญฐานไม่ช่วยคนตกอยู่ในอันตราย ซึ่งกล่าวถึงการงดเว้นที่ส่งผลต่อการช่วยเหลือที่สามารถทำได้ง่าย ตามมาตรา 323c แห่งประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน บัญญัติว่า “บุคคลผู้ไม่ให้ความช่วยเหลือระหว่างเกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายหรือในเหตุฉุกเฉินทั้งที่มีความจำเป็นและสามารถช่วยเหลือได้ในสถานการณ์เช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการช่วยเหลือนั้นปราศจากอันตรายร้ายแรงต่อบุคคลนั้นและไม่เป็นการละเมิดหน้าที่สำคัญอื่น ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือโทษปรับ”⁷⁴ การกระทำดังกล่าวตามกฎหมายเยอรมันแม้จะเป็นการงดเว้นเป็นเหตุให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบทางอาญา แต่ก็ไม่ใช่เหตุให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบทางแพ่งในการงดเว้นดังกล่าวแต่อย่างใดเช่นเดียวกับกฎหมายไทย เพราะผู้กระทำไม่มีหน้าที่ทางแพ่งที่จะต้องช่วยคนตกอยู่ในอันตราย

ดังนั้น หากอาสาสมัครไม่เข้าช่วยเหลือคนตกอยู่ในอันตราย การกระทำของอาสาสมัครจึงยังไม่อาจถือได้ว่าเป็นการงดเว้นที่จะทำให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบทางแพ่ง อย่างไรก็ตาม การงดเว้นในทางแพ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออาสาสมัครเข้าช่วยเหลือบุคคลอื่นแล้วแต่กลับไม่กระทำการให้ตลอดจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือ ดังนี้ เป็นความผิดละเมิดเพราะเป็นการงดเว้นหน้าที่ตามข้อเท็จจริงที่อาสาสมัครได้ก่อให้เกิดขึ้นจากการกระทำครั้งก่อนของตน

(3) การกระทำที่น่าตำหนิ (Culpability) หรือเป็นความผิด (Fault) โดยพิจารณาองค์ประกอบทางจิตใจในความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและความสามารถที่จะใช้วิจาร์ณญาณว่า การกระทำ

⁷² Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort Law in Germany*, 1 ed., (The Netherlands: Kluwer Law International, 2011). p.53.

⁷³ ไพจิตร ปุณณพันธ์, *กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ*, พิมพ์ครั้งที่ 1. (กรุงเทพมหานคร2519). หน้า 33.

⁷⁴ German Criminal Code § 323c Omission to effect an easy rescue “Whosoever does not render assistance during accidents or a common danger or emergency although it is necessary and can be expected of him under the circumstances, particularly if it is possible without substantial danger to himself and without violation of other important duties shall be liable to imprisonment not exceeding one year or a fine.”

ของตนก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นได้หรือไม่⁷⁵ อันประกอบด้วยการกระทำโดยจงใจและการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

(ก) การกระทำโดยจงใจ เป็นการกระทำโดยรู้สำนึกและตั้งใจที่จะทำผิดหรือรับรู้ผลว่าอาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำ แม้จะไม่ได้ต้องการให้ผลเกิดขึ้นแต่ก็ยอมรับว่าผลอาจเกิดขึ้นได้

(ข) การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ตามมาตรา 276 (2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ให้ความหมายว่า การปราศจากความระมัดระวังตามปกติที่ต้องมีอยู่สำหรับการกระทำในชีวิตประจำวัน⁷⁶ หลักสำคัญของการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออยู่ที่การใช้ความระมัดระวังที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายต่อสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง⁷⁷ หากการกระทำนั้นฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่กำหนดให้ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น⁷⁸ ย่อมเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

การวินิจฉัยการทำละเมิดของอาสาสมัครว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ นั้น ต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับบุคคลที่สมมติขึ้นมาโดยไม่คำนึงถึงความบกพร่องส่วนบุคคล ในสถานะของวิญญูชน (Reasonable Man) หรือกลุ่มคนที่ทำงานประเภทอาชีพเดียวกัน⁷⁹ เนื่องจากกฎหมายเยอรมันไม่ได้กำหนดมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครไว้เป็นกรณีพิเศษ โดยจะต้องพิจารณาระดับมาตรฐานความระมัดระวังในการกระทำ (Standard of Conduct) ของอาสาสมัครตามลักษณะและสถานการณ์โดยเฉพาะ เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ต้องกระทำการภายใต้มาตรฐาน

⁷⁵ อนันต์ จันทโรภากร, "โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด," รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์ (2531). หน้า 98.

⁷⁶ BGB § 276 (2) "A person acts negligently if he does not have regard to the care necessary in the affairs of life."

⁷⁷ สุรสิทธิ์ แสงวีโรจนพัฒน์, "มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญาเยอรมัน," ตุลพาท 1 (2550). หน้า 133.

⁷⁸ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, "ความรับผิดชอบละเมิดตามกฎหมายเยอรมัน เปรียบเทียบกับคอมมอนลอว์: มาตรา 823 Bgb." หน้า 97.

⁷⁹ Ernest J. Cohn, Manual of German Law, 1 ed., (London: The British Institute of International and Comparative Law, 1971). p.118.

ความระมัดระวังที่คาดหวังให้แพทย์ทั่วไปกระทำและต้องใช้ความระมัดระวังยิ่งกว่าบุคคลทั่วไป แต่ไม่ถึงขั้นมาตรฐานของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะทาง เป็นต้น⁸⁰

การกระทำโดยประมาทเลินเล่อตามกฎหมายเยอรมันแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่⁸¹ ประมาทเลินเล่อเล็กน้อย (Light Negligence) ประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่อที่ใช้ความระมัดระวังเช่นเดียวกับการปฏิบัติงานของตน (Ordinary Negligence) และประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (Gross Negligence)

สำหรับการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ได้บัญญัตินิยามความหมายไว้ชัดเจนอย่างการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา อย่างไรก็ตาม ก็ดี นักนิติศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนี้

ท่าน Ernest J. Schuster อธิบายว่า ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นการกระทำโดยไม่คำนึงถึงอันตรายทั้งที่บุคคลทั่วไปเห็นว่า มีความเสี่ยงสูงมากที่จะเกิดความเสียหายได้⁸²

ท่าน Basil S. Markesinis อธิบายว่า ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นการกระทำที่ผู้กระทำสามารถคาดการณ์ความเสี่ยงภัยในผลของความเสียหายที่จะเกิดขึ้น แต่กลับกระทำโดยคาดหวังว่าความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น⁸³

ท่าน Rudolf V. Ihering อธิบายว่า ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงมีระดับความร้ายแรงเทียบเท่ากับฉ้อฉล ตัวอย่างเช่น การกระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังแม้แต่สักเพียงเล็กน้อย การเล่าเรื่องโกหก การแสดงรายงานเท็จ การให้คำแนะนำเท็จ การตัดสินใจโดยไม่พิจารณาอย่างรอบคอบ การไม่ใช้ความระมัดระวังในการคัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงาน การให้ข้อมูลผิดพลาด เป็นต้น⁸⁴

⁸⁰ B.S. Markesinis, *A Comparative Introduction to the German Law of Torts*. p.73.

⁸¹ Ernest J. Cohn, *Manual of German Law*. p.118.

⁸² Ernest J. Schuster, *The Principle of German Civil Law*, 1 ed., (Oxford: Clarendon Press, 1907). p.152.

⁸³ B.S. Markesinis, *A Comparative Introduction to the German Law of Torts*. p.72 - 73.

⁸⁴ Konrad Zweigert and Hein Kotz, *An Introduction to Comparative Law Volume I: The Framework*, 1 ed., (North-Holland Publishing Company, 1987). p.598.

จากความเห็นของนักนิติศาสตร์ตามที่กล่าวข้างต้น การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจึงหมายถึง การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังขาดความเอาใจใส่โดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายทั้งที่สามารถคาดเห็นได้ และบุคคลทั่วไปเห็นว่ามีความเสี่ยงสูงมากที่จะเกิดความเสียหาย โดยเปรียบเทียบกับบุคคลที่สมมุติขึ้นให้อยู่ในสถานะของวิญญูชน (Reasonable Man) ในสภาพแวดล้อมขณะกระทำการเช่นเดียวกัน หากบุคคลที่สมมุติขึ้นนั้นกระทำเช่นเดียวกับผู้กระทำ ก็ไม่เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แต่หากบุคคลที่สมมุติขึ้นมานั้นจะไม่กระทำโดยขาดความระมัดระวังแม้แต่น้อย ต้องถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

(4) ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) ความเสียหายที่เกิดขึ้นที่จะให้ผู้เสียหายได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นต้องเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นโดยฝ่าฝืนหน้าที่และก่อให้เกิดความเสียหายอันเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัคร แต่ผลที่เกิดขึ้นนั้นไม่จำเป็นที่อาสาสมัครควรจะคาดเห็นได้

อนึ่ง หลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 823 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นเป็นที่มาของการบัญญัติมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁸⁵ ดังนั้น มาตรา 823 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจึงมีลักษณะใกล้เคียงและคล้ายคลึงกับมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ค่อนข้างมาก

3.4.2 ความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับอาสาสมัคร

3.4.2.1 นิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน

กฎหมายเยอรมันยึดถือทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพ (Organic Theory หรือ Realist Theory) ที่ว่า นิติบุคคลคือบุคคลที่มีชีวิตจิตใจเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา กฎหมายเป็นเพียงเครื่องมือรองรับสภาพตัวตนของนิติบุคคลที่มีอยู่แล้วเท่านั้น⁸⁶ ดังนั้น นิติบุคคลจึงมีความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของนิติบุคคลได้เองโดยตรง เพราะการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลเท่ากับเป็นการกระทำของนิติบุคคล

⁸⁵ อนันต์ จันทโรภากร, "โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด." หน้า 97.

⁸⁶ Norbert Horn, Hein Kotz, and Leser, German Private and Commercial Law: An Introduction. pp.242 - 243.

เมื่อนำทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพตามกฎหมายเยอรมันมาปรับใช้กับความรับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์นั้น องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดของตนเองโดยตรงก็ต่อเมื่ออาสาสมัครที่มีฐานะเป็นผู้แทนองค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น อาสาสมัครระดับผู้บริหาร มีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนั่นเอง

ความรับผิดของนิติบุคคลตามมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บัญญัติว่า “นิติบุคคลต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลภายนอก ในกรณีที่คณะกรรมการ กรรมการ หรือผู้แทนอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งจากนิติบุคคล ก่อให้เกิดความเสียหายในการดำเนินกิจการที่ตนได้รับมอบหมาย”⁸⁷

ความรับผิดของนิติบุคคลตามมาตราดังกล่าวรวมถึงความรับผิดเพื่อละเมิดด้วย เมื่อนำมาปรับใช้กับความรับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์สามารถพิจารณาได้ว่า⁸⁸ องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลภายนอก ก็ต่อเมื่อผู้แทนนิติบุคคล ได้แก่ คณะกรรมการ กรรมการ หรือผู้แทนอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งจากองค์กรสาธารณประโยชน์ ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายในกิจการขององค์กรสาธารณประโยชน์แล้ว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกอันเป็นการทำละเมิด และเมื่อองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว ไม่สามารถไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากผู้แทนได้ เพราะการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลเท่ากับเป็นการกระทำของนิติบุคคล นิติบุคคลจึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองตามทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพ

อนึ่ง ผู้แทนนิติบุคคลตามมาตราดังกล่าวหมายความถึงการปฏิบัติงานของบุคคลระดับผู้จัดการในองค์กรสาธารณประโยชน์เท่านั้น⁸⁹ แต่ไม่รวมถึงลูกจ้าง ดังนั้น หากลูกจ้างก่อให้เกิดความ

⁸⁷ BGB § 31 Liability of an association for organs “The association is liable for the damage to a third party that the board, a member of the board or another constitutionally appointed representative causes through an act committed by it or him in carrying out the business with which it or he is entrusted, where the act gives rise to a liability in damages.”

⁸⁸ Ernest J. Schuster, *The Principle of German Civil Law*. p.157.

⁸⁹ ณัฐินี สถิตานุชิต, *ความรับผิดของนายจ้างในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553). หน้า 159.

เสียหาย องค์การสาธารณประโยชน์ในฐานะนายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างตามมาตรา 831 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันที่จะได้กล่าวต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีความรับผิดชอบของสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนด้วย ตามมาตรา 31a แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บัญญัติว่า “สมาชิกของคณะกรรมการที่ปฏิบัติงานโดยปราศจากค่าตอบแทนหรือได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติงานไม่เกินกว่า 500 ยูโรต่อปี ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลสำหรับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกของคณะกรรมการ เฉพาะกรณีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ความในตอนแรกให้ใช้บังคับกับความรับผิดชอบของสมาชิกบุคคลด้วย

ในกรณีที่สมาชิกของคณะกรรมการตามความในตอนแรกของวรรคหนึ่ง ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกของคณะกรรมการ สมาชิกของคณะกรรมการสามารถเรียกร้องให้บุคคลพลดเปลื้องความรับผิดชอบนั้นได้ ทั้งนี้ ความในตอนแรกไม่ใช่บังคับในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง”⁹⁰

ความรับผิดชอบของสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนตามมาตราดังกล่าวมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 29 กันยายน 2009 เป็นต้นไป⁹¹ เนื่องจากองค์กรไม่แสวงหากำไรและมูลนิธิที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยไม่มีวัตถุประสงค์ดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์ (Non-commercial Association) ตามมาตรา 21 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน⁹² ต้องอาศัยการ

⁹⁰ BGB § 31a Liability of board members “A board member acting free of charge or who receives remuneration for his activity which does not exceed 500 Euro per year is liable towards the association for damage caused in performing his duties as a board member only in case of intent or gross negligence. Sentence 1 also applies to liability towards the members of the association.

If a board member is obliged under subsection (1) sentence 1 to provide to another compensation for damage caused in performing his duties as a board member, he may demand from the association to be released from the obligation. Sentence 1 does not apply if the damage was caused with intent or gross negligence.”

⁹¹ Helmut Koziol and Barbara C. Steininger, *European Tort Law 2009*, 1 ed., (Germany: European Centre of Tort and Insurance Law, 2010). p.217.

⁹² BGB § 21 Non-commercial association “An association whose object is not commercial business operations acquires legal personality by entry in the register of associations of the competent local court.”

ปฏิบัติงานของสมาชิก กรรมการ คณะกรรมการ ซึ่งส่วนใหญ่มักไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับค่าตอบแทนน้อยมากในการช่วยเหลือสังคม อย่างไรก็ตาม สมาชิก กรรมการ และคณะกรรมการล้วนแล้วแต่มีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว หรือรับผิดชอบร่วมกับองค์กรดังกล่าวในความเสียหายจากการปฏิบัติงาน ดังนั้น มาตรา 31a จึงบรรเทาภาระความเสี่ยงของสมาชิก กรรมการ และคณะกรรมการที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับค่าตอบแทนไม่เกิน 500 ยูโรต่อปี ด้วยการจำกัดความรับผิดชอบผู้แทนนิติบุคคลในกรณีหากได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น จะต้องรับผิดชอบเฉพาะการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการปฏิบัติงานเท่านั้น⁹³

ดังนั้น ในกรณีที่อาสาสมัครระดับผู้บริหารในฐานะผู้แทนนิติบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งจากองค์กรสาธารณประโยชน์ทำละเมิด องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลภายนอกเพราะถือเป็นการกระทำขององค์กรสาธารณประโยชน์เอง และไม่สามารถไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนได้ด้วย ตามมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ส่วนในกรณีที่สมาชิก กรรมการ หรือคณะกรรมการ ที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับค่าตอบแทนไม่เกิน 500 ยูโรต่อปี ต้องรับผิดชอบต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ เฉพาะกรณีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของสมาชิก กรรมการ หรือคณะกรรมการ เท่านั้น

3.4.2.2 นายจ้างกับลูกจ้าง

มาตรา 831 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บัญญัติว่า “บุคคลหนึ่งซึ่งใช้อีกบุคคลหนึ่งให้ทำงาน ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแก่บุคคลภายนอกในการทำงานที่ใช้ ความรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะไม่เกิดขึ้น ถ้าหากบุคคลหนึ่งซึ่งให้กระทำการได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการคัดเลือกบุคคล และได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ หรือควบคุมการทำงาน หรือความเสียหายนั้นย่อมจะเกิดขึ้น แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้นก็ตาม”⁹⁴

⁹³ Helmut Koziol and Barbara C. Steininger, *European Tort Law 2009*. p.217.

⁹⁴ BGB § 831 Liability for vicarious agents “A person who uses another person to perform a task is liable to make compensation for the damage that the other unlawfully inflicts on a third party when carrying out the task. Liability in damages does not apply if the principal exercises reasonable care when selecting the person deployed and, to the extent that he is to procure devices or equipment or to

มาตรา 831 วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติทั่วไปที่กล่าวถึงความรับผิดของบุคคลหนึ่งที่ใช้หรือมอบหมายให้อีกบุคคลหนึ่งทำงานเฉพาะตามที่ได้ใช้หรือมอบหมาย จึงต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิดของบุคคลดังกล่าว⁹⁵ โดยมาตราดังกล่าวไม่ได้บัญญัติจำกัดแต่เพียงความรับผิดของนายจ้างในการทำละเมิดของลูกจ้างเท่านั้น หากยังรวมถึงความรับผิดของบุคคลที่มีสถานะควบคุมบังคับบัญชาหรือดูแลบุคคลอื่นในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่อยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาหรือดูแลนั้นด้วย⁹⁶ อย่างไรก็ตาม ในที่นี้จะกล่าวถึงความรับผิดของนายจ้างในการทำละเมิดของลูกจ้างซึ่งนำบทบัญญัตินี้มาปรับใช้และมีความเกี่ยวข้องกับนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับอาสาสมัคร

ความรับผิดของนายจ้างในการทำละเมิดของลูกจ้างตามกฎหมายเยอรมันเป็นความรับผิดเพื่อละเมิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) และเป็นความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability based on Fault) กล่าวคือ⁹⁷ นายจ้างต้องรับผิดก็ต่อเมื่อลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้าง เพราะนายจ้างมีความผิดตามกฎหมายในการคัดเลือกลูกจ้างเข้าทำงาน หรือในการจัดหาเครื่องมือการทำงาน หรือในการควบคุมบังคับบัญชาที่บกพร่อง อย่างไรก็ตาม ความรับผิดของนายจ้างดังกล่าวเป็นเพียงข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย (Assumption of Law) ดังนั้น หากนายจ้างสามารถโต้แย้ง คัดค้าน หรือพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่นได้ตามที่กฎหมายบัญญัติโดยยกข้อต่อสู้ว่า นายจ้างได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ คัดเลือก อบรม ควบคุมบังคับบัญชาลูกจ้างแล้ว หรือถึงอย่างไรความเสียหายย่อมเกิดขึ้นแม้ว่านายจ้างได้ใช้ความระมัดระวังอย่างดีแล้วก็ตาม⁹⁸ ย่อมเป็นข้อหักล้างให้นายจ้างหลุดพ้นจากข้อสันนิษฐานความรับผิด

---

manage the business activity, in the procurement or management, or if the damage would have occurred even if this care had been exercised.”

⁹⁵ Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort Law in Germany*. p.73.

⁹⁶ อนันต์ จันทโรภากร, "โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด." หน้า 102.

⁹⁷ Norbert Horn, Hein Kotz, and Leser, *German Private and Commercial Law: An Introduction*. p.157.

⁹⁸ B.S. Markesinis, *A Comparative Introduction to the German Law of Torts*. p.684.

ตามกฎหมายได้ ทั้งนี้ นายจ้างยังคงต้องรับผิดชอบหากไม่สามารถโต้แย้ง คัดค้าน หรือพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้⁹⁹

(1) นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

มาตรา 611 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บัญญัติว่า “โดยสัญญาจ้างแรงงาน บุคคลผู้สัญญาว่าจะทำงานให้ มีหน้าที่จะต้องทำงานตามที่สัญญา และคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่จะต้องจ่ายค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันไว้ ไม่ว่าจะการจ้างงานประเภทใดอาจถือเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญาจ้างแรงงานได้”¹⁰⁰

นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานที่ทำให้นายจ้างต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้างตามกฎหมายเยอรมันนั้น ต้องมีลักษณะเป็นสัญญาจ้างแรงงานที่ลูกจ้างตกลงว่าจะทำงานให้ และนายจ้างตกลงจะจ่ายค่าตอบแทนให้ลูกจ้าง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือสัญญาจ้างแรงงานตามกฎหมายเยอรมันต้องมีสินจ้างนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นการจ้างงานชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม เว้นแต่กฎหมายบัญญัติเป็นอย่างอื่น

นอกจากนี้ อำนาจการควบคุมบังคับบัญชา (Direction and Control) ของนายจ้างต่อลูกจ้างยังนำมาใช้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครว่ามีลักษณะเป็นนายจ้างกับลูกจ้างกันหรือไม่ด้วย โดยลูกจ้างอยู่ในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชามีหน้าที่โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายที่จะต้องทำงานตามการสั่งการและเชื่อฟังคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายของนายจ้าง¹⁰¹ ที่มอบหมายหน้าที่ที่แน่นอนให้ลูกจ้าง¹⁰² แม้นายจ้างจะไม่ได้ออกคำสั่งและควบคุมการทำงานของลูกจ้างโดยตรงในรายละเอียดทุกขั้นตอนแต่หากนายจ้างมีสิทธิที่จะจำกัดการทำงานของลูกจ้าง การ

⁹⁹ อนันต์ จันทโรภากร, “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด.” หน้า 102.

¹⁰⁰ BGB § 611 Typical contractual duties in a service contract “By means of a service contract, a person who promises service is obliged to perform the services promised, and the other party is obliged to grant the agreed remuneration.

Services of any type may be the subject matter of service contracts.”

¹⁰¹ Ernest J. Cohn, *Manual of German Law*. p.265.

¹⁰² Norbert Horn, Hein Kotz, and Leser, *German Private and Commercial Law: An Introduction*. p.157.

เลิกจ้าง หรือกำหนดเวลาการทำงาน¹⁰³ ก็เข้าลักษณะนิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างแล้ว และยังรวมถึงลูกจ้างที่ทำงานชั่วคราว นักศึกษาทำงานนอกเวลา หรือแม้กระทั่งบุคคลที่ทำงานให้เปล่าโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างอาสาสมัคร¹⁰⁴ ก็ถือว่ามีความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานด้วย

(2) ในทางการที่จ้าง

นายจ้างต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้างก็ต่อเมื่อลูกจ้างได้ทำละเมิดในทางการที่จ้างตามคำสั่งของนายจ้าง กล่าวคือ หากเป็นการกระทำของลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือการกระทำของลูกจ้างตามขั้นตอนธรรมดาเพื่อให้งานของนายจ้างสำเร็จลุล่วงไป¹⁰⁵ หรือหากการกระทำนั้นเป็นงานทั่วไปที่ลูกจ้างได้รับมอบหมาย แม้นายจ้างมีคำสั่งห้ามหรือไม่อนุญาตให้ลูกจ้างกระทำการ แต่ลูกจ้างฝ่าฝืนคำสั่งนั้น หากในระหว่างนั้นลูกจ้างทำละเมิด ก็ถือได้ว่าลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้างแล้ว

การทำละเมิดของลูกจ้างที่เกิดขึ้นในโอกาสของการกระทำตามหน้าที่ หากไม่ได้เกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่ลูกจ้างได้รับมอบหมาย ไม่ถือเป็นการกระทำในทางการที่จ้าง นายจ้างไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ในทางกลับกัน หากการทำละเมิดของลูกจ้างเกิดขึ้นในโอกาสของการกระทำตามหน้าที่ และโอกาสนั้นมีความสัมพันธ์กับหน้าที่ที่ลูกจ้างได้รับมอบหมาย ถือเป็นการกระทำในทางการที่จ้าง

(3) ผลทางกฎหมาย

ความรับผิดชอบของนายจ้างเมื่อลูกจ้างทำละเมิดในทางการที่จ้าง ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องทั้งนายจ้างและลูกจ้างให้รับผิดชอบร่วมกัน หรือฟ้องร้องนายจ้างหรือลูกจ้างคนใดคนหนึ่งก็ได้ เมื่อนายจ้างได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแล้ว นายจ้างสามารถไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากลูกจ้างได้เฉพาะกรณีลูกจ้างกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในทางการที่จ้างเท่านั้น¹⁰⁶

¹⁰³ B.S. Markesinis, *A Comparative Introduction to the German Law of Torts*. p.678.

¹⁰⁴ Ibid. p.679.

¹⁰⁵ Norbert Horn, Hein Kotz, and Leser, *German Private and Commercial Law: An Introduction*. p.158.

¹⁰⁶ Cees Van Dam, *European Tort Law*, 1 ed., (Oxford University Press, 2006). p.449.

3.4.2.3 ตัวการกับตัวแทน

ความรับผิดของบุคคลหนึ่งที่ใช้หรือมอบหมายให้อีกบุคคลหนึ่งทำงานเฉพาะตามที่ได้ใช้หรือมอบหมาย และความรับผิดของนายจ้างในการทำละเมิดของลูกจ้าง ตามมาตรา 831 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน จะไม่นำมาปรับใช้กับความรับผิดของตัวการในการทำละเมิดของตัวแทนที่มีดุลยพินิจที่จะตัดสินใจดำเนินการ แต่ตัวการจะต้องรับผิดในการทำละเมิดของตัวแทนตามมาตรา 278 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน¹⁰⁷ โดยอาศัยนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทน ได้แก่ ตัวแทนตามสัญญา และตัวแทนตามกฎหมาย¹⁰⁸

ตัวแทนตามสัญญา ตามมาตรา 164 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ผลของการแสดงเจตนาของตัวแทน บัญญัติว่า “การแสดงเจตนาซึ่งบุคคลกระทำในขอบอำนาจของตัวแทนในนามของตัวการมีผลผูกพันต่อตัวการ ไม่ว่าจะการแสดงเจตนาจะกระทำโดยชัดแจ้งในนามของตัวการหรือจากพฤติการณ์ที่ปรากฏว่ากระทำในนามของตัวการ”¹⁰⁹ การเป็นตัวการตัวแทนกันตามสัญญา อาจแต่งตั้งโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้ สำคัญที่พฤติการณ์หรือการแสดงออกของตัวการเป็นที่เข้าใจได้ว่าให้ตัวแทนทำการแทนแล้ว สัญญาตัวแทนจึงมีผลผูกพันตัวการ

ตัวแทนตามกฎหมายเป็นตัวแทนที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย¹¹⁰ เช่น บิดามารดาเป็นตัวแทนตามกฎหมายของบุตร เป็นต้น ตัวแทนตามกฎหมายยังรวมถึงกรณีที่มีการแสดงออกของตัวการทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่าเป็นตัวแทน และการแสดงออกของตัวแทนทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่า

¹⁰⁷ BGB § 278

¹⁰⁸ Norbert Horn, Hein Kotz, and Leser, German Private and Commercial Law: An Introduction. p.225.

¹⁰⁹ BGB § 164 (1) Effect of a declaration made by the agent “A declaration of intent which a person makes within the scope of his own power of agency in the name of a principal takes effect directly in favor of and against the principal. It is irrelevant whether the declaration is made explicitly in the name of the principal, or whether it may be gathered from the circumstances that it is to be made in his name.”

¹¹⁰ Norbert Horn, Hein Kotz, and Leser, German Private and Commercial Law: An Introduction. p.226.

เป็นตัวแทน ทั้งที่จริง ๆ แล้วไม่ได้เป็นตัวการตัวแทนกันเลยก็ตาม แต่กฎหมายก็มุ่งคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้สุจริตที่เข้าใจว่าตัวแทนมีอำนาจทำการแทนตัวการด้วย¹¹¹

3.5 กฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร

การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายเยอรมัน ในที่นี้จะศึกษาบทบัญญัติทั่วไปจากหลักกฎหมายนิรโทษกรรมซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการยกเว้นองค์ประกอบความผิดละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน และบทบัญญัติเฉพาะ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Volunteer Service Act of 2011)

3.5.1 การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

หลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน¹¹² สามารถนำมาปรับใช้เป็นข้อยกเว้นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของอาสาสมัคร ดังนั้น แม้การกระทำของอาสาสมัครจะก่อให้เกิดความเสียหาย แต่หากอาสาสมัครมีสิทธิหรือข้อแก้ตัวให้สามารถทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติกฎหมาย ย่อมเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำนั้นไม่ครบองค์ประกอบละเมิด อาสาสมัครจึงได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมโดยไม่เป็นละเมิดเลย ไม่ใช่เพียงแต่ได้รับการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดเท่านั้น หลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายเยอรมันสามารถพิจารณาได้ดังนี้

3.5.1.1 การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 227 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายจากบุคคลอื่น บัญญัติว่า “การกระทำเพื่อป้องกันตนเองไม่เป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

¹¹¹ Ibid. p.227.

¹¹² BGB § 227 - 231

การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นการป้องกันเพื่อป้องกันการประทุษร้ายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดขึ้นต่อตนเองหรือบุคคลอื่น”¹¹³

หลักเกณฑ์การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 227 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่เป็นละเมิด จะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครกระทำต่อบุคคล เพื่อใช้สิทธิป้องกันตนเองหรือบุคคลอื่นจากการประทุษร้ายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผลทางกฎหมายของการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นการทำละเมิดแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม การป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตราดังกล่าวเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลอื่นเพื่อป้องกันตนเองหรือบุคคลอื่นจากการประทุษร้าย ขณะที่หากเป็นกรณีการช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความปรารถนาดีแล้วอาสาสมัครทำละเมิด โดยไม่ใช่เพื่อป้องกันการประทุษร้าย ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การป้องกันตนเองโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 227 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นละเมิด

3.5.1.2 การกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัย

มาตรา 228 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน การกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัย บัญญัติว่า “บุคคลที่ทำให้เสียหายหรือทำลายทรัพย์สินของบุคคลอื่นเพื่อบำบัดปกป้องตนเองหรือบุคคลอื่นให้พ้นภัยอันตรายที่เกิดจากทรัพย์สินนั้น ไม่เป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากการทำให้เสียหายหรือการทำลายนั้นจำเป็นต่อการปกป้องภัยอันตรายและความเสียหายนั้นไม่เกินสมควรแก่เหตุ ภัยอันตราย แต่ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดภัยอันตรายเอง บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน”¹¹⁴

¹¹³ BGB § 227 Self-defense against persons “An act required for self-defense is not unlawful.

Self-defense is the defense required to ward off a present unlawful assault on oneself or another.”

¹¹⁴ BGB § 228 Necessity “A person who damages or destroys a thing belonging to another in order to ward off from himself or from another a danger threatened by the thing does not act unlawfully if the damage or destruction is necessary to ward off the danger and the damage is not out of proportion to the danger. If the person acting in this manner caused the danger, he is obliged to pay damages.”

หลักเกณฑ์การกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยตามมาตรา 228 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่เป็นละเมิด จะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครกระทำต่อตัวทรัพย์สิน¹¹⁵ โดยทำลายหรือทำให้ทรัพย์สินของบุคคลอื่นเสียหายเพื่อป้องกันตนเองหรือบุคคลอื่นให้พ้นภัยอันตรายที่เกิดขึ้นจากทรัพย์สินนั้น และการป้องกันนั้นพอสมควรแก่เหตุ ผลทางกฎหมายของการกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยดังกล่าวทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นการทำละเมิดแต่อย่างใด เว้นแต่อาสาสมัครจะก่อให้เกิดภัยอันตรายขึ้นเอง อาสาสมัครจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน

อย่างไรก็ตาม การกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยตามมาตราดังกล่าวเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครเกิดขึ้นเพื่อป้องกันตนเองหรือบุคคลอื่นให้พ้นภัยอันตรายที่เกิดจากทรัพย์สิน ขณะที่หากเป็นกรณีการช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความปรารถนาดีแล้วอาสาสมัครทำละเมิด โดยไม่ใช่เพื่อป้องกันให้พ้นภัยอันตรายที่เกิดจากทรัพย์สิน ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยตามมาตรา 228 ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นการทำละเมิด

3.5.1.3 การช่วยเหลือตนเอง

มาตรา 229 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน การช่วยเหลือตนเอง บัญญัติว่า “บุคคลที่กระทำการเพื่อช่วยเหลือตนเอง ได้กำจัด ทำให้เสียหาย หรือทำลายทรัพย์สิน หรือบุคคลที่กระทำการเพื่อช่วยเหลือตัวเองได้จับกุมลูกหนี้ผู้ต้องสงสัยว่าจะหลบหนีหรือขัดขวางการต่อสู้ ไม่เป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถ้าหากการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม และภัยอันตรายนั้นหากไม่ได้กระทำการในทันที การป้องกันสิทธิของตนเองจะถูกประวิงหรือกระทำได้ยากขึ้น”¹¹⁶

¹¹⁵ Gerald Spindler and Oliver Rieckers, *Tort Law in Germany*. p.108.

¹¹⁶ BGB § 229 Self-help “A person who, for the purpose of self-help, removes, destroys or damages a thing, or a person who, for the purpose of self-help, arrests an obliged person who is suspected of flight, or overcomes the resistance to an act of an obliged person who has a duty to tolerate that act, does not act unlawfully if help cannot be obtained from the authorities in good time and there is a danger, without immediate intervention, that the realization of the claim will be prevented or be considerably more difficult.”

มาตรา 230 (1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ข้อจำกัดการช่วยเหลือตนเอง บัญญัติว่า “การช่วยเหลือตนเองต้องไม่กระทำเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตราย”¹¹⁷

มาตรา 231 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน การช่วยเหลือตนเองโดยสำคัญผิด บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 229 โดยหลงสันนิษฐานพลาดไปว่า มีสภาพความจำเป็นที่จะกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เสียหาย แม้ว่าความผิดพลาดนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อ”¹¹⁸

หลักเกณฑ์การช่วยเหลือตนเองตามมาตรา 229 และมาตรา 230 (1) ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่เป็นละเมิด จะต้องเป็นกรณีที่อาสาสมัครกระทำต่อทรัพย์สิน โดยกำจัด ทำให้เสียหาย หรือทำลายทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยไม่เกินกว่าที่จำเป็นเพื่อช่วยเหลือตัวอาสาสมัครเองให้พ้นจากอันตราย ซึ่งการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม และหากไม่ได้กระทำการในทันที การป้องกันสิทธิของตนเองจะถูกประวิงหรือทำได้ยากขึ้น ผลทางกฎหมายของการช่วยเหลือตนเองดังกล่าวทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นการทำละเมิดแต่อย่างใด เว้นแต่อาสาสมัครกระทำโดยหลงสันนิษฐานพลาดไปว่า มีความจำเป็นที่จะกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้จะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะประมาทเลินเล่อก็ตาม อาสาสมัครก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 231

อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือตนเองตามมาตราดังกล่าวเป็นกรณีการทำละเมิดเกิดขึ้น เพราะอาสาสมัครกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือตัวอาสาสมัครเอง ขณะที่หากเป็นกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครที่ไม่ใช่เพื่อช่วยเหลือตนเอง ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์การช่วยเหลือตนเองตามมาตรา 230 ประกอบมาตรา 230 (1) ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นละเมิด

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่จะนำมาปรับใช้กับอาสาสมัครในกฎหมายเยอรมัน เป็นเพียงหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่ใช้ในการพิจารณาว่าการทำละเมิดครบ

¹¹⁷ BGB § 230 (1) Limits of Self-help “Self-help may not extend further than is necessary to ward off the danger.”

¹¹⁸ BGB § 231 Self-help by mistake “If a person does any of the acts described in section 229 in the mistaken assumption that the requirements necessary to exclude unlawfulness are satisfied, he is obliged to pay damages to the other party, even if the mistake does not result from negligence.”

องค์ประกอบแล้วหรือไม่ในกรณีทั่ว ๆ ไปที่ทำให้การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัย และการช่วยเหลือตนเอง ได้รับการยกเว้นองค์ประกอบละเมิดในการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยถือเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อนำมาปรับใช้กับการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สาธารณะแล้วจะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายนิรโทษกรรมยังไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยไม่ถือเป็นการทำละเมิดแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม นอกจากการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมแล้ว ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังมีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัครตามที่จะได้ศึกษาพิจารณาต่อไปด้วย

3.5.2 กฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer Service Act of 2011)¹¹⁹

กฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer Service Act of 2011 หรือ Bundesfreiwilligendienstgesetz: BFDG) มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลืออาสาสมัครที่มีเจตนาดีในการเสียสละอุทิศตนเพื่อสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม นันทนาการ การปกป้องประชาชน และการบรรเทาสาธารณภัย¹²⁰ โดยรัฐสภาเยอรมันได้ให้ความเห็นชอบบทบัญญัติดังกล่าวในปี 2011 และมีผลใช้บังคับในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตั้งแต่วันที่ 28 เมษายน 2011 เป็นต้นไป

3.5.2.1 หลักเกณฑ์การคุ้มครอง

กฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 ใช้บังคับกับการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรสามารถพิจารณาหลักเกณฑ์การคุ้มครองได้ดังนี้

¹¹⁹ Bundesfreiwilligendienstgesetz: Bfdg (Federal Volunteer Service Act of 28 April 2011), Federal Law Gazette Part I.

¹²⁰ Federal Volunteer Service Act of 2011, § 1.

3.5.2.1.1 ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร

ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครสามารถพิจารณาได้จากความหมายของอาสาสมัคร ตามมาตรา 2 อาสาสมัคร บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ของกฎหมายฉบับนี้ อาสาสมัคร ได้แก่ บุคคลผู้

(1) สำเร็จการศึกษาภาคบังคับเต็มเวลา

(2) ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร นอกเหนือจากการฝึกอบรมอาชีพ เมื่อพิจารณาจากชั่วโมงการทำงานโดยเทียบกับการจ้างงานเต็มเวลา หรือในกรณีที่อาสาสมัครอายุ 27 ปี บริบูรณ์ ให้เทียบกับการจ้างงานเต็มเวลาหรือการจ้างงานนอกเวลาที่มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

(3) อุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือนและอย่างมาก 24 เดือน ตามข้อตกลงในมาตรา 8 และ

(4) ผลตอบแทนการปฏิบัติงานอาสาสมัครอาจได้รับเป็นเพียงอาหาร ที่พักชั่วคราว เครื่องแต่งกาย ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม หรือสิ่งอื่นใดที่เทียบเท่า ถ้ามี ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมดังนี้

(a) ค่าใช้จ่ายจำนวนไม่เกินอัตราร้อยละ 6 ในอัตราขั้นสูงของเงินสงเคราะห์ประกันภัย ตามกฎหมาย (ตามมาตรา 159 แห่งประมวลกฎหมายภาคสังคม เล่มที่ 6)

(b) ค่าใช้จ่ายที่ได้จ่ายให้บุคคลอื่นที่ปฏิบัติงานภายใต้กฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัครเยาวชน ค.ศ. 2008 (Youth Voluntary Services Act of 2008) เมื่อเทียบกับงานในลักษณะเดียวกัน

(c) ให้ลดค่าใช้จ่ายลงในอัตราที่เหมาะสมสำหรับอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานเทียบเท่ากับการจ้างงานนอกเวลา เมื่อพิจารณาจากชั่วโมงการทำงาน

(d) ให้เพิ่มค่าใช้จ่ายขึ้นสำหรับอาสาสมัครที่อายุไม่ครบ 25 ปีบริบูรณ์ที่ไม่ได้รับเบี้ยเลี้ยง ตามมาตรา 32 (6) แห่งกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ หรือให้คำนึงถึงประโยชน์ของเด็ก”¹²¹

¹²¹ Federal Volunteer Service Act of 2011, § 2.

การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายจำกัดเฉพาะบุคคลที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครตามมาตรา 2 และปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรตามระยะเวลาขั้นต่ำที่กฎหมายบัญญัติ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับเพียงเงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

3.5.2.1.2 ในระหว่างการปฏิบัติงาน

มาตรา 9 ความรับผิด บัญญัติว่า “(1) สหพันธรัฐต้องรับผิดในความเสียหายที่อาสาสมัครกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หากการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากการร้องขอโดยสหพันธรัฐ อาสาสมัครสามารถเรียกร้องให้สหพันธรัฐปลดเปลื้องความรับผิดของอาสาสมัครจากการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายได้

(2) อาสาสมัครต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกับลูกจ้าง”¹²²

บทบัญญัติมาตราดังกล่าวเป็นหัวใจหลักสำคัญที่คุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร หากพิจารณาตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าวแล้ว ความรับผิดของสหพันธรัฐและความรับผิดของอาสาสมัครมีดังนี้

(1) ความรับผิดของสหพันธรัฐตามมาตรา 9 (1) ในกรณีที่อาสาสมัครกระทำการตามที่ร้องขอโดยสหพันธรัฐ และอาสาสมัครได้ก่อให้เกิดความเสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดต่อผู้เสียหาย

(2) ความรับผิดของอาสาสมัครตามมาตรา 9 (2) จะมีขึ้นได้เฉพาะในกรณีที่อาสาสมัครก่อให้เกิดความเสียหายในระหว่างการปฏิบัติงาน (during the execution of their tasks) เท่านั้น โดยความรับผิดของอาสาสมัครให้เป็นไปในลักษณะเดียวกับลูกจ้าง ตามที่จะได้กล่าวต่อไป

¹²² Federal Volunteer Service Act of 2011, § 9.

3.5.2.1.3 การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

มาตรา 9 (2) บัญญัติว่า “อาสาสมัครต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกับลูกจ้าง”¹²³

เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติมาตรา 9 (2) แห่งกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 จะเห็นได้ว่า แม้วานิตีสัมพันธ์ระหว่างสหพันธรัฐ (Bund หรือ The Federation) กับอาสาสมัคร (Freiwillige หรือ Volunteer) จะไม่ใช่นิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานก็ตาม¹²⁴ แต่เมื่อมาตรา 9 (2) แห่งกฎหมายดังกล่าวบัญญัติให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานหรือการดำเนินการในงานอาสาสมัครทำนองเดียวกับลูกจ้าง การพิจารณาความรับผิดของอาสาสมัครในกรณีนี้จึงเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 831 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Haftung für den Verrichtungsgehilfen) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ให้บุคคลที่มอบหมายหรือสั่งการให้บุคคลอีกบุคคลหนึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลที่ตนได้มอบหมายหรือใช้หรือสั่งการให้กระทำการหรือดำเนินการแทน* ดังนั้น หากองค์กรไม่แสวงหากำไรยกข้อต่อสู้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการคัดเลือก อบรม ควบคุมบังคับบัญชาอาสาสมัครแล้ว องค์กรไม่แสวงหากำไรไม่ต้องรับผิด แต่หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ องค์กรต้องรับผิด และไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ในกรณีอาสาสมัครกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในระหว่างการปฏิบัติงานเท่านั้น

3.5.2.2 ผลทางกฎหมาย

องค์กรไม่แสวงหากำไรต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการคัดเลือก อบรม ควบคุมบังคับบัญชาอาสาสมัครแล้ว แต่อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นเช่นกันในลักษณะเดียวกับความรับผิดของลูกจ้าง

¹²³ Federal Volunteer Service Act of 2011, § 9 (2).

¹²⁴ GHK, "Study on Volunteering in the European Union Country Report Germany," [Online]. Available from: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_de_en.pdf [2014, October 31]. p.30.

* ความเห็นทางกฎหมายของท่านอาจารย์ ดร.มานิตย์ วงศ์เสรี จากการศึกษามาตรา 9 (2) แห่งกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 ฉบับภาษาเยอรมัน

ดังนั้น เมื่อองค์กรไม่แสวงหากำไรชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว จึงใช้โลโก้เรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้เช่นเดียวกับการใช้สิทธิโลโก้ลูกจ้าง ทั้งนี้ เฉพาะกรณีอาสาสมัครกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในระหว่างการปฏิบัติงานเท่านั้น

โดยสรุป กฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และผลทางกฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร โดยองค์กรไม่แสวงหากำไรต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน แต่หากอาสาสมัครไม่มีลักษณะตามขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครหรือกระทำการนอกเหนือหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ อาสาสมัครก็ยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตาม กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

4.1 ความนำ

หลังจากที่ได้ศึกษาพื้นฐานความคิดทั่วไปเกี่ยวกับอาสาสมัคร ความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายไทย ศึกษาความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครและการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันแล้วนั้น ในบทนี้จะวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ได้แก่ ปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร ปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร และปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด โดยจะพิจารณาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ศึกษาวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียในกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมัน ตลอดจนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปรับใช้ประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดอันจะนำไปสู่ข้อสรุปและแนวทางการแก้ไขปัญหาระบบกฎหมายไทยต่อไป

สำหรับปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันที่จะกล่าวต่อไปนั้น ปัญหากฎหมายบางประเด็น ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวเนื่องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร และปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการปรับใช้กฎหมายไทยกับอาสาสมัครและแสดงให้เห็นถึงการพิเคราะห์นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร ตลอดจนผลทางกฎหมายในท้ายที่สุดที่อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว แม้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันบ้างก็ตาม แต่ก็เกินไปเพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่ตั้งอยู่บนกรอบหลักการพื้นฐานเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระสำคัญที่ผู้เขียนได้ศึกษาเป็นหลัก

จะกล่าวถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมในฐานะบทบัญญัติทั่วไปของไทยกับการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมในฐานะบทบัญญัติทั่วไปของต่างประเทศ ตลอดจนบทบัญญัติเฉพาะของต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997)¹ และกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer Service Act of 2011)² ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้เขียนประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากบทบัญญัติเฉพาะตลอดจนประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการปรับใช้กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบละเมิดนั่นเอง

4.2 ปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร

ปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครเป็นสิ่งสำคัญประการแรกในการพิจารณาว่าผู้ทำละเมิดเป็นอาสาสมัครที่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขการเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของอาสาสมัครประกอบกับลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน ตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครในต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 (Volunteer Protection Act of 1997) และกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 (Federal Volunteer Service Act of 2011) และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันระหว่างอาสาสมัครกับองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานต่อไป ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร การพิจารณาความหมายของอาสาสมัครและลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน จึงต้องอาศัยหลักทั่วไปในทางสังคมศาสตร์ที่มีบริบทกล่าวถึงอาสาสมัคร ซึ่งไม่สามารถนำหลักทั่วไปที่ไม่ใช่กฎหมายมาพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศอย่างกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน ในที่นี้จึงได้พิจารณาวิเคราะห์

¹ Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C §§ 14501 - 14505.

² Bundesfreiwilligendienstgesetz: Bfdg (Federal Volunteer Service Act of 28 April 2011), Federal Law Gazette Part I.

เปรียบเทียบความหมายของอาสาสมัครประกอบกับลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน

4.2.1 ความหมายของอาสาสมัคร

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติความหมายของอาสาสมัครไว้อย่างชัดเจนปรากฏแต่เพียงความหมายทั่วไปในทางสังคมศาสตร์ตามที่ได้ศึกษาพื้นฐานความคิดทั่วไปเกี่ยวกับอาสาสมัครแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า สาระของอาสาสมัครสำคัญที่การปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจโดยไม่คาดหวังผลตอบแทน ไม่ว่าจะเป็อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานรายบุคคลหรืออาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ตาม

ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 ต้องพิจารณาความหมายของอาสาสมัครประกอบกับลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน โดยความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายฉบับดังกล่าวมีดังนี้ (1) ปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร* และ (2) เป็นการปฏิบัติงานโดย (ก) ปราศจากค่าตอบแทนหรือสิ่งที่มีมูลค่าเทียบเท่า เว้นแต่เงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง หรือ (ข) หากได้รับค่าตอบแทน ต้องไม่เกินกว่า 500 เหรียญสหรัฐต่อปี (3) ประเภทของอาสาสมัคร ได้แก่ อาสาสมัครระดับผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในฐานะกรรมการ และอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการ โดยตรง พนักงาน เจ้าหน้าที่ ผู้ได้รับมอบหมาย

ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 ให้พิจารณาจากความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายบัญญัติดังนี้ (1) ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร** และ (2) เป็นการปฏิบัติงานโดย (ก) ปราศจากค่าตอบแทน เว้นแต่เงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด หรือ (ข) หากได้รับค่าตอบแทนก็เป็นเพียงอาหาร ที่พักชั่วคราว เครื่องแต่งกาย เป็นต้น (3) ระยะเวลาปฏิบัติงานอาสาสมัครอย่างต่ำ 6 เดือน สูงสุดไม่เกิน 24 เดือน

* ลักษณะองค์กรของรัฐและองค์กรไม่แสวงหากำไรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานให้ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกานั้น จะได้อธิบายเปรียบเทียบต่อไปในหัวข้อ 4.2.2 ลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน

** ลักษณะองค์กรไม่แสวงหากำไรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานให้ตามกฎหมายเยอรมันนั้น จะได้อธิบายเปรียบเทียบต่อไปในหัวข้อ 4.2.2 ลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันจะเห็นได้ว่า ในต่างประเทศล้วนแล้วแต่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการคุ้มครองอาสาสมัครโดยตรงและบัญญัติความหมายของอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไว้อย่างชัดเจน สาระสำคัญโดยรวมที่เหมือนกันในความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายต่างประเทศนั้นจะมุ่งเน้นที่การปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรไม่แสวงหากำไร โดยปราศจากค่าตอบแทน เว้นแต่เงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกา อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรเท่านั้นจึงจะได้รับการคุ้มครอง และให้ความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นการเฉพาะที่แยกต่างหากจากองค์กรของรัฐ ขณะที่กฎหมายเยอรมัน อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรจึงจะได้รับการคุ้มครอง แต่ไม่ได้ให้ความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไรเป็นการเฉพาะ ดังนี้ แสดงให้เห็นได้ว่ากฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันต่างให้ความสำคัญกับขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองโดยมีเงื่อนไขจำกัดเฉพาะอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานผ่านองค์กรต้นสังกัดเท่านั้นจึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานรายบุคคลแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันยังมีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกัน ได้แก่ การกำหนดเงื่อนไขอัตราเงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของอาสาสมัคร และการกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการปฏิบัติงานตามกฎหมายเยอรมัน ขณะที่กฎหมายสหรัฐอเมริกาไม่ได้กำหนดอัตราเงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและระยะเวลาการปฏิบัติงานไว้โดยละเอียดถึงเพียงนั้น แต่กำหนดให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน หรือหากได้รับค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานแต่ไม่เกิน 500 เหรียญสหรัฐต่อปี ก็ยังถือเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอยู่นั่นเอง นอกจากนี้กฎหมายสหรัฐอเมริกายังได้แบ่งประเภทของอาสาสมัครไว้อย่างชัดเจนด้วย ได้แก่ อาสาสมัครระดับผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในฐานะกรรมการ และอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการโดยตรง

ในส่วนการพิจารณาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร สำหรับความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาวาดด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 และตามกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 สามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1   เปรียบเทียบความหมายของอาสาสมัคร

	กฎหมายสหรัฐอเมริกา	กฎหมายเยอรมัน
ความหมายอาสาสมัคร	บุคคลผู้ปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร	บุคคลผู้ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร
ค่าตอบแทน	(ก) ไม่ได้รับค่าตอบแทน เว้นแต่เงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง หรือ (ข) กรณีได้รับค่าตอบแทน ไม่เกิน 500 เหรียญสหรัฐต่อปี	(ก) ไม่มีค่าตอบแทน เว้นแต่เงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงภายใต้กฎหมายกำหนด หรือ (ข) ได้รับค่าตอบแทน เช่น อาหาร ที่พัก ข้าวคราว เครื่องแต่งกาย เป็นต้น
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	ไม่ได้กำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร	6 - 24 เดือน
ประเภทอาสาสมัคร	อาสาสมัครระดับผู้บริหาร อาสาสมัครระดับผู้ให้บริการ	ไม่ได้กำหนดประเภทอาสาสมัคร

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติความหมายของอาสาสมัครทำให้ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครในด้านความหมายของอาสาสมัครต้องพิจารณาเทียบเคียงจากความหมายทั่วไปในทางสังคมศาสตร์ที่จะได้รับการตีความอย่างกว้างให้รวมถึงอาสาสมัครทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานรายบุคคลหรืออาสาสมัครที่ปฏิบัติงานผ่านองค์กรสาธารณประโยชน์ ซึ่งจะทำให้ความหมายของอาสาสมัครไร้ขอบเขตและขาดความแน่นอนชัดเจน ในกรณีหากจะจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร

สำหรับความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นข้อดีและจุดเด่นสำคัญที่มีการบัญญัติขอบเขตความหมายของอาสาสมัครให้จำกัด เฉพาะอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนและปฏิบัติงานผ่านองค์กรสาธารณประโยชน์ ต้นสังกัดเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานรายบุคคลโดยไม่ผ่านองค์กรต้นสังกัด เพราะทำให้อาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายมีขอบเขตการพิจารณาที่ชัดเจนและครอบคลุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรไม่แสวงหากำไร นอกจากนี้ ยังทำให้การใช้บังคับกฎหมายในการพิจารณาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครทำได้โดยง่าย และไม่ก่อให้เกิดปัญหาการตีความในภายหลังด้วย

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่า กฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ไม่มีการกำหนดเงื่อนไขอัตราเงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและระยะเวลาการปฏิบัติงาน มีลักษณะที่เป็นคุณต่ออาสาสมัครมากกว่ากฎหมายเยอรมันเพราะทำให้อาสาสมัครส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมการปฏิบัติงานได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดเกณฑ์ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครว่าจะมีระยะเวลาสั้นยาวเพียงใดหรือมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงมากน้อยเท่าใดก็ตาม ก็ควรได้รับการพิจารณาให้อยู่ในความหมายของอาสาสมัคร ขณะที่การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวตามกฎหมายเยอรมันมีลักษณะเป็นคุณต่ออาสาสมัครน้อยกว่าและทำให้อาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายมีขอบเขตจำกัดเฉพาะที่แคบลง เนื่องจากมีการกำหนดเงื่อนไขอัตราเงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและระยะเวลาการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ดังนั้น หากอาสาสมัครได้รับเงินชดเชยค่าใช้จ่ายมากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด หรือหากอาสาสมัครปฏิบัติงานเพียงชั่วคราวไม่ถึงเกณฑ์ระยะเวลาขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด ย่อมส่งผลเสียทำให้อาสาสมัครบางรายขาดโอกาสที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเยอรมัน อีกทั้งการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้แม้จะทำให้กฎหมายมีความแน่นอนแต่ขณะเดียวกันก็ทำให้กฎหมายมีลักษณะแข็งกระด้างและการปรับใช้กฎหมายขาดความยืดหยุ่นได้

ส่วนลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับอาสาสมัครนั้น จะเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ หรือองค์กรของรัฐ หรือองค์กรไม่แสวงหากำไร จะได้อะไรจะเปรียบเทียบกับลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานในหัวข้อต่อไป

4.2.2 ลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน

ในการพิจารณาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย นอกจากจะต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของอาสาสมัครแล้ว ยังต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานประกอบด้วย ถึงแม้ว่าโดยปกติแล้วความหมายทั่วไปของอาสาสมัครในทางสังคมศาสตร์จะมีสาระสำคัญที่การปฏิบัติงานของบุคคลด้วยความสมัครใจโดยไม่คาดหวังผลตอบแทน และไม่จำกัดอยู่เพียงอาสาสมัครทางการที่ปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มบุคคลอย่างเป็นระบบผ่านองค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัด (Formal Volunteer) แต่ยักรวมถึงอาสาสมัครไม่เป็นทางการที่ปฏิบัติงานรายบุคคลโดยไม่ผ่านองค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัด (Informal Volunteer) ด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร สำหรับความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 และกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 แล้วนั้นจะเห็นได้ว่าในต่างประเทศล้วนแล้วแต่บัญญัติให้อาสาสมัครทางการที่ปฏิบัติงานผ่านองค์กรต้นสังกัดเท่านั้น กล่าวคือ ปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครในองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร จึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยไม่รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานรายบุคคลแต่อย่างใด

ดังนั้น เพื่อให้ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากจะต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของอาสาสมัครแล้ว ยังต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานประกอบด้วย เพราะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับองค์กรต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานนั่นเอง

ลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาจะต้องเป็นการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร โดยลักษณะองค์กรไม่แสวงหากำไรตามที่กฎหมายบัญญัติมีดังนี้ (1) องค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษีตามประมวลรัษฎากรสหรัฐอเมริกา หรือ (2) องค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์สาธารณะและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อการกุศลพลเมือง การศึกษา ศาสนา สังคมสงเคราะห์ หรือสุขภาพ (3) องค์กรไม่แสวงหากำไรดังกล่าวต้องไม่ได้กระทำความผิดอาญาที่เกิดจากความเกลียดชัง (Hate crime)

ส่วนลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานตามกฎหมายเยอรมันจะต้องเป็นการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรไม่แสวงหากำไรเช่นเดียวกัน แม้ไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไรและไม่มีการบัญญัติให้รวมถึงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรของรัฐไว้ในกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 อย่างที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะของสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน³ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปแล้วพบว่า มีการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรไม่แสวงหากำไรว่าจะต้องไม่มีการดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์และไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่อาสาสมัครจะปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนก็ตาม หากมีวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนด ก็ถือได้ว่าองค์กรของรัฐและองค์กรเอกชนเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรเช่นกัน โดยไม่ต้องแยกการปฏิบัติงานของอาสาสมัครออกเป็นการปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรอย่างกฎหมายสหรัฐอเมริกา

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครในลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันนั้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายสหรัฐอเมริกานิยามความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไรไว้อย่างชัดเจนโดยอาศัยการอ้างอิงตามกฎหมายอื่นอย่างประมวลรัษฎากร นอกจากนี้ ยังขยายความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไรให้รวมถึงองค์กรไม่แสวงหากำไรอื่นที่แม้จะไม่ได้รับการยกเว้นภาษีตามประมวลรัษฎากร แต่มีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ก็เข้าลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานแล้วจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ขณะที่ความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไรในกฎหมายเยอรมันอาศัยการเทียบเคียงจากกฎหมายแพ่งได้ว่า องค์กรไม่แสวงหากำไรหมายความรวมถึงองค์กรของรัฐและองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญโดยไม่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์และไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก แม้จะไม่ได้อ้างอิงรายละเอียดขององค์กรตามกฎหมายอื่นอย่างกฎหมายสหรัฐอเมริกาก็ตาม

ในส่วนการพิจารณาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร สำหรับลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาวาดำเนินการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 และตาม

³ BGB § 31

กฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 สามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน

	กฎหมายสหรัฐอเมริกา	กฎหมายเยอรมัน
ลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน	องค์กรของรัฐ หรือ องค์กรไม่แสวงหากำไร	องค์กรไม่แสวงหากำไร
ความหมายขององค์กรไม่แสวงหากำไร	(ก) องค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษีตามประมวลรัษฎากร หรือ (ข) องค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ	องค์กรของรัฐและองค์กรเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจเชิงพาณิชย์

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานแล้วจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน ทำให้ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครในด้านลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานไม่มีความเป็นเอกภาพ ขาดความแน่นอนชัดเจน และต้องตีความกว้างให้รวมถึงองค์กรทุกประเภทเพียงแค่ออาสาสมัครเข้าร่วมปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะป็นองค์กรธุรกิจหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร และไม่ว่าวัตถุประสงค์ขององค์กรดังกล่าวจะดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่ก็ตาม ส่งผลให้ขอบเขตการคุ้มครองกว้างเกินไปและไม่สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะจัดให้มีการคุ้มครองอาสาสมัครได้อย่างแท้จริง

สำหรับลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เป็นข้อดีและจุดเด่นสำคัญที่มีการบัญญัติขอบเขตลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานให้จำกัดเฉพาะองค์กรไม่แสวงหากำไรเท่านั้น เพราะทำให้อาสาสมัครที่จะได้รับ

การคุ้มครองตามกฎหมายมีขอบเขตการพิจารณาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นและไม่ก่อให้เกิดปัญหาการตีความในการใช้บังคับกฎหมายต่อไป

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่า การคุ้มครองอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็เพื่อกำหนดให้อาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น ต้องเป็นการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มีตัวตนอยู่จริงในองค์กร ไม่แสวงหากำไรซึ่งสามารถสร้างหลักประกันรับรองทางอ้อมที่พิสูจน์การปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้ค่อนข้างชัดเจนในระดับหนึ่ง ส่วนการอ้างอิงหรือเทียบเคียงรายชื่อองค์กรไม่แสวงหากำไรจากองค์กรที่ได้รับการยกเว้นภาษีตามประมวลรัษฎากรสหรัฐอเมริกา ก็เสมือนหนึ่งเป็นการตรวจสอบกลั่นกรองรายชื่อองค์กรไม่แสวงหากำไรอีกชั้นหนึ่งจากประมวลรัษฎากรและเป็นประโยชน์ในการแก้ไขเพิ่มเติมต่อไปในอนาคต ทั้งทำให้อาสาสมัครรวมถึงบุคคลทั่วไปเข้าใจได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น ต่างจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครรายบุคคลโดยไม่ผ่านองค์กรต้นสังกัด ที่แม้ว่าจะเป็นงานอาสาสมัครเช่นกัน แต่ก็ไม่มีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์แสดงให้เห็นได้อย่างเพียงพอถึงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นสอดคล้องในลักษณะทำนองเดียวกันกับกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันที่บัญญัติให้เฉพาะอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไรเท่านั้นจึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานรายบุคคลเป็นส่วนตัวโดยไม่ผ่านองค์กรต้นสังกัดแต่อย่างใด

เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครทั้งความหมายของอาสาสมัครและลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครต้องมีลักษณะชัดเจนแน่นอน เข้าใจง่าย ครอบคลุมอาสาสมัครที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับบริบทและสภาพสังคมไทยที่มีปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกับต่างประเทศในส่วนของการจัดระบบอาสาสมัครอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้เขียนเห็นว่า อาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายต้องเป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร ไม่รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในองค์กรธุรกิจ และไม่รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานรายบุคคลโดยไม่ผ่านองค์กรต้นสังกัด ตามที่ปรากฏในกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน ทั้งนี้ อาสาสมัครต้องไม่ได้รับค่าตอบแทนเว้นแต่เงินช่วยเหลือสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริง และไม่มีกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการปฏิบัติงาน จึงจะเข้าลักษณะขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการ

คุ้มครองตามกฎหมายภายใต้หลักเกณฑ์การคุ้มครองและผลทางกฎหมายที่จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในหัวข้อต่อ ๆ ไป

4.3 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร

เมื่อได้ศึกษาพิจารณาหลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิดตามมาตรา 420 ที่นำมาปรับใช้กับอาสาสมัคร ทำให้อาสาสมัครต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายนั้น ผู้เขียนพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครที่น่าสนใจก่อนที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยว่าอาสาสมัครจะต้องมีความรับผิดเพื่อละเมิดหรือไม่ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือว่า อาสาสมัครมีความสัมพันธ์กับผู้ได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร ที่จะทำให้อาสาสมัครต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเองกรณีการงดเว้น นอกจากนี้มาตรฐานความระมัดระวังในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครก็เป็นปัญหาหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร โดยจะได้พิจารณาเกณฑ์มาตรฐานในการวินิจฉัยความระมัดระวังของอาสาสมัคร ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงปัญหาความไม่ชัดเจนของขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามกฎหมายไทย ในส่วนที่จะมีผลต่อการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด โดยวิเคราะห์กฎหมายไทยเป็นหลัก และเปรียบเทียบกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมัน

4.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกที่อยู่ภายใต้บังคับของจิตใจในการเคลื่อนไหวร่างกาย จึงเป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การกระทำตามความหมายของกฎหมายนอกจากประกอบด้วยกรกระทำที่เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ยังรวมถึงการงดเว้นด้วย ในการนี้จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือว่าอาสาสมัครมีความสัมพันธ์กับผู้ได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ ในกรณีใด อย่างไร ที่จะทำให้อาสาสมัครต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเองกรณีการงดเว้นแล้วก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือ กล่าวคือ อาสาสมัครมีหน้าที่อย่างใดต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือหรือไม่

ที่จะทำให้อาสาสมัครมีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดหากอาสาสมัครไม่กระทำการตามหน้าที่เช่นว่าแล้ว ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ในกรณีที่อาสาสมัครมีหน้าที่ที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะ เป็นหน้าที่ตามกฎหมาย หน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบ หน้าที่ตามสัญญา หน้าที่ตามวิชาชีพ หรือ หน้าที่ตามความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่อาสาสมัครก่อให้เกิดขึ้น แต่อาสาสมัครกลับไม่กระทำการ ตามหน้าที่ซึ่งเป็นการงดเว้นตามความหมายของกฎหมายนั่นเอง อาสาสมัครย่อมมีความรับผิดชอบในการ ทำละเมิดของตนเอง ในทางกลับกัน ในกรณีที่อาสาสมัครไม่มีหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น หากอาสาสมัคร ไม่กระทำการช่วยเหลือบุคคลใดแล้ว การกระทำโดยรู้สำนึกที่จะไม่เคลื่อนไหวร่างกายก็ไม่ถือเป็นการ กระทำตามความหมายของกฎหมาย เพราะการงดเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ต้อง กระทำหรือบุคคลไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องกระทำนั้น⁴ แม้ก่อให้เกิดความเสียหายก็ไม่ครบ องค์ประกอบละเมิด อาสาสมัครจึงไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือว่า อาสาสมัครมี หน้าที่ที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือหรือไม่ สามารถ พิจารณาได้ดังนี้

(1) การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติหรือไม่

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นการเข้าร่วมช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ โดย ไม่ใช่ภาระหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ หากบุคคลใดกระทำการฝ่าฝืนไม่เป็นอาสาสมัครก็ไม่มีผลให้เกิด สภาพบังคับ (Sanction) ทางกฎหมายที่จะลงโทษบุคคลดังกล่าวได้ไม่ว่าทางแพ่งหรือทางอาญา อีกทั้งองค์กระสาธาณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเอกชน ก็ไม่ใช่ หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยมีกฎหมายบัญญัติหน้าที่บังคับให้อาสาสมัครต้องเข้าร่วมช่วยเหลือเพื่อ ประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น การไม่กระทำการช่วยเหลือเพื่อส่วนรวมดังกล่าวของอาสาสมัครจึงไม่ใช่ การงดเว้นหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติอันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการ ช่วยเหลือแต่อย่างใด

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3220/2553

นอกจากนี้ ความผิดอาญาฐานไม่ช่วยคนตกอยู่ในอันตราย⁵ ก็เป็นเพียงหน้าที่ตามศีลธรรม ไม่ใช่หน้าที่ตามกฎหมายที่อาสาสมัครจะต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น หากอาสาสมัครละเลยไม่เข้าช่วยเหลือผู้ตกอยู่ในอันตราย การไม่กระทำการดังกล่าวของอาสาสมัครแม้จะทำให้อาสาสมัครมีความรับผิดชอบทางอาญา แต่ก็ไม่ถือเป็นการงดเว้นหน้าที่ตามกฎหมายที่บัญญัติให้อาสาสมัครจะต้องกระทำเพื่อป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหาย และไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือเช่นกัน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันแล้วพบว่า การไม่ช่วยคนตกอยู่ในอันตรายเป็นความผิดทางอาญาตามกฎหมายเยอรมัน⁶ เช่นเดียวกับกฎหมายไทย แต่โดยทั่วไปหากพิจารณาตามกฎหมายแพ่งแล้ว บุคคลไม่มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือบุคคลอื่น แม้เป็นบุคคลที่ตกอยู่ในอันตรายซึ่งต้องการความช่วยเหลือก็ตาม⁷ ดังนั้น กรณีหากอาสาสมัครไม่ช่วยเหลือบุคคลที่ตกอยู่ในอันตรายอันอาจก่อให้เกิดความรับผิดชอบทางอาญา ก็ไม่มีผลทำให้อาสาสมัครฝ่าฝืนหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือและนำไปสู่ความรับผิดชอบทางแพ่งแต่อย่างใด ในลักษณะทำนองเดียวกันกับกฎหมายไทย

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่อาสาสมัครเป็นผู้ขับขี่ที่ขับรถฉุกเฉินไปปฏิบัติงานซึ่งกฎหมายอนุญาตให้สามารถขับรถไปปฏิบัติงานโดยไม่ต้องปฏิบัติตามกฎจราจรบางประการได้ตามมาตรา 75 แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522⁸ อาสาสมัครก็ยังคงมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องใช้

⁵ มาตรา 374 ประมวลกฎหมายอาญา

⁶ BGB § 323a

⁷ Restatement (Second) of Torts (1965) § 314

⁸ มาตรา 75 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “ในขณะที่ผู้ขับขี่ขับรถฉุกเฉินไปปฏิบัติหน้าที่ ผู้ขับขี่มีสิทธิดังนี้

(1) ใช้ไฟสัญญาณแสงสว่างวาบ ใช้เสียงสัญญาณไซเรน หรือเสียงสัญญาณอย่างอื่นตามที่อธิบดีกำหนดไว้

(2) หยุดรถหรือจอดรถ ณ ที่ห้ามจอด

(3) ขับรถเกินอัตราความเร็วที่กำหนดไว้

(4) ขับรถผ่านสัญญาณจราจรหรือเครื่องหมายจราจรใด ๆ ที่ให้รถหยุด แต่ต้องลดความเร็วของรถให้ช้าลง

ตามสมควร

(5) ไม่ต้องปฏิบัติตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือข้อบังคับการจราจรเกี่ยวกับช่องเดินรถ ทิศทางของการขับรถหรือการเลี้ยวรถที่กำหนดไว้

ในการปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ผู้ขับขี่ต้องใช้ความระมัดระวังตามควรแก่กรณี”

ความระมัดระวังตามควรแก่กรณีไม่ให้เกิดอุบัติเหตุและป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือ การปฏิบัติงานของอาสาสมัครในกรณีดังกล่าวจึงเป็นหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติอันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ ดังนั้น แม้การขั้รถฉุกเฉินของอาสาสมัครในการปฏิบัติงานจะได้รับสิทธิพิเศษบางประการตามกฎหมาย แต่หากอาสาสมัครไม่กระทำการตามหน้าที่ตามมาตรา 75 วรรคสอง กล่าวคือ ไม่ใช้ความระมัดระวังตามควรแก่กรณีแล้ว ย่อมเป็นการงดเว้นหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ อันเป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมาย หากอาสาสมัครได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นการทำละเมิด

(2) การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นหน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบหรือไม่

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นการริเริ่มอาสาอุทิศตนโดยอาสาสมัครเอง แต่ไม่ได้เป็นการปฏิบัติงานเพราะคำสั่งหรือระเบียบที่มีผลบังคับให้อาสาสมัครมีหน้าที่ที่ต้องกระทำ หากแต่เมื่ออาสาสมัครเข้าร่วมปฏิบัติงานกับองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ได้กำหนดคำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับให้อาสาสมัครต้องกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานแล้วนั้น หน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบก็เป็นเพียงแนวทางกำหนดการปฏิบัติงานทั่วไปเพื่อความเป็นเอกภาพและความเป็นระเบียบเรียบร้อยระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครเท่านั้น เช่น ระเบียบเครื่องแต่งกายของอาสาสมัคร เป็นต้น แต่ไม่ใช่การกำหนดหน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบบังคับให้อาสาสมัครต้องดำเนินการช่วยเหลือบุคคลภายนอกเพื่อประโยชน์สาธารณะในลักษณะเป็นหน้าที่ตามความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ ดังนั้น การปฏิบัติงานของอาสาสมัครจึงไม่ได้มีที่มาจากหน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบบังคับให้อาสาสมัครต้องกระทำต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือโดยตรง หากอาสาสมัครไม่กระทำการอย่างใดจึงไม่ใช่การงดเว้นหน้าที่ตามคำสั่งหรือระเบียบ และไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือแต่อย่างใด

(3) การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นหน้าที่ตามสัญญาหรือไม่

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่ให้ความช่วยเหลือโดยสมัครใจและไม่ได้รับค่าตอบแทน นั้น ไม่เข้าลักษณะเป็นการกระทำหน้าที่ตามสัญญาอันก่อให้เกิดความผูกพันทางกฎหมายระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ เพราะข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือไม่ปรากฏว่าเคยมีนิติสัมพันธ์ตามสัญญากันมาก่อน ดังนั้น การปฏิบัติงานของอาสาสมัครจึง

ไม่ได้มีที่มาจากหน้าที่ตามสัญญา หากอาสาสมัครไม่กระทำการอย่างใดจึงไม่ใช่การงดเว้นหน้าที่ตามสัญญา และไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลืออย่างไร

(4) การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นหน้าที่ตามวิชาชีพหรือไม่

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครขึ้นอยู่กับความถนัดและความสนใจของอาสาสมัครแต่ละรายซึ่งมีที่มาจากหลากหลายสาขาวิชาชีพที่มีความพร้อมในการช่วยเหลือสังคมเท่านั้น อย่างไรก็ตามโดยลักษณะเนื้อหาของงานอาสาสมัครทั่วไปไม่ได้เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพ เนื่องจากงานอาสาสมัครไม่มีฐานะเป็นวิชาชีพที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องอยู่ภายใต้จรรยาบรรณ หรือข้อกำหนดใดอย่างหนึ่ง หรือความระมัดระวังเป็นพิเศษที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไปในลักษณะเดียวกับวิชาชีพแพทย์ หรือวิชาชีพทนายความ ดังนั้น การปฏิบัติงานของอาสาสมัครจึงไม่ได้มีที่มาจากหน้าที่ตามวิชาชีพ หากอาสาสมัครไม่กระทำการอย่างใดจึงไม่ใช่การงดเว้นหน้าที่ตามวิชาชีพ และไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม กรณีจะต่างออกไปหากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครนั้นเป็นการกระทำโดยอาศัยหน้าที่ตามวิชาชีพ เช่น แพทย์อาสา ทนายความอาสา เป็นต้น อาสาสมัครย่อมมีหน้าที่จำต้องกระทำตามข้อกำหนดวิชาชีพนั้น ๆ อันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ การไม่กระทำการอย่างใดจึงเป็นการงดเว้นหน้าที่ตามวิชาชีพ และเป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมาย หากได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นการทำละเมิด

(5) การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นหน้าที่ตามความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดขึ้นหรือไม่

แม้ว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครจะไม่ใช่กรณีที่อาสาสมัครมีหน้าที่จำต้องกระทำตามกฎหมาย ตามคำสั่งหรือระเบียบ ตามสัญญา หรือตามวิชาชีพต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือ แต่การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเข้าลักษณะเป็นหน้าที่ตามความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่อาสาสมัครก่อให้เกิดขึ้นกับผู้ได้รับการช่วยเหลือ เนื่องจากอาสาสมัครเป็นผู้ที่ทำให้มีการช่วยเหลืออันเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจิตอาสาของตน หากไม่มีการกระทำครั้งก่อนของอาสาสมัครแล้ว อาสาสมัครก็ไม่มีหน้าที่ต้องป้องกันผลไม่ให้เกิดความเสียหาย แต่เมื่ออาสาสมัครก่อให้เกิดขึ้นซึ่ง

ความสัมพันธ์กับผู้ได้รับการช่วยเหลือแล้ว อาสาสมัครจึงมีหน้าที่จกต้องกระทำตามความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดขึ้น

ดังนั้น การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่สงเคราะห์ผู้ได้รับการช่วยเหลือในเบื้องต้นแล้วงดเว้นไม่กระทำการต่อไปให้ตลอด เช่น อาสาสมัครมูลนิธิแห่งหนึ่งเข้าช่วยเหลือเด็กผู้ประสบอุทกภัยแล้ว ปรากฏว่าระหว่างนั้นกระแสน้ำเชี่ยวกราก ทำให้ไม่สามารถสัญจรได้อย่างปลอดภัย อาสาสมัครจึงเปลี่ยนใจไม่พาเด็กไปในที่ที่ปลอดภัย แต่ปล่อยเด็กทิ้งไว้ ดังนี้ เป็นการงดเว้นหน้าที่ตามความสัมพันธ์ที่อาสาสมัครได้ก่อให้เกิดขึ้นหรือเป็นการงดเว้นหน้าที่ที่เกิดจากการกระทำครั้งก่อนของตน อันเป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมาย หากได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นการทำละเมิด

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันแล้วพบว่า การช่วยเหลือของอาสาสมัครนำมาซึ่งหน้าที่ที่ต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายตามความสัมพันธ์พิเศษเฉพาะเรื่องทีอาสาสมัครได้ก่อให้เกิดขึ้นระหว่างอาสาสมัครกับผู้ได้รับการช่วยเหลือเช่นกัน โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกายังกำหนดให้อาสาสมัครต้องกระทำการช่วยเหลือต่อไปอย่างระมัดระวังด้วย⁹ ทั้งนี้ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน หากอาสาสมัครได้เข้าช่วยเหลือบุคคลอื่นแล้วแต่กลับไม่กระทำการให้ตลอดจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือย่อมถือเป็นการงดเว้นหน้าที่ตามความสัมพันธ์ที่อาสาสมัครได้ก่อให้เกิดขึ้นเช่นกัน

ดังนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้วจะเห็นได้ว่า กรณีการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่จะถือว่าเป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมายนั้น มิได้ทั้งการกระทำโดยรู้สำนึกที่จะเคลื่อนไหวร่างกายและไม่เคลื่อนไหวร่างกาย กล่าวคือ การงดเว้นเพราะอาสาสมัครมีความสัมพันธ์กับผู้ได้รับการช่วยเหลือในหน้าที่ตามกฎหมายบางประการ และหน้าที่ตามข้อเท็จจริงที่อาสาสมัครก่อให้เกิดขึ้น หากอาสาสมัครไม่กระทำการตามหน้าที่ดังกล่าว จึงเป็นการงดเว้นหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ และการงดเว้นหน้าที่ตามความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่อาสาสมัครก่อให้เกิดขึ้น ในทำนองเดียวกับกรณีฝ่าฝืนหน้าที่ที่ต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายในหลักคอมมอนลอว์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายอังกฤษซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกฎหมาย

⁹ Restatement (Second) of Torts (1965) § 323 (a)

เยอรมัน¹⁰ ดังนั้น หากการงดเว้นดังกล่าวทำให้ผู้ได้รับการช่วยเหลือเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นการทำละเมิด อาสาสมัครจึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดต่อไป

4.3.2 มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัคร

มาตรฐานความระมัดระวังในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ในการนี้จะได้พิเคราะห์เกณฑ์การพิจารณา มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครต่อไป

ตามกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครไว้โดยเฉพาะ และไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาศาลฎีกาว่า อาสาสมัครจะต้องมีมาตรฐานความระมัดระวังในการปฏิบัติงานในลักษณะอย่างไร แม้ว่าโดยธรรมชาติเนื้อหาของอาสาสมัครจะเป็นการเข้าร่วมช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือได้รับค่าตอบแทนจำนวนเพียงเล็กน้อยที่ไม่สามารถเทียบเท่ากับมูลค่าของการทำงานที่ทำและไม่ใช่ภาระหน้าที่ที่จำต้องกระทำ อันอาจเรียกได้ว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะบางประการของงานอาสาสมัคร ทั้งการปฏิบัติงานในบางครั้งต้องอยู่ภายใต้สภาวะกดดันและความเร่งด่วนก็ตาม แต่การปฏิบัติงานอาสาสมัครก็ไม่มีลักษณะเป็นการประกอบวิชาชีพที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะทำให้มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครแตกต่างจากบุคคลทั่วไป ดังนั้น การพิจารณามาตรฐานความระมัดระวังในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครจึงต้องอาศัยการเทียบเคียงกับมาตรฐานความระมัดระวังในกรณีทั่วไป กล่าวคือ บุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกับอาสาสมัครนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มาจากหลากหลายสาขา อาชีพในสถานการณ์และขอบเขตความรับผิดชอบที่แตกต่างกันนั้นย่อมไม่สามารถใช้มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครเช่นเดียวกันได้ในทุกกรณี อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในลักษณะต่างกันก็ต้องใช้มาตรฐานความระมัดระวังที่แตกต่างกัน โดยสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

¹⁰ Raymond Youngs, *Sourcebook on German Law*. p.435.

(1) มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไป

มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไปให้พิจารณาเช่นเดียวกับ มาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลทั่วไปโดยเทียบกับบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและ พฤติการณ์เดียวกับอาสาสมัครว่า บุคคลที่สมมติขึ้นนั้นจะใช้ความระมัดระวังมากน้อยเพียงใดและจะ กระทำเช่นเดียวกับอาสาสมัครหรือไม่ หากบุคคลนั้นยังคงกระทำเช่นเดียวกับที่อาสาสมัครได้ ก่อให้เกิดความเสียหาย ก็ไม่ถือว่าอาสาสมัครกระทำโดยประมาทเลินเล่อ แต่หากบุคคลนั้นจะไม่ กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายเช่นเดียวกับอาสาสมัคร ถือได้ว่า อาสาสมัครกระทำโดยประมาทเลินเล่อ เนื่องจากมาตรฐานความระมัดระวังในการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครกระทำได้ดีต่ำกว่ามาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและ พฤติการณ์เดียวกับอาสาสมัคร

สำหรับอาสาสมัครที่เป็นผู้ขับขี่รถจักรยานที่ใช้ไฟสัญญาณแสงสว่างวาบหรือใช้เสียง สัญญาณไซเรนไปปฏิบัติหน้าที่โดยมีสิทธิที่จะไม่ต้องปฏิบัติตามกฎจราจรบางประการได้¹¹ นั้น อาสาสมัครดังกล่าวยังต้องใช้มาตรฐานความระมัดระวังตามสมควรแก่กรณีในการขับขี่รถจักรยานเพื่อ ไม่ให้เกิดอุบัติเหตุด้วย มิได้หมายความว่า การขับขี่รถจักรยานโดยใช้สัญญาณดังกล่าวแล้ว ผู้ขับขี่จะมี อำนาจขับได้เร็วเท่าไรก็ได้โดยไม่ใช้ความระมัดระวังเลย¹² แต่อาสาสมัครจะต้องขับโดยใช้ความ ระมัดระวังในฐานะที่ต้องใช้ความเร็วสูงกว่าธรรมดาให้สมควรแก่พฤติการณ์เช่นนั้นด้วย

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่า โดยเหตุที่ในการปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนของ อาสาสมัครนั้นมีความใกล้เคียงกับการรับฝากทรัพย์โดยไม่มีบำเหน็จ¹³ จึงสามารถพิจารณาเทียบเคียง มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครกับผู้รับฝากทรัพย์โดยทำให้เปล่าไม่มีบำเหน็จที่กำหนดให้ใช้ มาตรฐานความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากนั้นเช่นเคยประพฤติในกิจการของตนเอง กล่าวคือ ให้ อาสาสมัครใช้มาตรฐานความระมัดระวังในระดับเดียวกับที่ประพฤติในกิจการของตนเองได้เช่นกัน

¹¹ มาตรา 75 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 619/2510

¹³ มาตรา 659 วรรคหนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(2) มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพ

แม้ว่ามาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไปจะพิจารณาได้เช่นเดียวกับมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลทั่วไปก็ตาม แต่สำหรับอาสาสมัครที่ต้องอาศัยหลักวิชาชีพในการปฏิบัติงานแล้วไม่สามารถนำมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลทั่วไปมาเทียบเคียงปรับใช้กับอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพได้ มิเช่นนั้นแล้วอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพดังกล่าวย่อมไม่อาจมีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อได้เลย เพราะการปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพย่อมมีข้อกำหนดและมาตรฐานที่สูงกว่าการปฏิบัติงานทั่วไปเป็นธรรมดา ผู้เขียนจึงเห็นว่ามาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพต้องแตกต่างจากมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไป

มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานตามหลักวิชาชีพให้พิจารณาเช่นเดียวกับมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ โดยอาสาสมัครดังกล่าวต้องใช้ระดับความระมัดระวังและมีมือเท้าที่บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพสมควรจะต้องใช้ในกิจการวิชาชีพอย่างเดียวกัน แต่ไม่จำเป็นต้องมีความชำนาญพิเศษหรือความสามารถในวิชาชีพนั้นอย่างสูงสุดหรือสูงเกินกว่าความระมัดระวังที่ผู้ประกอบวิชาชีพเดียวกันพึงมี เช่น แพทย์อาสา ซึ่งเป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพแพทย์ก็ต้องมีมาตรฐานความระมัดระวังอย่างผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ภายใต้อาณัติเดียวกัน เป็นต้น

ทั้งนี้ มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพต้องขึ้นอยู่กับพฤติการณ์หรือสภาพภายนอกในการปฏิบัติงานด้วย การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่อาศัยหลักวิชาชีพในสถานการณ์พิเศษ เช่น ขณะเกิดเหตุละเมิดเป็นเวลากลางคืน ในเหตุการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วน เป็นต้น ย่อมส่งผลต่อการใช้ความระมัดระวังที่แตกต่างออกไปและไม่สามารถใช้ความระมัดระวังอย่างการปฏิบัติงานในสถานการณ์ทั่วไปได้ อย่างไรก็ตาม อาสาสมัครดังกล่าวยังคงต้องใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควรจะมีได้ในสถานการณ์พิเศษเช่นนั้น จึงจะไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบมาตรฐานความระมัดระวังตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันล้วนแล้วแต่ไม่ได้

กำหนดมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครไว้เป็นกรณีพิเศษเช่นเดียวกับกฎหมายไทย และได้อาศัยการพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลที่สมมติขึ้นมาในสถานะของวิญญูชน (Reasonable Man) ซึ่งเป็นบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกับอาสาสมัคร โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกา¹⁴ อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไปจะได้รับการคาดหวังถึงมาตรฐานความระมัดระวังที่ต่ำกว่ามาตรฐานความระมัดระวังของลูกจ้างที่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนภายใต้การทำงานในลักษณะเดียวกัน¹⁴ ส่วนอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันกำหนดไว้ในทำนองเดียวกันให้อาสาสมัครยังคงต้องปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานความระมัดระวังตามเกณฑ์ของแต่ละวิชาชีพที่กำหนด โดยไม่จำกัดว่าจะได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม กรณีการกำหนดมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพตามกฎหมายต่างประเทศนั้นจึงเห็นได้ว่า มีลักษณะที่เป็นคุณและเป็นธรรมต่อผู้ได้รับการช่วยเหลือให้ได้รับการปฏิบัติภายใต้มาตรฐานความระมัดระวังลักษณะเดียวกัน แม้จะเป็นความช่วยเหลือจากอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนก็ตาม

ดังนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบละเมิดของอาสาสมัครกรณีมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่จะนำไปสู่การวินิจฉัยการปฏิบัติงานของอาสาสมัครว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่นั้น พบว่า ไม่มีการกำหนดเกณฑ์การพิจารณามาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครไว้เป็นพิเศษอย่างกรณีมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพแต่อย่างใด จึงต้องพิจารณามาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครโดยเทียบเคียงกับบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกับอาสาสมัคร ทั้งนี้ให้คำนึงถึงลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่แตกต่างกันเป็นสำคัญ นั่นคือ มาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไป ให้พิจารณาเทียบเคียงกับมาตรฐานความระมัดระวังของวิญญูชนซึ่งเป็นบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกับอาสาสมัคร และมาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพ ให้พิจารณาเทียบเคียงกับมาตรฐานความระมัดระวังของบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพในกิจการอย่างเดียวกันกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร

¹⁴ Jeffrey D. Kahn, "Organizations' Liability for Torts of Volunteers."

4.3.3 ขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ในการนี้จะได้พิจารณาถึงปัญหาความไม่ชัดเจนของขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ในส่วนที่จะมีผลต่อการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบที่จะได้กล่าวต่อไป

ตามกฎหมายไทยนั้นจะเห็นได้ว่า ไม่มีการกำหนดขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อไว้อย่างชัดเจนว่า อย่างไรจึงจะเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ปรากฏแต่เพียงหลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดชอบเพื่อละเมิดว่า เมื่ออาสาสมัครก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อที่อาสาสมัครจะต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดทั้งสิ้น กรณีดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่า การนำหลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดชอบเพื่อละเมิดกรณีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อมาปรับใช้กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ย่อมทำให้อาสาสมัครไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าที่ควร เพราะโดยลักษณะงานของอาสาสมัครมีความเป็นไปได้ที่จะทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ การปล่อยให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากการทำละเมิดในทุกกรณี แม้จะเกิดขึ้นจากการกระทำอันเป็นผลมาจากความผิดพลาดหรือความพลั้งเผลอเพียงเล็กน้อยนั้น ย่อมเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจและกระทบต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มุ่งหมายกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งที่ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของอาสาสมัครอาจไม่เกิดขึ้นเลยก็ได้หากอาสาสมัครไม่ได้เข้าร่วมช่วยเหลือเพื่อสังคม แต่เพียงเพราะการริเริ่มช่วยเหลือของอาสาสมัครเท่านั้น กลับมีผลทำให้อาสาสมัครต้องมีความรับผิดชอบ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า การพิจารณากำหนดความแตกต่างที่ชัดเจนในขอบเขตของการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ในกรณีหากจะจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครอย่างในสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เพราะการกระทำของอาสาสมัครโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาและประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจะไม่ได้มีผลเป็นเพียงการกระทำโดยประมาทเลินเล่อที่

อาสาสมัครจะต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดในลักษณะเช่นเดียวกันทุกกรณีอีกต่อไป แต่จะส่งผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันทั้งต่อองค์กรสาธารณประโยชน์และตัวอาสาสมัครเอง

จากการศึกษาความเห็นของนักนิติศาสตร์ในไทย สหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้วนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความแตกต่างระหว่างการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงมีสาระสำคัญที่การคาดเห็นความเสี่ยงอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นของผู้กระทำ กล่าวคือ กรณีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา ผู้กระทำจะไม่ได้คาดเห็นความเสี่ยงอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย แต่กรณีการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้กระทำได้คาดเห็นความเสี่ยงอันตรายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว เพียงแต่ยังขึ้นกระทำการโดยไม่ใส่ใจที่จะใช้ความระมัดระวังอย่างใดเลยกระทั่งความเสียหายเกิดขึ้น

การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่บัญญัติในกฎหมายเฉพาะของสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเฉพาะของเยอรมัน* แต่หลักเกณฑ์ประการหนึ่งที่มีผลต่อความรับผิดเพื่อละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครคือ การกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาและการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เนื่องจากตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน การกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาของอาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์อาจทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิด แต่องค์กรสาธารณประโยชน์เป็นผู้รับภาระในการชดเชยเยียวยาความเสียหาย ขณะที่การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัครอาจทำให้อาสาสมัครไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย กล่าวคือ ไม่ได้รับการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิด และอาสาสมัครต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัว แม้การทำละเมิดจะเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ตาม

ดังนั้น การกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเพื่อเป็นหลักเบื้องต้นในการพิจารณาขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ

---

* หลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายเฉพาะของสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเฉพาะของเยอรมันนั้น จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไปในหัวข้อ 4.5 ปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

และจำเป็นอย่างยิ่งในกรณีหากจะจัดให้มีการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดในกฎหมายไทยต่อไป

4.4 ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร

นอกจากการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การทำละเมิดของอาสาสมัครที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ มีปัญหาที่น่าพิจารณาในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครว่า องค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครมีนิติสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน หรือในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง หรือในลักษณะของตัวการกับตัวแทน หรือไม่ ที่จะส่งผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันทั้งต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ และตัวอาสาสมัครเองขึ้นอยู่กับนิติสัมพันธ์ในแต่ละลักษณะ โดยสามารถวิเคราะห์นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครได้ดังนี้

4.4.1 ปัญหานิติสัมพันธ์และความรับผิดของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน

การพิจารณาความรับผิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ว่าจะต้องรับผิดในการทำละเมิดของอาสาสมัครที่กระทำในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์หรือไม่นั้น ต้องวิเคราะห์นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครให้ได้ก่อนว่าอาสาสมัครมีฐานะความเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลหรือไม่ อย่างไร และการทำละเมิดของอาสาสมัครระดับใดจึงจะมีผลเป็นการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเองต่อไป

อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละองค์กรซึ่งเป็นนิติบุคคลนั้นย่อมประกอบไปด้วยอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในระดับผู้บริหารที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายขององค์กร และอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดโดยตรงกับผู้ได้รับการ

ช่วยเหลือ การปฏิบัติงานของอาสาสมัครในระดับที่แตกต่างกันมีผลทางกฎหมายในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์อาสาสมัคร ดังนี้

(1) นิติสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครระดับผู้บริหาร

อาสาสมัครซึ่งดำรงตำแหน่งระดับผู้บริหารขององค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น คณะกรรมการสมาคม คณะกรรมการมูลนิธิ เป็นต้น มีฐานะทางกฎหมายเป็นผู้แทนนิติบุคคลเพราะมีอำนาจหน้าที่กระทำการหรือจัดการแทนนิติบุคคล ส่วนบุคคลผู้ได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจจากองค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยปริยายให้ทำการแทน เช่น ผู้จัดการสมาคม ผู้จัดการมูลนิธิ เป็นต้น มีฐานะทางกฎหมายเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลเพราะมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการนิติบุคคล ดังนั้น อาสาสมัครระดับผู้บริหารดังกล่าวจึงมีฐานะความเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนองค์กรสาธารณประโยชน์อันก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน

ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครระดับผู้บริหารในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนทำละเมิดครบองค์ประกอบมาตรา 420 ในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่องค์กรสาธารณประโยชน์ หากพิจารณาทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันซึ่งสอดคล้องกับความเห็นทางกฎหมายที่เห็นว่า ผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนเป็นแขนขา เป็นสมอง เป็นปาก เป็นผู้แสดงเจตนาของนิติบุคคล¹⁵ จึงเท่ากับว่าเป็นการกระทำขององค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลที่ทำละเมิดเอง และต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเอง อาสาสมัครดังกล่าวไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม ผลทางกฎหมายกรณีการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลในปัจจุบันยังมีความเห็นของนักนิติศาสตร์ที่ไม่สอดคล้องกัน และนำมาซึ่งปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว กล่าวคือ แม้อาสาสมัครระดับผู้บริหารที่มีฐานะความเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนองค์กรสาธารณประโยชน์จะทำละเมิด แต่ผลทางกฎหมายก็ไม่ได้หมายความว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลเป็นผู้ทำละเมิดเองและ

¹⁵ ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกครัด, หน้า 124.

จะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเอง องค์กรสาธารณประโยชน์เพียงแต่เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนเท่านั้น อาสาสมัครดังกล่าวยังคงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองเช่นเดิม ดังที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้นิติบุคคลที่ชุดใช้คำสั่งใหม่ทดแทนแล้ว สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนที่ทำละเมิดได้¹⁶

ด้วยความเคารพอย่างสูงต่อคำพิพากษาศาลฎีกาและความเห็นทางกฎหมายดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีหากอาสาสมัครระดับผู้บริหารดังกล่าวซึ่งมีฐานะเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนองค์กรสาธารณประโยชน์ยังต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเอง โดยองค์กรสาธารณประโยชน์สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ ดังนี้ ทำให้นิติสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครระดับผู้บริหารแทบไม่มีความหมายหรือประโยชน์อย่างใดเลยที่แตกต่างจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการ เพราะไม่ว่าอย่างไรอาสาสมัครระดับผู้บริหารดังกล่าวก็ยังคงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเอง เฉกเช่นเดียวกับการทำละเมิดของอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการที่ไม่มีฐานะความเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์ ทั้งที่การกระทำของอาสาสมัครระดับผู้บริหารเป็นการกระทำในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนองค์กรสาธารณประโยชน์ และเป็นกรกระทำที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ จึงควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไม่ให้อาสาสมัครดังกล่าวต้องรับผิดชอบส่วนตัวในกรณีหากการทำละเมิดเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่า เมื่ออาสาสมัครระดับผู้บริหารกระทำการในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์แล้ว การกระทำของอาสาสมัครระดับผู้บริหารย่อมถือเป็นการกระทำขององค์กรสาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในทางบวกที่องค์กรสาธารณประโยชน์ได้รับสิทธิพิเศษจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครหรือเป็นการกระทำในทางลบที่องค์กรสาธารณประโยชน์อาจต้องสูญเสียหรือได้รับความเสียหายอย่างกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัคร เพราะโดยหลักเหตุผลแล้ว นิติบุคคลต้องรับทั้งผลประโยชน์และความเสียหายด้วย¹⁷ จึงสำคัญแต่เพียงว่าหากเป็นการกระทำของอาสาสมัครระดับผู้บริหารในขอบวัตถุประสงค์หรือ

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3954/2536 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9340/2538

¹⁷ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้, หน้า 126.

ขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสาธารณประโยชน์ย่อมต้องรับผิดชอบในการกระทำของอาสาสมัครระดับผู้บริหารโดยถือว่าเป็นการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์เอง เพราะผลแห่งการทำละเมิดของอาสาสมัครในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลย่อมตกแก่นิติบุคคลโดยตรงและทันที¹⁸ ดังนั้น องค์กรสาธารณประโยชน์จึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองโดยอาสาสมัครไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดแต่อย่างใด ขณะเดียวกันองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครระดับผู้บริหารได้ด้วย

ทั้งนี้ แม้ว่าความเห็นทางกฎหมายที่ให้นิติบุคคลเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วสามารถใช้สิทธิไล่เบียดผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนที่ทำละเมิดได้นั้น ยังมีข้อสังเกตที่ว่า การใช้สิทธิไล่เบียดของนิติบุคคลจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนที่ทำละเมิดนั้นจะสามารถทำได้หรือไม่ต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายสารบัญญัติในนิติสัมพันธ์แต่ละลักษณะแต่ละเรื่อง¹⁹ อย่างกรณีนี้ต้องพิจารณาด้วยว่า ในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครมีนิติสัมพันธ์ประการอื่นใด เช่น นายจ้างกับลูกจ้าง ตัวการกับตัวแทน หรือไม่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความสัมพันธ์ภายในระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน จะสามารถนำกฎหมายลักษณะตัวแทนมาปรับใช้โดยอนุโลม แต่ก็มีความเห็นทางกฎหมายว่า ไม่ควรนำกฎหมายลักษณะตัวแทนมาปรับใช้เพื่อให้นิติบุคคลสามารถใช้สิทธิไล่เบียดผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนได้ เนื่องจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไม่ใช่ตัวแทนแต่เป็นตัวนิติบุคคลเอง ในขณะที่ตัวแทนก็ไม่ใช่ตัวนิติบุคคลแต่ตัวแทนเป็นอีกบุคคลหนึ่งต่างหากจากนิติบุคคล นอกจากนี้ หากนิติบุคคลสามารถใช้สิทธิไล่เบียดผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนโดยอาศัยนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนได้แล้วนั้นก็ทำให้นิติบุคคลสามารถไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนให้ต้องรับผิดชอบส่วนตัวได้เสมอโดยนิติบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบใดๆเลย²⁰

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า มาตรา 76 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงกำหนดให้นิติบุคคลไม่สูญเสียสิทธิที่จะไล่เบียดเอาแก่ผู้ก่อความเสียหายเท่านั้น แต่นิติ

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 124.

¹⁹ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, หน้า 152.

²⁰ ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้, หน้า 128.

บุคคลไม่อาจอาศัยแต่เพียงมาตราดังกล่าวในการใช้สิทธิไล่เบียดได้โดยทันทีแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การที่นิติบุคคลสามารถใช้สิทธิไล่เบียดผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนได้ทุกครั้งนั้นก็ส่งผลกระทบต่อ ทำให้นิติบุคคลหนึ่งซึ่งมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา กลับไม่ต้องมีความ รับผิดชอบ เพราะถึงอย่างไรผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลที่มีฐานะเป็นเพียงผู้แสดงออก ซึ่งความประสงค์ของนิติบุคคลก็ต้องรับผิดชอบอยู่ ดังนั้น หากพิจารณาตามความเห็นทางกฎหมาย ดังกล่าวที่ไม่นำกฎหมายลักษณะตัวแทนมาปรับใช้กับการใช้สิทธิไล่เบียดของนิติบุคคล เมื่อไม่มีนิติ สัมพันธ์ในลักษณะอื่นต่อกันนอกจากความเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนแล้ว องค์กร สาธารณประโยชน์ย่อมต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเอง และไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบียดเรียกคืนค่า สินไหมทดแทนจากอาสาสมัครระดับผู้บริหารได้นั้นเอง

(2) นิติสัมพันธ์และความรับผิดชอบระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครระดับผู้ ให้บริการ

อาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดโดยตรงกับบุคคลภายนอกผู้ได้รับ การช่วยเหลือนั้นไม่มีอำนาจหน้าที่กระทำการหรือจัดการแทนองค์กรสาธารณประโยชน์จึงไม่มีฐานะ เป็นผู้แทนนิติบุคคล อีกทั้งยังไม่ได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจให้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหาร จัดการแทนจึงไม่มีฐานะเป็นผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล การปฏิบัติงานของอาสาสมัครระดับผู้ ให้บริการในองค์กรสาธารณประโยชน์จึงไม่ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มี อำนาจทำการแทนแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครระดับผู้ให้บริการทำละเมิดครบองค์ประกอบ มาตรา 420 อาสาสมัครดังกล่าวจึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัว เพราะในระหว่าง องค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้ มีอำนาจทำการแทน

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันที่ได้ศึกษาพิจารณาแล้วนั้น อาสาสมัครระดับผู้บริหารที่มีอำนาจบริหารจัดการในขอบวัตถุประสงค์ขององค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น คณะกรรมการ กรรมการ หรือผู้แทนอื่นซึ่งได้รับแต่งตั้งจากองค์กรสาธารณประโยชน์ มีนิติ สัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ดังนั้น หาก อาสาสมัครดังกล่าวทำละเมิด ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันซึ่งยึดถือทฤษฎีนิติ

บุคคลโดยสภาพ ให้ถือว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลทำละเมิดเอง และต้องรับผิดเพื่อละเมิดโดยตรงในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำละเมิดของอาสาสมัครระดับผู้บริหาร โดยไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครดังกล่าวได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครระดับผู้บริหาร ตามกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมัน จะเห็นได้ว่าอาสาสมัครระดับผู้บริหารที่มีอำนาจกระทำการบริหารจัดการองค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น คณะกรรมการ กรรมการ ผู้จัดการ มีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนด้วยกันทั้งสิ้น โดยกรณีที่อาสาสมัครดังกล่าวทำละเมิด กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันยังถือว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลทำละเมิดเอง และต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นทางกฎหมายที่ว่า การทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่นิติบุคคล เท่ากับเป็นการทำละเมิดของนิติบุคคลเอง²¹ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นในทิศทางเดียวกันและเห็นว่าเป็นข้อดีที่จะทำให้อาสาสมัครระดับผู้บริหารที่กระทำการในฐานะขององค์กรสาธารณประโยชน์และมีนิติสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะที่แตกต่างจากอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัวโดยได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในผลของนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์ซึ่งเป็นนิติบุคคลกับอาสาสมัครระดับผู้บริหารซึ่งเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน

สำหรับกรณีอาสาสมัครระดับผู้ให้บริการที่ไม่มีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ ในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน รวมถึงกรณีอาสาสมัครระดับผู้บริหารที่แม้ว่าจะมีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนแต่ผลทางกฎหมายกลับให้อาสาสมัครดังกล่าวต้องมีความรับผิดในการทำละเมิดของตนเอง นั้น ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไปว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครดังกล่าวในองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างหรือไม่ อย่างไร อันจะส่งผลทางกฎหมายและการใช้สิทธิไล่เบี่ยในความรับผิดเพื่อละเมิดทั้งขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครที่แตกต่างกันต่อไป

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 125 - 126.

4.4.2 ปัญหาหนี้สัมพันธ์และความรับผิดชอบของนายจ้างกับลูกจ้าง

อาสาสมัครระดับผู้บริหารและอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดโดยตรงกับบุคคลภายนอกในองค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละองค์กรอาจมีได้ทั้งอาสาสมัครที่มีฐานะเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน และอาสาสมัครที่ไม่มีฐานะเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ซึ่งการปฏิบัติงานของอาสาสมัครจะส่งผลทางกฎหมายและความรับผิดชอบที่แตกต่างกันทั้งต่อองค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครเอง ทั้งนี้ ในการพิจารณาความรับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์ว่าจะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครหรือไม่นั้น ต้องวิเคราะห์หนี้สัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครให้ได้ก่อนว่า อาสาสมัครมีฐานะเป็นลูกจ้างขององค์กรสาธารณประโยชน์หรือไม่ อย่างไร โดยวิเคราะห์จากการได้รับเงินจ้างหรือค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน เนื่องจากหนี้สัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานที่ทำให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้างตามกฎหมายไทยนั้นต้องมีเงินจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปตัวเงิน วัตถุหรือสิ่งของก็ตาม หากไม่มีการจ่ายเงินจ้างหรือค่าตอบแทนเลย แต่เป็นการทำให้เปล่า ย่อมไม่ใช่การจ้างแรงงาน

ในกรณีที่อาสาสมัครได้รับเงินจ้างหรือค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปตัวเงิน เป็นเงินจ้างหรือค่าตอบแทนจำนวนเพียงเล็กน้อยที่ไม่สามารถเทียบเท่ากับมูลค่าของการทำงานที่ทำได้อย่างแท้จริงหรือในอัตราที่เพียงพอแก่การดำรงชีพเพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเท่านั้น หรือในรูปของวัตถุหรือสิ่งของ เช่น การให้อาหารที่แพคเกจสวยงาม เครื่องแต่งกาย เป็นต้น และโดยเจตนาที่แท้จริงของอาสาสมัครแต่เริ่มแรกจะไม่คาดหวังผลตอบแทนก็ตาม ตามกฎหมายไทยก็ยังถือว่าอาสาสมัครดังกล่าวมีฐานะเป็นลูกจ้างขององค์กรสาธารณประโยชน์ และมีหนี้สัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานต่อกัน เพราะอาสาสมัครได้รับเงินจ้างหรือค่าตอบแทนที่เป็นการตอบแทนการทำงานของอาสาสมัครตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

การได้รับเงินจ้างหรือค่าตอบแทนในกรณีดังกล่าวยังรวมถึงการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานในองค์กรธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์มุ่งแสวงหากำไรและไม่ใช่องค์กรสาธารณประโยชน์ด้วย เช่น โครงการพนักงานอาสาสมัครที่รณรงค์ให้พนักงานอุทิศตนเป็นอาสาสมัครเพื่อเข้าร่วมกับบริษัทในการทำกิจกรรมซึ่งแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เป็นต้น

ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครที่มีฐานะเป็นลูกจ้างขององค์กรสาธารณประโยชน์ทำละเมิดในทางการที่จ้าง องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนายจ้างจึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการทำละเมิดของอาสาสมัครดังกล่าว และสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้

อย่างไรก็ตาม ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมัน ที่ได้ศึกษามาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่อาสาสมัครได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนจำนวนเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ ได้รับค่าตอบแทนไม่เกิน 500 เหรียญสหรัฐต่อปีตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และได้รับค่าตอบแทนไม่เกิน 500 ยูโรต่อปีตามกฎหมายเยอรมัน จะถือเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามหลักเกณฑ์การคุ้มครองที่ได้จะได้อภิปรายเปรียบเทียบในหัวข้อต่อ ๆ ไป

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันแล้วจะเห็นได้ว่า โดยเหตุที่นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานในกฎหมายไทยจะต้องมีสินจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นสำคัญ ดังนั้น อาสาสมัครที่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนแม้เป็นเพียงจำนวนเล็กน้อยเทียบไม่ได้กับมูลค่าการทำงานที่ทำ ก็เรียกได้ว่าเป็นสินจ้างหรือค่าตอบแทนแล้ว อาสาสมัครจึงมีฐานะเป็นลูกจ้างและมีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนายจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่านิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด เพราะถึงแม้ว่าผลทางกฎหมายจะทำให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครก็ตาม แต่องค์กรสาธารณประโยชน์ก็ยังสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ เช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ผลทางกฎหมายดังกล่าวเป็นผลเสียทำให้อาสาสมัครไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าที่ควร เนื่องจากอาสาสมัครยังคงต้องรับผิดชอบส่วนตัวจากการใช้สิทธิไล่เบี่ยขององค์กรสาธารณประโยชน์ในทุกกรณีอยู่นั่นเองและไม่ได้มีผลประการอื่นใดที่แตกต่างจากกรณีอาสาสมัครที่ไม่มีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานกับองค์กรสาธารณประโยชน์เลย

นอกจากผลทางกฎหมายของนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครที่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนแม้เป็นเพียงจำนวนเล็กน้อย อันทำให้อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวแล้ว ผู้เขียนยังเห็นต่างออกไปอีกในการพิจารณานิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างว่า สินจ้างหรือค่าตอบแทนที่สมควรจะเข้าลักษณะเป็นการต่างตอบแทน

แผนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตามสัญญาจ้างแรงงานนั้นต้องเป็นกรณีสินจ้างหรือค่าตอบแทนที่มีความสอดคล้อง สมดุล และสามารถเทียบเท่าได้กับการงานที่ทำอย่างแท้จริง แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วสินจ้างหรือค่าตอบแทนจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความตกลงระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างด้วยกันก็ตาม แต่สำหรับเงินเพียงจำนวนเล็กน้อยที่อาสาสมัครได้รับและไม่สามารถเทียบมูลค่ากับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้เลย ย่อมไม่อาจเรียกว่าเป็นสินจ้างหรือค่าตอบแทนที่เป็นผลตอบแทนของการปฏิบัติงานหรือเป็นการตอบแทนแรงงานของอาสาสมัครได้ แต่เป็นเพียงสินน้ำใจที่อาสาสมัครได้รับจากองค์กรสาธารณประโยชน์ในการเข้าร่วมปฏิบัติงานเท่านั้น หากพิจารณาตามความเห็นดังนี้แล้วสินน้ำใจที่อาสาสมัครได้รับก็เป็นเพียงเงินจำนวนเล็กน้อยที่ไม่ถือเป็นสินจ้างหรือค่าตอบแทน และอาสาสมัครไม่มีฐานะเป็นลูกจ้างที่จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครตามสัญญาจ้างแรงงานแต่อย่างใดเลยด้วย อาสาสมัครจึงต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว

นอกจากนี้ ในประเด็นการได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนเพียงจำนวนเล็กน้อย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันยังมีแนวคิดที่แตกต่างจากกฎหมายไทย โดยกำหนดให้อาสาสมัครที่ได้รับค่าตอบแทนไม่เกิน 500 เหรียญสหรัฐต่อปีตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา หรืออาสาสมัครที่ได้รับค่าตอบแทนไม่เกิน 500 ยูโรต่อปีตามกฎหมายเยอรมัน ก็ถือว่าเป็นอาสาสมัคร ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นข้อดีเพราะจะทำให้อาสาสมัครที่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนจำนวนเพียงเล็กน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพยังคงเป็นอาสาสมัครที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในทำนองเดียวกับอาสาสมัครที่ไม่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนเลย กล่าวคือ อาสาสมัครดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายไม่ให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว และองค์กรสาธารณประโยชน์ไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้อีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แห่งการคุ้มครองที่ควบคู่กันระหว่างบุคคลภายนอกผู้เสียหายที่ยังคงได้รับชดใช้เยียวยาความเสียหายจากองค์กรสาธารณประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันกฎหมายก็ยังให้ความคุ้มครองอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง ในกรณีที่อาสาสมัครดังกล่าวทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในหัวข้อต่อ ๆ ไป

สำหรับอาสาสมัครที่ไม่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างใดเลยหรือโดยพฤติการณ์ของอาสาสมัครสามารถคาดหมายได้ว่าเป็นการทำให้เปล่า การปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์นั้นย่อมไม่เป็นสัญญาจ้างแรงงาน และไม่เข้าลักษณะสัญญาต่างตอบแทน เพราะในขณะที่อาสาสมัคร

ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่มีสถานะทางกฎหมายเป็นลูกหนี้ที่จะต้องจ่ายสินจ้างหรือค่าตอบแทนให้กับอาสาสมัครแต่อย่างใด จึงไม่ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ดังนั้น การทำละเมิดครบองค์ประกอบมาตรา 420 ของอาสาสมัครดังกล่าว องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ได้เป็นนายจ้างจึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับอาสาสมัคร แต่อาสาสมัครดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัว

ส่วนกฎหมายสหรัฐอเมริกา องค์กรไม่แสวงหากำไรยังคงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของบุคคลที่ทำงานให้เปล่าโดยไม่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างอาสาสมัครด้วย²² โดยไม่ได้รับการปลดเปลื้องจากความรับผิดในการทำละเมิดของอาสาสมัคร ขณะที่กฎหมายเยอรมัน บุคคลที่ทำงานให้เปล่าโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างอาสาสมัครก็ถือว่ามีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงาน²³ องค์กรไม่แสวงหากำไรจึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครเช่นกัน

ผลทางกฎหมายกรณีความรับผิดขององค์กรไม่แสวงหากำไรในการทำละเมิดของอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันตามที่ได้ศึกษาพิจารณามาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าคล้ายคลึงกับกฎหมายไทย กล่าวคือ เมื่อองค์กรไม่แสวงหากำไรได้รับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ กล่าวคือ อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวเช่นเดียวกับกฎหมายไทย อย่างไรก็ตาม กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันยังมีกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ที่แตกต่างไปจากกฎหมายไทยทำให้อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว ตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในหัวข้อต่อ ๆ ไป

สำหรับอาสาสมัครที่ไม่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างใดเลยในการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์จึงไม่ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้างนั้น ถึงแม้ว่าการพิจารณานิติสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานในกฎหมายไทยยังต้องพิจารณาอำนาจควบคุมบังคับบัญชาขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีต่ออาสาสมัครด้วยก็ตาม แต่ผู้เขียนเห็นว่า ไม่ว่าจะองค์กรสาธารณประโยชน์จะมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือ

²² Restatement (Third) of Agency (2006) § 7.07 (3) (b)

²³ B.S. Markesinis, *A Comparative Introduction to the German Law of Torts*. p.679.

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครหรือไม่ก็ตาม แต่ด้วยเหตุที่นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานในกฎหมายไทยให้ความสำคัญกับการได้รับเงินจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นหลัก ตามมาตรา 575 บัญญัติว่า “.....นายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้”²⁴ ดังนั้น การสั่งการอย่างไรก็ได้ขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีต่ออาสาสมัครอันแสดงให้เห็นถึงอำนาจควบคุมบังคับบัญชาขององค์กรสาธารณประโยชน์ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครขึ้นมา หากปราศจากสาระสำคัญในการได้รับเงินจ้างหรือค่าตอบแทนของอาสาสมัครจากองค์กรสาธารณประโยชน์ ประกอบกับตามที่ได้ศึกษาพิจารณามาแล้วนั้น ผลทางกฎหมายของนิติสัมพันธ์ดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเพราะองค์กรสาธารณประโยชน์ยังสามารถใช้สิทธิไล่เบียดอาสาสมัครได้ ดังนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่จำเป็นต้องพิเคราะห์ประเด็นความมีอยู่ในอำนาจควบคุมบังคับบัญชาขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่ออาสาสมัครอย่างใด

4.4.3 ปัญหานิติสัมพันธ์และความรับผิดชอบของตัวการกับตัวแทน

ด้วยลักษณะของนิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนมีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกัน ดังเห็นได้จากกฎหมายให้นำความรับผิดชอบของนายจ้างร่วมกับลูกจ้างที่ทำละเมิดมาปรับใช้กับความรับผิดชอบของตัวการร่วมกับตัวแทนที่ทำละเมิดได้โดยอนุโลม²⁵ นอกจากนี้ ตามที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้ลูกจ้างที่กระทำการในกิจการของนายจ้างย่อมเป็นตัวแทนของนายจ้างด้วย²⁶ และเมื่อโจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบในฐานะนายจ้างร่วมกับผู้ทำละเมิดในฐานะลูกจ้าง ศาลมีอำนาจพิพากษาให้ลูกจ้างร่วมรับผิดชอบในฐานะตัวการได้ไม่เกินคำฟ้อง²⁷ ก็แสดงให้เห็นถึงความใกล้เคียงกันของนิติสัมพันธ์ทั้งสองลักษณะดังกล่าว ดังนั้น นอกจากการวิเคราะห์นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครว่ามีลักษณะเป็นการจ้างแรงงานหรือไม่อย่างไร ตามที่ได้ศึกษาแล้วนั้น ยังต้องวิเคราะห์ความเป็นตัวการตัวแทนต่อกันด้วย เพราะอาจเป็นไปได้ว่าอาสาสมัครที่ไม่มีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ตามสัญญาจ้างแรงงาน แต่ก็อาจมีนิติสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของตัวการตัวแทนได้ เนื่องจากนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนไม่จำเป็นต้องมีเงินจ้างหรือค่าตอบแทน กล่าวคือ การเป็นตัวแทนอาจไม่ได้รับบำเหน็จก็ได้ อีกทั้งตัวแทน

²⁴ มาตรา 575 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

²⁵ มาตรา 427 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1653/2500

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2924/2516

ยังมีอิสระที่จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจจากตัวการ โดยตัวการไม่จำเป็นต้องมีอำนาจควบคุมบังคับบัญชาอย่างนิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

ทั้งนี้ ในการพิจารณาความรับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์ว่าจะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครหรือไม่นั้น ต้องวิเคราะห์นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครให้ได้ก่อนว่า อาสาสมัครมีฐานะเป็นตัวแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์หรือไม่ อย่างไร โดยวิเคราะห์จากการทำการแทนของตัวแทนในการติดต่อกับบุคคลภายนอกและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะทางกฎหมายของตัวการ และวิเคราะห์จากการแสดงออกของตัวแทนและความเข้าใจโดยสุจริตของบุคคลภายนอกด้วย เนื่องจากนิติสัมพันธ์ที่จะทำให้ตัวการต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของตัวแทนตามกฎหมายไทยนั้นต้องมีการแสดงออกให้บุคคลภายนอกทั่วไปเข้าใจโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายได้ว่า มีการตกลงมอบหมายหรือมอบอำนาจให้ทำการแทนในระหว่างตัวการกับตัวแทนต่อกันเป็นสำคัญ ส่วนการทำการแทนของตัวแทนต้องติดต่อกับบุคคลภายนอกหรือไม่นั้น ยังคงมีความเห็นทางกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกันอยู่ตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

(1) การติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกของอาสาสมัคร

ตัวแทนต้องดำเนินการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกหรือไม่นั้นยังคงมีความเห็นทางกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ไม่สอดคล้องกันตามที่ได้ศึกษามาแล้ว อย่างไรก็ตาม ด้วยความเคารพอย่างสูงต่อคำพิพากษาศาลฎีกาและความเห็นทางกฎหมายที่ว่า ตัวแทนไม่จำเป็นต้องดำเนินการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก²⁸ นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ความสำคัญของการที่ตัวการมอบหมายหรือมอบอำนาจให้ตัวแทนทำกิจการก็เพื่อให้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องตัวแทนจะต้องมีด้วยกัน 3 ฝ่าย ได้แก่ ตัวการ ตัวแทน และบุคคลภายนอก²⁹ มิฉะนั้นหากกิจการที่ตัวแทนทำการแทนตัวการไม่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกแล้ว จะเรียกว่าเป็นตัวแทนได้อย่างไร และจะถือว่าตัวแทนกระทำการแทนตัวการในเรื่องใดได้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประกอบกับลักษณะและอำนาจทำการแทนของตัวแทนที่ต้องมีผลต่อฐานะทางกฎหมายของตัวการแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า หากตัวแทนไม่ต้องติดต่อกับบุคคลภายนอกแล้ว กิจการที่ตัวแทนทำจะมีผล

²⁸ สถิตย์ เล็งโรสง, "สัญญาตัวแทน." หน้า 24.

²⁹ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนคำต่าง นายหน้า จ้างทำของ รับขน. หน้า 10.

เปลี่ยนแปลงฐานะทางกฎหมายของตัวการได้อย่างไร ไม่เช่นนั้นแล้วการให้ทำแทนทุกเรื่องทางสังคมก็จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับความเห็นทางกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ว่า การเป็นตัวแทนต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก หากไม่มีบุคคลภายนอกย่อมไม่ใช่ตัวแทน แต่เป็นเพียงการรับใช้หรือรับวานตามสภาพจารีตประเพณีมากกว่า

เมื่อความเห็นทางกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในประเด็นการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกยังไม่สอดคล้องกัน ในการวิเคราะห์นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครว่าเป็นตัวการตัวแทนกันหรือไม่ จึงไม่อาจพิจารณาจากการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกของอาสาสมัครได้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการพิจารณาว่าการทำการแทนของอาสาสมัครนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะทางกฎหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์หรือไม่อย่างไรด้วย ที่จะทำให้อาสาสมัครเป็นตัวแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์

สำหรับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครส่วนใหญ่แล้วถึงแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก กล่าวคือ ผู้ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัคร แต่การติดต่อสัมพันธ์ด้วยการสงเคราะห์ช่วยเหลือดังกล่าวนี้ก็ไม่一定有ผลต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะทางกฎหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์แต่อย่างใด อาสาสมัครจึงไม่มีฐานะเป็นตัวแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์ และไม่ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ในลักษณะของตัวการกับตัวแทนระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครด้วย ดังนั้น การทำละเมิดครบองค์ประกอบมาตรา 420 ของอาสาสมัครดังกล่าว องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ได้เป็นตัวการจึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับอาสาสมัคร แต่อาสาสมัครจะต้องรับผิดชอบการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัว

(2) การแสดงออกของอาสาสมัครที่มีผลต่อบุคคลภายนอก

ตามที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้เช่นให้สหกรณ์เจ้าของรถแท็กซี่ที่ยอมให้บุคคลอื่นนำรถแท็กซี่ที่มีชื่อ ตรา เครื่องหมาย หมายเลขโทรศัพท์ของสหกรณ์ติดอยู่ที่ตัวรถมาใช้วิ่งรับผู้โดยสารโดยเปิดเผย ถือว่าสหกรณ์เจ้าของรถแท็กซี่เป็นตัวการที่เชิดบุคคลอื่นเป็นตัวแทน เพราะทำ

ให้บุคคลภายนอกทั่วไปเข้าใจได้ว่าคนขับรถแท็กซี่ที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสหกรณ์เอง³⁰ ดังนั้น นิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนจึงสามารถเกิดขึ้นได้เพียงแต่มีการแสดงออกของตัวแทนที่ทำให้ บุคคลภายนอกทั่วไปเข้าใจโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายได้ว่า มีการตกลงมอบหมายหรือมอบอำนาจให้ ตัวแทนทำการแทนตัวการ

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ในองค์กรสาธารณประโยชน์ อาจถือได้ว่าอาสาสมัครเป็นตัวแทนเขตขององค์กรสาธารณประโยชน์ได้ เช่นกัน เพราะบุคคลภายนอกทั่วไปย่อมเข้าใจได้ว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นการแสดงออก ให้ปรากฏหรือเป็นการกระทำในนามหรือตัวแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์ แม้จะไม่ได้ตกลงเป็น ตัวการตัวแทนกันก็ตาม ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะตัวการจึง ต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครในฐานะตัวแทนเขต

อย่างไรก็ตาม ด้วยความเคารพอย่างสูงต่อคำพิพากษาศาลฎีกาและความเห็นทาง กฎหมายดังกล่าว ผู้เขียนเข้าใจว่า เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายเรื่องตัวแทนเขตมุ่งคุ้มครองรักษา ผลประโยชน์ของบุคคลภายนอกผู้สุจริตให้ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายเป็นสำคัญ จึงทำให้ สหกรณ์เจ้าของรถแท็กซี่ในฐานะตัวการต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของคนขับรถแท็กซี่ในฐานะ ตัวแทนเขตต่อบุคคลภายนอก แต่ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นการตีความที่กว้างและไกลเกินไป กว่าความหมายและขอบเขตความรับผิดชอบของตัวการรวมถึงลักษณะของนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับ ตัวแทน เพราะตามมาตรา 427 เป็นเพียงบทยกเว้น³¹ ให้ตัวการต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของ ตัวแทนตามความสัมพันธ์พิเศษที่มีต่อกันระหว่างตัวการกับตัวแทนเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ตัวการไม่ได้เป็น ผู้ทำละเมิดเอง ดังนั้น จะตีความบทยกเว้นกฎหมายให้ตัวแทนเขตมีความหมายอย่างกว้างเพียงเพื่อ การชดใช้เยียวยาความเสียหายอย่างเดียวจึงต้องให้บุคคลอื่นมาร่วมรับผิดชอบด้วยคงไม่ได้ เพราะการ ตีความบทกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้นต้องตีความโดยจำกัดเคร่งครัดและจะใช้บังคับได้เฉพาะกรณีที่มี กฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงอย่างชัดแจ้งเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วการตีความอย่างกว้างจะทำให้บทยกเว้น

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3147/2532, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 944/2536, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2001/2537, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1627/2544, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 872/2546 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7673/2550

³¹ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกครได้. หน้า 192.

กลายเป็นบทหลักในที่สุด และหากในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครที่แม้จะไม่เข้าลักษณะนิติสัมพันธ์อย่างใดแล้ว แต่ก็ยังให้ถือว่าเป็นตัวการตัวแทนต่อกันตามการตีความกฎหมายแล้ว นั้นผู้เขียนเห็นว่าอาจแปรเปลี่ยนไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่า ความเป็นตัวการตัวแทนในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครนั้นก็ไม่ได้ทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในผลของนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนและไม่ได้ทำให้อาสาสมัครหลุดพ้นจากความรับผิดเป็นส่วนตัวได้แต่อย่างใด เพราะผลสุดท้ายในการทำละเมิดของตัวแทนเขต องค์กรสาธารณประโยชน์ยังสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้เช่นเดียวกับการทำละเมิดของตัวแทนทั่ว ๆ ไป กรณีต่างจากการเข้าทำสัญญาของตัวแทนเขตกับบุคคลภายนอกที่มีผลทำให้เฉพาะตัวการเท่านั้นต้องผูกพันรับผิดต่อบุคคลภายนอก³² ส่วนตัวแทนเขตไม่ต้องร่วมรับผิดกับตัวการด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น แม้การตีความตามคำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีการแสดงออกของตัวแทนที่ทำให้บุคคลภายนอกทั่วไปเข้าใจว่าได้รับมอบหมายหรือมอบอำนาจให้ทำการแทน จึงเป็นตัวแทนเขต อย่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในนามขององค์กรสาธารณประโยชน์ แต่ก็ยังมีความเห็นทางกฎหมายกรณีผลแห่งความรับผิดของตัวการในการทำละเมิดของตัวแทนเขตที่น่าสนใจแตกต่างออกไปอีกว่า ตัวการต้องรับผิดร่วมในการทำละเมิดของตัวแทนก็ต่อเมื่อมีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาต่อกันในฐานะของตัวการและตัวแทนอย่างแท้จริง³³ ส่วนตัวแทนเขตเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายแต่ไม่ได้เกิดโดยผลของสัญญาตัวแทน จึงไม่ถือเป็นตัวแทน และไม่ต้องพิจารณาความรับผิดของตัวการในการทำละเมิดของตัวแทนตามมาตรา 427 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เลย³⁴ เพราะไม่สามารถนำหลักกฎหมายปิดปากมาปรับใช้ให้ตัวแทนเขตต้องรับผิดเพื่อละเมิดต่อบุคคลภายนอกได้แต่อย่างใด

เช่นนี้ เมื่อพิจารณาตามความเห็นทางกฎหมายดังกล่าวประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วจะเห็นได้ว่า หากอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ซึ่งอาจได้รับการตีความตามคำพิพากษาศาลฎีกาว่าเป็นตัวแทนเขตได้ทำละเมิด ผลทางกฎหมายตามความเห็นดังกล่าวก็ยัง

³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1522/2535 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2305/2542

³³ กมล สนธิเกษตริน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า. หน้า 100.

³⁴ ประสิทธิ์ โฉมวิไลกุล, "ความรับผิดในการทำละเมิดของผู้อื่น ตัวการ-ตัวแทน." หน้า 63.

เป็นคุณต่ออาสาสมัครทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว เพราะตัวแทนเขตไม่จัดอยู่ในประเภทของตัวแทนประเภทหนึ่ง และหลักกฎหมายปิดปากก็จะนำมาใช้ในเรื่องละเมิดไม่ได้ แต่องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะตัวการยังคงต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเช่นเดิม

จากการวิเคราะห์นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครในความเป็นตัวการตัวแทนต่อกันแล้วจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ไม่เข้าลักษณะเป็นการทำการแทนที่มีผลต่อฐานะทางกฎหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์ เมื่ออาสาสมัครทำละเมิดจึงต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัว ส่วนในกรณีที่หากพิจารณาว่าอาสาสมัครเป็นตัวแทนเขตขององค์กรสาธารณประโยชน์และมีนิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทนต่อกันนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ผลทางกฎหมายตามคำพิพากษาศาลฎีกา อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว เว้นแต่จะปรับใช้การตีความผลทางกฎหมายตามความเห็นอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่นำหลักกฎหมายปิดปากมาใช้ในเรื่องละเมิดซึ่งส่งผลดีต่ออาสาสมัครให้ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวเลย ซึ่งยังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยตามความเห็นทางกฎหมายดังกล่าว ดังนั้น นิติสัมพันธ์และความรับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะตัวการในการทำละเมิดของอาสาสมัครในฐานะตัวแทนเขต ก็ยังมีผลให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวอยู่นั่นเอง

เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครตามกฎหมายไทยแล้วนั้น สามารถพิจารณาได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร ได้แก่ นิติสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ในอาสาสมัครระดับผู้บริหาร เช่น คณะกรรมการสมาคม คณะกรรมการมูลนิธิ ผู้จัดการสมาคม ผู้จัดการมูลนิธิ เป็นต้น นิติสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ในอาสาสมัครระดับผู้ให้บริการที่ได้รับสินจ้างหรือค่าตอบแทนจากองค์กรสาธารณประโยชน์ นิติสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทน ตามความเห็นทางกฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยให้การแสดงออกของตัวแทนต่อบุคคลภายนอกทำให้เป็นที่เข้าใจได้ว่าเป็นตัวแทนของตัวการถือเป็นตัวแทนเขต

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครจะมีนิติสัมพันธ์ต่อกัน แต่เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด ผลทางกฎหมายของแต่ละนิติสัมพันธ์ก็ยังคงทำให้อาสาสมัครต้องรับผิดเป็นส่วนตัว เพราะองค์กรสาธารณประโยชน์ยังสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ ความรับผิดร่วมขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำละเมิดของอาสาสมัครไม่มีผลทำให้อาสาสมัครหลุดพ้นจากความรับผิดเพื่อละเมิด อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเองโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากผลของนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครแต่อย่างใด

(2) กลุ่มที่ไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร ทั้งกรณีไม่มีนิติสัมพันธ์ในลักษณะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน ในอาสาสมัครระดับผู้ให้บริการที่ไม่มีอำนาจบริหารจัดการหรือกระทำการในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน หรือไม่มีนิติสัมพันธ์ในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง ในอาสาสมัครระดับผู้ให้บริการที่ไม่ได้รับ薪金หรือค่าตอบแทนอย่างใดจากองค์กรสาธารณประโยชน์ หรือหากตีความว่าอาสาสมัครไม่มีนิติสัมพันธ์ในลักษณะของตัวการกับตัวแทน ดังนั้น อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์จึงต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัว แม้จะเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะก็ตาม

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเพื่อส่วนรวมให้องค์กรสาธารณประโยชน์นั้น นอกจากอาสาสมัครจะต้องรับผิดในการทำละเมิดของตนเองเป็นส่วนตัวแล้ว ยังอาจกล่าวต่อไปได้ว่าอาสาสมัครไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไทย ไม่ว่าจะ เป็นกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขตามกฎหมายที่จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในหัวข้อต่อไป

4.5 ปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

ตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครแล้วนั้นแสดงให้เห็นได้ว่า ในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับ

อาสาสมัครบางประเภท เช่น อาสาสมัครระดับผู้ให้บริการที่ไม่ได้รับ薪金หรือค่าตอบแทน เป็นต้น ไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทน หรือนายจ้างกับลูกจ้าง หรือตัวการกับตัวแทน ส่วนอาสาสมัครบางประเภท เช่น อาสาสมัครระดับผู้บริหาร แม้ว่าจะมีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในลักษณะดังกล่าว แต่ผลทางกฎหมายในท้ายที่สุด อาสาสมัครก็ยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเองเป็นส่วนตัวตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในความรับผิดเพื่อละเมิด ประกอบกับ ตามกฎหมายไทยไม่ว่าจะเป็นกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายเฉพาะตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์มาแล้วใน บทที่ 2 นั้นก็สามารถพิสูจน์แสดงให้เห็นได้ว่า ไม่มีบทบัญญัติที่คุ้มครองอาสาสมัครให้ได้รับการยกเว้น จากความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว ปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงมีผลให้การทำละเมิดของ อาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์นั้น อาสาสมัครจะต้องรับผิดเป็นส่วนตัวโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

4.5.1 ปัญหาหลักเกณฑ์การคุ้มครอง

(1) การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

การคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการยกเว้นความรับผิดนั้น มีความเห็นทางกฎหมายของนักนิติศาสตร์ที่ไม่สอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ต้องเป็นการทำละเมิดครบองค์ประกอบเสียก่อน เนื่องจากการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นครบองค์ประกอบละเมิดแล้ว จึงเป็นความผิดละเมิด³⁵ ซึ่งหากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม อาสาสมัครจึงจะไม่ต้องรับผิด ทั้งนี้ ด้วยความเคารพอย่างสูงต่ออีกความเห็นทางกฎหมายหนึ่งที่ว่า การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นนั้นจะไม่ใช่ความผิดละเมิด³⁶ โดยมีผลเป็นการยกเว้นทั้งองค์ประกอบความผิดและยังได้รับการยกเว้นความรับผิดอีกนั้น ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้จะทำให้การกระทำเช่นว่าไม่เป็นการทำละเมิดเลยเพราะเป็นการกระทำโดยชอบที่กฎหมายให้อำนาจกระทำได้ก็ตาม อันเป็นการคุ้มครองอาสาสมัครอย่างหนึ่งตั้งแต่ในส่วนขององค์ประกอบความผิดละเมิด แต่อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะพิจารณาว่าการกระทำของอาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่ามีลักษณะ

³⁵ ศนันทกรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกวรได้, หน้า 338.

³⁶ ไพจิตร ปุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย, หน้า 246.

เข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขในหลักกฎหมายนิรโทษกรรมหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นต่อไปว่า การปฏิบัติงานส่วนใหญ่ของอาสาสมัครนั้นก็มีลักษณะที่ไม่เป็นไปตามองค์ประกอบที่จะได้รับยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม กล่าวคือ ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้ในบางกรณี ซึ่งส่งผลให้ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม อาสาสมัครก็ไม่ได้รับการคุ้มครองเช่นเดิม

นอกจากนี้ ผลของหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ไม่ว่าจะจะเป็นตามความเห็นทางกฎหมายที่ให้มีผลยกเว้นความรับผิด หรือตามความเห็นทางกฎหมายที่ให้มีผลยกเว้นความผิดละเมิดก็ตาม ล้วนแล้วแต่ทำให้ผู้กระทำซึ่งในที่นี้คืออาสาสมัคร ได้รับการยกเว้นความรับผิดหรือรับผิดอย่างจำกัดตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขเช่นเดียวกันนั่นเอง

ดังนั้น แม้ว่าหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นบทบัญญัติทั่วไปที่คุ้มครองบุคคลในการกระทำที่มีเหตุผลพิเศษบางประการ อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ผู้เขียนจะได้พิจารณาแสดงให้เห็นถึงปัญหาว่า หลักเกณฑ์เงื่อนไขตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมยังไม่ครอบคลุมและบางกรณีไม่สามารถนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะได้เป็นการเฉพาะ ทั้งลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอาจมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลอื่นได้ กล่าวคืออาสาสมัครยังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมนั่นเอง

(ก) การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 วรรคหนึ่ง เป็นกรณีอาสาสมัครทำละเมิดต่อบุคคลอื่น เพื่อป้องกันความเสียหายจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่ออาสาสมัครเอง ทรัพย์สิน หรือบุคคลอื่น ทั้งนี้ ต้องไม่ใช่การกระทำต่อบุคคลต้นเหตุให้ต้องป้องกันซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นทางกฎหมายที่ว่า ผู้กระทำมีอำนาจกระทำต่อบุคคลต้นเหตุให้ต้องป้องกันได้โดยชอบด้วยกฎหมายเพราะเป็นการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น จึงไม่เป็นการทำละเมิด เมื่อไม่เป็นความผิดละเมิดแล้วจึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาหลักกฎหมายนิรโทษกรรมซึ่งเป็นการยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำ เพราะผู้กระทำไม่มีความผิดเสียแล้ว ดังนี้ จะให้ผู้กระทำได้รับการยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมซ้ำอีกได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม สืบเนื่องจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครส่วนใหญ่มักเป็นความปรารถนาดีของอาสาสมัครเองในการช่วยเหลือสังคมหรือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ประสบเหตุจากสาธารณภัย โดยไม่จำกัดว่าการช่วยเหลือนั้นจะต้องมีจุดเริ่มต้นที่มาจากกรกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอันเป็นเหตุให้อาสาสมัครต้องป้องกันแต่อย่างใด เพราะการช่วยเหลือของอาสาสมัครเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ในกรณีหากอาสาสมัครทำละเมิดต่อบุคคลอื่นโดยไม่ได้มีที่มาจากกรป้องกันภัยอันตราย เช่น อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือดูแลเด็กเล็ก ซึ่งเป็นความประสงค์ดีของอาสาสมัครเอง ทั้งที่ยังไม่มีเหตุภัยอันตรายใดเกิดขึ้นให้อาสาสมัครต้องป้องกัน หากปรากฏต่อมาว่าอาสาสมัครไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในขณะที่เล่นกับเด็ก ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายของเด็กเล็ก อาสาสมัครย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายนิรโทษกรรม

(ข) การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 วรรคหนึ่ง เป็นกรณีที่อาสาสมัครได้กระทำตามคำสั่งซึ่งชอบด้วยกฎหมาย แต่คำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวเป็นการสั่งการที่ให้กระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น อาสาสมัครกระทำการตามคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งสั่งการให้อาสาสมัครร่วมแรงกันสร้างทำนบกั้นน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วมชุมชนบนพื้นที่ส่วนบุคคลของชาวบ้านรายหนึ่ง แม้คำสั่งดังกล่าวจะเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจออกคำสั่งได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่เนื้อหาของคำสั่งดังกล่าวเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของชาวบ้านรายดังกล่าวจึงเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัคร ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดขึ้นจากคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย กรณีเช่นนี้อาสาสมัครยังได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

อย่างไรก็ตาม สำหรับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเอกชน ไม่มีเจ้าพนักงานผู้ออกคำสั่งที่ใช้อำนาจตามกฎหมาย กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายให้อำนาจบุคคลใดบุคคลหนึ่งในการสั่งการภายในองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นพิเศษที่จะทำให้เป็นคำสั่งของผู้มีอำนาจออกคำสั่งตามกฎหมาย มีแต่เพียงความเต็มใจช่วยเหลือของอาสาสมัครตามความถนัดและความมุ่งหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์เท่านั้น หากปรากฏต่อมาว่า

อาสาสมัครทำละเมิดที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย อาสาสมัครย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

(ค) การทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยฉุกเฉินตามมาตรา 450 มุ่งเน้นกรณีอาสาสมัครทำให้บุบสลายหรือทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยอันตรายสาธารณะหรือภัยอันตรายจากทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวม ตนเอง หรือบุคคลอื่น แต่ต้องเป็นภัยอันตรายที่มีมาโดยฉุกเฉิน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครจะเป็นการป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อส่วนรวมเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก แต่เชื่อว่าภัยอันตรายนั้นจะเกิดขึ้นโดยฉุกเฉินเร่งด่วนและทำให้อาสาสมัครต้องรีบเร่งกระทำจึงต้องทำลายทรัพย์สินเพื่อป้องกันภัยเสมอไป หากปรากฏต่อมาว่าอาสาสมัครทำละเมิดโดยไม่ได้มีที่มาจากการป้องกันภัยฉุกเฉิน ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

(ง) การใช้กำลังป้องกันเพื่อให้สมดังสิทธิตามมาตรา 451 เป็นกรณีอาสาสมัครใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตนที่มีอยู่ตามกฎหมาย โดยความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือได้ทันท่วงที ในขณะที่การปฏิบัติงานของอาสาสมัครมักเป็นการช่วยเหลือเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่เพื่ออาสาสมัครเอง จึงไม่สามารถปรับใช้หลักกฎหมายนิรโทษกรรมในกรณีนี้ซึ่งมีเงื่อนไขจำกัดกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้

(จ) การจับและยึดสัตว์ของผู้อื่นไว้เพื่อประกันความเสียหายตามมาตรา 452 ในกรณีที่อาสาสมัครซึ่งไม่ใช่ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์เข้าจับและยึดสัตว์ซึ่งเป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นไว้แทนผู้ครองเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายจากสัตว์ กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า การจับและยึดสัตว์ไว้โดยอาสาสมัครเสมือนเป็นการวานให้อาสาสมัครทำแทนผู้ครองอสังหาริมทรัพย์³⁷ ทั้งการกระทำของอาสาสมัครเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ครองที่จะไม่ให้เกิดความเสียหายจากสัตว์เป็นสำคัญ ในกรณีดังกล่าวอาสาสมัครจึงควรได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมเช่นเดียวกับผู้ครอง³⁸

³⁷ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539, หน้า 255 - 256.

³⁸ ศนันทกรม์ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้, หน้า 354.

อย่างไรก็ตาม ความเป็นไปได้ที่อาสาสมัครจะจับ ยึด หรือฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นประกัน ความเสียหายเกิดขึ้นได้ไม่มากนัก เนื่องจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครมักเป็นการช่วยเหลือเพื่อ รักษาและบรรเทาความเดือดร้อนเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือสัตว์ ไม่ใช่เพื่อทำลายหรือจับไว้ เป็นประกัน จึงไม่สามารถปรับใช้หลักกฎหมายนิรโทษกรรมในกรณีนี้ซึ่งมีเงื่อนไขจำกัดกับการ ปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้

ผู้เขียนเห็นว่า หลักกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวไม่ได้มีผลต่อการคุ้มครองอาสาสมัคร ถึงขนาดที่ว่าไม่สามารถปรับใช้หลักกฎหมายนิรโทษกรรมกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้เลย เพียงแต่สามารถปรับใช้ได้ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขในกรณีจำกัด ประกอบกับข้อเท็จจริงและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการทำละเมิดของอาสาสมัครในระหว่างการทำงานส่วนใหญ่ไม่มีลักษณะ เป็นไปตามองค์ประกอบที่จะได้รับยกเว้นความรับผิดชอบตามที่กฎหมายบัญญัติ จนอาจกล่าวได้ว่าแทบจะ ไม่มีบทบัญญัติใดเลยที่ให้ความคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด อีกทั้งวัตถุประสงค์ของ หลักกฎหมายนิรโทษกรรมนั้นมุ่งคุ้มครองการทำละเมิดที่เกิดขึ้นในกรณีทั่วไปเป็นหลัก ไม่ได้มุ่ง คุ้มครองการทำละเมิดของอาสาสมัครเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ในกรณีที่อาสาสมัครทำละเมิดเป็น ประการอื่นนอกจากหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่บัญญัติตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมนี้แล้ว อาสาสมัครย่อม ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว

การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและ กฎหมายเยอรมันที่มีหลักเกณฑ์เงื่อนไขคล้ายคลึงกับกฎหมายไทย ได้แก่ การป้องกันตนเองหรือบุคคล อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลอื่นตามกฎหมาย สหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน และการช่วยเหลือตนเองตามกฎหมายเยอรมัน ทั้งนี้ อาจมี รายละเอียดการใช้บังคับกฎหมายแต่ละประเทศที่แตกต่างกันนั้น จะเห็นได้ว่า หากเป็นการช่วยเหลือ บุคคลอื่นด้วยความปรารถนาดีหรือเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติที่ไม่ได้มีที่มาจากกรกระทำผิดของ บุคคลอื่นก่อน แล้วปรากฏว่าอาสาสมัครทำละเมิด อาสาสมัครก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลัก กฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันเช่นกัน

ส่วนการกระทำต่อทรัพย์สินที่อาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษ กรรมนั้น ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกามีการป้องกันทรัพย์สินโดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ต้องเป็นการ

ป้องกันทรัพย์สินของอาสาสมัครเอง และการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะที่จำกัดเฉพาะการทำละเมิดต่อทรัพย์สินประเภทที่ดินเท่านั้น ขณะที่กฎหมายไทยมีการทำลายทรัพย์สินของบุคคลอื่นเพื่อป้องกันภัยอันตรายที่มีมาโดยฉุกเฉิน และการจับและยึดสัตว์ของผู้อื่นเพื่อประกันความเสียหาย ที่ทำให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มีข้อเท็จจริงสอดคล้องกับบทบัญญัติดังกล่าวได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ส่วนกฎหมายเยอรมันมีการกระทำต่อทรัพย์สินเพื่อป้องกันตนเองหรือบุคคลอื่นให้พ้นภัยอันตรายจากทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม หากเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นด้วยความปรารถนาดีโดยไม่ใช่การกระทำต่อทรัพย์สินแล้วนั้น อาสาสมัครที่ทำละเมิดก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันเช่นกัน

สำหรับกรณีการใช้กำลังป้องกันเพื่อให้สมดังสิทธิตามกฎหมายไทยมีลักษณะทำนองเดียวกันกับการช่วยเหลือตนเองตามกฎหมายเยอรมัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มุ่งช่วยเหลือเพื่อส่วนรวมเป็นสำคัญ จึงไม่สามารถปรับใช้การคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมดังกล่าวกับอาสาสมัครได้

อย่างไรก็ตาม แม้หลักเกณฑ์เงื่อนไขการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมในกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันจะมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน แต่ในส่วนของผลตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมจะมีความแตกต่างกัน นั่นคือ หลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกามีผลให้การทำละเมิดของอาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดให้อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิด แม้ว่าจะมีความผิดในการทำละเมิดอยู่ก็ตาม เพราะยังคงเป็นการกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายครอบคลุมองค์ประกอบละเมิด เพียงแต่การกระทำนั้นได้รับการยกเว้นความรับผิดตามกฎหมาย ในขณะที่หลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายเยอรมันมีผลเป็นการยกเว้นองค์ประกอบความรับผิดเพื่อละเมิด ทำให้การกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายและอาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยไม่ถือเป็นการทำละเมิดและไม่มีความผิดเป็นละเมิดแต่อย่างใด

ตารางที่ 3   เปรียบเทียบการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

หลักกฎหมาย นิรโทษกรรม	กฎหมายไทย	กฎหมาย สหรัฐอเมริกา	กฎหมายเยอรมัน
หลักเกณฑ์	การป้องกันตนเองหรือบุคคล อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย	การป้องกันตนเองหรือ บุคคลอื่นโดยชอบด้วย กฎหมาย	การป้องกันตนเอง หรือบุคคลอื่นโดย ชอบด้วยกฎหมาย การช่วยเหลือตนเอง
	การทำลายทรัพย์สินเพื่อ ป้องกันภัยฉุกเฉิน การจับและยึดสัตว์ผู้อื่นไว้เพื่อ ประกันความเสียหาย	การป้องกันทรัพย์สินโดย ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำที่ผิดเพื่อ ประโยชน์สาธารณะ	การกระทำต่อทรัพย์สิน เพื่อป้องกัน ภัยอันตรายจากทรัพย์สิน -
	การใช้กำลังป้องกันสมดังสิทธิ	-	การช่วยเหลือตนเอง
ผลทาง กฎหมาย	ได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิด เพื่อละเมิด	ความผิดละเมิด แต่ ได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้อง รับผิดเพื่อละเมิด	การกระทำโดยชอบ ด้วยกฎหมาย ไม่เป็น ความผิดละเมิด

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายไทย กฎหมาย
สหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันแล้วจึงเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์เงื่อนไขในการคุ้มครองอาสาสมัคร
ตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมบางประการมีลักษณะคล้ายคลึงกันแต่มีความแตกต่างกันที่ผลของการ
กระทำตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่นำมาพิจารณาว่ายังคงเป็นความผิดละเมิดแต่ได้รับการยกเว้น
ความรับผิดอย่างกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกา หรือไม่ถือว่าเป็นความผิดละเมิดเลยอย่าง
กฎหมายเยอรมัน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นความแตกต่างในเรื่องโครงสร้างหรือองค์ประกอบความรับผิด

เพื่อละเมิดที่จำต้องศึกษาลงรายละเอียดของระบบกฎหมายละเมิดแต่ละประเทศอันเกินกว่าขอบเขต ความมุ่งหมายในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่หากพิจารณาเบื้องต้นแต่เพียงหลักเกณฑ์เงื่อนไข และผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมแล้วจะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันเป็นบทบัญญัติพื้นฐานที่มี วัตถุประสงค์มุ่งคุ้มครองการทำละเมิดในกรณีทั่วไปไม่ต่างจากหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตาม กฎหมายไทย กล่าวคือ ไม่มีลักษณะมุ่งเน้นการใช้บังคับโดยเฉพาะเจาะจงให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สาธารณะของอาสาสมัครที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองจาก ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวได้แต่อย่างใด

ถึงกระนั้นก็ตาม กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันยังมีความแตกต่างจาก กฎหมายไทยที่ทำให้อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ยังคงได้รับการคุ้มครอง ตามกฎหมาย และเป็นสาระสำคัญที่นำมาซึ่งปัญหากฎหมายไทยในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความ รับผิดชอบเพื่อละเมิด นั่นคือ การมีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติขึ้นเป็นพิเศษเกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง อาสาสมัครในสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งจะได้อภิปรายเปรียบเทียบต่อไป

(2) การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายเฉพาะ

กฎหมายไทยไม่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อ ละเมิดเป็นกรณีพิเศษ ในที่นี้จึงได้หยิบยกพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่เกี่ยวข้องกับการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งปรากฏว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้กล่าวถึงเฉพาะการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ที่มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเท่านั้น ไม่รวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ แม้ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานที่ เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็ตาม ดังนั้น อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กร สาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือไม่ ล้วนแล้วแต่ไม่ได้ รับประโยชน์จากการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด จึงแสดงให้เห็นได้ว่า เมื่อ อาสาสมัครทำละเมิด ไม่มีกฎหมายไทยที่ให้ความคุ้มครองอาสาสมัครนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดในกฎหมายต่างประเทศนั้นจะเห็นได้ว่า มีบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครโดยมีลักษณะสาระสำคัญในทำนองเดียวกัน ได้แก่ กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 และกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 กล่าวคือ คุ้มครองอาสาสมัครให้ไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัวในการทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร เว้นแต่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขและผลทางกฎหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการนี้ ผู้เขียนจึงจะวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันว่า การคุ้มครองอาสาสมัครที่จะมีผลทำให้อาสาสมัครได้รับการยกเว้นความรับผิดตามกฎหมายเฉพาะนั้นมีความเหมือนหรือความแตกต่างกันบ้างหรือไม่ อย่างไร ข้อดีและข้อเสียของกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครในสหรัฐอเมริกาและในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตลอดจนการประยุกต์ใช้กับกฎหมายไทยในกรณีหากจะจัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครต่อไป

หลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 ต้องพิจารณาดังนี้ (ก) เป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร* (ข) อาสาสมัครทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก โดยไม่รวมถึงกรณีที่อาสาสมัครทำละเมิดต่อองค์กร หรือองค์กรทำละเมิดต่ออาสาสมัคร หรือต่อบุคคลภายนอก (ค) การทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกนั้นเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน (ง) การทำละเมิดนั้นไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 ต้องพิจารณาดังนี้ (ก) เป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่

---

* ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาให้พิจารณาจากหัวข้อ 3.3.2.1.1 และหัวข้อ 4.2 ที่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบแล้ว

แสวงหากำไร* (ข) อาสาสมัครทำละเมิด (ค) ในระหว่างการปฏิบัติงาน (ง) ไม่ว่าจะการทำละเมิดนั้นจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ตาม

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันจะเห็นได้ว่า ในต่างประเทศล้วนแล้วแต่บัญญัติหลักเกณฑ์ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไว้ค่อนข้างชัดเจน และมุ่งเน้นที่การให้ความสำคัญกับการทำละเมิดของอาสาสมัครที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้อาสาสมัครที่ทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร และไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้นจึงจะได้รับการคุ้มครอง ขณะที่กฎหมายเยอรมันบัญญัติให้อาสาสมัครที่ทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็ยังได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในเบื้องต้น แม้ผลทางกฎหมายในท้ายที่สุดตามที่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไปนี้ องค์กรไม่แสวงหากำไรสามารถใช้สิทธิไล่เบียดอาสาสมัครที่ทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงได้ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันยังมีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกัน ในการกำหนดผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัคร โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้เฉพาะการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกเท่านั้นที่จะได้รับการคุ้มครอง หากเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร หรือเป็นการทำละเมิดขององค์กรดังกล่าวต่ออาสาสมัครหรือต่อบุคคลภายนอก อาสาสมัครหรือองค์กรดังกล่าวยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดและเป็นข้อยกเว้นที่ทำให้การทำละเมิดดังกล่าวไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด ขณะที่กฎหมายเยอรมันบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครเท่านั้นโดยไม่ได้กำหนดว่าผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครจะเป็นบุคคลภายนอกหรือองค์กรเอง

---

* ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครตามกฎหมายเยอรมันให้พิจารณาจากหัวข้อ 3.5.2.1.1 และหัวข้อ 4.2 ที่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบแล้ว

นอกจากนี้ การพิจารณาหลักเกณฑ์การคุ้มครองเรื่ององค์ประกอบทางจิตใจในขณะที่ทำละเมิดที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันก็มีความแตกต่างกัน โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกามีบัญญัติให้การทำละเมิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง กล่าวคือ เป็นการทำละเมิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาเท่านั้นที่จะได้รับการคุ้มครอง ขณะที่กฎหมายเยอรมันให้รวมถึงการทำละเมิดของอาสาสมัครในทุกกรณี ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือประมาทเลินเล่อธรรมดาก็ตาม โดยผลทางกฎหมายของหลักเกณฑ์การคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันในกรณีดังกล่าวนี้จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบต่อไป

ในส่วนของการพิจารณาหลักเกณฑ์การคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาคือด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 และตามกฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011 สามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การคุ้มครอง

หลักเกณฑ์การคุ้มครอง	กฎหมายสหรัฐอเมริกา	กฎหมายเยอรมัน
ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร	อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร	อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร
ลักษณะการกระทำ	ทำละเมิด ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง	ทำละเมิด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง
ผู้เสียหาย	เฉพาะบุคคลภายนอก ไม่รวมองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร	ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครนั้น ทำให้การปฏิบัติงาน

ของอาสาสมัครที่กระทำด้วยความสมัครใจโดยไม่ได้รับผลตอบแทนนั้น ปราศจากการคุ้มครองและ การสนับสนุนตามกฎหมายเท่าที่ควร ทั้งยังอาจส่งผลเสียเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจของอาสาสมัคร ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม กระทั่งอาจกระทบต่อการเข้าร่วมปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสังคมของอาสาสมัครต่อไปได้ในที่สุด ดังเห็นได้จากรายงานการศึกษาการเข้าช่วยเหลือ ผู้ป่วยในเหตุการณ์ฉุกเฉินในสหรัฐอเมริกา พบว่า³⁹ สาเหตุหลักที่ทำให้บุคคลส่วนใหญ่ที่เคยได้รับการ ฝึกอบรมปฐมพยาบาลแล้ว เช่น การช่วยฟื้นคืนชีพ (Cardiopulmonary Resuscitation หรือ CPR) เป็นต้น แต่ไม่เต็มใจเข้าช่วยเหลือผู้ป่วยเพราะกังวลว่าการเข้าช่วยเหลือของตนเองจะก่อให้เกิดความ ผิดพลาดและเป็นอันตรายต่อผู้ป่วยได้ เนื่องจากหากมีการทำละเมิดเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน อาสาสมัครก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการช่วยเหลือสังคม ของอาสาสมัครอย่างเพียงพอ ทั้งที่ความมุ่งหมายในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นไปเพื่อ ประโยชน์สาธารณะ แต่อาสาสมัครกลับต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็น ส่วนตัว แม้ในกรณีที่อาสาสมัครก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ได้มีเจตนาร้ายหรือเป็นเพียงความ ผิดพลาดเล็กน้อยก็ตาม

สำหรับหลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมาย เยอรมันนั้น ผู้เขียนเห็นว่าทำให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้รับการตระหนักถึงความสำคัญอย่าง เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นด้วยการบัญญัติหลักเกณฑ์การคุ้มครองในรูปของกฎหมายเฉพาะที่มี วัตถุประสงค์มุ่งใช้บังคับกับการคุ้มครองอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนในองค์กรไม่ แสวงหากำไรเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นกรณีพิเศษแตกต่างจากการปฏิบัติงานของบุคคลทั่วไปที่ กระทำในฐานะส่วนตัวหรือได้รับค่าตอบแทน ทั้งการคุ้มครองดังกล่าวยังเป็นการเสริมหลักประกัน ความมั่นใจและสร้างขวัญกำลังใจให้อาสาสมัครมีความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานอีกทางหนึ่ง โดยไม่ ต้องวิตกกังวลว่าจะต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดในทุกกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้น ในขณะที่ผู้เสียหายยังคง ได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายเช่นเดิมจากองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน นอกจากนี้ อาจเรียก ได้ว่าเป็นการสนับสนุนทางอ้อมให้ผู้คนในสังคมช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อส่วนรวมมากขึ้นในรูปของ การเป็นอาสาสมัครด้วย ดังเห็นได้อย่างชัดเจนจากรายงานวิจัยในสหรัฐอเมริกา ภายหลังการใช้บังคับ

³⁹ Pelinka et al. 2004; Swor et al. 2006 cited in Jerry Potts, "The American Heart Association Initiative for Increasing Cpr Training in Us Schools," [Online]. Available from : http://www.resus.org.uk/pages/Laerdal_Presentations/Session2_4_JerryPotts.pdf [2014, July 31].

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997 นั้นพบว่า⁴⁰ การบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเป็นอาสาสมัคร กล่าวคือ จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครในสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นตามลำดับ เมื่อเทียบกับจำนวนอาสาสมัครก่อนที่จะมีการใช้บังคับกฎหมายฉบับดังกล่าว อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายเฉพาะ

นอกจากข้อดีของการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นเป็นพิเศษตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า สำหรับประเด็นความแตกต่างของกฎหมายสหรัฐอเมริกาจากกฎหมายเยอรมันในการกำหนดขอบเขตของผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครนั้น กฎหมายสหรัฐอเมริกามีลักษณะการบัญญัติที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย และเป็นคุณต่อกรณีความหรือการแปลความกฎหมายได้มากกว่ากฎหมายเยอรมัน เนื่องจากการกำหนดกรอบการใช้บังคับกฎหมายให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองเฉพาะกรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อผู้เสียหาย ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อองค์กรไม่แสวงหากำไรที่อาสาสมัครปฏิบัติงานแล้วทำให้องค์กรดังกล่าวได้รับความเสียหาย รวมถึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาการทำละเมิดในกรณีอื่นเลย เพราะถึงอย่างไรหากไม่ใช่กรณีการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลภายนอก อาสาสมัครย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

ขณะที่กฎหมายเยอรมันไม่ได้กำหนดขอบเขตของผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครอย่างจำกัดเฉพาะเจาะจง จึงทำให้การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายมีกรอบการพิจารณาที่กว้างขวางมากเกินไป และอาจก่อให้เกิดปัญหาการตีความ ทั้งยังส่งผลเสียทำให้อาสาสมัครและองค์กรไม่แสวงหากำไรเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกันในหลักเกณฑ์การคุ้มครองตามกฎหมายเยอรมัน เป็นต้นว่าทำให้การทำละเมิดของอาสาสมัครได้รับการคุ้มครองมากเกินไปกว่าความมุ่งประสงค์ของกฎหมาย ส่วนองค์กรไม่แสวงหากำไรก็จะต้องรับผิดแต่เพียงฝ่ายเดียวในทุกกรณีที่อาสาสมัครทำละเมิด

---

⁴⁰ Jill R. Horwitz and Joseph Mead, "Letting Good (and Bad?) Deeds Go Unpunished: Volunteer Liability Protection Laws and Volunteering," *Michigan Law* (February 2007). pp.29 - 30.

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นความแตกต่างของกฎหมายสหรัฐอเมริกาจากกฎหมายเยอรมัน ในการกำหนดองค์ประกอบทางจิตใจขณะทำละเมิด โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกาบัญญัติเฉพาะการทำ ละเมิดของอาสามัครที่ไม่เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้นจึงจะทำให้ อาสามัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่าเป็นข้อดีที่ทำให้หลักเกณฑ์การคุ้มครอง อาสามัครตามกฎหมายสหรัฐอเมริกามีความสมเหตุสมผลและเป็นการคุ้มครองอาสามัครที่ไม่ได้ทำ ให้ฝ่ายใดต้องเสียประโยชน์เกินกว่าความจำเป็น เพราะการทำละเมิดของอาสามัครที่เป็นการกระทำ โดยประมาทเลินเล่อธรรมดาอันเกิดจากความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยและไม่ใช่การกระทำที่มุ่งด้วยเป็น เจตนาร้ายนั้นมีเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้อาสามัครได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยไม่ขัดหรือ แย้งต่อจิตสำนึกความรู้สึกของบุคคลทั่วไปในสังคมมากนัก โดยเฉพาะผู้เสียหายจากการทำละเมิด โดยตรงของอาสามัคร ขณะที่ตามกฎหมายเยอรมันให้การทำละเมิดของอาสามัคร ไม่ว่าจะเป็นการ กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ยังคงได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งที่การ กระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเป็นการกระทำที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมมาก และถึงแม้ว่าในท้ายที่สุดผลทางกฎหมายตามที่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบต่อนั้นจะไม่แตกต่างจาก กฎหมายสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดองค์ประกอบทางจิตใจขณะทำละเมิดตาม กฎหมายสหรัฐอเมริกาจะทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่าและเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายรวมถึงไม่ทำให้เกิดความ ซ้ำซ้อนในการใช้บังคับกฎหมายต่อไป

ทั้งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมต่อไปว่า การกระทำโดยจงใจที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อบุคคลอื่นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น โดยสภาพลักษณะการปฏิบัติงานของอาสามัครแล้วอาจ เป็นไปได้ค่อนข้างยากที่อาสามัครซึ่งอุทิศตนช่วยเหลือสังคม จะกระทำการโดยจงใจที่รู้ว่าจะ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้รับการช่วยเหลือ แต่หากอาสามัคร จงใจก่อให้เกิดความเสียหายอันเป็นความผิดละเมิดจริง ก็ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการคุ้มครองโดย ยกเว้นความรับผิด ดังที่บัญญัติในกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมัน เพราะเท่ากับเป็นการ ฉวยโอกาสหาช่องทางทำละเมิดในขณะที่อาสามัครปฏิบัติงาน และโดยหลักเหตุผลแล้ว หาก อาสามัครกระทำโดยจงใจก่อให้เกิดความเสียหายแล้วยังคงได้รับความคุ้มครอง ย่อมไม่สมเหตุสมผล และไม่เป็นการยุติธรรมต่อทุกฝ่ายในสังคมอย่างแน่แท้ ดังนั้น การคุ้มครองอาสามัครจากความรับผิด เพื่อละเมิดจึงมุ่งเน้นกรณีการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาของอาสามัครเท่านั้น ไม่รวมถึงการ

กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องกำหนดให้มีการพิจารณาขอบเขตการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา กับประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.3.3 ซึ่งจะส่งผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันในกรณีหากจะจัดให้มีการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดในกฎหมายไทยต่อไป

สำหรับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่เกี่ยวกับยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอันตราย ที่อาจทำให้อาสาสมัครในฐานะผู้ควบคุมยานพาหนะ หรือองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะผู้ครอบครองยานพาหนะ หรืออาสาสมัครในฐานะผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย (ตามแต่กรณี) ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามมาตรา 437 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดนั้น หากอาสาสมัครไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่า ความเสียหายนั้นเป็นเหตุสุดวิสัย หรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง อาสาสมัครย่อมต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น

กรณีดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดควรจำกัดขอบเขตเฉพาะการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของอาสาสมัครในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์เท่านั้น โดยไม่คุ้มครองการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และยังไม่ควรให้ความคุ้มครองรวมถึงกรณีความรับผิดโดยเคร่งครัดด้วย เนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินไม่ได้เกิดจากการกระทำของบุคคล จึงพิสูจน์ความรับผิดที่เกิดขึ้นได้ยาก กฎหมายจึงสันนิษฐานเบื้องต้นกำหนดให้บุคคลที่มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินและมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดตลอดจนได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินมากที่สุด⁴¹ ต้องรับผิดโดยเคร่งครัดในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อเยียวยาผู้เสียหาย ด้วยเหตุนี้ หากให้อาสาสมัครได้รับการยกเว้นความรับผิดโดยเคร่งครัด อาจเป็นการคุ้มครองอาสาสมัครมากเกินไปกว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริง และมีข้อโต้แย้งได้ว่า อาสาสมัครซึ่งใกล้ชิดกับทรัพย์สินมากที่สุดกลับไม่ต้องรับผิดได้อย่างไร อีกทั้งภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายในการนำสืบว่าใครเป็นผู้ก่อความเสียหายนั้นขึ้นย่อมกระทำได้ยาก และอาจทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะละเมิด

⁴¹ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกครัดได้. หน้า 256.

เมื่อได้วิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะในสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว ในกรณีที่ประเทศไทยจะรับเอาแนวคิดกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวโดยจัดให้มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครและนำหลักเกณฑ์การคุ้มครองตามกฎหมายต่างประเทศมาประยุกต์ใช้กับกฎหมายไทยนั้น สิ่งที่คุณเขียนเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงและน่าสนใจในการพิจารณาดังนี้

(1) ประเด็นขอบเขตการทำละเมิด

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในองค์กรสาธารณประโยชน์ต่อบุคคลภายนอกที่ได้รับการช่วยเหลือนั้น มีบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยกัน 3 ฝ่าย ได้แก่ ตัวอาสาสมัครเอง องค์กรสาธารณประโยชน์ซึ่งเป็นองค์กรต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน และบุคคลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นบุคคลภายนอกทั่วไปหรือบุคคลภายนอกที่ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัคร ในการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายครบองค์ประกอบละเมิด สามารถวิเคราะห์การทำละเมิดของผู้กระทำและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

(ก) อาสาสมัครเป็นผู้ทำละเมิด ได้แก่ การทำละเมิดของอาสาสมัครต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ และการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอก

(ข) องค์กรสาธารณประโยชน์เป็นผู้ทำละเมิด ได้แก่ การทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่ออาสาสมัคร และการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่อบุคคลภายนอก (เช่น องค์กรสาธารณประโยชน์ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาบุคคลอื่น เป็นต้น)

(ค) บุคคลภายนอกเป็นผู้ทำละเมิด ได้แก่ การทำละเมิดของบุคคลภายนอกต่ออาสาสมัคร และการทำละเมิดของบุคคลภายนอกต่อองค์กรสาธารณประโยชน์

ในกรณีที่ประเทศไทยจะจัดให้มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร จึงจำเป็นต้องพิจารณาขอบเขตการทำละเมิดของผู้กระทำและบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยว่า จะให้ความคุ้มครองผู้ทำละเมิดฝ่ายใดและเป็นการทำละเมิดต่อผู้เสียหายฝ่ายใด เพื่อความชัดเจนในการบัญญัติกฎหมายตลอดจนบรรลุนิติประสงคของการคุ้มครองได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ ในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา เมื่อพิจารณาด้านผู้กระทำแล้วจะเห็นได้ว่า มุ่งเน้นที่ตัวอาสาสมัครเองเป็นผู้ทำละเมิดจึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย และเมื่อพิจารณาประกอบกับผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครก็จะมุ่งเน้นที่บุคคลภายนอก กล่าวคือ ขอบเขตการทำละเมิดที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น จะต้องเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกผู้ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัครเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าทำให้อาสาสมัครซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทนที่อยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดโดยตรงกับบุคคลภายนอกได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างสมเหตุสมผล โดยไม่รวมถึงการทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกทั่วไปที่ได้รับผลแห่งความเสียหายจากการช่วยเหลือของอาสาสมัคร

อย่างไรก็ตาม หากเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ เช่น อาสาสมัครกู้ภัยของมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่งซึ่งรถยนต์ไปยืมที่เกิดเหตุด้วยความเร่งรีบ หักหลบรถยนต์อีกคันหนึ่งที่อยู่มาจากซอยอย่างกะทันหัน แม้รถยนต์คันดังกล่าวจะไม่ได้รับความเสียหายแต่ก็ทำให้รถยนต์ของมูลนิธิชนชั้นไม่ได้รับความเสียหายและกระจกด้านหน้าแตก ดังนี้ เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของมูลนิธิ อาสาสมัครดังกล่าวยังคงต้องรับผิดเพื่อละเมิดต่อองค์กรสาธารณประโยชน์โดยไม่ต้องพิจารณาเลยว่าเป็นการทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ เพราะการทำละเมิดของอาสาสมัครที่เกิดขึ้นต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

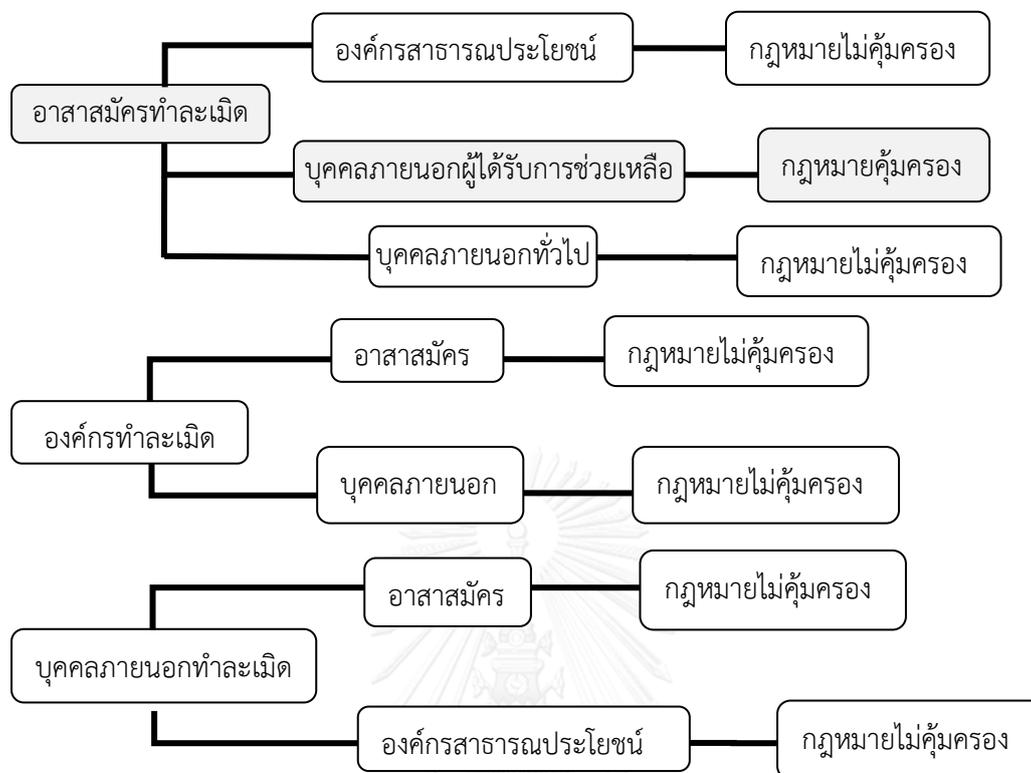
นอกจากนี้ ในกรณีที่องค์กรสาธารณประโยชน์เป็นผู้ทำละเมิด ไม่ว่าจะเป็นการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่ออาสาสมัครเอง หรือการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่อบุคคลภายนอกก็ตาม องค์กรสาธารณประโยชน์ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นกัน กรณีนี้ผู้เขียนเห็นด้วยว่าเนื่องจากองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นเพียงแต่องค์กรต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานในนาม และไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดโดยตรงอย่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ทั้งโดยลักษณะเฉพาะขององค์กรสาธารณประโยชน์มักได้รับเงินสนับสนุนจากทางการหรือเงินบริจาคจากประชาชน จึงน่าจะอยู่ในศักยภาพหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน หากปรากฏว่าองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นผู้ทำละเมิดเสียเองจึงไม่สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

ยิ่งไปกว่านั้น ในกรณีที่บุคคลภายนอก ไม่ว่าจะจะเป็นบุคคลภายนอกทั่วไปที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัครและไม่ได้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอย่างชัดเจน หรือบุคคลภายนอกที่ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัครก็ตามนั้นเป็นผู้ทำละเมิด และไม่ว่าจะเป็นการทำละเมิดของบุคคลภายนอกต่ออาสาสมัคร หรือการทำละเมิดของบุคคลภายนอกต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าย่อมไม่อยู่ในขอบเขตการทำละเมิดที่จะนำมาพิจารณาให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองอาสาสมัครเป็นสำคัญ หากปรากฏว่าบุคคลภายนอกทำละเมิดก็ไม่สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นเดียวกันกับการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ มิฉะนั้นจะส่งผลให้การคุ้มครองไกลเกินขอบเขตความมุ่งประสงค์ของกฎหมายได้

จากการวิเคราะห์การทำละเมิดของผู้กระทำและบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นได้ว่า ขอบเขตการทำละเมิดของอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้นสำคัญที่การพิจารณาผู้ทำละเมิดและผู้เสียหายจากการทำละเมิดเป็นหลัก กล่าวคือ ต้องเป็นการทำละเมิดที่เกิดจากการกระทำของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองเฉพาะตัวบุคคลอาสาสมัครที่ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมสำหรับการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ และต้องกำหนดขอบเขตจำกัดเฉพาะการทำละเมิดของอาสาสมัครดังกล่าวต่อบุคคลภายนอกเท่านั้น ดังนั้น ในด้านการพิจารณาผู้ทำละเมิด หากเป็นการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่อาสาสมัครปฏิบัติงานหรือการทำละเมิดของบุคคลภายนอก (ตามแต่กรณี) ย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เฉกเช่นเดียวกัน ในด้านการพิจารณาผู้เสียหายจากการทำละเมิด หากเป็นการทำละเมิดที่เกิดขึ้นต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ หรือเป็นการทำละเมิดที่เกิดขึ้นต่ออาสาสมัคร ไม่ว่าจะเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครหรือองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ตาม ผู้ทำละเมิดย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นกัน

ในส่วนของประเด็นหลักเกณฑ์การคุ้มครองในขอบเขตการทำละเมิด สามารถพิจารณาได้ดังปรากฏ

แผนภูมิที่ 1 ขอบเขตการทำละเมิด

(2) ประเด็นการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงาน

การทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายต่างประเทศนั้นต้องเป็นการทำละเมิดที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ หากเป็นการทำละเมิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือเป็นการทำละเมิดในลักษณะส่วนตัว โดยแท้ อาสาสมัครย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและต้องรับผิดชอบส่วนตัว ดังนั้น การพิจารณาว่าเป็นการทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่จึงเป็นประเด็นสำคัญในกรณีในประเทศไทยจะจัดให้มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร เพราะจะส่งผลทางกฎหมายให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองที่แตกต่างกัน

แม้อาสาสมัครจะปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับ薪金หรือค่าตอบแทนซึ่งต่างจากการทำงานของลูกจ้าง แต่ในกรณีที่อาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องเป็นการทำละเมิดที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน โดยมีเกณฑ์การพิจารณาในลักษณะคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ความรับผิดของนายจ้างที่จะต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของลูกจ้างก็ต่อเมื่อลูกจ้างทำ

ละเมิดในทางที่จ้าง กล่าวคือ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานเช่นเดียวกันนั่นเอง แม้ว่าโดยลักษณะของงานบางประการจะมีความแตกต่างกันก็ตาม การพิจารณาการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเช่นเดียวกับการกระทำในทางที่จ้างของลูกจ้างนี้ สอดคล้องกับกฎหมายเยอรมันที่กำหนดให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ก่อให้เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกับลูกจ้างนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ในกรณีหากจะจัดให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย การพิจารณาการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอาจอาศัยการพิจารณาเทียบเคียงกับการกระทำในทางที่จ้างของลูกจ้าง โดยสามารถพิเคราะห์การกระทำที่ถือว่าการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นหลักกว้าง ๆ ได้ดังนี้

(ก) การกระทำที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเกิดขึ้นในระหว่างเวลาที่อาสาสมัครกำลังปฏิบัติงาน จึงเป็นการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงาน กรณีดังกล่าวสามารถเทียบเคียงได้กับการกระทำของลูกจ้างในระหว่างเวลางาน (Working Hours) ที่ถือว่าการกระทำในทางที่จ้าง

(ข) การกระทำภายใต้ขอบหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรสาธารณประโยชน์แต่ละแห่งย่อมมีขอบหน้าที่รับผิดชอบหรือภารกิจหลักในการอาสาช่วยเหลือสังคมที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายขององค์กรสาธารณประโยชน์ รวมถึงความถนัดและความสนใจของอาสาสมัครในการเข้าร่วมปฏิบัติงานด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่า การทำละเมิดที่จะถือว่าการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานจึงต้องเป็นการปฏิบัติงานของอาสาสมัครภายในขอบหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์ ในทางกลับกัน หากการทำละเมิดเกิดขึ้นนอกเหนือจากขอบหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์แล้ว แม้จะอยู่ในระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร เช่นอาสาสมัครในมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่งซึ่งมีภารกิจหลักรักษาพยาบาลสัตว์ป่า แต่ปรากฏว่าอาสาสมัครกลับรับดูแลรักษาเด็กเล็กด้วยโดยพลการ และทำละเมิดในระหว่างนั้น ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่าไม่อาจถือเป็นการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย มิเช่นนั้นแล้วจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครทุกกรณีและทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองมากเกินไปกว่าประโยชน์แห่งความยุติธรรม ถึงแม้ว่าการทำละเมิดนั้นจะเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือแม้แต่ในขณะต่าง

เครื่องแบบขององค์กรสาธารณประโยชน์แห่งนั้นก็ตาม ก็ไม่ถือเป็นการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงาน

หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็นว่าในกรณีที่แม้การทำละเมิดจะเกิดขึ้นนอกเหนือจากขอบหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์ แต่อาสาสมัครได้กระทำการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม (Humanity)* เช่น อาสาสมัครในมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่งซึ่งมีภารกิจหลักระงับเหตุอัคคีภัย แต่ปรากฏว่าบริเวณใกล้เคียงที่เกิดเหตุมีเด็กกำลังจมน้ำ อาสาสมัครรายหนึ่งจึงเข้าช่วยเหลือด้วยจิตอาสา แต่กระทำการโดยประมาทเลินเล่อทำให้เด็กได้รับบาดเจ็บ ดังนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ แต่เนื่องจากเป็นการกระทำนอกเหนือขอบหน้าที่รับผิดชอบขององค์กรสาธารณประโยชน์ ทั้งไม่เป็นการทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคล จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ในกรณีนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การทำละเมิดของอาสาสมัครดังกล่าวสามารถพิจารณาการได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมได้ เพราะเป็นการป้องกันความเสียหายจากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 449 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(ค) การกระทำในขณะที่อาสาสมัครปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรสาธารณประโยชน์ เนื่องจากเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตามที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรสาธารณประโยชน์ จึงเป็นการกระทำในนามขององค์กรสาธารณประโยชน์ กรณีดังกล่าวสามารถเทียบเคียงได้กับการกระทำของลูกจ้างในขณะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากนายจ้าง ที่ถือว่าเป็นการกระทำในทางการที่จ้าง

(ง) การกระทำในขณะที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน แต่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดขึ้นระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร กรณีดังกล่าวสามารถเทียบเคียงได้กับการกระทำของลูกจ้างในทางการที่จ้าง ดังที่เคยมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยให้

* การช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม (Humanity) เป็นการปกป้องและให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามธรรมชาติของมนุษย์ที่พึงมีความเมตตากรุณาต่อกัน โดยไม่คำนึงว่าผู้ได้รับการช่วยเหลือจะเป็นใครหรือทำอะไร

นายจ้างไม่สามารถยกระเบียบข้อบังคับขึ้นอ้างต่อบุคคลภายนอกเพื่อปิดความรับผิด⁴² เนื่องจาก ระเบียบข้อบังคับเป็นข้อตกลงภายในและไม่ใช่กฎหมาย จึงไม่สามารถใช้บังคับบุคคลภายนอกผู้เสียหาย ได้ การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับไม่เป็นเหตุให้เป็นการกระทำนอกทางการที่จ้างที่จะ ทำให้นายจ้างพ้นจากความรับผิด⁴³ ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นตรงกันว่าระเบียบข้อบังคับเป็นเพียงข้อตกลง ภายในในระหว่างกันขององค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครเท่านั้น โดยที่บุคคลภายนอกไม่สามารถรู้เห็นได้ จึงจะบังคับให้บุคคลภายนอกต้องรับทราบและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับเช่นว่า ด้วยไม่ได้ ดังนั้น แม้จะมีกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กรสาธารณประโยชน์อย่างเคร่งครัดก็ไม่มีผลทำ ให้การฝ่าฝืนกฎระเบียบข้อบังคับของอาสาสมัครเช่นว่านั้นไม่เป็นการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงาน ไปได้ ทั้งนี้ อาจพิจารณาต่อไปได้ว่า การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับดังกล่าวในระหว่าง การปฏิบัติงาน ถือเป็น การกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัคร ดังนั้น อาสาสมัครจึงต้องรับผิดเป็นส่วนตัวโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม สำหรับอาสาสมัครที่กระทำความผิดตามกฎหมายโดยอาศัยโอกาสใน ระหว่างการปฏิบัติงาน เช่น อาสาสมัครในมูลนิธิกุ๊กก๊กเอกชนแห่งหนึ่ง อยู่ระหว่างทางขับรถเพื่อนำ ผู้ป่วยเป็นลมหมดสติส่งโรงพยาบาล แต่ต่อมาอาสาสมัครกลับเปลี่ยนใจใช้ช่องทางและโอกาสใน ระหว่างการปฏิบัติงานกระทำการลักทรัพย์หรือกระทำชำเราผู้ที่ตนให้การช่วยเหลือในตอนแรก ดังนี้ เป็นการทำความผิดต่อทรัพย์สินหรือร่างกาย (ตามแต่กรณี) ของผู้เสียหายโดยอาศัยโอกาสในระหว่างที่ อาสาสมัครปฏิบัติงาน กรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าอาจพิจารณาเทียบเคียงได้กับการกระทำของลูกจ้างโดย อาศัยโอกาสของการปฏิบัติหน้าที่ ที่นายจ้างไม่ต้องร่วมรับผิดในการทำความผิดของลูกจ้างโดยอาศัย โอกาสของการปฏิบัติหน้าที่ เพราะไม่ถือว่าเป็นการกระทำในทางการที่จ้าง⁴⁴ ยิ่งไปกว่านั้น สำหรับการกระทำความผิดทางเพศ อาสาสมัครจะไม่ได้ไม่ได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดตาม กฎหมายสหรัฐอเมริกาด้วย ดังนั้น อาสาสมัครจึงต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวเพราะไม่ถือเป็นการ กระทำในระหว่างการปฏิบัติงาน

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3131/2537

⁴³ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3131/2537

⁴⁴ ฌูว์ลี สติตานูชิต, "ความรับผิดของนายจ้างในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง." หน้า 93 - 94.

ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นด้วยว่าไม่ถือเป็นการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานและ อาสาสมัครไม่ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เนื่องจากถึงแม้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การทำ ละเมิดของอาสาสมัครจะเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ก็จริงอยู่ แต่ก็ เรียกได้ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจที่ฉวยโอกาสหาช่องทางทำละเมิดโดยใช้โอกาสขณะที่ตนกำลัง ปฏิบัติงาน หากองค์กรสาธารณประโยชน์ต้องรับผิดชอบในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็จะทำให้องค์กร สาธารณประโยชน์ไม่ได้รับความเป็นธรรมและต้องมีความรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัครในทุก กรณี ทั้งยังเป็นการคุ้มครองอาสาสมัครมากเกินไป ผู้เขียนจึงเห็นว่า การทำละเมิดกรณีดังกล่าวไม่ เป็น การกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานที่จะเข้าหลักเกณฑ์ทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครอง อาสาสมัครจึงต้องรับผิดชอบส่วนตัวโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

ทั้งนี้ การกระทำที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการปฏิบัติงานหรือเป็นการกระทำในลักษณะ ส่วนตัวโดยแท้ เช่น อาสาสมัครมูลนิธิเอกชนแห่งหนึ่งจอตกรับส่งอาสาสมัครรายอื่นในลักษณะกีด ขวางทางจราจร ตำรวจจึงเรียกให้อาสาสมัครจอตกรให้ถูกต้อง แต่อสาสมัครกลับด่าทอและทำร้าย ร่างกายตำรวจ ดังนี้ เป็นการกระทำโดยส่วนตัวของอาสาสมัคร ไม่มีความเกี่ยวข้องกับมูลนิธิ มูลนิธิจึง ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่อสาสมัครต้องรับผิดชอบส่วนตัวและไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แม้การทำ ละเมิดนั้นจะเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานก็ตาม

ส่วนผลทางกฎหมายของหลักเกณฑ์การคุ้มครองดังกล่าวจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบใน หัวข้อต่อไป

4.5.2 ปัญหาผลทางกฎหมาย

(1) ผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม

ผลทางกฎหมายของหลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทำให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อ บุคคลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายยังคงเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัคร เพียงแต่ได้รับการคุ้มครองตาม กฎหมายโดยยกเว้นความรับผิดชอบให้อาสาสมัครที่ทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเลย อย่างไรก็ตาม ผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการกระทำของอาสาสมัครเป็นไป ตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขการคุ้มครอง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า มีข้อจำกัดในการใช้บังคับกับการปฏิบัติงานของ

อาสาสมัคร จึงส่งผลกระทบต่อเนื้อหาทำให้ผลทางกฎหมายที่คาดว่าอาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองและเสมือนหนึ่งว่าอาสาสมัครจะได้รับประโยชน์จากผลเช่นนั้น ไม่ก่อให้เกิดความคุ้มครองอาสาสมัครได้อย่างแท้จริง เพราะลักษณะข้อเท็จจริงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในบางกรณีไม่สามารถพิจารณาปรับใช้ให้เข้ากับหลักเกณฑ์เงื่อนไขการคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมได้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมในกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันแล้วจะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายไทยและกฎหมายสหรัฐอเมริกามีผลทำให้การทำละเมิดของอาสาสมัครได้รับการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดให้อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิด แม้ว่าจะมีความผิดในการทำละเมิดอยู่ก็ตาม แตกต่างจากหลักกฎหมายนิรโทษกรรมตามกฎหมายเยอรมันที่มีผลเป็นการยกเว้นองค์ประกอบความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย ทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยไม่ถือเป็นการทำละเมิดและไม่มี ความผิดเป็นละเมิดแต่อย่างใด

(2) ผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายเฉพาะ

โดยเหตุที่กฎหมายไทยไม่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดเป็นกรณีพิเศษ ในที่นี้จึงพิจารณาผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ซึ่งมีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร จะเห็นได้ว่า แม้ผลทางกฎหมายดังกล่าวจะคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ได้รับการยกเว้นความรับผิด แต่ปรากฏว่าบุคคลที่จะได้รับการยกเว้นความรับผิดตามหลักเกณฑ์การคุ้มครองที่พระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดนั้นไม่ได้หมายความรวมถึงอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในภาคเอกชนเลย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวไม่มีผลทางกฎหมายเป็นการคุ้มครองอาสาสมัครแต่อย่างใด

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกานำผลทางกฎหมายให้การทำละเมิดของอาสาสมัครที่กระทำโดยประมาทเลินเล่อระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรอาสาสมัครไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัว เพราะได้รับการคุ้มครองจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม องค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการ

ทำละเมิด และไม่สามารถไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ด้วย ขณะที่กฎหมายเยอรมันบัญญัติผลทางกฎหมายให้การทำละเมิดของอาสาสมัคร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัครก็ตาม หากเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เพราะได้รับการคุ้มครองจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดในลักษณะเดียวกับลูกจ้าง กล่าวคือ องค์กรไม่แสวงหากำไรสามารถไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้เฉพาะกรณีอาสาสมัครกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันจะเห็นได้ว่า ผลทางกฎหมายระหว่างองค์กรไม่แสวงหากำไรกับผู้เสียหายซึ่งเป็นผลภายนอกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ องค์กรไม่แสวงหากำไรต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานต้องรับผิดต่อผู้เสียหายในการทำละเมิดของอาสาสมัคร แต่ผลทางกฎหมายระหว่างองค์กรไม่แสวงหากำไรกับอาสาสมัครซึ่งเป็นผลภายในมีการบัญญัติในลักษณะแตกต่างกัน โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกา องค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ในการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาของอาสาสมัคร (ส่วนการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัคร อาสาสมัครต้องรับผิดต่อผู้เสียหายเองเป็นการส่วนตัวโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา) ส่วนกฎหมายเยอรมัน องค์กรไม่แสวงหากำไรสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้เฉพาะกรณีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัคร อย่างไรก็ตาม โดยผลทางกฎหมายในท้ายที่สุดแล้ว อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดเป็นส่วนตัวในการทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเช่นกัน

ดังนั้น การพิจารณาผลทางกฎหมายว่าอาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองหรือไม่ ภายใต้งื่อนไขอย่างไร จึงเป็นกรณีสำคัญหากประเทศไทยจะจัดให้มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัคร เพราะรายละเอียดของผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครที่ทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกนั้นมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางจิตใจขณะทำละเมิดของอาสาสมัคร หากไม่พิจารณาผลทางกฎหมายให้ชัดเจนแล้วจะทำให้เกิดปัญหาการตีความผลทาง

กฎหมายและกระทบต่อการคุ้มครองอาสาสมัคร องค์กรสาธารณประโยชน์ ตลอดจนบุคคลภายนอก ผู้เสียหายได้

อนึ่ง องค์กรสาธารณประโยชน์จะสามารถใช้สิทธิไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครโดยให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของตนเองได้หรือไม่ อย่างไร สามารถพิเคราะห์ผลทางกฎหมายได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

(ก) ผลทางกฎหมายระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับผู้เสียหาย หรือผลภายนอก

การทำละเมิดของอาสาสมัครโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงต่อบุคคลภายนอก องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เสียหาย ในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับผู้เสียหายจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องต่อกัน แต่อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดต่อผู้เสียหายเองเป็นการส่วนตัว อย่างไรก็ตาม การทำละเมิดของอาสาสมัครโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาต่อบุคคลภายนอก ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แต่องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่สามารถไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ เพราะกรณีดังกล่าวอาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

(ข) ผลทางกฎหมายระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร หรือผลภายใน

การทำละเมิดของอาสาสมัครโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงต่อบุคคลภายนอก อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเองเป็นการส่วนตัว ในระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครทั้งสองฝ่ายจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องต่อกัน ส่วนการทำละเมิดของอาสาสมัครโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาต่อบุคคลภายนอก องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่สามารถไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ ค่าสินไหมทดแทนที่องค์กรได้ชดใช้ให้แก่บุคคลภายนอกผู้เสียหายทั้งหมดจึงตกเป็นพับกับองค์กรสาธารณประโยชน์

(ค) ผลทางกฎหมายระหว่างอาสาสมัครกับผู้เสียหาย

การทำละเมิดของอาสาสมัครโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงต่อบุคคลภายนอก อาสาสมัครต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เสียหายโดยตรง หรือหากองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เสียหายไปก่อนก็สามารถไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหม

ทดแทนจากอาสาสมัครได้ ส่วนการทำละเมิดของอาสาสมัครโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาต่อบุคคลภายนอก อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เสียหาย เพราะกรณีนี้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ในระหว่างอาสาสมัครกับผู้เสียหายจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องต่อกัน

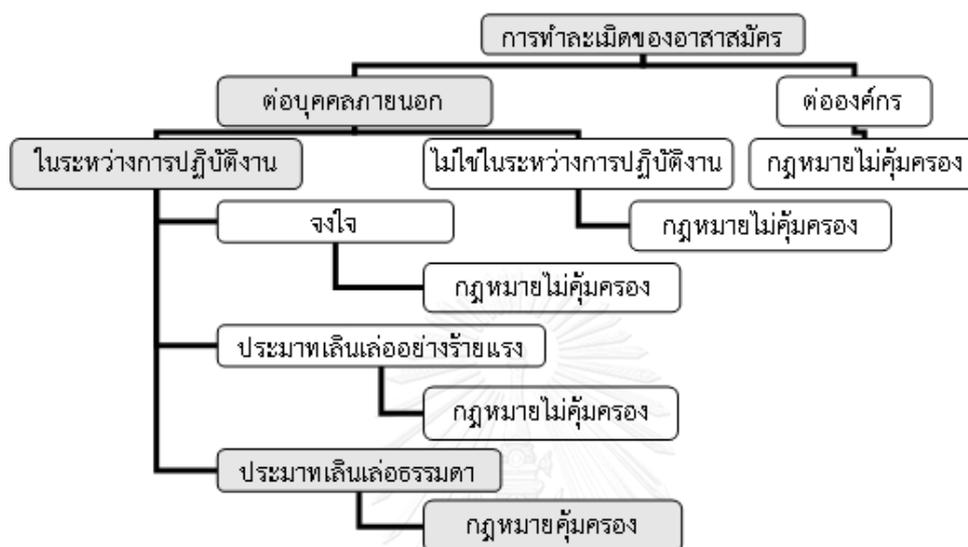
นอกจากการพิจารณาผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมาย เฉพาะที่นำไปสู่การชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความรับผิดเพื่อละเมิดและการใช้สิทธิไล่เบียดที่แตกต่างกันแล้ว ยังต้องคำนึงถึงผลทางกฎหมายในกรณีรูปแบบหรือลักษณะของการคุ้มครองประกอบด้วย ทั้งนี้ เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครยังคงได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะละเมิดเช่นเดิม ขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้ความรับผิดในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์มีภาระมากเกินไป

ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้อำนาจแต่ละมลรัฐสามารถกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในผลทางกฎหมายกรณีรูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายได้ ด้วยการจัดให้องค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรทำประกันภัยให้อาสาสมัครในขอบเขตที่ครอบคลุมความเสี่ยงการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร เพื่อให้ความมั่นใจได้ว่าจะมีหลักประกันการชดเชยเยียวยาทางทรัพย์สินที่เหมาะสมต่อผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครในนามองค์กรของรัฐหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร

การนำระบบประกันภัยโดยสมัครใจมาใช้กับอาสาสมัครกรณีการทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกานั้น ผู้เขียนเห็นว่า เป็นมาตรการหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากการทำละเมิด และเป็นข้อดีประการหนึ่งที่ควรส่งเสริมให้องค์กรสาธารณประโยชน์ทำประกันภัยสำหรับอาสาสมัคร กล่าวคือ นอกจากอาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดแล้ว ยังเป็นคุณต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานให้ไม่ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจทำให้ผู้เสียหายบางส่วนไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทนในที่สุด เพราะรายรับหรือทรัพย์สินขององค์กรสาธารณประโยชน์ไม่เพียงพอต่อการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งการทำประกันภัยยังเป็นผลดีต่อการสร้างความมั่นใจให้ผู้เสียหายว่าจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความมุ่งหมายของกฎหมายลักษณะละเมิดจากบริษัทผู้รับประกันภัยได้อีกด้วย

ในส่วนของหลักเกณฑ์ ผลทางกฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามที่ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบนั้น สามารถพิจารณาได้ดังปรากฏ

แผนภูมิที่ 2 หลักเกณฑ์ ผลทางกฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดอันประกอบด้วย ปัญหาขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร ปัญหาความรับผิดเพื่อละเมิดในนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร และปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ตามกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมันแล้วนั้น ผู้เขียนจะนำผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าวไปสู่ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในบทต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครถือได้ว่าเป็นกำลังหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยและมีน้ำใจไมตรีต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครในการช่วยเหลือพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมเพื่อส่วนรวมโดยไม่ได้รับผลตอบแทน ทั้งที่ปกติแล้วการจัดทำบริการสาธารณะทางสังคมเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐกระทำผ่านหน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะ แต่เนื่องจากรัฐมีภารกิจหลักจำนวนมากประกอบกับระเบียบขั้นตอนค่อนข้างยุ่งยากและล่าช้า รัฐจึงไม่สามารถให้บริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและทันท่วงที ทั้งยังมีอุปสรรคด้านการเตรียมความพร้อม กำลังคน และข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชนที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการดำเนินกิจกรรมบริการสาธารณะทางสังคมและได้รับความเชื่อถือมายาวนานจากสาธารณชน

เนื่องด้วยข้อเท็จจริงลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล โดยเฉพาะผู้ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัคร จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในบางครั้งอาจมีการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นความผิดละเมิด และส่งผลให้อาสาสมัครต้องรับผิดเพื่อละเมิดตามหลักเกณฑ์ทั่วไปที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือประมาทเลินเล่อธรรมดาก็ตาม อาสาสมัครต้องรับผิดชอบใช้เยียวยาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทุกกรณีโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณานิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครแล้วนั้นพบว่าอาสาสมัครระดับผู้บริหารมีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะเป็นผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล แต่ผลทางกฎหมายกรณีอาสาสมัครดังกล่าวทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือ

ขอบอำนาจหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการ แต่หากพิจารณาผลทางกฎหมายตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว นิติบุคคลเพียงแต่เข้ามาร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนเท่านั้น นิติบุคคลยังสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนที่ทำละเมิดได้ ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครระดับผู้บริหารทำละเมิด อาสาสมัครดังกล่าวจึงยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว

สำหรับอาสาสมัครทั่วไประดับผู้ให้บริการที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดโดยตรงกับบุคคลภายนอก โดยไม่ได้รับ薪金หรือค่าตอบแทนอย่างใดเลย ไม่มีนิติสัมพันธ์ในลักษณะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนองค์กรสาธารณประโยชน์เพราะอาสาสมัครดังกล่าวไม่มีอำนาจหน้าที่กระทำการแทนและไม่ได้รับมอบหมายให้บริหารจัดการแทน นอกจากนี้ ยังไม่มีนิติสัมพันธ์ในลักษณะนายจ้างกับลูกจ้างด้วยเพราะอาสาสมัครดังกล่าวไม่ได้รับ薪金ต่างตอบแทนในการปฏิบัติงานให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์จึงไม่มีฐานะเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครระดับผู้ให้บริการทำละเมิด อาสาสมัครดังกล่าวซึ่งไม่มีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์จึงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเทียบเคียงกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้วพบว่าอาสาสมัครอาจมีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะตัวแทน เนื่องจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่าเป็นการกระทำในนามขององค์กรสาธารณประโยชน์ จึงอาจถือเป็นตัวแทนชัดขององค์กรสาธารณประโยชน์ได้ แม้ผลทางกฎหมายกรณีอาสาสมัครทำละเมิดในขอบอำนาจของตัวการยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการ แต่หากพิจารณาผลทางกฎหมายตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว แม้ตัวการต้องร่วมรับผิดชอบในการทำละเมิดของตัวแทน แต่ตัวการก็ยังสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากตัวแทนที่ทำละเมิดได้ ดังนั้น เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด อาสาสมัครจึงยังคงต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว

ดังนั้น แม้ว่าอาสาสมัครจะมีนิติสัมพันธ์กับองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ตาม แต่เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด ผลทางกฎหมายของนิติสัมพันธ์ดังกล่าวก็ทำให้อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดชอบส่วนตัวจากการใช้สิทธิไล่เบี่ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์ได้เต็มจำนวนอยู่นั่นเองโดยอาสาสมัครไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

ในการพิจารณากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด แม้ว่าหลักกฎหมายนิรโทษกรรมเป็นกรณีที่ทำละเมิดเกิดขึ้นแล้วหรือไม่ก็ตามจะยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในทางวิชาการ แต่จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองโดยไม่ถือว่าเป็นการทำละเมิดของอาสาสมัครหรือการคุ้มครองโดยยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัคร หลักเกณฑ์เงื่อนไขตามหลักกฎหมายนิรโทษกรรมส่วนใหญ่ก็มีลักษณะไม่สอดคล้องและไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร กระทั่งอาจเรียกได้ว่าแทบจะไม่มีผลเป็นการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดเลย ขณะที่กฎหมายเฉพาะที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอย่างพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 อาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายดังกล่าวเช่นกัน แม้ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็ตาม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายไทยฉบับใดเลยที่ให้ความคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

จากการศึกษาพิจารณานิติสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับองค์กรสาธารณประโยชน์และการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทยแล้วนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า เมื่ออาสาสมัครทำละเมิด อาสาสมัครต้องรับผิดเป็นส่วนตัว และไม่มีกฎหมายคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

ส่วนกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติคุ้มครองอาสาสมัคร สาระสำคัญโดยรวมกล่าวถึงขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร หลักเกณฑ์การคุ้มครองและผลทางกฎหมาย กล่าวคือ ในกรณีหากอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานให้กับองค์กรไม่แสวงหากำไร ได้ทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงาน อาสาสมัครจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดเป็นส่วนตัว แต่ให้องค์กรไม่แสวงหากำไรต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทดแทน เว้นแต่อาสาสมัครกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ทั้งนี้ การคุ้มครองอาสาสมัครตามกฎหมายแต่ละประเทศจะมีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ร่วมกันประการหนึ่งตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายเยอรมันก็เพื่อมุ่งคุ้มครองอาสาสมัครที่เสียสละอุทิศตนผ่านการปฏิบัติงานในองค์กรไม่แสวงหากำไร ด้วยการจำกัดความเสี่ยงที่อาสาสมัครจะได้รับผลทางกฎหมายให้ต้องรับผิดเป็นส่วนตัว และเพื่อสร้างความมั่นใจให้อาสาสมัคร

สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพโดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีให้มีความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามกฎหมายในทุกกรณี

แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะยอมรับและตระหนักถึงการให้ความสำคัญด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนงานอาสาสมัครมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายรับรองเพื่อคุ้มครองและเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดเจน ทั้งที่การทำละเมิดของอาสาสมัครเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานและการปฏิบัติงานนั้นก็เป็นการกระทำโดยเจตนาสุจริตอุทิศตนเพื่อสังคมส่วนรวม หากใช้กระทำไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ การปล่อยให้อาสาสมัครต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวในผลแห่งละเมิดทุกกรณี แม้ว่าจะเกิดขึ้นจากความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยโดยไม่ตั้งใจก็ตาม กล่าวคือ ไม่คำนึงลักษณะที่ได้กระทำให้เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานและไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนั้น ก่อให้เกิดความไม่เหมาะสมและสร้างความไม่เป็นธรรมต่ออาสาสมัคร ทำให้อาสาสมัครหวั่นเกรงที่จะได้รับผลทางกฎหมายในความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานเพื่อสังคม และยังส่งผลเสียทางอ้อมต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ต้องอาศัยการเข้าร่วมปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นสำคัญ โดยในท้ายที่สุดแล้วผลเสียก็จะตกอยู่กับสังคมส่วนรวมนั่นเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามกฎหมายไทย กฎหมายสหรัฐอเมริกา และกฎหมายเยอรมัน ปรากฏผลดังบทสรุปแล้วนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายควบคู่กับการดำเนินการทางอื่น ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย

สำหรับข้อเสนอแนะทางกฎหมายในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สามารถเสนอแนะได้ 2 แนวทาง แนวทางแรก การใช้การตีความกฎหมายที่มีอยู่เดิมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร โดยไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย และแนวทางที่สอง บัญญัติกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองอาสาสมัครจาก

ความรับผิดชอบเพื่อละเมิด โดยสามารถพิจารณาแนวทางการปรับใช้ ข้อดี ข้อเสียของข้อเสนอแนะดังกล่าวได้ดังนี้

(1) การตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร เพื่อการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

สำหรับนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครระดับผู้บริหารซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะของนิติบุคคลกับผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนแล้วนั้น สามารถอาศัยการพิจารณาตีความผลทางกฎหมายในการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่นิติบุคคล ด้วยการให้องค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะนิติบุคคลต้องรับผิดในการทำละเมิดของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล เสมือนเป็นการทำละเมิดขององค์กรสาธารณประโยชน์เอง และส่งผลให้องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครระดับผู้บริหารได้

ส่วนนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครระดับผู้ให้บริการสามารถอาศัยการพิจารณากฎหมายตัวแทนโดยการตีความอย่างกว้างให้เข้าลักษณะของตัวการกับตัวแทนเขตได้ด้วยการเทียบเคียงจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับชดใช้เยียวยาค่าสินไหมทดแทนจากองค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะตัวการที่จะต้องรับผิดร่วมกับอาสาสมัครในฐานะตัวแทนเขต

ข้อดีของการตีความผลทางกฎหมายกรณีอาสาสมัครระดับผู้บริหารในฐานะผู้แทนหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลทำละเมิดในขอบวัตถุประสงค์หรือขอบอำนาจหน้าที่นิติบุคคล และการตีความให้นิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครระดับผู้ให้บริการเข้าลักษณะของตัวการกับตัวแทนเขต ตามที่ได้กล่าวข้างต้นนั้นเป็นกรณีการนำกฎหมายที่มีอยู่มาพิจารณาปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่นและสามารถอาศัยการแปลความตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ทันที โดยไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอย่างใด

ข้อเสียของการตีความดังกล่าว เนื่องจากการใช้การตีความกฎหมายนั้นไม่สามารถกำหนดได้เลย ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจอิสระของศาลประกอบกับการนำสืบข้อเท็จจริงในคดีเป็นสำคัญ ไม่มี

กฎหมายบัญญัติบังคับให้ศาลต้องผูกพันการตีความในทางที่เป็นคุณต่ออาสาสมัคร การตีความกฎหมายเพื่อคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดจึงอาจกระทำได้อย่าง

นอกจากนี้ ข้อเสียอีกประการหนึ่งของการตีความนิติสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัครให้เข้าลักษณะของตัวการกับตัวแทนเขตเพียงเพื่อชดใช้เยียวยาความเสียหายนั้น อาจเป็นการตีความที่กว้างเกินไปกว่ามาตรา 427 ซึ่งเป็นบทยกเว้นที่จะต้องตีความอย่างเคร่งครัดเฉพาะที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเท่านั้น มิฉะนั้นอาจทำให้บทยกเว้นกลายเป็นบทหลักได้ ประกอบกับท้ายที่สุดโดยผลทางกฎหมายตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแล้ว อาสาสมัครในฐานะตัวแทนเขตยังคงต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวจากการใช้สิทธิไล่เบียดเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนขององค์กรสาธารณประโยชน์ในฐานะตัวการอยู่นั่นเอง

(2) การบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

ถึงแม้ว่านิติวิธี (Juristic Method) เป็นประเด็นหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการพิจารณาวิเคราะห์กฎหมายเชิงเปรียบเทียบ รวมถึงระเบียบวิธีการใช้บังคับและหลักการพื้นฐานทางความคิดในการปรับใช้กฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และประเทศไทยที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะมีความแตกต่างกัน แต่การนำกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติหลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครเป็นลายลักษณ์อักษรมาเป็นตัวอย่างการบัญญัติกฎหมายลักษณะเดียวกันนี้ในประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการไม่มีกฎหมายคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดได้ ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่อาสาสมัครที่อุทิศตนเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นมารองรับใช้บังคับกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร เพื่อคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด โดยสาระสำคัญของกฎหมายนั้นควรกำหนดขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร หลักเกณฑ์การคุ้มครอง และผลทางกฎหมาย ให้อาสาสมัครได้รับการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงาน ตลอดจนรูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหาย ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนี้

(ก) ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร

เพื่อป้องกันความสับสนกับความหมายของอาสาสมัครตามกฎหมายอื่นและไม่ให้เกิดปัญหาการตีความว่าบุคคลผู้ปฏิบัติงานลักษณะอย่างไรจึงจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย จึงเห็นควรกำหนดขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน ใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ โดยพิจารณาทั้งความหมายของอาสาสมัครประกอบกับลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน เพื่อให้ขอบเขตของการเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล และสร้างความเป็นธรรมต่ออาสาสมัคร องค์กรต้นสังกัด ตลอดจนผู้ได้รับความเสียหายต่อไป

สำหรับการพิจารณาขอบเขตการเป็นอาสาสมัครในด้านความหมายของอาสาสมัคร ให้ความหมายความจำกัดเฉพาะอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนอย่างใดเลยจากองค์กรสาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นอาสาสมัครระดับผู้บริหารหรืออาสาสมัครระดับผู้ให้บริการ หากไม่ได้รับค่าตอบแทนแล้วย่อมเป็นอาสาสมัครที่ได้รับการคุ้มครองตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะกล่าวต่อไป อันสอดคล้องกับอุดมการณ์การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่เป็นการทำให้เปล่าอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ในกรณีหากปรากฏว่าบุคคลผู้ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ได้รับค่าตอบแทนแม้เพียงเล็กน้อยเทียบไม่ได้กับการงานที่ทำ ไม่ว่าจะเป็นค่าตอบแทนจากองค์กรต้นสังกัดหรือไม่ก็ตาม ย่อมไม่ถือเป็นอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายได้แต่อย่างใด

นอกจากนี้ การพิจารณาความหมายของอาสาสมัครยังต้องคำนึงถึงประเภทของอาสาสมัครตามลักษณะการปฏิบัติงานและการกำหนดคุณสมบัติของอาสาสมัครที่จะได้รับการคุ้มครองด้วย กล่าวคือ หากเป็นอาสาสมัครปฏิบัติงานทั่วไปที่ไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถพิเศษสามารถพิจารณาการคุ้มครองจากลักษณะการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัครตามที่จะได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตาม หากเป็นอาสาสมัครปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพ หรือต้องใช้ทักษะความเชี่ยวชาญระดับสูงหรือความระมัดระวังเป็นพิเศษในสาธารณภัยที่มีความร้ายแรง หรือในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องได้รับใบอนุญาตหรือใบรับรอง ผู้เขียนเห็นควรกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติมของอาสาสมัครที่จะได้รับพิจารณาการคุ้มครองก็ต่อเมื่ออาสาสมัครดังกล่าวผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมพิเศษเฉพาะทางและได้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองตามกฎหมายก่อนการปฏิบัติงาน หากอาสาสมัครปฏิบัติงานโดยขาดคุณสมบัติดังกล่าวย่อม

เป็นอาสาสมัครที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้รับการช่วยเหลือจากอาสาสมัครสามารถมั่นใจได้ว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานเท่านั้นจึงจะได้รับการคุ้มครองภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะกล่าวต่อไป อีกทั้งยังเป็นการบังคับในทางอ้อมให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัดที่อาสาสมัครปฏิบัติงานต้องกำกับดูแลการคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครอย่างเคร่งครัดด้วย

ส่วนการพิจารณาขอบเขตการเป็นอาสาสมัครด้านลักษณะองค์กรที่อาสาสมัครปฏิบัติงาน อันเป็นการมุ่งเน้นการคุ้มครองอาสาสมัครโดยคำนึงถึงองค์กรเป็นสำคัญนั้น ให้ความหมายจำกัดเฉพาะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้กับองค์กรสาธารณประโยชน์ซึ่งมีวัตถุประสงค์บริการสาธารณะโดยไม่แสวงหากำไร ไม่รวมถึงอาสาสมัครปฏิบัติงานเป็นรายบุคคลที่ไม่ผ่านองค์กรต้นสังกัด ทั้งนี้ รายชื่อองค์กรสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดต่อไป หรืออาศัยการเทียบเคียงตัวอย่างรายชื่อองค์กรสาธารณประโยชน์ได้จากกฎหมายลำดับรองอื่น เช่น ประกาศกระทรวงการคลังในการจัดเก็บภาษีตามประมวลรัษฎากร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดองค์การสถานสาธารณกุศล สถานพยาบาล และสถานศึกษา ที่ผู้มีเงินได้มีสิทธิขอหักลดหย่อนเงินบริจาคตามประมวลรัษฎากร* หรือทำเนียบอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ของส่วนราชการและเอกชนที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด** เป็นต้น เพื่อเป็นการตรวจสอบและรับรองจากหน่วยงานของรัฐอีกชั้นหนึ่งในการจดทะเบียนจัดตั้งองค์กรสาธารณประโยชน์อย่างถูกต้องตามขั้นตอนทางกฎหมาย อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์เช่นว่าจึงจะได้รับการคุ้มครองตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่จะกล่าวต่อไป

---

* ปัจจุบันคือ ประกาศกระทรวงการคลัง ว่าด้วยภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่ม เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาประกาศกำหนดองค์การ สถานสาธารณกุศล สถานพยาบาล และสถานศึกษา ตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร และมาตรา 3 (4) (ข) แห่งพระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 239) พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 254) พ.ศ. 2535

** ภาคผนวก ก ทำเนียบอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ของส่วนราชการและเอกชนประจำปี 2554

(ข) หลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด

ในส่วนความรับผิดเพื่อละเมิดของอาสาสมัครยังคงต้องพิจารณาองค์ประกอบละเมิดตามมาตรา 420 รวมถึงภาระการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเช่นเดิม เพียงแต่เมื่อปรากฏว่าอาสาสมัครทำละเมิดแล้ว ให้พิจารณาหลักเกณฑ์การคุ้มครองและผลทางกฎหมายให้อาสาสมัครได้รับการยกเว้นความรับผิดเพื่อละเมิดตามกฎหมายเฉพาะ อันเป็นข้อยกเว้นของบทบัญญัติทั่วไปตามกฎหมายลักษณะละเมิดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ หากอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา ในระหว่างการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอก อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว แต่ให้องค์กรสาธารณประโยชน์รับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหายต่อบุคคลภายนอกและไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ อย่างไรก็ตาม หากอาสาสมัครทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง แม้จะเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน อาสาสมัครยังคงต้องรับผิดเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัว โดยองค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ต้องร่วมรับผิดแต่อย่างใด

ทั้งนี้ ในการพิจารณาบุคคลภายนอกผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัคร จำกัดเฉพาะบุคคลภายนอกผู้เสียหายที่ได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือโดยตรงของอาสาสมัครเท่านั้น ที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครอง ในทางกลับกัน หากเป็นบุคคลภายนอกผู้เสียหายทั่วไปที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการช่วยเหลือโดยตรงของอาสาสมัครแต่กลับได้รับผลเสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครนั้น ผู้เขียนเห็นว่าอาสาสมัครไม่ควรได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากผู้เสียหายดังกล่าวไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสียในการช่วยเหลือของอาสาสมัคร แต่กลับได้รับผลข้างเคียงจากความเสียหายในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วการคุ้มครองอาสาสมัครจะเป็นแต่เพียงการกล่าวอ้างการปฏิบัติงานเพื่อผู้ได้รับการช่วยเหลือประการเดียว โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้ได้รับผลกระทบในทางอ้อม อันส่งผลไกลเกินกว่าเจตนารมณ์ในการคุ้มครองอาสาสมัคร ดังนั้น หลักเกณฑ์การคุ้มครองที่จะทำให้อาสาสมัครได้รับการยกเว้นความรับผิดเป็นส่วนตัว จึงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่า อาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา ในระหว่างการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกผู้ได้รับการช่วยเหลือเท่านั้น

นอกจากนี้ การพิจารณาว่าอาสาสมัครกระทำการโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงยังเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลทางกฎหมายต่างกันในการคุ้มครองอาสาสมัครและผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดนิยามจำกัดความขอบเขตของการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาและประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงไว้ โดยอาจกำหนดแนวทางที่เป็นหลักเบื้องต้นสำหรับการพิจารณาไว้ในกฎหมายลำดับรองว่าการกระทำในลักษณะอย่างไรจึงจะเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดาหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และอาศัยการพิจารณามาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานทั่วไปกับวิญญูชนซึ่งเป็นบุคคลที่สมมติขึ้นให้อยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เดียวกัน และพิจารณามาตรฐานความระมัดระวังของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักวิชาชีพกับบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพในกิจการอย่างเดียวกันกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ทั้งนี้ เพื่อความชัดเจนและประโยชน์ในการวินิจฉัยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดต่อไป

ส่วนการพิจารณาว่าการทำละเมิดของอาสาสมัครเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานที่ส่งผลทางกฎหมายให้อาสาสมัครอาจได้รับการคุ้มครองจากความรับผิดเพื่อละเมิดนั้น ผู้เขียนเห็นว่าสามารถเทียบเคียงการกระทำในระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้กับการกระทำในทางที่จ้างของลูกจ้างโดยอาศัยบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาปรับใช้แก่กรณี

ผลทางกฎหมายของการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ทำให้อาสาสมัครได้รับการยกเว้นความรับผิดเป็นส่วนตัวในการกระทำโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา เพื่อให้อาสาสมัครได้รับความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม โดยให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้นสังกัดรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหาย ในฐานะที่องค์กรสาธารณประโยชน์พึงพาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นหลัก ทั้งยังได้รับเงินสนับสนุนจากการบริจาค จึงน่าจะอยู่ในศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าอาสาสมัครที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นการส่งเสริมการควบคุมกำกับดูแลขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้เคร่งครัด เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่องค์กรต้องรับภาระการชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้ โดยเหตุที่องค์กรสาธารณประโยชน์ไม่ใช่ผู้ทำละเมิดโดยตรง แต่ต้องรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัคร จึงต้องคำนึงถึงผลของความรับผิดที่อาจเกิดขึ้นต่อองค์กรสาธารณประโยชน์ด้วย ซึ่งจะได้พิจารณาเสนอแนะรูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายต่อไป

กรณีความรับผิดโดยเคร่งครัดตามข้อสันนิษฐานกฎหมาย เช่น ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอันตราย เป็นต้น ผู้เขียนเห็นว่า อาสาสมัครต้องรับผิดเพื่อละเมิดดังกล่าวเป็นส่วนตัวโดยไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำโดยประมาท เลินเล่อของอาสาสมัครเท่านั้น อย่างไรก็ตาม กรณีความรับผิดโดยเคร่งครัดซึ่งไม่ใช่ความรับผิดที่เกิดจากการกระทำของบุคคล แต่เนื่องด้วยภาระการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นอาจทำได้ยาก กฎหมายจึงให้ถือว่าต้องรับผิดตามที่บัญญัติ เพราะความเกี่ยวข้องใกล้ชิดของอาสาสมัครกับตัวทรัพย์สินมากที่สุดในขณะที่เกิดความเสียหาย แม้อาสาสมัครจะไม่ได้ทำละเมิดก็ตาม กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาเลยว่าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของอาสาสมัคร ดังนั้น กรณีความรับผิดโดยเคร่งครัด อาสาสมัครจึงไม่สมควรที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแต่อย่างใด

(ค) รูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหาย

เนื่องจากการทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานของอาสาสมัครโดยประมาทเลินเล่อธรรมดา องค์การสาธารณประโยชน์ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเยียวยาความเสียหายต่อบุคคลภายนอกผู้เสียหายโดยไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนจากอาสาสมัครได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อไม่ให้เป็นการภาระขององค์การสาธารณประโยชน์ที่จะต้องรับผิดเพียงฝ่ายเดียวระทั้งอาจประสบปัญหาไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ อันอาจส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายต่อไป ในการบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดนั้น นอกจากการกำหนดขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร หลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการคุ้มครองแล้ว ผู้เขียนยังมีความเห็นเพิ่มเติมต่อไปว่า ควรกำหนดรูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายด้วยการจัดให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้องทำประกันภัยภาคบังคับให้กับอาสาสมัคร หรือการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัคร ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองอาสาสมัคร ในขณะที่ผู้เสียหายยังคงได้รับการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะละเมิด โดยองค์การสาธารณประโยชน์ไม่ต้องรับผลแห่งความเสียหายมากเกินไป

อนึ่ง รูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายมีเงื่อนไขจำกัดเฉพาะในกรณีที่อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์ทำละเมิดในระหว่างการปฏิบัติงานโดยประมาทเลินเล่อ ธรรมดาตามหลักเกณฑ์การคุ้มครองซึ่งมีผลทางกฎหมายให้องค์กรสาธารณประโยชน์ต้องรับผิดชอบเท่านั้น จึงจะนำไปสู่รูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายในลักษณะของการจัดทำประกันภัยภาคบังคับหรือการจัดตั้งกองทุนตามที่ได้กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตาม รูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายดังกล่าวมีข้อยกเว้นไม่ใช้บังคับการทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงที่อาสาสมัครจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เพราะถึงอย่างไรการทำละเมิดดังกล่าวของอาสาสมัครก็ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณารูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายเลย

รูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายในลักษณะของการจัดทำประกันภัยภาคบังคับโดยครอบคลุมความเสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกโดยประมาทเลินเล่อในระหว่างการปฏิบัติงานนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการสร้างหลักประกันที่น่าเชื่อถือและมีความแน่นอนให้บุคคลภายนอกมั่นใจว่าจะได้รับการเยียวยาความเสียหาย แม้องค์กรสาธารณประโยชน์จะต้องผูกพันหน้าที่จัดทำประกันภัยตามกฎหมายบังคับ อันเป็นการเพิ่มภาระที่จะต้องชำระเบี้ยประกันภัยในการช่วยเหลือสังคมก็ตาม โดยเฉพาะองค์กรสาธารณประโยชน์ขนาดใหญ่ที่มีอาสาสมัครจำนวนมากหรือเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยงสูง เบี้ยประกันภัยก็สูงตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาผลที่จะได้รับการจัดทำประกันภัยนั้นจะเห็นได้ว่า เนื่องจากองค์กรสาธารณประโยชน์มีหน้าที่ชำระเบี้ยประกันภัย ดังนั้น เพื่อเป็นการบริหารความเสี่ยงและการจัดการทางการเงินจากความรับผิดชอบในการทำละเมิดของอาสาสมัคร องค์กรสาธารณประโยชน์จึงต้องควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้มีคุณภาพมากขึ้นและลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานให้น้อยลงนั่นเอง

ส่วนรูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหายในลักษณะของการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองผู้เสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครต่อบุคคลภายนอกโดยประมาทเลินเล่อในระหว่างการปฏิบัติงานนั้น ผู้เขียนเห็นว่าทำให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยไม่ต้องดำเนินคดีและบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายขององค์กรสาธารณประโยชน์ เพราะรัฐมีส่วนร่วมการจัดสรรงบประมาณของกองทุนด้วย แต่ก็เป็นการนำเงินภาษีที่ได้รับจากประชาชนส่วนใหญ่มาสนับสนุนกองทุนเพื่อช่วยเหลือเฉพาะผู้เสียหายจากการทำละเมิดของอาสาสมัครเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อองค์กร

สาธารณประโยชน์ไม่ต้องรับภาระทางการเงินอย่างกรณีการจัดทำประกันภัย การควบคุมกำกับดูแล การปฏิบัติงานของอาสาสมัครโดยองค์กรสาธารณประโยชน์อาจกระทำไม่ได้เต็มที่เท่าที่ควร เพราะถึงอย่างไรองค์กรสาธารณประโยชน์ก็ไม่ได้รับผลเสียหายโดยตรงจากการทำละเมิดของอาสาสมัครมากนัก ประกอบกับหากพิจารณาการดำเนินกิจการขององค์กรสาธารณประโยชน์โดยไม่แสวงหากำไรให้ต่อเนื่องแล้ว อาจประสบปัญหาเงินที่นำมาใช้จ่ายบริหารจัดการกองทุนในระยะยาวต่อไปด้วย

สำหรับข้อดีของข้อเสนอแนะในกรณีหากจัดให้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด สามารถพิจารณาได้ดังนี้

(1) การบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดทำให้การใช้บังคับกฎหมายสามารถกระทำได้ง่ายขึ้นและมีความชัดเจน เพราะสามารถกำหนดขอบเขตของการเป็นอาสาสมัคร หลักเกณฑ์การคุ้มครองอาสาสมัคร และผลทางกฎหมาย รูปแบบการคุ้มครองผู้เสียหาย ตลอดจนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครให้สอดคล้องครอบคลุมข้อเท็จจริงที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานให้สมกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งคุ้มครองการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้อย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรยังทำให้กฎหมายมีสภาพบังคับ โดยมีผลผูกพันให้ศาลต้องปรับใช้กฎหมายโดยไม่ต้องอาศัยการตีความ และลดปัญหาความไม่แน่นอนบางประการอันเกิดจากการใช้ดุลยพินิจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลได้อีกด้วย

(2) การบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดยังส่งผลดีต่อสังคม เนื่องจากการคุ้มครองการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้อาสาสมัครมีหลักประกันความเชื่อมั่นที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะถึงแม้ว่าอาสาสมัครจะมีเจตนาดีเสียสละเวลาและกำลังเพื่อสังคมก็จริงอยู่ แต่อาสาสมัครก็คงไม่ต้องการที่จะตกเป็นจำเลยของสังคมและไม่มีความพร้อมที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทางศาลอันเนื่องมาจากการอาสาเข้าช่วยเหลือสังคม

(3) การบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิดจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นผลักดันให้ประชาชนสนใจเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครมากขึ้น ก่อให้เกิดความร่วมมือกันของอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชนซึ่งเป็นส่วนเสริมที่อำนวยความสะดวก

ความสะดวกให้กับประชาชนในสังคมและแบ่งเบาภาระหน้าที่ของรัฐ ทำให้การบริการสาธารณะทางสังคมไม่ต้องพึ่งพากรัฐเป็นหลักแต่เพียงฝ่ายเดียว รัฐจึงสามารถจัดทำบริการสาธารณะด้านอื่นตลอดจนดำเนินการตามความรับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจและการเมืองได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการบัญญัติกฎหมายเฉพาะดังกล่าวยังช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทยให้ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่ามีมาตรฐานการคุ้มครองอาสาสมัครเช่นเดียวกับต่างประเทศ ดังเช่นสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งเป็นประเทศตัวอย่างที่นำมาศึกษาด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้พิจารณาข้อเสียซึ่งอาจเป็นปัญหาบางประการของการบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิด สามารถพิจารณาได้ดังนี้

(1) ระบบอาสาสมัครในต่างประเทศมีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรม แตกต่างจากสังคมไทยที่แม้สมาชิกในสังคมจะมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน แต่ก็ยังไม่มีการจัดระบบอาสาสมัครที่เป็นรูปธรรมมากพอเมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทำให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครยังกระจัดกระจาย และขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ประกอบกับลักษณะอัธยาศัยของคนไทยที่เน้นการประนีประนอม จึงอาจทำให้การบัญญัติกฎหมายเฉพาะไม่สามารถใช้บังคับได้อย่างเต็มที่นักในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ความผิดพลาดและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครจะได้รับการอนุโลมผ่อนปรนเงื่อนไขในการใช้บังคับกฎหมาย ผู้เสียหายอาจเห็นว่าไม่เป็นการสมควรที่จะดำเนินการอย่างใดต่ออาสาสมัคร ซึ่งมีผลทำให้บทบาทของกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครในประเทศไทยไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

(2) เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติแล้ว การบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ในประเทศไทยต้องผ่านกระบวนการร่างกฎหมายในทางนิติบัญญัติซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อน และมักใช้ระยะเวลาดำเนินการค่อนข้างนานในการออกกฎหมายแต่ละฉบับ ซึ่งทำให้ไม่อาจแก้ไขปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นได้มากนัก

จากการพิจารณาแนวทางการปรับใช้พร้อมเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของข้อเสนอแนะทางกฎหมายระหว่างการศึกษาความกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิติสัมพันธ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัคร กับการบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิด ดังเหตุผลที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ข้อเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นแนวทางการแก้ไข

ปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นจากการรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวของอาสาสมัครโดยไม่มีกฎหมายคุ้มครองได้อย่างชัดเจน ตรงประเด็น เหมาะสมกับสังคมไทย เป็นคุณ และเอื้อประโยชน์ต่อการเข้าร่วมปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้มากกว่าข้อเสนอแนะให้มีการตีความกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิติสัมพันธ์ขององค์กรสาธารณประโยชน์กับอาสาสมัคร ด้วยการให้อาสาสมัครไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อละเมิดเป็นส่วนตัวและได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบเพื่อละเมิดภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขตามที่กฎหมายเฉพาะบัญญัติ

5.2.2 ข้อเสนอแนะอื่น

นอกจากข้อเสนอแนะที่ทำให้อาสาสมัครได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขแล้วนั้น เนื่องจากการคุ้มครองอาสาสมัครไม่อาจกระทำได้เพียงบัญญัติกฎหมายเฉพาะมาใช้บังคับเพียงอย่างเดียว แต่ต้องทำให้ความเป็นไปได้ในการทำละเมิดของอาสาสมัครลดลงด้วย ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาคือแท้จริงในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอีกทางหนึ่ง เบื้องต้นผู้เขียนเห็นควรเสนอแนะการดำเนินการทางอื่นให้สอดคล้องกัน ดังนี้

(1) สนับสนุนการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานหรือแนวปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best Practice) และฝึกอบรมให้ความรู้เบื้องต้นกับอาสาสมัครได้รับทราบและเข้าใจก่อนการลงมือปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะอาสาสมัครบางประเภทที่อาศัยหลักวิชาชีพหรือใช้ทักษะขั้นสูงในการปฏิบัติงาน กำหนดให้อาสาสมัครต้องได้รับคุณวุฒิหรือหลักฐานรับรองการฝึกอบรมก่อนการปฏิบัติงาน เป็นต้น เพื่อลดภาระความเสี่ยงที่สังคมจะได้รับจากการก่อให้เกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้องค์กรสาธารณประโยชน์ที่อาสาสมัครปฏิบัติงานร่วมกันจัดทำประมวลจริยธรรม (Code of Conduct) เพื่อเป็นแนวทางมาตรฐานการควบคุมกำกับดูแลคุณภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้มีประสิทธิภาพให้สมดังเจตนารมณ์ของการเป็นอาสาสมัครอย่างแท้จริง

(2) พัฒนาระบบอาสาสมัครให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เช่น การจัดประเภทหรือหมวดหมู่ของอาสาสมัครตามลักษณะการปฏิบัติงาน การจัดตั้งหน่วยงานของรัฐ โดยอาจเป็นการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่หรืออาจเป็นการปรับปรุงหน่วยงานที่มีอยู่แล้วก็ได้ ให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครในองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชน เป็นต้น

การศึกษานี้ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจประเด็นปัญหากฎหมายที่เกิดขึ้นจากกรณีที่ไม่มีการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด เพื่อแสดงให้เห็นว่า เมื่ออาสาสมัครทำละเมิดอาสาสมัครต้องรับผิดเป็นส่วนตัว พร้อมทั้งสามารถสรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการคุ้มครองอาสาสมัครจากความรับผิดเพื่อละเมิด ซึ่งผู้เขียนคาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองอาสาสมัครให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยและสามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้การปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมของอาสาสมัครได้ต่อไป ตลอดจนสร้างการตระหนักรู้ของประชาชนให้เห็นถึงความสำคัญในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครที่สนับสนุนให้สังคมได้พึ่งพาอาศัยมีน้ำใจไมตรีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

รายการอ้างอิง

- B.S. Markesinis, A Comparative Introduction to the German Law of Torts, 3 ed. (Oxford: Clarendon Press, 1994).
- Bundesfreiwilligendienstgesetz: Bfdg (Federal Volunteer Service Act of 28 April 2011), Federal Law Gazette Part I.*
- Bürgerliches Gesetzbuch: B.G.B (Civil Code of Germany).*
- Cees Van Dam, European Tort Law, 1 ed. (Oxford University Press, 2006).
- David Ormerod, Smith and Hogan Criminal Law: Cases and Materials, 10 ed. (Oxford: Oxford University Press, 2009).
- Edwin H. Byrd III, "Reflecting on Willful, Wanton, Reckless and Gross Negligence," Louisiana Law Review 48, 6 (July 1988).
- Ernest J. Cohn, Manual of German Law, 1 ed. (London: The British Institute of International and Comparative Law, 1971).
- Ernest J. Schuster, The Principle of German Civil Law, 1 ed. (Oxford: Clarendon Press, 1907).
- Gerald Spindler and Oliver Rieckers, Tort Law in Germany, 1 ed. (The Netherlands: Kluwer Law International, 2011).
- GHK. "Study on Volunteering in the European Union Country Report Germany." [Online]. Available from: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_de_en.pdf [2014, October 31].
- H. Beau Baez III, Tort Law in the USA, 1 ed. (The Netherlands: Kluwer Law International, 2010).
- Helmut Koziol and Barbara C. Steininger, European Tort Law 2009, 1 ed. (Germany: European Centre of Tort and Insurance Law, 2010).
- Ingrid M. Johansen, "New Legal Protection for Volunteers," Popular Government, (Fall 1998).
- J. Michael Martinez, "Liability and Volunteer Organizations: A Survey of the Law," Nonprofit Management & Leadership 14, 2 (Winter 2003).

- Jeffrey D. Kahn, "Organizations' Liability for Torts of Volunteers," University of Pennsylvania Law Review 133, 6 (July 1985).
- Jerry Potts. "The American Heart Association Initiative for Increasing Cpr Training in Us Schools." [Online]. Available from : http://www.resus.org.uk/pages/Laerdal_Presentations/Session2_4_JerryPotts.pdf [2014, July 31].
- Jill R. Horwitz and Joseph Mead, "Letting Good (and Bad?) Deeds Go Unpunished: Volunteer Liability Protection Laws and Volunteering," Michigan Law, (February 2007).
- Konrad Zweigert and Hein Kotz, An Introduction to Comparative Law Volume I: The Framework, 1 ed. (North-Holland Publishing Company, 1987).
- Nonprofit Risk Management Center, State Liability Laws for Charitable Organizations and Volunteers, 4 ed. (Nonprofit Risk Management Center, September 2001).
- Norbert Horn, Hein Kotz, and Hans G. Leser, German Private and Commercial Law: An Introduction, 1 ed. (Oxford: Clarendon Press, 1982).
- Oxford English Dictionary. [Online]. Available from :<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/volunteer?q=volunteer> [2013, November 28].
- Raymond Youngs, Sourcebook on German Law, 2 ed. (Cavendish Publishing, 2002).
- Ronald B. Standler. "Elements of Torts in the USA." [Online]. Available from: www.rbs2.com/torts.pdf [2014, June 14].
- Susan J. Ellis. "Volunt/Ar/Eer/IsM: What's the Difference?" [Online]. Available from: <http://www.energizeinc.com/art/1vol.html> [2013, November 28].
- The International Center for Not-for-Profit Law. [Online]. Available from: <http://www.icnl.org/research/trends/trends2-1.html> [2013, November 30].
- Thomas L. Frenn, "The 1997 Federal Volunteer Protection Act: Limited Protection for Volunteers," Wisconsin Lawyer 71, 12 (December 1998).
- UN General Assembly Resolution A/RES/40/212. 17 December 1985.
- UN General Assembly Resolution A/RES/5217. 15 January 1998.
- United Nations, Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts, 1 ed. (New York: United Nations publication, 2003).

United Nations Volunteers. "Enhancing Business - Community Relations: The Role of Volunteers in Promoting Global Corporate Citizenship Global Report." United Kingdom, 2004.

Volunteer Protection Act of 1997, 42 U.S.C §§ 14501 - 14505.

William L. Prosser, Handbook of the Law of Torts, 4 ed. (St. Paul, Minn.: West Pub., 1978).

William L. Prosser, Werdner P. Keeton, and et al., Prosser and Keeton on the Law of Torts, 5 ed. (St. Paul, Minn.: West Pub., 1984).

กมล สนธิเกษตริณ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: นานาส์พิมพ์, 2536.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวง. "จำนวนอาสาสมัครในสังคมไทย ปี 2554." 2554.

กระทรวงมหาดไทย, คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. "แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2557." 2553.

คณะกรรมการคู่มืออาสาสมัครสภาอากาศไทย (ฉบับปรับปรุง). คู่มืออาสาสมัครสภาอากาศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์ จำกัด, 2553.

จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, "ความรับผิดชอบละเมิดตามกฎหมายเยอรมัน เปรียบเทียบกับคอมมอนลอว์: มาตรา 823 Bgb," วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1, (มีนาคม 2538).

———. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนค้าต่าง นายหน้า เจ้าทำของ รับ ขน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2553.

จิต เศรษฐบุตร แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดารารพร ธีระวัฒน์. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 - 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.

———, "ประมาทเลินเล่อ," วารสารกฎหมายจุฬา 4, 1 (มกราคม - เมษายน 2521).

จิตติ ดิงศภัทย์ ปรับปรุงโดย เขมภูมิ ภูมิถาวร ชวิน อุ๋นภัทร และอำนาจ ตั้งศิริพิมาน. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตราว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง ลากมีควรได้ ละเมิด บรรพ 2 มาตรา 395-452. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.

ชัชวิน เกตุทอง. กฎหมายกับการปฏิบัติหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยขององค์กรเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

- ณัฐินี สติตานุชิต. ความรับผิดชอบของนายจ้างในการกระทำละเมิดของลูกจ้าง. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- ธัญญา ชื่อวาจา. ปัญหาการปรับใช้ความรับผิดเพื่อละเมิดของนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, มิถุนายน 2552.
- ประภาศน์ อวยชัย, "ความรับผิดเพื่อละเมิดในทางการที่จ้าง," บทบัญญัติ 21, 3 (กรกฎาคม 2506).
- ประสิทธิ์ โสวิไลกุล, "ความรับผิดในการทำละเมิดของผู้อื่น ตัวการ-ตัวแทน," วารสารกฎหมาย จุฬา 3, 1 (มกราคม - เมษายน 2520).
- . รวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ 61 ปีการศึกษา 2551 เล่มที่ 4. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. กฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- ปวย อังภากรณ์. "บทความจากครุกรรมารดาถึงเชิงตะกอน." [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.puey-ungphakorn.org/?page_id=87 [21 ธันวาคม 2556].
- พจน์ ปุษปาคม. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525.
- พระไพศาล วิสาโล. "จิตอาสา." [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.volunteerspirit.org/node/203 [2 เมษายน 2557].
- ไพจิตร บุญญพันธ์. กฎหมายเปรียบเทียบไทยกับประมวลกฎหมายนานาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร 2519.
- . คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด และหลักกฎหมายลักษณะละเมิด เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดทางกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2550.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. หลักกฎหมายละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.
- ภูมิธรรม เวชยชัย และสุรัสวดี หุ่นพยนต์. "ปัญหาการดำเนินงานของหน่วยงานอาสาสมัครในประเทศไทย เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องบทบาทอาสาสมัครกับการพัฒนาในประเทศไทย." กรุงเทพมหานคร: สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มีนาคม 2527.
- มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง. "ประวัติมูลนิธิ." [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://pohtecktung.org/index.php?option=com_content&view=article&id=131&Itemid=133&lang=th [21 ธันวาคม 2556].

- . "อาสามัคร." [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://pohtecktung.org/index.php?option=com_content&view=article&id=141&Itemid=142 [21 ธันวาคม 2556].
- ยุพา วงศ์ไชย. การบริหารองค์การสังคมสงเคราะห์เอกชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: กองการสังคมสงเคราะห์เอกชน กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย : ฝ่ายวิชาการ มูลนิธิศาสตราจารย์ปกรณ์ อังศุสิงห์, 2536.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546.
- ฤทัย หงส์สิริ, "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539," วารสารการพาณิชย์ 19, 2 (2543).
- ศันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรถได้. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.
- ศรัณยา อังคนานนท์. ศึกษาการบริหารจัดการอาสามัครที่ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในภาวะวิกฤตในศูนย์พักพิงชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) ปี 2554. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555.
- ศักดิ์ สนองชาติ. คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด และความรับผิดชอบทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539. พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2556.
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, "บัณฑิตอาสาสมัคร: ทางเลือกของการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม," วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ 33, 1 (มกราคม - มีนาคม 2544).
- , "อาสามัคร: การพัฒนาตนเองและสังคม," วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร 2, (มกราคม - มิถุนายน 2548).
- สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานโครงการวิจัยภาคองค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร 2546.
- สถิตย์ เล็งไธสง, "สัญญาตัวแทน," วารสารกฎหมายจุฬา 10, 2 (2528).
- สภาอากาศไทย. วารสารสภาอากาศไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 80 พรรษา พุทธศักราช 2555 พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร 2555.
- สมพร เทพสิทธา. อุดมการณ์และบทบาทของอาสามัคร : แนวคิดและทิศทางการพัฒนางานอาสามัครในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2541.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แผนพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์. "รายงานฉบับสมบูรณ์ การศึกษาและประยุกต์บทเรียนงานอาสามัครจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาระบบอาสามัครในประเทศไทย." ธันวาคม 2548.

- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. "หนังสือที่ นร 0601/087 เรื่อง หารือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ
ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539." 7 กุมภาพันธ์ 2540.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การจัดงานปีอาสาสมัครสากล." 16 ตุลาคม 2544.
- . "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อเสนอการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม." 30 มกราคม 2550.
- . "มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ปีอาสาสมัครสากล." 19 ธันวาคม 2543.
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์, "มาตรฐานความระมัดระวังของการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายอาญาเยอรมัน," ตุล
พาท 1, (2550).
- สุขุม ศุภนิติย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณการ, 2553.
- เสาวนีย์ เสนาสุ. เอกสารประกอบการสอน วิชา กฎ 323 งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร, 2529.
- โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้ส่วนบริษัท. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณการ, 2551.
- อนันต์ จันทโรภากร, "โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด," รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี
เกษมทรัพย์, (2531).
- อาจารย์ บุณนาค. ความรับผิดของอนุญาโตตุลาการ. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.
- อุดมศักดิ์ เย็นใส. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลและส่งเสริมมูลนิธิที่ดำเนินการด้าน
สาธารณะประโยชน์. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2554.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

ทำเนียบอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ ของส่วนราชการและเอกชน ประจำปี 2554

ลำดับ	ประเภทอาสาสมัคร	จำนวนอาสาสมัคร (ประมาณ/คน)	ภารกิจ	หน่วยงาน/สถานที่ติดต่อ
๑.	อาสาสมัคร อาสาสมัครพันธุ์ประจำ หมู่บ้าน (อปม.)	๒,๕๓๐	เป็นตัวแทนในการดำเนินการและวางแผนด้านกร อาสาสมัครพันธุ์ นำนโยบายและกิจการของราชการไป ชี้แจงบอกกล่าวกับประชาชน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผ่านสื่อของกรมอาสาสมัครพันธุ์	กรมอาสาสมัครพันธุ์ ส่วนแผนงานและโครงการ สำนักพัฒนาการ อาสาสมัครพันธุ์ ถนนพระราม ๖ เขตพญาไท กทม. ๑๐๕๐๐ โทร. ๐-๒๖๑๘-๒๓๕๓, ๐-๒๖๑๘-๒๓๒๓ ต่อ ๑๖๑๒, ๑๖๑๔ โทรสาร ๐-๒๖๑๘-๒๓๕๖
๒.	อาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน (อปพร.)	๑,๑๗๑,๕๐๓	ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกลาง กรมป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย เลขที่ ๓/๑๒ ถนนอุทองนอก แขวงวังใหม่ ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐ โทร. ๐-๒๒๕๓-๐๒๐-๖ ต่อ ๓๔๐๘, ๓๔๑๒ โทรสาร. ๐-๒๒๕๓-๕๒๕๗ Website: www.disaster.go.th
๓.	ไทยอาสาป้องกันชาติ (ทสปช.) ประชาชน อาสาสมัคร (ปอส)	๒๖๓,๓๓๑	ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติภายใต้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข ป้องกันและต่อต้านการก่อความไม่สงบ เรียบบริเวณทุกรูปแบบ ริเริ่มอาสาพัฒนาท้องถิ่นตนเอง	ศูนย์ประสานงานไทยอาสาป้องกันชาติ ประชาชนอาสาสมัคร เลขที่ ๔๕/๖ ถนนเลียบริดจลิ่ง ภาษีเจริญ แขวงปากคลอง เขตภาษี เจริญ กทม. ๑๐๑๖๐ โทร/ โทรสาร. ๐-๒๕๖๗-๕๘๕๐

๔.	กลุ่มประชาชน อาสาป้องกัน ชาติ	๓๗๕	สมาชิกทุกรายมีจิตใจเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การช่วย เพื่อความมั่นคง แจ้งข่าวยาเสพติด กิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ ร่วมเข้าเฝ้าถวายพระพร วางพวงมาลัยวันปียมหาราช	ส่วนงานมวลชนและกิจกรรมพิเศษ สำนักเลขาธิการ กองอำนาจการรักษ ความมั่นคงภายในส่วนวินัยติ ๓.ราชเลขาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐ โทร.๐- ๒๔๑-๓๕๑๖
๕.	อาสาพัฒนา ชุมชน	๒๗๕,๒๘๒	ช่วยเหลือสนับสนุนดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมพัฒนา หมู่บ้านสนับสนุนการพัฒนาโดยเป็นที่ปรึกษากลุ่มเยาวชน,สตรี .กลุ่มอาสาสมัครองค์กร,ประชาชน ประสานงานระหว่างองค์กร ประชาชนกับหน่วยงานรัฐ	สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ชั้น ๕ อาคารบี ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กทม. ๑๐๒๑๐ โทร. ๐-๒๑๔๑-๖๑๓๖ โทรสาร.๐-๒๑๔๓-๘๕๑๓
๖.	อาสาสมัครคุม ประพฤติ	๑๓,๔๙๐	ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการสืบเสาะข้อเท็จจริงของ ผู้ต้องขังในชั้นก่อนได้รับการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษ ช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการสอดส่อง เยี่ยมเยียนแก้ไข ฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้ที่อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติ ผู้ที่ทำงาน บริการสังคมแทนค่าปรับและผู้ที่ได้รับบริการสงเคราะห์ภายหลัง ปล่อย	กองกิจกรรมชุมชน กลุ่มงานพัฒนาอาสาสมัครคุมประพฤติ กรมคุม ประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น ๔ และชั้น ๖ เลขที่ ๒๒๐ ถนน แจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐ โทร. ๐-๒๑๔๑-๔๘๕๕-๖ โทรสาร .๐-๒๑๔๓-๘๕๕๔ E-mail : xpo-group@probation Website : www.probation.go.th
๗.	อาสาสมัคร แรงงาน	๑๙,๗๔๓	การประสานงานด้านแรงงานในพื้นที่ และส่งเสริมให้ประชาชนมี ส่วนร่วมป้องกันปัญหาแรงงานในหมู่บ้าน	กลุ่มสนับสนุนเครือข่ายและประสานภูมิภาค กระทรวงแรงงาน ถนนมิตร ไมตรี ดินแดง กทม. ๑๐๔๐๐ โทร. ๐-๒๒๓๒-๑๑๖๖ ๐-๒๒๔๗-๙๑๓๘ โทรสาร. ๐-๒๒๓๒-๑๑๖๙

๘.	อาสาสมัคร พัฒนาสังคม และความมั่นคง ของมนุษย์	๑๑๒,๔๕๗	<p>๑. รายงานสถานการณ์ทางสังคม ข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหา และข้อมูลผู้ตกอยู่ในภาวะเดือดร้อน</p> <p>๒. เชื่อมประสานกับเครือข่ายเพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาและผู้ตกอยู่ในภาวะเดือดร้อน</p> <p>๓. กระตุ้นให้ชุมชนได้นำข้อมูลมาใช้จัดทำแผนชุมชน</p> <p>๔. เป็นสื่อกลางในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐสู่ชุมชน</p>	<p>สำนักมาตุฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เลขที่ ๒๕๕</p> <p>กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เลขที่ ๒๕๕</p> <p>ภายในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี เขตราชเทวี กทม.</p> <p>๑๐๕๐๐ โทร. ๐-๒๓๐๖-๘๗๓๓ โทรสาร. ๐-๒๓๐๖-๘๘๖๓</p>
๙.	อาสาสุขภาพ	๑๖,๔๗๓	สนับสนุนการจัดกิจกรรมสุขภาพ ช่วยเหลืองานองค์กรพัฒนาเอกชน	กระทรวงศึกษาธิการ ปทุมวัน กทม. ๑๐๓๓๐ โทร. ๐-๒๖๒๘๕๖๒๘
๑๐.	ผู้บังคับบัญชา ลูกเสือ อาสาสมัคร	๒๒,๔๖๗	<p>๑. บำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญต่าง ๆ ของทางศาสนา และ พระมหากษัตริย์ และทางสาธารณชนต่าง ๆ</p> <p>๒. จัดฝึกอบรมเยาวชนให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทลูกเสือ</p> <p>๓. สนับสนุนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับลูกเสือให้เยาวชนทั่วประเทศทราบ</p>	<p>สำนักงานคณะกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ</p> <p>ศาลาชิวราฐ ถนนพระราม ๑ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กทม.</p> <p>๑๐๓๓๐ โทร. ๐-๒๒๑๙-๒๗๓๑ โทรสาร. ๐-๒๒๑๖-๘๘๕๗</p>
๑๑.	สมาชิกแจ้งข่าว อาชญากรรม	๑๘,๑๕๗	รับทราบหลักการป้องกันอาชญากรรมแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด	<p>ศูนย์ปฏิบัติการชุมชนสัมพันธ์ กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ถนนราชดำเนินนอก แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กทม. ๑๐๑๐๐</p> <p>โทร./โทรสาร. ๐-๒๒๘๒-๙๓๕๗</p>

๑๒.	อาสาสมัคร สาธารณสุข ประจำ หมู่บ้าน (อส ม.)	๑,๐๐๕,๐ ๐๐	๑. พัฒนางานสาธารณสุขหมู่บ้าน ๒. เผยแพร่ข้อมูลความรู้ข้อมูลด้านสาธารณสุข ๓. เป็นผู้ประสานงานและสื่อกลางระหว่างเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขกับประชาชน	กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุน บริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เลขที่ ๘๘/๒๐ ตำบลตลาดขวัญเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ โทร. ๐-๒๕๕๐-๑๕๓๔ โทรสาร. ๐-๒๕๕๐- ๑๕๓๐ Website : www.phe.moph.go.th
๑๓.	อาสาสมัคร สาธารณสุข กรุงเทพมหานคร	๑๔,๐๐๐	ให้บริการสุขภาพอนามัยขั้นพื้นฐานในชุมชน เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานและสื่อกลางข้อมูล ระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับประชาชนในชุมชน	กองสร้างเสริมสุขภาพ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร ๒ ถนนมิตรไมตรี ดินแดง กทม. ๑๐๔๐๐ โทร. ๐-๒๒๔๗-๖๔๖๗, ๐-๒๒๔๗-๖๐๒๔, ๐-๒๒๔๕- ๘๕๔๗
๑๔.	อาสาสมัคร สิ่งแวดล้อม	๘๐,๐๐๐	รณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กองความร่วมมือ องค์การเอกชน ฝ่ายอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม เลขที่ ๔๘ ซอย ๓๐ ถนนพระรามที่ ๖ แขวงพญาไท กทม. ๑๐๔๐๐ โทร. ๐-๒๒๗๘-๘๔๐๐-๑๙ ต่อ ๑๓๐๓, ๐- ๒๒๗๘-๕๖๔๗

๑๕.	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	๙๒๔	เรียนรู้และบริการชุมชนในชนบททั่วทุกภูมิภาคของประเทศ	สำนักบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ชั้น ๖ ตึกเอมเปกประสงค์ ๑ ถนนพระจันทร์ กทม. ๑๐๒๐๐ โทร. ๐-๒๖๑๓-๓๖๐๔ โทรสาร. ๐-๒๒๒๒-๐๑๔๘ Website : www.gvct.tu.th
๑๖.	ยุวประมง	๔,๘๘๙	๑. มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ ๒. รณรงค์ไม่ให้มีการกระทำความผิดกฎหมาย ๓. สร้างจิตสำนึก ปกป้องค่านิยมของชุมชนในการรักษา หวงแหวน ทรัพยากร ในท้องถิ่นของตน	ฝ่ายชุมชนสัมพันธ์ ส่วนบริหารจัดการประมงทะเล สำนักบริหารจัดการด้านการประมง กรมประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (บางเขน) ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐ โทร. ๐-๒๕๖๑-๔๖๙๔ ๐-๒๕๖๒-๐๖๐-๑๕ ต่อ ๒๓๐๐ โทรสาร. ๐-๒๕๖๒-๐๕๖๘
๑๗.	ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า	๑๒๖,๗๔๔	เปิดจัดอบรมประชาชนเกี่ยวกับเรื่องพิทักษ์ป่า	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เลขที่ ๖๑ ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐ โทร. ๐๒๕๗๕๖๖๖ ต่อ ๓๒๔
๑๘.	หมอดินอาสา	๓,๔๒๙	เป็นตัวแทนกรมพัฒนาที่ดินในพื้นที่ระดับตำบล/หมู่บ้านเพื่อให้คำแนะนำแก่เกษตรกรและผู้สนใจในการปรับปรุงดิน พื้นฟูทรัพยากรดินที่เสื่อมโทรม	ส่วนกลางกรมพัฒนาที่ดิน เลขที่ ๒๐๓/๖๑ ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐ ส่วนภูมิภาค สถานีพัฒนาที่ดินประจำจังหวัดทุกจังหวัด โทร. ๐-๒๕๓๙-๐๙๕๒ Website : www.lddd.go.th
๑๙.	มูลนิธิสถานการส่อง	๓,๕๒๖	เป็นที่ปรึกษาด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม	กลุ่มงานประสานและอำนวยความสะดวก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขที่ ๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร ๐-๒๒๒๒-๙๖๖๗ ๐-๒๒๒๐-๔๐๘๕ ต่อ ๒๔๑๓, ๒๔๑๖ โทรสาร ๐-๒๒๒๘-๖๑๒๗

๒๐.	อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน	๕๕,๘๙๓	ให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแล ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ถูกทอดทิ้งทะเลาะ เพิกเฉย และได้รับการดูแลไม่ถูกต้อง	สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เลขที่ ๖๑๘/๑ อาคาร ๖ ชั้นที่ ๖ ถนนนิคมมักกะสัน แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กทม. ๑๐๔๐๐ โทร.๐-๒๒๕๕-๕๘๕๐-๗ ต่อ ๓๐๐-๓๐๘ โทรสาร.๐-๒๒๕๑-๖๕๑๑-๖๕๐๔ ๐-๒๒๕๐-๑๘๘๗ e-mail : older@opp.go.th Website : www.opp.go.th
๒๑.	อาสาสมัครพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน	๑,๑๐๙	<ol style="list-style-type: none"> เพื่อสร้างท้องถิ่นในการคุ้มครองป้องกันช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน และคนในชุมชนให้เป็นอาสาสมัครพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน ส่งเสริมเรื่องสิทธิให้แก่เด็ก เยาวชนและคนในชุมชน สนับสนุนให้เกิดระบบการทำงานประสานงานถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบเครือข่าย 	สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ เลขที่ ๖๑๘/๑ ถนนนิคมมักกะสัน ถนนราชเทวี กทม. ๑๐๔๐๐ โทร. ๐-๒๒๕๑-๖๗๓๒, ๐-๒๒๕๕-๕๘๕๐-๗ โทรสาร.๐-๒๒๕๑-๖๗๓๒, ๐-๒๒๕๑-๖๕๓๓ Website : www.opp.go.th
๒๒.	อาสาพัฒนาสังคมช่วยเหลือคนพิการ (อพมก)	๓,๐๐๐	<ul style="list-style-type: none"> - ค้นหาคนพิการและเสนอข้อมูล - กระตุ้นครอบครัว/ญาติ ช่วยเหลือคนพิการและพัฒนาคนพิการ - วางแผนการฟื้นฟูรายบุคคล - ให้บริการคนพิการที่บ้านและชุมชนและติดตามผล 	สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ชั้น ๑ อาคาร ๖๐ ปี กรมประชาสงเคราะห์ ภายในสถานสงเคราะห์ บ้านราชวิถี เลขที่ ๒๕๕ ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. ๑๐๔๐๐ โทร. ๐-๒๓๕๕-๓๓๘๘ โทรสาร.๐-๒๓๕๕-๓๘๕๙ E-mail : disabilities@nep.go.th Website : www.nep.go.th

๒๓.	<p>อาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษาธรรมชาติทางศิลปวัฒนธรรม (สมาชิก อส.ม.ศ.)</p>	๕,๔๒๕	<p>ดำเนินการอนุรักษ์และบำรุงรักษาโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ และแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ เพื่อแบ่งเบาภารกิจของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีบุคลากรจำกัด และเสริมสร้างสำนึกให้คนในพื้นที่เกิดความรู้สึกรักถิ่นกำเนิดทางวัฒนธรรมของชาติในท้องถิ่นของตน</p>	<p>สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เลขที่ ๘๑/๑-๕๓๒-๒๒๘๒-๒๑๒๑ ต่อ ๓๒๓ , ๐-๒๒๘๑๖๗๕๑ โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๓๗๗๐</p>
๒๔.	<p>อาสาสมัครวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (อ.สวท.)</p>	๖,๐๓๘	<p>สร้างบุคลากรอาสาสมัครวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ครอบคลุมพื้นที่ระดับทั่วประเทศ อาสาสมัครวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (อ.สวท.) จะมีความสามารถอธิบายเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้เบื้องต้นให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นของตนเองและชุมชนใกล้เคียง</p>	<p>กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ อาคารสำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นที่ ๑.๗ โทรศัพท์ ๐-๒๓๓๓-๓๗๗๐ ต่อ ๓๙๑๘, ๐-๒๓๓๓-๓๘๓๓</p>
๒๕	<p>อาสาสมัครพิทักษ์ยุติธรรม</p>	๑๖,๘๘๘	<p>๑. ฝึกอบรม แจกใบเสด็จการกรม การกระทำผิดกฎหมาย การทุจริตคอร์รัปชั่น และการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ๒. พิทักษ์ ปกป้อง และเตือนชุมชนสถาบันพระมหากษัตริย์ ๓. เป็นแนวร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจของส่วนราชการ และการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ</p>	<p>ศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรม อาคารกระทรวงยุติธรรม ชั้น ๒๒ ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๒๑๔๑-๕๑๐๐, ๐-๒๑๔๑-๒๘๑๗-๘, ๐-๒๑๔๓-๘๒๘๘ Website : www.moj.go.th</p>
<p>ภาคราชการ ๒๕ ประเภท รวม ๓,๒๕๒,๗๓๑ คน</p>				

ภาคเอกชน

ลำดับ	ประเภท อาสาสมัคร	จำนวนอาสาสมัคร (ประมาณ/คน)	ภารกิจ	หน่วยงาน/สถานที่ติดต่อ
๑.	อาสาสมัคร สภาภาคใต้ไทย	๑๐,๐๗๓	สนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ใน สภาภาคใต้ไทย สนับสนุนกิจกรรมที่หน่วยงานภายนอก ขอความช่วยเหลือ	สำนักงานอาสาภาค เลขที่ ๑๘๗๓ ถนนราชดำริ ปทุมวัน กทม. ๑๐๓๓๐ โทร. ๐-๒๒๕๖-๔๔๒๗-๙, ๐-๒๒๕๖-๔๕๕๘ โทรสาร.๐-๒๒๕๖-๔๔๒๗-๙, ๐-๒๒๕๖-๔๕๕๘-๔, ๐-๒๒๕๖-๘๗๑๑ Email : volunteer@webmail:redcross.or.th Website : www.redcross.or.th/volun
๒.	อาสาสมัครสภา สังคมสงเคราะห์ฯ	๑,๐๒๕	-ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน -ป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม -พัฒนากลุ่มต่างๆ เช่นเด็กเยาวชน สตรี รวมทั้ง ผู้ด้อยโอกาส -ร่วมบริหารงานขององค์การเอกชน -ส่งเสริมความมั่นคงของชาติ	ฝ่ายพัฒนาอาสาสมัคร กองพัฒนาสังคมและอาสาสมัคร สภาสังคม สงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ๒๕๗ ตึกนวมหาราช ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. ๑๐๔๐๐ โทร. ๐-๒๒๕๔-๗๕๓๓-๓๗ ต่อ ๔๐๖, ๙๐๔, ๐-๒๒๕๔-๗๕๖๓ โทร สาร.๐-๒๒๕๔-๗๕๖๓ Email: info@ncswt.or.th Website : ncswt.or.th

๓.	อาสาสมัครติดตาม ผลผู้เสียหายเสพติด และเยาวชน ภายหลังปล่อย	๑,๓๐๐	- เยี่ยมบ้านและติดตามผลผู้เสียหายเสพติด - เพิ่มพูนความรู้ เป็นแนวทางการป้องกันการป้องกันปัญหาเสพติด	ศูนย์ประสานงานกลางองค์การเอกรชนต่อต้านยาเสพติด (คอส) สภา สังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ เลขที่ ๒๕๗ ตึกมทิตล ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. ๑๐๕๐๐ โทร.๐-๒๓๕๔-๗๕๒๒, ๐-๒๓๕๔-๗๕๓๓ ต่อ ๔๑๑ โทรสาร.๐-๒๓๕๔-๗๕๔๘
๔.	อาสาญวกาชาด	๒๓,๗๖๖	เผยแพร่หลักกาชาด ภารกิจของสภากาชาดไทย และวิถีดุญประสงค์ ของญวกาชาด ให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่เด็ก บุคคล ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน สังคมศักยภาพของตนเอง เพื่อการจัดทำ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์	ฝ่ายส่งเสริมญวกาชาด สำนักงานญวกาชาด สภากาชาดไทย เลขที่ ๑๘๗๑ อาคารเฉลิมบูรณะมนต์ (ชั้น ๒) ถนนอังรีดูนังต์ แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กทม. ๑๐๓๓๐ โทร. ๐-๒๒๕๒-๕๐๐๒๓ โทรสาร. ๐- ๒๒๕๒-๕๐๐๔ E-mail: thaircy.org Website : www.thaurcy.org
๕.	อาสาสมัครสภาสตรี แห่งชาติในพระบรม ราชนูปถัมภ์	๑๒,๐๐๐	เป็นศูนย์กลางประสานงานส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของ องค์การสตรีทั่วประเทศ ศึกษาหาความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างองค์กรสตรีทั้งในและนอกประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง ด้านสวัสดิการ ความเป็นอยู่และความเข้าใจซึ่งกันและกัน	สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์ เลขที่ ๕๑๔ บ้านนงคศิลา ตำบลสี่แยกมหาราค ถนนหลานหลวง เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐ โทร.๐-๒๒๕๑-๐๐๖๐, ๐-๒๒๕๑-๐๙๕๗ โทรสาร.๐-๒๒๕๑-๒๑๘๙

๖.	<p>อาสาสมัครสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ</p> <p>-อาสาสมัครเผยแพร่รายงานวางแผนครอบครัว</p> <p>-อาสาสมัครป้องกันโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อ</p> <p>-อาสาสมัครป้องกันความรุนแรงในครอบครัวและส่งเสริมสิทธิเด็ก</p> <p>-อาสาสมัครอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม</p>	๑,๗๘๘	<p>-เผยแพร่รายงานอาสาสมัครประเภทอื่นๆ ฝ่าฝืนระเบียบป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในชุมชนและสังคม ช่วยเหลือผู้เดือดร้อนประสานงานกับสมาคมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>-เป็นแกนนำในการจัดณรงค์ และกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องการวางแผนครอบครัวการป้องกันโรคเอดส์ ความรุนแรงทางครอบครัว และการส่งเสริมเพศต่อเด็กและสตรี และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้การแนะนำให้กำลังใจ สนับสนุนกิจกรรมช่วยสังคม</p>	<p>สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย เลขที่ ๘ ซอยวิภาวดีรังสิต ๔๔ ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐</p> <p>โทร.๐-๒๙๔๑-๒๓๒๐ Email : ppat@samarit.co.th</p> <p>Website : www.thaiyouths.org</p>
๗.	<p>อาสาสมัครวางแผนครอบครัว</p>	๑๖,๐๐๐	<p>เผยแพร่แนะนำการวางแผนครอบครัวและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์,ให้บริการยาเม็ดคุมกำเนิดและถุงยางอนามัย</p>	<p>สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน เลขที่ ๖ สุขุมวิท ซอย ๑๒ เขตคลองเตย กทม. ๑๐๑๑๐ โทร.๐-๒๒๒๙-๕๖๑๑-๒๘, ๐-๒๒๒๙-๕๖๔๑ โทรสาร.๐-๒๒๒๙-๕๖๓๒ Email: uvb@ppda.or.th</p>

๘. อาสาสมัคร พอ. สว. ๖๑,๔๖๖ ปฏิบัติภารกิจในกิจกรรมของมูลนิธิพอ.สว. มูลนิธิแพทย์อาสาสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (อาสาสมัครสายแพทย์) เลขที่ ๖๙๓ ถนนบำรุงเมือง แขวงคลองมหา

๙..	อาสาสมัครเพื่อสังคม	๑,๐๗๔	ปฏิบัติงานในโครงการพัฒนาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน	มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม เลขที่ ๔๐๙ ซอยโรหิตสุข ถนนประชากรราษฎร์บำรุง เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๒๐ โทร. ๐-๒๖๙๑-๐๔๓๗-๘ โทรสาร. ๐-๒๖๙๑-๐๔๓๘ E-mail: ngotvs@mmweb.co.th Website : www.volunteerthai.org
๑๐.	อาสาสมัครคุ้มครองสิทธิเด็ก	๑,๕๐๐	เป็นสื่อกลางและประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ กับประชาชนเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลและให้การช่วยเหลือเด็กที่ถูกทำร้ายไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ	มูลนิธิยุวพุทธพัฒนา เลขที่ ๓๑๑ หมู่ ๑๕ ตำบลสามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โทร. ๐-๔๕๒๘-๕๑๔๙
๑๑.	อาสาสมัครมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	๙๖๐	ช่วยเหลือบุคคลปัญญาอ่อนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ช่วยเหลือกิจกรรมของมูลนิธิ	มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ ๔๓๓๙ ถนนดินแดง เขตดินแดง กทม. ๑๐๔๐๐ โทร. ๐-๒๒๔๕-๒๖๔๓, ๐-๒๒๔๕-๓๙๕๕, ๐-๒๒๔๖-๘๓๒๙ โทร. ๐-๒๒๔๖-๘๓๒๙ E-mail: fmrth@hotmail.com Website : www.fmrth.com

๑๒.	อาสาบริการ,อาสาจราจร,อาสา กู้ภัย, อาสาประชาสัมพันธ์,อาสา หน่วยแพทย์	๓,๙๐๐	สนับสนุนกิจกรรมปอเต็กตึ๊ง ช่วยเหลือผู้ประ ภัยต่างๆ	มูลนิธิอริยธรรมปอเต็กตึ๊ง เลขที่ ๓๒๖ ถนนเจ้าครำพร เขตป้อมปราบ กทม ๑๐๑๐๐ โทร.๐-๒๒๒๕-๓๒๑๑-๖ โทรสาร. ๐-๒๒๒๖-๒๕๖๗
๑๓.	อาสาสมัครกู้ภัย	๕,๐๐๐	ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยและบรรเทา สาธารณภัย	มูลนิธิร่วมกตัญญู (หญิงเต็กตึ๊ง) เลขที่ ๑๙ หมู่ ๑๓ (บางนาตราด กม.๑๒) ตำบลบาง พลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๕๔๐ โทร.๐-๒๗๕๑-๐๙๔๔-๕๓ โทรสาร.๐-๒๗๕๑-๐๙๔๔-๕๓ ต่อ ๒๑๐๒ Website : www.ruamkatanyu.org. www.ruamkatanyu.or.th
๑๔.	อาสาสมัครวิชาชีพ	๔๐	ให้คำปรึกษาต่างๆไปโครงการของมูลนิธิของ ชุมชนในชนบท –เมือง ประชาชนที่ด้วย โอกาส/ให้การฝึกอบรม/เฉพาะวิชาชีพที่ ตนเองเชี่ยวชาญและเคยปฏิบัติภารกิจ/สาธิต กิจกรรมต่างๆเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน บัวย อิงภากรณ์ สำนักงานจังหวัดชัยนาท ๖๔ ฝายน้ำล้น ตำบลน้ำล้น อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท โทร ๐-๕๖๔๑-๑๒๐-๑ Website: trrm.com Email: sirawon @hotmail.com
๑๕.	อาสาสมัครร่วมด้วยช่วยกัน	๒๐,๐๐๐	ช่วยเหลือกิจการทางสังคม	สถานีวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน เลขที่ ๒๔๗/๑๙๕ ชุมชนพลับพลา ถนนประดิษฐ์ มนูธรรม แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

๑๖.	อาสาสมัครโครงการ สายสัมพันธ์	๑๒๐	เป็นอาสาสมัครดูแลเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์	สหทัยมูลนิธิ เลขที่ ๘๕๐/๓๓ สุขุมวิท ๗๑ คลองตันเหนือ เขตวัฒนา กทม. ๑๐๑๑๐ โทร.๐-๒๓๘๑-๘๘๓๔-๖ โทรสาร.๐-๒๓๘๑-๘๘๓๗ Website: sahatthai@asiaaccess.net..th
๑๗.	สมาชิกริวิทยชาติ	๘๐,๐๐๐	ประสานรับแจ้งเหตุต่างๆ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ เป็นศูนย์กลางเผยแพร่ข่าว แลกเปลี่ยนความรู้ ความ คิดเห็นระหว่างกัน	สมาคมศูนย์วิทยุชาติ กรุงเทพฯ เลขที่ ๑๒๙๗/๕ สีแยกวงศ์สว่าง ถนนกรุงเทพ- นนทบุรี บางซื่อ กทม. ๑๐๘๐๐ โทร.๐-๒๙๑๒-๑๒๖๕, ๐-๒๙๑๐-๙๘๘๙
๑๘.	อาสาสมัครบรรเทาสา ธารณภัย	๑๕,๐๐๐	ป้องกันและระงับอัคคีภัย ฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้ จัด กำลังพลสนับสนุนให้ความร่วมมืองานพิธีต่างๆตามรัฐ หรือภาคเอกชนร้องขอ	สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยแห่งประเทศไทย เลขที่ ๑๒๒/๑ ซอย เรวดี แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กทม. ๑๐๔๐๐ โทร.๐-๒๒๗๕-๐๓๗๑,๐- ๒๒๗๕-๐๓๗๓,๐-๒๒๗๕-๙๖๐๔ โทรสาร.๐-๒๒๗๑-๓๔๙๘
๑๙.	อาสาสมัครผู้บำเพ็ญ ประโยชน์	๓,๒๗๔	ให้การฝึกอบรมส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กผู้หญิงและ เยาวชนสตรีสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้สูงสุด ในกรณีเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม	สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทยฯ เลขที่ ๕/๑-๒ ถนนพญาไท เขต ราชเทวี กทม. ๑๐๔๐๐ โทร.๐-๒๒๔๕-๓๕๙๙, ๐-๒๒๔๕-๖๔๑, ๐-๒๒๔๖- ๘๖๙๙
๒๐.	จส.๑๐๐	๒๒๑,๐๐๐	เป็นสื่อกลางทางวิทยุเพื่อติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย รายงาน จรรยาจร	บริษัท แปซิฟิก คอร์ปอเรชั่น จำกัด เลขที่ ๑๔๐๐ อาคารทีทีไทย ชั้น ๕ ถนน พระราม ๔ แขวง/เขตคลองเตย กทม. ๑๐๑๑๐ โทร.๐-๒๗๑๑-๙๔๙๙, ๑๑๓๗

๒๑.	สโมสรไลออนสากล ภาครวม ๓๑๐ ประเทศไทย	๗,๖๐๐	ช่วยเหลือผู้ประกอบการ ผู้ยากไร้ ให้ทุนการศึกษา	เลขที่ ๑/๓๔ ถนนเอกชัย (สุขุมวิท ๖๓) แขวงคลองตัน เขตวัฒนา กทม. ๑๐๑๑๐ โทร.๐-๒๗๔๑-๕๓๖๔-๗๑-๗๒ Email : lionsmtd ๓๑๐@hotmail.com Website: www.lionsmtd ๓๑๐.org
๒๒.	อาสาสมัครธุรกิจ เพื่อสังคมไทย	๔๐	ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจและสาธารณชนตระหนักถึงบทบาท ภาระหน้าที่ด้านการทำประโยชน์แก่สังคมและชุมชน ประสานงานสร้างความร่วมมือและระดมทรัพยากรบุคคล และองค์กรในภาคธุรกิจและภาคส่วนอื่นๆ เพื่อดำเนิน กิจกรรมเพื่อสังคม	ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ บางกะปิ กทม. ๑๐๒๔๐ โทร.๐-๒๓๓๗๗-๗๒๐๖,๐-๒๗๒๗-๓๕๐๒ โทรสาร.๐- ๒๓๓๗-๗๓๙๙
๒๓.	หน่วยกู้ภัยสว่าง บำเพ็ญธรรมสถาน	๗๐๐	ช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ทางท้องถนน อัคคีภัย น้ำท่วม	มูลนิธิสว่างบำเพ็ญธรรมสถาน เลขที่ ๓๐๖ ถนนแก้วพิจิตร ตำบลหนองเมือง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี โทร.๐-๓๗๒๑-๔๔๕๖,๐-๓๗๒๑-๑๒๕๑,๐- ๓๗๒๑-๗๗๕๙, ๐๘๑-๘๒๖-๐๖๙๙
๒๔.	หน่วยกู้ภัยสว่าง ราชบุรี	๖๐๐	ช่วยเหลือผู้ประสบเหตุ ประสบภัย สาธารณภัยต่างๆ รวมทั้ง สนับสนุนกิจกรรมและบริการสังคมในพื้นที่	มูลนิธิสาธารณกุศลสถาน (เม่งจินเซียงตั่ว) ซอยโรจเจ ๓๒ ซุ่ยเทียนตั่ว เลขที่ ๖๒ ถนนเลิศพานิช อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๒๐ โทร.๐-๓๒๒๓-๑๐๓๘,๐-๓๒๒๓-๑๘๑๘ โทรสาร.๐-๓๒๒๓-๔๗๑๔

๒๕.	ผู้เกี่ยวข้องเพียง	๖๐	ช่วยเหลือจัดเก็บศพไร้ญาติ ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์	มูลนิธิสว่างเที่ยงธรรมสถาน อรัญประเทศ เลขที่ ๑๐๑ ถนนราษฎร์อุทิศ ตำบล อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โทร.๐-๓๗๒๓-๑๕๔๗ โทร.๐-๓๗๒๓-๑๐๐๑
๒๖.	สมาคมนักวิทย์ อาสาสมัคร	๑๕๐,๐๐๐	เป็นศูนย์รวมนักวิทยาศาสตร์ ช่วยเหลือสังคมและ สาธารณประโยชน์แลกเปลี่ยนความรู้ทางเทคนิคระหว่าง สมาชิก	สมาคมนักวิทยาศาสตร์อาสาสมัคร (VRA) เลขที่ ๓๙๐/๔๒ หมู่๓ ซอยเพชรเกษม ๖๒/๓ แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค กทม. ๑๐๑๖๐ โทร.๐-๒๕๕๕-๙๗๐๐-๓ โทรสาร.๐-๒๕๐๔-๕๐๑๓
๒๗.	ลูกเรือชาวบ้าน	๖,๗๕๘,๖ ๓๑	ส่งเสริมความมั่นคงของชาติและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อ สังคม	ศูนย์ปฏิบัติการลูกเรือชาวบ้านในพระบรมราชานุเคราะห์ เลขที่ ๑๒๗๙ ถนน พหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กทม. ๑๐๕๐๐ โทร ๐-๒๒๒๗๙-๙๕๒๐-๓๔ ต่อ ๑๕๙, ๓๕๖ โทรสาร.๐-๒๒๗๕๕-๕๒๕๒
๒๘.	อาสาสมัครเพื่อคน ตาบอด	๙,๑๐๐	อ่านหนังสือ บันทึกเสียงลง CD, เทปคาสเซ็ท พิมพ์งาน เอกสารด้วยคอมพิวเตอร์, ช่วยอ่านรายงานและเอกสาร	ห้องสมุดคนตาบอดแห่งชาติ ชั้น ๒ สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย เลขที่ ๘๕/๑-๒ ซอยบุญอยู่ ถนนดินแดง เขตพญาไท กทม. ๑๐๕๐๐ โทร. ๐-๒๒๕๕- ๐๕๕๕, ๐-๒๒๕๖-๓๘๓๕ ต่อ ๒๐๐, ๒๐๑ โทรสาร. ๐-๒๒๕๕-๐๕๕๖

องค์กรระหว่างประเทศ / อาสาสมัครชาวต่างประเทศ

ลำดับ	ประเภทอาสาสมัคร	จำนวนอาสาสมัคร (ประมาณ/คน)	ภารกิจ	หน่วยงาน/สถานที่ติดต่อ
๑.	อาสาสมัครสหประชาชาติ	๒๓	ช่วยสหประชาชาติในต่างประเทศ	สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ชั้น ๑๒ ถนนราชดำเนินนอก กทม. ๑๐๒๐๐ โทร.๐-๒๒๘๘-๒๐๘๘ โทรสาร. ๐-๒๒๘๐-๔๒๙๔
๒.	อาสาสมัครชาวต่างประเทศ ช่วยงานองค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชน	๔๔๔	ภารกิจของอาสาสมัครเป็นไปตามภารกิจขององค์การที่อาสาสมัครปฏิบัติงานสำนักงานมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนและประสานงาน โดยออกหนังสือรับรองการขออยู่ต่อในราชอาณาจักรให้แก่อาสาสมัครชาวต่างประเทศที่เข้ามาร่วมงานองค์การสวัสดิการสังคมภาคเอกชนในประเทศไทย	สำนักงานตรฐฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อาคารวันทาวเวอร์ เอ เขตจตุจักร กทม. ๑๐๙๐๐ โทร ๐-๒๓๐๖-๘๗๓๓, ๐-๒๓๐๖-๘๗๓๖ Website: m-society.go.th
๓.	อาสาสมัครโครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนา กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชนบท, อาสาสมัครโครงการส่งเสริมศักยภาพขององค์กรท้องถิ่น	๑๐๖	- พัฒนากระบวนการเรียนรู้และพัฒนาชนบท - ส่งเสริมศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรท้องถิ่นเป็นหลัก	หน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกา เลขที่ ๒๔๒ ถนนราชวิถี ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐ โทร.๐-๒๒๔๓-๐๑๔๔ โทรสาร.๐-๒๒๔๓-๕๗๗๗ E-mail: peacecorps@th.peacecorps.gov Website: www.peacecorps.gov

๔.	อาสาสมัครเกาหลี	๔๔	สอนภาษาเกาหลี, คอมพิวเตอร์, เทคโนโลยีการศึกษา), ทำงานในสาขาพัฒนาชุมชน	องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเกาหลี สถานทูต เกาหลี ๒๓ ถนนเทียนรวมมิตร ห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๒๐ โทร. ๐-๒๒๔๙๗-๗๕๔๐ โทรสาร. ๐-๒๒๔๙๘-๔๐๑๑
องค์การระหว่างประเทศ/อาสาสมัครชาวต่างประเทศ ๔ ประเภท รวม ๒๑๗ คน				

หมายเหตุ : หากต้องการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลหรือประสงค์ที่จะเพิ่มข้อมูลอาสาสมัครประเภทใดโปรดแจ้งมาที่
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เลขที่ ๑๐๓๔ ถนนกรุงเกษม แขวงมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐ โทร ๐-๒๒๐๒-๙๐๘๐ โทรสาร ๐-๒๒๐๒-๙๐๗๓

ที่มา: ข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาคผนวก ข
กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่าด้วยการคุ้มครองอาสาสมัคร ค.ศ. 1997
(Volunteer Protection Act of 1997)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

PUBLIC LAW 105-19—JUNE 18, 1997

VOLUNTEER PROTECTION ACT OF 1997

111 STAT. 218

PUBLIC LAW 105-19—JUNE 18, 1997

Public Law 105-19
105th Congress

An Act

June 18, 1997
[S. 543]

To provide certain protections to volunteers, nonprofit organizations, and governmental entities in lawsuits based on the activities of volunteers.

Volunteer
Protection Act of
1997.
42 USC 14501
note.

Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled,

SECTION 1. SHORT TITLE.

This Act may be cited as the "Volunteer Protection Act of 1997".

42 USC 14501.

SEC. 2. FINDINGS AND PURPOSE.

(a) FINDINGS.—The Congress finds and declares that—

(1) the willingness of volunteers to offer their services is deterred by the potential for liability actions against them;

(2) as a result, many nonprofit public and private organizations and governmental entities, including voluntary associations, social service agencies, educational institutions, and other civic programs, have been adversely affected by the withdrawal of volunteers from boards of directors and service in other capacities;

(3) the contribution of these programs to their communities is thereby diminished, resulting in fewer and higher cost programs than would be obtainable if volunteers were participating;

(4) because Federal funds are expended on useful and cost-effective social service programs, many of which are national in scope, depend heavily on volunteer participation, and represent some of the most successful public-private partnerships, protection of volunteerism through clarification and limitation of the personal liability risks assumed by the volunteer in connection with such participation is an appropriate subject for Federal legislation;

(5) services and goods provided by volunteers and nonprofit organizations would often otherwise be provided by private entities that operate in interstate commerce;

(6) due to high liability costs and unwarranted litigation costs, volunteers and nonprofit organizations face higher costs in purchasing insurance, through interstate insurance markets, to cover their activities; and

(7) clarifying and limiting the liability risk assumed by volunteers is an appropriate subject for Federal legislation because—

(A) of the national scope of the problems created by the legitimate fears of volunteers about frivolous, arbitrary, or capricious lawsuits;

(B) the citizens of the United States depend on, and the Federal Government expends funds on, and provides tax exemptions and other consideration to, numerous social programs that depend on the services of volunteers;

(C) it is in the interest of the Federal Government to encourage the continued operation of volunteer service organizations and contributions of volunteers because the Federal Government lacks the capacity to carry out all of the services provided by such organizations and volunteers; and

(D)(i) liability reform for volunteers, will promote the free flow of goods and services, lessen burdens on interstate commerce and uphold constitutionally protected due process rights; and

(ii) therefore, liability reform is an appropriate use of the powers contained in article 1, section 8, clause 3 of the United States Constitution, and the fourteenth amendment to the United States Constitution.

(b) **PURPOSE.**—The purpose of this Act is to promote the interests of social service program beneficiaries and taxpayers and to sustain the availability of programs, nonprofit organizations, and governmental entities that depend on volunteer contributions by reforming the laws to provide certain protections from liability abuses related to volunteers serving nonprofit organizations and governmental entities.

SEC. 3. PREEMPTION AND ELECTION OF STATE NONAPPLICABILITY. 42 USC 14502.

(a) **PREEMPTION.**—This Act preempts the laws of any State to the extent that such laws are inconsistent with this Act, except that this Act shall not preempt any State law that provides additional protection from liability relating to volunteers or to any category of volunteers in the performance of services for a nonprofit organization or governmental entity.

(b) **ELECTION OF STATE REGARDING NONAPPLICABILITY.**—This Act shall not apply to any civil action in a State court against a volunteer in which all parties are citizens of the State if such State enacts a statute in accordance with State requirements for enacting legislation—

(1) citing the authority of this subsection;

(2) declaring the election of such State that this Act shall not apply, as of a date certain, to such civil action in the State; and

(3) containing no other provisions.

SEC. 4. LIMITATION ON LIABILITY FOR VOLUNTEERS. 42 USC 14503.

(a) **LIABILITY PROTECTION FOR VOLUNTEERS.**—Except as provided in subsections (b) and (d), no volunteer of a nonprofit organization or governmental entity shall be liable for harm caused by an act or omission of the volunteer on behalf of the organization or entity if—

(1) the volunteer was acting within the scope of the volunteer's responsibilities in the nonprofit organization or governmental entity at the time of the act or omission;

(2) if appropriate or required, the volunteer was properly licensed, certified, or authorized by the appropriate authorities for the activities or practice in the State in which the harm occurred, where the activities were or practice was undertaken

within the scope of the volunteer's responsibilities in the nonprofit organization or governmental entity;

(3) the harm was not caused by willful or criminal misconduct, gross negligence, reckless misconduct, or a conscious, flagrant indifference to the rights or safety of the individual harmed by the volunteer; and

(4) the harm was not caused by the volunteer operating a motor vehicle, vessel, aircraft, or other vehicle for which the State requires the operator or the owner of the vehicle, craft, or vessel to—

- (A) possess an operator's license; or
- (B) maintain insurance.

(b) CONCERNING RESPONSIBILITY OF VOLUNTEERS TO ORGANIZATIONS AND ENTITIES.—Nothing in this section shall be construed to affect any civil action brought by any nonprofit organization or any governmental entity against any volunteer of such organization or entity.

(c) NO EFFECT ON LIABILITY OF ORGANIZATION OR ENTITY.—Nothing in this section shall be construed to affect the liability of any nonprofit organization or governmental entity with respect to harm caused to any person.

(d) EXCEPTIONS TO VOLUNTEER LIABILITY PROTECTION.—If the laws of a State limit volunteer liability subject to one or more of the following conditions, such conditions shall not be construed as inconsistent with this section:

(1) A State law that requires a nonprofit organization or governmental entity to adhere to risk management procedures, including mandatory training of volunteers.

(2) A State law that makes the organization or entity liable for the acts or omissions of its volunteers to the same extent as an employer is liable for the acts or omissions of its employees.

(3) A State law that makes a limitation of liability inapplicable if the civil action was brought by an officer of a State or local government pursuant to State or local law.

(4) A State law that makes a limitation of liability applicable only if the nonprofit organization or governmental entity provides a financially secure source of recovery for individuals who suffer harm as a result of actions taken by a volunteer on behalf of the organization or entity. A financially secure source of recovery may be an insurance policy within specified limits, comparable coverage from a risk pooling mechanism, equivalent assets, or alternative arrangements that satisfy the State that the organization or entity will be able to pay for losses up to a specified amount. Separate standards for different types of liability exposure may be specified.

(e) LIMITATION ON PUNITIVE DAMAGES BASED ON THE ACTIONS OF VOLUNTEERS.—

(1) GENERAL RULE.—Punitive damages may not be awarded against a volunteer in an action brought for harm based on the action of a volunteer acting within the scope of the volunteer's responsibilities to a nonprofit organization or governmental entity unless the claimant establishes by clear and convincing evidence that the harm was proximately caused by an action of such volunteer which constitutes willful or criminal misconduct, or a conscious, flagrant indifference to the rights or safety of the individual harmed.

(2) CONSTRUCTION.—Paragraph (1) does not create a cause of action for punitive damages and does not preempt or supersede any Federal or State law to the extent that such law would further limit the award of punitive damages.

(f) EXCEPTIONS TO LIMITATIONS ON LIABILITY.—

(1) IN GENERAL.—The limitations on the liability of a volunteer under this Act shall not apply to any misconduct that—

(A) constitutes a crime of violence (as that term is defined in section 16 of title 18, United States Code) or act of international terrorism (as that term is defined in section 2331 of title 18) for which the defendant has been convicted in any court;

(B) constitutes a hate crime (as that term is used in the Hate Crime Statistics Act (28 U.S.C. 534 note));

(C) involves a sexual offense, as defined by applicable State law, for which the defendant has been convicted in any court;

(D) involves misconduct for which the defendant has been found to have violated a Federal or State civil rights law; or

(E) where the defendant was under the influence (as determined pursuant to applicable State law) of intoxicating alcohol or any drug at the time of the misconduct.

(2) RULE OF CONSTRUCTION.—Nothing in this subsection shall be construed to effect subsection (a)(3) or (e).

SEC. 5. LIABILITY FOR NONECONOMIC LOSS.

42 USC 14504.

(a) GENERAL RULE.—In any civil action against a volunteer, based on an action of a volunteer acting within the scope of the volunteer's responsibilities to a nonprofit organization or governmental entity, the liability of the volunteer for noneconomic loss shall be determined in accordance with subsection (b).

(b) AMOUNT OF LIABILITY.—

(1) IN GENERAL.—Each defendant who is a volunteer, shall be liable only for the amount of noneconomic loss allocated to that defendant in direct proportion to the percentage of responsibility of that defendant (determined in accordance with paragraph (2)) for the harm to the claimant with respect to which that defendant is liable. The court shall render a separate judgment against each defendant in an amount determined pursuant to the preceding sentence.

(2) PERCENTAGE OF RESPONSIBILITY.—For purposes of determining the amount of noneconomic loss allocated to a defendant who is a volunteer under this section, the trier of fact shall determine the percentage of responsibility of that defendant for the claimant's harm.

SEC. 6. DEFINITIONS.

42 USC 14505.

For purposes of this Act:

(1) ECONOMIC LOSS.—The term "economic loss" means any pecuniary loss resulting from harm (including the loss of earnings or other benefits related to employment, medical expense loss, replacement services loss, loss due to death, burial costs, and loss of business or employment opportunities) to the extent recovery for such loss is allowed under applicable State law.

(2) HARM.—The term "harm" includes physical, nonphysical, economic, and noneconomic losses.

(3) **NONECONOMIC LOSSES.**—The term “noneconomic losses” means losses for physical and emotional pain, suffering, inconvenience, physical impairment, mental anguish, disfigurement, loss of enjoyment of life, loss of society and companionship, loss of consortium (other than loss of domestic service), hedonic damages, injury to reputation and all other nonpecuniary losses of any kind or nature.

(4) **NONPROFIT ORGANIZATION.**—The term “nonprofit organization” means—

(A) any organization which is described in section 501(c)(3) of the Internal Revenue Code of 1986 and exempt from tax under section 501(a) of such Code and which does not practice any action which constitutes a hate crime referred to in subsection (b)(1) of the first section of the Hate Crime Statistics Act (28 U.S.C. 534 note); or

(B) any not-for-profit organization which is organized and conducted for public benefit and operated primarily for charitable, civic, educational, religious, welfare, or health purposes and which does not practice any action which constitutes a hate crime referred to in subsection (b)(1) of the first section of the Hate Crime Statistics Act (28 U.S.C. 534 note).

(5) **STATE.**—The term “State” means each of the several States, the District of Columbia, the Commonwealth of Puerto Rico, the Virgin Islands, Guam, American Samoa, the Northern Mariana Islands, any other territory or possession of the United States, or any political subdivision of any such State, territory, or possession.

(6) **VOLUNTEER.**—The term “volunteer” means an individual performing services for a nonprofit organization or a governmental entity who does not receive—

(A) compensation (other than reasonable reimbursement or allowance for expenses actually incurred); or

(B) any other thing of value in lieu of compensation, in excess of \$500 per year, and such term includes a volunteer serving as a director, officer, trustee, or direct service volunteer.

PUBLIC LAW 105-19—JUNE 18, 1997

111 STAT. 223

SEC. 7. EFFECTIVE DATE.

(a) **IN GENERAL.**—This Act shall take effect 90 days after the date of enactment of this Act.

(b) **APPLICATION.**—This Act applies to any claim for harm caused by an act or omission of a volunteer where that claim is filed on or after the effective date of this Act but only if the harm that is the subject of the claim or the conduct that caused such harm occurred after such effective date.

Approved June 18, 1997.

LEGISLATIVE HISTORY—S. 543 (H.R. 911):

HOUSE REPORTS: No. 105-101, Pt. 1 (Comm. on the Judiciary) accompanying H.R. 911.

CONGRESSIONAL RECORD, Vol. 143 (1997):
May 1, considered and passed Senate.

May 21, considered and passed House, amended, in lieu of H.R. 911. Senate concurred in House amendment.

○

ภาคผนวก ค

กฎหมายเยอรมันว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือของอาสาสมัคร ค.ศ. 2011

(Federal Volunteer Service Act of 2011)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Übersetzung durch Ute Reusch.
Translation provided by Ute Reusch.
© 2013 juris GmbH, Saarbrücken

Federal Volunteer Service Act (BFDG)

Federal Volunteer Service Act of 28 April 2011 (Federal Law Gazette Part I, p. 687)

Section 1

Purpose of federal volunteer service

In the federal volunteer service women and men commit themselves to the common good, primarily in the social, environmental and cultural spheres, as well as in the fields of sports, integration, and civil protection and disaster relief. Federal volunteer service promotes lifelong learning.

Section 2

Volunteers

For the purpose of this Act, "volunteers" are persons who

1. have completed their full-time compulsory education,
2. are undertaking a non-profit voluntary service outside of vocational training which is, in respect to the hours of service, comparable to full-time employment, or, if they have reached the age of 27, is comparable to full-time employment or to part-time employment of more than 20 hours per week,
3. have committed themselves to the federal volunteer service for a period of a minimum of six months and a maximum of 24 months on the basis of an agreement pursuant to section 8, and
4. in return for their voluntary service may receive only free board, lodging and work clothes, as well as reasonable pocket money or, in lieu of board, lodging and work clothes, commensurate financial compensation; pocket money is reasonable if it is
  - (a) no more than six per cent of the contribution assessment ceiling for statutory pension insurance (section 159 of the Sixth Book of the Social Code (*Sozialgesetzbuch VI*)),
  - b) commensurate with pocket money paid to other persons undertaking youth voluntary service in accordance with the Youth Voluntary Service Act (*Jugendfreiwilligendienstgesetz*) who are engaged in a comparable activity at the same place of assignment,
  - c) reduced on a proportionate basis for volunteers undertaking voluntary service which is, in respect to the hours of service, comparable to part-time employment, and
  - d) increased for volunteers under the age of 25 who are not entitled to an allowance in accordance with section 32(6) of the Income Tax Act (*Einkommensteuergesetz*) or to child benefit.

Section 3

Fields of assignment, duration

(1) Federal volunteer service is generally carried out on a fulltime basis as a predominantly hands-on auxiliary activity in common-good-oriented facilities, primarily facilities of child and youth welfare services, including facilities for extracurricular youth education and youth work, in facilities for social welfare, healthcare and care of the elderly, facilities providing help for the disabled, culture and cultural heritage protection institutions, sports, integration, civil

Service provided by the Federal Ministry of Justice
in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

protection and disaster relief facilities, and in facilities active in the field of environmental protection, including nature conservation and education for sustainability. The federal volunteer service must be labour-market neutral.

(2) Generally, federal volunteer service is carried out for a continuous period of twelve months. The voluntary service lasts a minimum of six months and a maximum of 18 months. By way of exception it may be extended up to a maximum of 24 months where justified in the context of a specific educational concept. It may be carried out across separate periods if this is justified on the basis of an overall educational concept and each period lasts at least three months. For volunteers below the age of 27, the overall duration of all these periods and several federal volunteer services rendered may not exceed the overall duration permissible in accordance with the second and third sentences, after which five years must elapse following each overall term of voluntary service permissible in accordance with the second and third sentences; any period of youth voluntary service shall be counted against the overall period of voluntary service.

Section 4 Training and guidance

(1) Those undertaking federal volunteer service receive training and guidance with the aim of teaching social, environmental, cultural and intercultural skills and building a sense of responsibility for the common good.

(2) Volunteers receive technical guidance at their places of assignment.

(3) Seminars are held during the federal volunteer service at which attendance is compulsory. Time spent attending the seminars shall count as service time. The overall duration of the seminars shall be at least 25 days for those carrying out federal volunteer service for a period of twelve months; volunteers over the age of 27 shall participate in an appropriate number of seminars. Where agreement is reached that the federal volunteer service is to exceed or is to be extended beyond twelve months, the number of seminar days shall be increased by at least one day for each additional month. In the case of federal volunteer service lasting less than twelve months, the number of seminar days shall be reduced by two days for each month. Volunteers are involved in designing the contents of the seminars and implementing them.

(4) The seminars referred to in paragraph (3) shall include a five-day civic education seminar. The political issues dealt with in this seminar may not be reduced to the presentation of one-sided opinions. Instruction as a whole must be structured so that the volunteers are not influenced in favour of or against any particular political opinion.

(5) The seminars, especially the civic education seminar, may be organised jointly for both volunteers and those carrying out youth voluntary service or voluntary military service.

Section 5 Other Services Abroad

Existing accreditations and the possibility of the first-time accreditation of agencies, projects and assignment plans of Other Services Abroad (*Anderer Dienst im Ausland, ADiA*) in accordance with section 14b(3) of the Alternative Civilian Service Act (*Zivildienstgesetz*) shall remain unaffected.

Section 6 Places of assignment

(1) Volunteers shall carry out their federal volunteer service in accredited places of assignment.

(2) A place of assignment may, upon application, be accredited by the competent federal authority if it

1. performs tasks primarily in facilities of child and youth welfare services, including facilities for extracurricular youth education and youth work, in facilities for social welfare, healthcare and care of the elderly, facilities providing help for the disabled,

Service provided by the Federal Ministry of Justice
in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

culture and cultural heritage protection institutions, sports, integration, civil protection and disaster relief facilities, and in facilities active in the field of environmental protection, including nature conservation and education for sustainability,

2. guarantees that the provisions of this Act in regard to the activity carried out by the volunteers, their supervision and guidance are met, and
3. the volunteers receive personal and technical guidance and they are supervised and guided by qualified personnel.

Accreditation is given to specific posts. Conditions may be attached to the accreditation.

(3) The institutions providing employment and posts of the Alternative Civilian Service which were accredited as at 1 April 2011 in accordance with section 4 of the Alternative Civilian Service Act shall be regarded as accredited places of assignment and posts within the meaning of paragraph (2).

(4) Accreditation shall be withdrawn or revoked if one of the requirements set out in paragraph (2) is not or no longer met. It may also be revoked on other important grounds, in particular if a condition was not met or was not met within the time-limit set.

(5) The place of assignment may assign statutory tasks or tasks set out in an agreement to an agency or a central office with its consent. This must be set out in the proposal referred to in section 8(1).

Section 7 Central offices

(1) Agencies and places of assignment may establish central offices. Central offices shall ensure that the agencies and places of assignment affiliated to them duly cooperate in carrying out the federal volunteer service. The Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth (*Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend*) shall determine by ordinance not requiring the consent of the Bundesrat the minimum requirements for the establishment of a central office, especially in regard to the number, size and geographical distribution of the places of assignment and agencies required for the establishment of a central office.

(2) Upon their request, the competent federal authority shall establish a central office for places of assignment and agencies not affiliated to any central organisation.

(3) Each place of assignment shall be affiliated to one central office or several central offices.

(4) The central offices may attach conditions to the places of assignment affiliated to them, in particular in regard to joining an agency or concerning the structure and organisation of the educational guidance provided to volunteers.

(5) The competent authority shall inform the central offices after the entry into force of the annual Budget Act (*Haushaltsgesetz*), by 31 January of each year at the latest, of how many posts in the respective central office's area of responsibility are available from August of that year. The central offices shall themselves be responsible for the regionally appropriate allocation of these posts to the agencies and places of assignment affiliated to them. They may attach conditions to the allocation of posts.

Section 8 Agreement

(1) The Federation and the volunteer shall conclude a written agreement prior to the commencement of the federal volunteer service on the basis of a proposal submitted jointly by the volunteer and the place of assignment. The agreement must specify:

1. The volunteer's first name and surname, date of birth and address, and, in the case of minors, the address of the parents or legal guardians and the consent of the legal representative,
2. Whether the volunteer is entitled to a tax allowance in accordance with section 32(6) of the Income Tax Act or to child benefit,

Service provided by the Federal Ministry of Justice
in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

3. The designation of the place of assignment and, if it is part of an agency, the agency's designation,
  4. The period of federal volunteer service to which the volunteer commits and a rule governing the premature termination of the voluntary service,
  5. The note that the provisions of this Act must be complied with during the federal volunteer service,
  6. The type and amount of the benefits in money and in kind, and
  7. The number of days of leave and of seminar days.
- (2) The place of assignment may assign statutory tasks or tasks set out in the agreement to an agency or a central office. This must be specified in the proposal referred to in paragraph (1).
- (3) The place of assignment shall, in consultation with the central office to which it is affiliated, submit the proposal to the competent federal authority. The central office shall ensure that a vacant post in accordance with section 7(5) is available. The competent federal authority shall inform the volunteer and the place of assignment, where applicable the agency and the central office, that the agreement has been concluded or shall notify them of the reasons why no agreement can be concluded.

Section 9 Liability

- (1) The Federation shall be held liable for wilful or grossly negligent damage caused by the volunteer if the damaging action was carried out at its request. The volunteer may thus demand that the Federation release him or her from claims for damages by the injured party.
- (2) Volunteers shall be held liable for damage arising during the execution of their tasks only to the same extent as an employee.

Section 10 Participation

The volunteers shall elect spokespeople to represent their interests vis-à-vis the places of assignment, agencies, central offices and the competent federal authority. The Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth shall by ordinance not requiring the consent of the Bundesrat introduce rules detailing the electoral procedure.

Section 11 Certificate, reference

- (1) Upon completion of the voluntary service, the place of assignment shall give the volunteer a certificate documenting the voluntary service. A duplicate copy of the certificate shall be sent to the competent federal authority.
- (2) Upon completion of the voluntary service, the volunteer shall receive from the place of assignment a written reference on the nature and duration of the voluntary service. The reference shall detail the services provided by the volunteer and his or her conduct during the period of voluntary service. The reference shall include the professional qualification characteristics of the federal volunteer service.

Section 12 Data protection

The places of assignment, central offices and agencies may collect, process and use the personal data referred to in section 8(1), second sentence, where this is necessary for implementation of this Act. The data shall be erased upon conclusion of the federal volunteer service.

Section 13 Application of labour-law, health and safety at work, and other provisions

Service provided by the Federal Ministry of Justice
in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

(1) Health and safety at work provisions, the Youth Employment Protection Act (*Jugendarbeitsschutzgesetz*) and the Federal Leave Act (*Bundesurlaubsgesetz*) shall apply mutatis mutandis to activities undertaken in the context of the federal volunteer service within the meaning of this Act.

(2) Where no social insurance rule expressly applies, the same provisions of social insurance law shall apply mutatis mutandis to the federal volunteer service as apply to the youth voluntary service in accordance with the Youth Voluntary Service Act. Moreover, the following provisions shall apply mutatis mutandis:

1. Section 3 of the Ordinance on Special Leave (*Sonderurlaubsverordnung*),
2. Section 45(3), first sentence, (c) of the Federal War Victims' Compensation Act (*Bundesversorgungsgesetz*),
3. Section 1(1) no. 2 (h) of the Ordinance on Compensation for Public Passenger Transport Services By Road,
4. Section 1(1) no. 2 (h) of the Ordinance on Compensation for Public Passenger Transport Services By Rail.

Section 14 **Competent federal authority**

(1) Unless this Act provides otherwise, it shall be executed by the federal administrative authorities. Responsibility for execution shall be transferred to the Federal Office for the Alternative Civilian Service (*Bundesamt für den Zivildienst*) as an independent higher federal authority, which shall be given the designation "Federal Office of Family Affairs and Civil Society Functions" (*Bundesamt für Familie und zivilgesellschaftliche Aufgaben*) and shall be subordinate to the Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth.

(2) The Federal Office may be assigned additional tasks.

Section 15 **Advisory Council for the Federal Volunteer Service**

(1) An advisory council shall be set up for the federal volunteer service at the Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth. The advisory council shall advise the Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth on matters concerning the federal volunteer service.

(2) The advisory council shall comprise:

1. Up to seven federal spokespeople representing the volunteers,
2. Up to seven representatives of the central offices,
3. One representative each of the Protestant Church and of the Catholic Church,
4. One representative each of the trade unions and of the employers' associations,
5. Four representatives of the Länder (federal states), and
6. One representative of the local government associations.

(3) As a rule, the Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth shall appoint the members of the advisory council for a period of four years. The offices referred to in paragraph (2) shall submit recommendations to that end. The members referred to in paragraph (2) no. 1 shall be appointed for the duration of their voluntary service. A personal deputy shall be appointed for each member.

(4) The meetings of the advisory council shall be convened and chaired by the representative appointed therefor by the Federal Minister for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth.

Service provided by the Federal Ministry of Justice
in cooperation with juris GmbH – www.juris.de

Section 16
Assignment of tasks

The places of assignment, central offices and agencies may, with their agreement, be assigned tasks. Reasonable costs arising in this context may be reimbursed.

Section 17
Costs

(1) Where the volunteers receive board, lodging and work clothes or commensurate financial compensation, the places of assignment shall provide these benefits in money and in kind on behalf of the Federation at their own expense. They shall bear the administrative costs arising from employing the volunteers.

(2) The places of assignment shall pay the volunteers pocket money on the Federation's behalf if payment of pocket money has been agreed. The places of assignment must comply with the notification, recording and payment requirements set out in social security legislation. The places of assignment shall carry the costs of the training and guidance provided to volunteers.

(3) The places of assignment shall be reimbursed for the pocket money, social security contributions and training and guidance from funding made available in the budget; the Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth shall, in consultation with the Federal Ministry of Finance (*Bundesministerium der Finanzen*), set standardised ceilings for this reimbursement. The grant towards expenses incurred providing the educational guidance to volunteers shall be set in accordance with the directives of the Federation applicable to the Voluntary Social Year inside Germany (*Freiwilliges Soziales Jahr*, FSJ).

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววรรณวิภา สัตตธรรมกุล เกิดเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2530 ที่ กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แผนการเรียนภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์ จากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2547 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551 ได้รับประกาศนียบัตรหลักสูตรวิชาว่าความจากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่ง สภานายความ รุ่นที่ 31 พ.ศ. 2551 สอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิต สมัยที่ 62 สำนักอบรม ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ในปีการศึกษา 2552 และเข้ารับการศึกษต่อหลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2555 ปัจจุบัน ทำงานอยู่ฝ่ายกฎหมาย บริษัทบริหารสินทรัพย์ กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด

